

dist. 22. quæst. 2. art. 1. col. vlti. Nauar. capit. 27. nu. 7. Mantua. lib. 3. Communium. cap. 1. contra gl. in Summa 24. quæst. 1. quam dicit communem Ledesma in 4. quæst. 24. art. 3. Ratio est, quia tunc vrget necessitas, vel utilitas publica; & notitia quæ in alio loco habetur, impertinens est ad ea quæ in alio loco geruntur. Et sic huiusmodi excommunicatus, quoad hunc effectum, censetur occultus; & non tam ex iure nouo Extrauag. Ad euitanda scandala. quam ex iure antiquo, quod in nulla re per nouum restrictum est, sed amplificatum tantum; vt e-

gregiè docet Suar. sup. sect. 2. num. 16. Pro quo optimè inducit dictam l. Barbarius. Abb. dict. cap. Sciscitatus. Nam dicit verisimile esse in partibus dictorum seruorum esse notorium eos esse seruos; & tamen actum sustineri, si in loco iudicii putabantur liberi. Et addit vbi quis fuit publicè excommunicatus, & cōmuniter dicunt quāplures illud ignorasse, talem ignorantiam non esse probabilem, sed crassam; & ideo actum ab eo non sustineri, per cap. penult. de Cleric. excommunic.

SVMMA RIVM.

- 1 **G**ESTA à Prælato non vero, sed putatiuo; valent.
- 2 Quod intellige, cum à principio habuit titulum; aliàs secus.
- 3 Quæ requirantur ad l. Barbarius.
- 4 Gesta à tabellione putatiuo; & similiter à patrono, electore, vel collectore putatiuis, & non veris, an teneant. Idem de Legato.
- 5 Proles cõsetur legitima, si sit suscepta tẽpore quo matrimonium putabatur legitimum.
- 6 Extrauag. Martini Quinti, Ad euitanda; licet loquatur de excommunicatione: intelligitur tamen etiam de suspensione.
- 7 Gesta per officialem putatiuum valent, etiam post detectum errorem.
- 8 Dummodò is in cuius fauorem actus est gestus, nesciuerit veritatem.
- 9 Fallit in excommunicatione, & suspensione, in quibus non obstat scientia.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

- 1 **S**EXTO, infertur ex dicta l. Barbarius. gesta à Prælato putatiuo valere, & tenere dum toleratur. Quod verum est in eo qui à principio habuit titulum, & Superioris auctoritatem. Nam, licet postea incidat in pœnam priuationis, non patetis; vel aliàs amittat titulum, & hoc ignoretur; valent tamẽ gesta ab eo quamdiu toleratur, quia iuste possidet, qui authore Prætoris possidet. l. iuste possidet. ff. de Acquir. poss. Tũ, quia priuari non potest quasi possessione, nisi causa cognita. capit. Licet. de Præb. lib. 6. Secus verò dicendum est de gestis ab eo qui titulum numquam habuit, vt est intrusus. Nā non valent gesta ab eo. cap. Ex frequentibus. de Instit. Ita distinguit Ioan. And. in Regul. Mora. in Mercurialibus. & Ias. in d. l. Barbarius. n. 5. Abb. in c. Ad probandum. n. 18. de Re iud. Silu. verb. Cõfessor. 1. q. 19. Paul. Comit. post alios lib. 6. Respon. moral. q. 58. n. 4. & 5. Naua. c. 9. nu. 8. & not. sub verb. Poena. Diff. 20. Et meritò. Nam, vt dispositio dictæ l. Barbarius. locū habeat, duo requiruntur. Primum, vt is qui
- 2
- 3

reputatur persona publica, sit posita in officio ab habẽte potestatem; licet ex aliquo occulto defectu, vel impedimento nō valuerit nominatio, seu erectio; vel post nominationem inciderit in aliquod crimen occultum, priuatione dignū. Secundū, vt publicè reputetur habilis, & vt talis persona publica, exerceat suū officiū. His concurrẽtib, valent gesta ab eo propter publicam utilitatem, & cōmunẽ opinionẽ, & possessionem. Et aliquo ex his deficiẽte, non valent. Ita Bal. & Ias. n. 15. in d. l. Barbarius. Ex quo latè probat à num. 45. gesta à tabellione putatiuo non valere; quia talis à nullo est creatus. vide Lap. allega. 89. à num. 8. vbi pluribus exẽpli probat primam partẽ suprà dictę distinctionis; vt in patrono, electore, & collectore putatiuis. c. Cõsultationibus. de Iure patron. c. Querellam. de Elect. capit. Cũ olim. de Caus. possess. & propriet. Adeò vt non vitentur per eos gesta; licet postea appareat non fuisse veros patronos, electores, & collatores. Adde notata infra Differentia vlti. num. 3.

Pp 3

& intel-

5 & intellige hoc, vt ibi habes. Idem in Legato, qui communi opinione putabatur Legatus, licet non esset. Nam valent perpetuò gesta per eum. Et proles censetur legitima, suscepta tempore quo communi opinione putabatur matrimonium esse verum; licet verum esse non posset. capit. 2. & capit. Ex tenore. Qui filii sint legitimi. Hæc, & alia ibi latè videre poteris per Mandos. in Addition. Quamuis prædicta exempla non sint similia materiæ dictæ l. Barbarius. cum sint gesta iure privato, & non iure publici officii, iuxta doctrinam solennem Innocent. in capit. Dilectus. num. 5. de Consuet.

Ex qua resolutione infertur, gesta à Prælato non confirmato per Superiorem, nullo modo valere: cum non habeat Superioris auctoritatem. Ita Ant. in capit. Nihil. de Elect. las. in dict. l. Barbarius. nu. 50. immo talis dicitur intrusus, & violentus occupator, ac temerarius, secundum eosdem.

Infertur deinde confessionem factam Priori, vel Abbati, qui nullum titulum bonum, aut malum habuit à Superiore, & absolutionem ab eo impensam, nihil valere; & ideò esse reiterandas, secundum Panor. in dicto capit. Nihil. & in capit. Dudum. in 2. de Elect. Siluest. verbo Beneficium. 3. post princip. & alios quos refert, & sequitur Nauar. capit. 9. numero 8. Secus tamen esset, si aliquem titulum (licet malum) habuisset; vel aliqua de causa bonum titulum, quo fruebatur, occultè amisisset, per cap. 1. 8. quæst. 4. & capit. Veritatis. in fine, de Dolo, & contum. & docet Innocent. in dicto cap. Nihil. num. 3. & Naua. suprà, & Simon. de Referu. quæst. 44. & per ea quæ habes sub verbo Poena. in Differentia 20. Hoc vltimum amplia, etiam si incurrisset suspensionem in secreto. Nam confessio eidem

facta esset valida. argumento eorum quæ diximus suprà sub hoc verbo in Differentia. 2. de excommunicato ferente sententiam; per Extrauagantem Martini Quinti; quæ licet loquatur de excommunicatione; nihilo minus etiam intelligitur de suspensione, vt per Nauar. capit. 27. numero 163. in fine. Vnde caue ab Innocent. contrarium tenente in capit. fin. numer. 5. de Excessib. Prælat. quia tempore eius adhuc non erat dicta Extrauagans Ad euitanda.

Denique pro complemento intellectus dictæ l. Barbarius aduerte, gesta per officialem publicum, esse valida, & tenere, etiam post detectum errorem, vt sup. diximus hoc eodem verbo in dicta Differentia 2. num. 5. vers. Nec obstat denique. dummodo is in cuius fauorem actus est gestus, nescierit veritatem. Nam si is sciebat non esse; puta, verum Prælatum, vel verum iudicem; & nihilo minus accessit ad eum: tunc in odium eius annullantur gesta. Ita singul. Calder. relatus ab Abbate num. 15. & à Felin. in cap. Ad probandum. col. 4. de Re iud. de quo ibi facit magnum festum pro limitatione dictæ l. Barbarius. & sequitur Calder. idè Abb. in cap. Post celsionem. col. penult. de Præb. & in cap. Sciscitarius. col. penult. de Rescript. post Ant. de Butr. & Imol. in cap. Dilectus. 2. de Præbend. Rom. singul. 464. incipit Lex Barbarius. Milis verbo Error communis. & alii citati à Felin. suprà. Vbi tamen limitat prædictum famosum Dictum non habere locum in gestis per excommunicatum, vel suspensum. Quia, cum per Extrauag. Ad euitanda. non teneatur quis tales euitare, dum non denunciantur: ideò valebunt gesta, etiam si quis sciens accedat ad eos. Idem docent idem Felin. in cap. Rodolphus. num. 40. de Rescript. & Nauar. cap. 27. num. 7.

SUMMARIUM.

- 1 INSTRUMENTA per Tabellionem occultè excommunicatum recepta, valent.
- 2 Tabellio falsarius nulliter recipit instrumenta in utroque Foro.
- 3 Tabellio publicè excommunicatus, si partes velint, potest valide recipere instrumen-

ta in Foro conscientie.

- 4 Infamis Tabellio rogatus, validè recipit instrumenta.

- 5 Testamentum receptum à publicè excommunicato, valet in Foro anime.

DIF.

DIFFERENTIA OCTAVA.

- 1 **I**NFERTVR septimò ex dicta l. Barbarius. instrumenta confecta per tabellionem excommunicatum occultè, valere, & tenere ratione publici muneris. Ita tenet expressè Suar. 5. tom. de Censur. disput. 16. sect. 5. num. 2. vbi num. 5. dicit secus in publicè excommunicato, ex cap. Nullus. 2. quæst. 3. vbi Turrecrem. & alii id tenent. Sed contrarium est verius, vt habes verb. Excommunicatio.
- 2 Differentia 13. nu. 4. 6. & 8. Adde si tabellio sit falsarius in suo officio, instrumenta ab eo recepta in vtroque Foro non valere. l. Si aliquid. C. de Suscep. prepo. & arca. lib. 10. Quam commédât Abb. in cap. Sicut te. num. 19. Ne Cler. vel Monachi.
- 3 In Foro tamen conscientie, licet tabellio sit publicè denunciatus excommunicatus;

si tamen rogetur à partibus, vt recipiat aliquod instrumentum; valet: & tenebuntur prædictæ partes rogantes, in conscientia stare eidem. Ita notabiliter Suarez supra num. 5. Pro quo facit ab infami posse confici instrumentum, si rogetur à partibus, vt voluit Bart. in l. 3. ff. Ad legem Iuliam. repet. & Abb. in d. cap. Sicut te. num. 16. & 19. Ne Cler. vel Monachi. Et sic instrumentum, quod aliàs est inualidum, sustinetur ex partium consensu. Ex quo infert idem Suarez, si testamentum sit receptum à tali tabellione publicè excommunicato; validam esse institutionem hæredis in eo factam, quoad Forum conscientie. Adde quæ diximus. verb. Excommunicatio. dict. Diff. 13. num. 7.

SUMMARIVM.

- 1 **P**RAESENTANS ad Beneficium iuris patronatus laicalis; sed communi estimatione, Ecclesiastici: si vacet, & impetretur sine derogatione iuris patronatus laicalis; valet impetratio, in Foro exteriori;
- 2 Secus in interiori.
- 3 l. Barbarius. quomodo procedat.

DIFFERENTIA NONA.

- 1 **O**CTAVO infertur, per dictam l. Barbarius, si Clericus communiter habeatur pro Patrono alicuius Beneficii, & sit in possessione præsentandi: si tale Beneficiū vacet, licet esset iuris patronatus laicalis: nihilominus quia vltima possessio attēditur. cap. Cōsultationibus. de Iure patron. posse impetrari à Papa sine derogatione iuris patronatus laicalis, & valere prouisionem quoad Forum exterius, secundum Cardin. consil. 69. incipit Vacante. col. 2.
- 2 In Foro tamen interiori non valere. Ita sing. Rebus. in praxi 3. part. signaturæ, nu. 26. quia reuerà abest mens, & intentio Papæ.

3 Sed aduerte in hoc casu non prodesse regulam dictæ l. Barbarius. Nam communiter habetur, tantum dictam l. procedere in officiis quæ autoritate, & vtilitate publica sunt instituta, & dantur: non verò in his quæ licet autoritate publica dētur; quoad vtilitatem tamen, & finem proprium, priuata sunt, vt est officium procuratoris, tutoris, & similia; vt post Abb. Silu. & alios tradit Suarez 5. tom. ad 3. part. D. Tho. disput. 16. sect. 8. num. 3. Vnde idem dic de patrono. Et sic communis error non facit valere præsentationes eorum; sed existentia in possessione præsentandi, ex dicto cap. Cōsultationibus.

OBE-

O B E D I E N T I A .

S V M M A R I V M .

- 1 **P**APA nulli subditur in Foro exteriori. 3 *An verò sit suprà Concilium, extra casum*
2 *Secus in Foro pœnitentia.* *fidei, & Scismatis, vide hic.*

D I F F E R E N T I A P R I M A .

1 **P**APA nulli subditur in Foro exteriori; immò est super omnes, cap. Cûcta per Mundum. cum ibi notat.

9. quæst. 3. cap. Si Papa. 40. dist. etiam super Imperatorem, quia ipsum deponere potest, præcedente causa legitima. cap. 2. de Re iud. lib. 6.

2 In Foro verò interiori subditur suo Confessario, & eius iudicio, tam super peccatis, & restitutionibus faciendis, & damnis resarciendis (si ad nonnulla teneatur) quàm super poenitentiis subeundis, & aliis dictû Forum concernentibus. Ita tradit gl. 1. in cap. Nemo. 9. quæst. 3. & in cap. Sanè. 2. de Offi. deleg. verb. Terminandam. communiter approbata teste Nauar. in c. Placuit. num. 9. de Poenit. dist. 6. & commendata à Panor. in cap. fin. de Consti. & in cap. Significasti. de Foro compet. post Ioa. And. ibi. & in cap. Omnis utriusque sexus. de Poenit. & remis. Quoad poenas verò suarum cõstitutionum, & aliarum Conciliorû qualiter teneatur consulenda est sub verb. Lex. Differentia 10.

3 Et circa primum Dictum observa, Papam à nullo iudicari, nec ulli subdi, etiam Concilio generali, ut dicit gl. fin. dict. cap. Nemo. nisi in causa fidei; gl. 1. in cap. In istis. 4. dist. & in cap. Quodcumque. verb. Reconciliat. 24. quæst. 1. quas probat Iacobi. de Conciliis lib. 6. art. 2. & Alban. de Potesta. Pape, & Concilii 2. par. fol. 17. Nam

de crimine heresis potest accusari, & iudicari à Concilio generali, ut est communis omnium opinio, ut attestatur Card. Alexand. dict. cap. Si Papa. & las. in conf. 95. col. 5. lib. 4. & Iul. Clarus. quæst. 35. nu. 2. facit gl. verb. Hortamur. in cap. Sicut. 2. q. 7. An autem possit de alio crimine iudicari ab eodem Concilio? videtur quòd sic, cum scilicet est incorrigibilis. secundum gl. fin. receptam in dict. cap. Si Papa. de cuius veritate vide copiosè Iul. Clarum. vbi sup. Nam hæc cõclusio est valde anceps ac dubia; in ea enim DD. sunt varii, & contrarii. Sed tu tenè contrarium intrepide, videlicet non posse iudicari: nam extra casum fidei, & vbi duo contendunt de Papatu, Papam esse suprà Concilium, constat ex eo, quòd Concilia generalia non solum eius autoritate celebrari debent; sed etiam ab eo confirmari. ut probat tex. in cap. Regula. 17. dist. iuncto Concilio Trid. in fin. cuius confirmationis quatuor causas refert Alphons. à Castro lib. 1. de Iusta hæreti. punit. cap. 6. sub. fin. Idem etiam constat, quia data discrepantia inter Papam, & Concilium; prævalet Papæ sententia, vbi de fide non agitur. secundum d. gl. verb. Reconciliat. in cap. Quodcumque 24. quæst. 1. similis gl. in d. cap. In istis. 4. dist. & in cap. Sicut. 15. dist. & in cap. Ex multis. verb. Ex principali. 1. quæst. 3. quas refert, & sequitur Feli. in cap. 1. nu. 5. de Sponsa.

S V M M A R I V M .

- 1 **P** R I N C I P I tyranno obedire tenemur 3 *Quod intellige cum distinctione, de qua*
2 *in Foro exteriori.* *hic.*
2 *Secus in Foro conscientie.*

DIF-

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 **P**RINCIPI tyranno in Foro exteriori obedire quis tenetur, aliàs puniretur; vt palàm est.

2 In Foro tamen conscientia, non tenetur subditus ei obedire; vt est communis opinio, teste Salon de Iust. & iur. quæst. 60. art. 3. col. 275. nisi præscriptione diutini temporis, aut consensu Reip. sit effectus verus, & legitimus Princeps; vt docet Sor. ita limitans prædictam communem lib. 3. de Iust. quæst. 5. art. 6. Aliàs enim sicut sententia à non Iudice lata, est nulla, nec obligat in conscientia ad eius obseruationem. cap. At si Clesici. de Iud. cap. Accusatores. 3. quæst. 8. sic, & mandata à tyranno (quæ sunt veluti sententia à non Iudice lata) non obligant in conscientia.

3 Recentiores verò Theologi prædictam differentiam admittunt cum hac distinctione, nempe, aut tyrannus est in fieri, id est, adhuc non est pacificus in Regno; & tunc procedit Communis; aut tyrannus est in facto esse, id est, iam pacifice Regnum gubernas; & tunc omnino est ei obediendum;

quia ita expedit tunc bono communi in tali Regno; ne Respublica in perpetua sit perturbatione, sed aliqua pace, & quiete perfruatur. Ita resoluit Salon vbi supra col. 277. Quod satis mihi placet. Nam pro præfata distinctione facit D. Tho. 2. 2. quæst. 96. art. 4. in corpore ad fin. vbi dicit legem latam à non habente potestatem, siue auctoritatem, non obligare in conscientia, nisi forte vbi aliàs esset scandalum, vel perturbatio Reip. Præterea eadem distinctio probatur ex sacra Scriptura. Nam Romani, tempore Christi, erant tyranni quo ad Regnum Iudæorum, & tamē dict. Iudeis præcepit Christus Math. 22. vt redderēt Cæsari tributū. & 1. Pet. 2. dicitur. *Subiecti igitur estote omni humane creaturæ propter Deū: siue Regi, tamquam præexcellenti; siue ducibus, tamquam ab eo missis.* Nullus autem tunc Rex erat, nisi Cæsar; neque ullus Dux, nisi qui ab ipso constituti erant.

SUMMARIVM.

1 **I**NFIRMVS an teneatur obedire medico in utroque Foro.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **I**NFIRMVS tenetur medico obedire in Foro exteriori, ex quo eum accersuit; & est positus sub eius cura. Nam videtur celebratus tacitus quidam contractus inter infirmum requirentem medicum, & ipsum medicum. Vel saltem ex vocatione ipsius eò ipso censetur infirmus velle se subdere illi; quia aliàs frustra vocaretur. Et ideò tenetur de honestate, & debito morali illi obedire.

Non tamen tenetur in Foro interiori. Et sic non peccat, ei non obediendo. Ita notat Innocen. Hostien. Cardin. & Fel. in cap. Tua nos. de Homicid. & Siluest. verb. Medicus. quæst. 7. Dicto 3. Ange. eod. verb. nu. 10. & Armilla ibid. num. 6.

Rationem diuersitatis non tradit Fel. sed eam esse puto; quia nullus tenetur in conscientia recipere medicinas, & subdere se

medicis. Potest enim quisque pati infirmitatem à Deo datam amore Iesu Christi, & iactare salutem in ipsum; idque magno cum merito in vnione eius laborum, quos pro nobis libenter passus est. Adeò vt Machar. homil. 48. copiose doceat fatius esse, ac salubrius viro spirituali, præcipue eremitæ, non curare accipere medicamenta, nec medicos accersire tempore infirmitatis; sed sperare à solo Deo salutem.

Facit etiam quod tradunt Doctores circa infirmum, si ipsi non scindatur, atque adimatur pes, vel brachium, necessario moriturus, talem infirmum non teneri in conscientia pati illum dolorem, & laborem; sed posse potius eligere mortem.

Sed contra supradicta obstat multum illud Aug. in Tract. 12. in Ioan. vbi dicit: *Ipse se interemit qui præcepta medici obseruare*

Obedientia.

uare non vult. Quare pro concordia distinguendum est, an infirmitas sit periculosa, ita vt verisimiliter credatur, infirmum mortem obiturum si medico non obediat: & tunc procedit Dictum. D. Aug. Peccabit nimirū tunc mortaliter non obediens medico, tamquam sui occisor. Si autem infirmitas non sit talis: tunc procedunt supradicta, & præsens differentia. Vnde non est sine scrupulo doctrina illa DD. de qua sup. num. 4. Quia nemo est dominus vitæ suæ, nec minus peccat, qui seipsum occidit, quā qui alium interficit. cap. Si non licet. 23. quæst. 5. Per quem text. dicit Feli. in cap. Contingit. 1. nu. 2. de Sent. excom. quod volēs se occidere, debet puniri, sicut si vellet aliū occidere: & quod Bononię fuit qui

dam ob hoc decapitatus: nisi fortē rabie furoris id vellet. per l. Si quis. §. Miles. ff. de Poenis. Hoc idem tenent magis communiter DD. teste Plaça lib. 1. Delictorum. cap. 23. num. 18. Sed cū conatus ex generali consuetudine nō puniatur, nisi subsequatur effectus: contrarium fortē in practica seruandum esset, vt post Carreri. docet Iul. Clar. quæst. 68. num. 38. Sed respōderi potest, aliud esse, Accipere, vel facere aliquid vnde mors euenire potest. quod sub mortali prohibetur, vt constat ex Ang. Silu. & Armil. sup. Et aliud, Nolle pati scindi sibi mebrum ob dolorem eximium. quod non videtur mortale. Faciunt pro superius dictis notata verb. Confessio Iudicialis. Differentia 2. num. 2.

SUMMARIVM.

EXTRAVAG. *Iniuncta de Elect. inter communes, quoad pœnas, non habet locum in Foro conscientie.*

DIFFERENTIA QVARTA.

EXTRAVAGANS, Iniunctę de Elect. inter communes (quatenus habet promotos in curia, vel pallium ibidem recipiētes, ad propria redire nō debere sine literis promotionis, ipsorum, vel traditionis pallii; nec in Ecclesia prouisa vllō modo administrare; nec ab eadem recipi debere ante literarum ex-

peditionem: aliās contravenientes diuersis pœnis afficiuntur, de quibus ibi) non procedit quoad pœnas, in Foro conscientie, secundū Nauar. in Repet. cap. Accepta. de Rest. Spoliat. Oppositione 8. num. 35. vers. 11. Conferunt dicta, sub verb. Poena. in Differentia 2. ex quibus deduces rationem diuersitatis.

OBLIGATIO.

SUMMARIVM.

NATVRALIS obligatio est duplex. *vna, quę legis naturalis vinculo innititur. altera, quę ex honestate, & debito mo-*

rali procedit.

Vtraque obligat in Foro conscientie, non tamen in Foro iudicali.

DIFFERENTIA PRIMA.

Naturalis obligatio duplex est. Omitto tertiā, de quib. dixi in Præl. à num. 24. vna, quę legis ac nature vinculo innititur, & fulcitur; quęque ex lege naturali oritur; qualis est

illa quę ex pacto nudo deducitur. altera, quę ex honestate, & debito morali procedit, & docet D. Tho. 2. 2. quæst. 106. art. 4. 5. & 6. Et licet nulla ex his de Iure Civili producat actionem: de iure tamen Canonico

nico datur actio ad primam, vt in cap. 1. de Pañt. cum ibi notatis; non tamen ad secundam, de qua dicemus verb. Restitutio. Differentia 1. vt docet Rebelus de Obligatione iustitiæ. 2. par. lib. 18. questione 4. num. 7.

2 Est itaque differentia, quoad vtrumque Forum, inter vtrasque naturales obligationes; scilicet vtramque obligare in Foro conscientie: secundam verò sub poena peccati venialis communiter.

In Foro tamè exteriori Canonico admittitur prima, & ei datur actio (vt prædixi-

mus) non tamen admittitur secunda; nec pro ea datur actio; vt tradit eleganter Co-uar. in cap. Cum in officiis. num. 9. de Testam. & in cap. Cum esses. eod. tit. num. 9. vers. Tertium quoad primam. & in cap. Quamuis pactum. 2. par. §. 4. num. 5. post Bal. in l. 1. num. 55. C. de Sacrosanct. Ecclesiis. & Fortun. Garc. l. 1. §. Ius naturale. illatio. 10. ff. de Iust. & iur. Effectum huius rei, & doctrinæ vide verb. Solutio. Different. 3. & verb. Possessio. Differentia 5. num. 3.

SUMMARIVM.

1 **P**ATER non potest cōuenire filium actio-
ne furti.

2 In Foro tamen conscientie tenetur filius
ad eius restitutionem.

3 Obligatio naturalis contrahitur inter pa-
trem, & filium.

4 Ex ludo contrahitur naturalis obligatio;
licet sit prohibitus.

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 **I**NTER patrem, & filium famil. nulla
contrahitur in Foro exteriori obliga-
tio civilis. Ideo pater contra filiū fam.
furantem non habet actionem, etiam
post emancipationem. l. Serui, & filii. & l.
Si quis vxori. ff. de Furt.

2 In Foro tamen conscientie, tenetur filius

3 restituere patri; quia inter eos naturalis o-
bligatio contrahitur. l. Frater à fratre. ff. de
Condict. indeb. Et iure Canonico, præser-
tim in Foro conscientie, naturalis obliga-

tio æquatur naturali, & ciuili, cap. 1. de
Pañt. docet Nauar. consil. 3. & 5. de In-
iuriis.

4 Vbi ex hoc, post Bal. in Auth. Ex testa-
mento. col. pen. C. de Collat. & Ioan. Lup.
in Repetit. cap. Per vestras. §. 8. vers. Et
hinc est. de Donation. inter vir, & vxor.
concludit ad lusus, & alia illicita. Sed con-
tra prædicta facit regula, de qua infra verb.
Restitutio. Differentia 1. vide ibi solutio-
nem.

SUMMARIVM.

1 **A**DVOCATVS negligens, imperitus,
defendens causam iniustam, & consu-
lens, tenetur parti in Foro conscientie, ad
omne interesse. Dummodò sit requisitus cum

agitur de eius negligentia.

2 In Foro verò exteriori, vix prædicta præ-
stentur.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **A**DVOCATVS negligens tenetur
parti in Foro interiori ad omne in-
teresse, si propter eius negligen-
tiam pars succumbat. Ant. in cap.
Tua nos. num. 1. de Homicid. Fel. in cap.
Excommunicamus. num. 6. de Hæret. &

in dicto cap. Tua nos. num. 1. & Angel. in l.
Si vacantia. col. 5. C. de Bonis. vacant. lib.
10. Tolet. lib. 5. cap. 60. num. 7.

Quod intellige, dummodo fuerit à par-
te requisitus. argumento eorum, quæ di-
cuntur de Iudice negligente, per Bal. in cap.
1. §. Iudi-

Obligatio.

I. §. Iudices. de Pace iuram. firm. & Fel. in dicto cap. Excommunicamus. num. 6. vers. Limita. Quia in Foro anime non tenetur, nisi de dolo, & lata culpa; per notata verb. Electio. supra, Differentia 1. nu. 7. in vers. Tertiò est obseruandum.

Idem quod diximus de negligente, dicendum est, si per imperitiam suam pars fouens causam iustam, succubuit; vt per Anton. & Felin. in dicto cap. Tua nos. Nauar. cap. 25. num. 29. Conducunt quæ tradit Rebel. 1. parte de Oblig. iust. lib. 2. quæst. 14. numero 25.

Idem si se obtulit auxiliatorem fouenti

omnino iniustitiâ, secundum eosdè Anton. & Felin. supra, vbi expressè tenent prædicta omnia habere locum in vtroque Foro.

Et ampliat ad Doctorem consulentem; ex cuius imperitia pars incurrit in damnû.

2 Ego verò in Foro exteriori numquam vidi, nec audiui aliquem aduocatû, vel consulentem ob dictas causas fuisse condemnatum; sicut nec vllum medicum ob eandem negligentiam, vel imperitiam. Vnde obserua, ordinationem Lulita. lib. 1. tit. 48. §. 10. & 17. quæ dat actionem contra aduocatos ob dâna ab eis illata ex causis superius traditis; recessisse ab aula.

SVMMARIVM.

1 **ANTIDORALIS** obligatio habet tantum locum in Foro conscientie: non tamen in **2** Foro exteriori. Adeò vt nec pacisci possit.

DIFFERENTIA QVARTA.

1 **ANTIDORALIS** obligatio spectat ad Forum interius; & nullo modo ad exterius. Exemplo hoc patefaciam, vt rectius hæc singularis differentia intelligatur. Titius multa in me beneficia contulit, ob quæ sum ei valdè obstrictus, & obligatus. Teneor, ei esse gratus, & rependere ei, ac remunerare prædicta beneficia. Sanè hæc obligatio, licet sit naturalis, & producat debitum quoddâ, quo adstringor ad gratitudinem exhibendam: non tamen est debitum legale, quod producat actionem in Foro exteriori. Non enim possum conueniri in iudicio à benefactore, vt ei similiter benefaciam, vel seruitium aliquod equale exhibeam; cum animo munificenti prædicta beneficia contulerit. Ideò remuneratio non est debita ex legali obligatione; nec vlla actio in Rep. datur aduersus ingratos; ne tot lites oriantur. Est tamen debitum morale, & ex quadam honestate productum, quod respicit Forum tantum interius. Quia in conscientia, & sub poena peccati, saltem venialis, & aliquando mortalis, teneor eidem Titio

benefactori gratus esse; & eam gratitudinè in casibus occurrentibus, eidem vtilibus, seu gratis, & multò magis in necessitatibus, exhibere. Probatur hæc per D. Thom. 2. 2. q. 106. art. 4. 5. & 6. quæst. 107. art. 3. & per Couar. in c. Cû in officiis. n. 9. de Testâ. Adde dicta verb. Debitum. Dif. 1.

2 Estque adeò verû quòd dict. antidoralis obligatio non parit actionem in Foro exteriori. vt si quis velit obligare aliquem ciuilitè ex dicta antidorali obligatione; puta; si quis daret mutuum cum conditione, vt mutuarius se obligaret ad remutuandum eidem mutuantî; vel vt coquat in furno eius, vel molat in molendino, vel fodiat vineam eiusdem, etiam soluendo ei pretium iustum, vel vt ferat suffragium pro illo, aliàs digniore, & similibus; esset vsura secundum Caiet 2. 2. q. 78. art. 2. in responsione ad tertium, & Fr. Hiero. Llamas in Methodo curat. animo. 3. par. cap. 10. §. 35. Ratio est, quia tunc iam consequeretur ex mutuo plus, quàm valeret mutuum: cum illa obligatio sit pecunia æstimabilis; possitq; vèdi: illa verò antidoralis nequaquâ.

SVMMARIVM.

1 **ADVOCATVS** an teneatur patrocinari gratis pauperi, & quando.

DIF.

DIFFERENTIA QVINTA.

IN aliquibus Regnis, & ciuitatibus sunt assignati Aduocati pro patrocinandis pauperibus. Vbi verò non sunt assignati, nullus Aduocatus compellitur in Foro exteriori suscipere causas pauperum gratis. Hec est praxis totius Orbis, nisi pauper det salarium, vel promittat illud soluturum ex victoria litis, si sit actor.

In Foro verò conscientie, tenetur Aduocatus patrocinari pauperi sub poena peccati mortalis, emergente graui, aut extrema necessitate. scilicet cum ex eius causæ defensione, vita ipsius, aut suorum pendet, secundum Nauar. cap. 25. num. 29. §. 5. vel ut dicit Tolet. lib. 5. cap. 60. num. 1. tenetur in illo casu, in quo aliquis sub mortali tenetur eleemosynam facere. qui casus est grauis, aut extrema necessitas. Hæc autem est, quando pauper graue detrimentum patitur; & non est, aut difficile inueniretur, qui ipsi patrocinetur. Non enim tenetur Aduocatus magis ad faciendam eleemosynam de sua arte, quam diues de suis bonis, ut declarat Caietan. 2. 2. questione 71. artic. 1. & Nauar. supra.

cundum Nauar. cap. 25. num. 29. §. 5. vel ut dicit Tolet. lib. 5. cap. 60. num. 1. tenetur in illo casu, in quo aliquis sub mortali tenetur eleemosynam facere. qui casus est grauis, aut extrema necessitas. Hæc autem est, quando pauper graue detrimentum patitur; & non est, aut difficile inueniretur, qui ipsi patrocinetur. Non enim tenetur Aduocatus magis ad faciendam eleemosynam de sua arte, quam diues de suis bonis, ut declarat Caietan. 2. 2. questione 71. artic. 1. & Nauar. supra.

SUMMARIVM.

Medicus non tenetur in Foro exteriori videre in domo pharmacopoleæ misturâ simplicium.

2 Secus in Foro conscientie.
3 Nisi quando esset certitudo de legalitate, & bonitate, ac sufficientia pharmacopoleæ.

DIFFERENTIA SEXTA.

Medicus quando ordinat medicinâ, non tenetur in Foro exteriori ire ad domum aromatarii, seu pharmacopoleæ, ad videndum simplicia, & alia à se ordinata, an sint inutilia, vel bona, vel an ponat alia diuersa, vel mala ex rebus inutilibus; ut quandoque; (ne dicam frequenter) contingit in pharmacopolis incuriosis, vel avaris, vel pauperibus, qui solent pharmaca habere inutilia, & vetera, & sine virtute; & alii, quando non habent ordinata à medicis, adhibent diuersa pharmaca, & nonnunquam contraria infirmitatē paienti. & sic loco salutis, causant mortem.

2 At in Foro interiori, tenetur medicus adire domum pharmacopoleæ; & videre an habeat ordinata à se, & an sint bona, & ut coram se faciat misturâ simplicium. Et hoc ad euertenda incommoda superius relata. Ita sing. Inno. & Feli. in c. Tua nos. de Homici.

Rationem diuersitatis nescio aliâ, nisi in Foro exteriori, ob multas occupationes medicorum, & pigritiâ eorum, introductum esse sufficere ordinata facere, & ea remittere ad pharmacopolas. Sed cum videamus, experientia teste, ex non assistentia medici, multa incommoda, in perniciem infirmorum, quotidie emanare: non mirum si in Foro interiori excusationē non habeant ex usu contrario.

3 Crederē tamen, si apotheca aromatarii ea sit, ut quotannis omnia simplicia in ea renouentur; & hoc sit certum, & iam publica fama percrebuerit ipsum aromatarium esse curiosum ad provisionē omnium simplicium necessariorum; ac timoratum, & rectum: tunc proculdubio excusare medicum à prædicta obligatione; ut est apotheca nostra Scalæ Dei, & aliarum hospitalium, ciuitatum, & aliquorum monasteriorum, & similium. Quia tunc cessant inconuenientia.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

Omnes fidē datā seruare tenemur in conscientia; quia in hoc Foro eā infringere, ac labefactare, etiam hosti, prohibetur. c. Noli. 23. q. 1.

D. Tho. 22. quæst. 71. artic. 3. ad 3.

In Foro tamē exteriori, in multis casibus illā rūpere permittimur. de quibus per glo.

in c. Vtilē. 22. q. 2. Inter quos vnus est, quando ab altera parte frangitur. l. Si quis maior. l. Cum proponas. C. de Transf. l. Quæro. §. Inter locatorē. ff. Loca. etiā si esset iuramento firmata. Hippo. sing. 42. Quæ casum etiā in Foro conscientie puto esse admittendum. Adde Feli. cap. 3. de Iurei.

Qq

SVM.

Obligatio.

SVMMARIVM.

- 1 **F**ideiussor non potest se eximere à fideiussione, nisi in tribus casibus.
2 In Foro verò conscientiae; transacto uno

anno, tenetur principalis eum liberare. Sed contrarium resoluitur.

DIFFERENTIA OCTAVA.

- 1 **F**IDEIVSSOR in Foro exteriori nō potest agere contra principalem, vt cum ab obligatione liberet, nisi in tribus casibus, de quibus in cap. fin. de Fideiussor. quia intempestiuē non debet reuocare beneficiū suum; ne omnino inutile fuisset; vt dicit glossa 1. ibidem.
2 In Foro verò conscientiae, tenetur principalis eū liberare, postquam per aliquod tēpus stetit. Quia tenetur in conscientia eum seruare indemnem. Ita Pet. à Nauar. tom. 2. lib. 3. c. 4. nu. 179. Sed veriùs credo contrarium; nimirum nullam esse assignandā differentiam inter vtrumq; Forū in casu praesenti. immò seruandum in vtroq; Foro ius ciuile, & Canonicum, de quo in d. c. fin. & in l. Lucius Titius. 38. ff. Manda. Et moueor primò, quia regulariter, & ferè semper quod statuit ius Canonicū, seruādum est in vtroque Foro, per not. in Prelu. n. 6. Et nulla ratio in hoc casu vrget ad dicendū contrarium in Foro consciētiae. Secundò, quia cōmuniter DD. Sūmistā transeunt quoad Forum conscientiae, cū decisione d. c. fin. de Fideiussor. vt patet per Ange. verb. Fideiussor. n. 18. Silu. eod. verb. q. 15. Armil. eod. verb. n. 16. Idem tradit Rebel. de Oblig. iust. 2. p. lib. 16. q. vnic. de Fideiussione. n. 22. Quod

cap. fin. solū excipit tres casus, quamuis alii etiā sint, vt per gl. d. l. Lucius. inter quos vnus est, cū debitor principalis diu cessauit in debiti solutione, & sic cū fideiussor diu stetit in obligatione. Et consequenter in vtroq; Foro, tenetur principalis eximere ab obligatione fideiussorem, cū diu stetit in ea. non verò cū per aliquod tempus stetit, vt putauit Pet. à Naua. sup. Quod autem tēpus requiratur, vt dicatur diu stetisse, id relinquitur arbitrio Iudicis, & Confessarii, vt not. gl. 1. in fi. d. c. fin. & Guido Pap. q. 117. Et dicit cōmunem Anto. de Tremo. relatus 3. tom. Cōmu. opin. lib. 5. fol. 77. & fol. 285. & habetur in l. 14. tit. 12. Par. 5. quāuis in l. 8. tit. 18. lib. 3. Fori legū. sufficiat annus, vt diu stetisse dicatur. Vide latè remissuē per Cenedo 2. p. Collect. 125. pag. 345. Quidā limitant supradicta non procedere in correis debēdi, vt sunt hodie communiter omnes fideiussores; quia vt principales, & in solidū obligantur, vt docet Valascus decis. 36. p. 1. per l. 1. & 2. C. de Duobus reis stip. & sic tales non posse agere contra debitorem, vt liberentur à fideiussoria obligatione, eò quòd diu steterint in ea. Et sic practicatur.

SVMMARIVM.

- 1 **P**romissio facta alicui, ne faciat id ad quod aliàs tenetur; in Foro conscientiae obligat.
2 Secus in Foro exteriori.

DIFFERENTIA NONA.

- 1 **P**romittens dare aliquid Petro, ne ludat, ne fornicetur, vel ne faciat tale peccatum; in Foro conscientiae tenetur soluere promissum; quia naturaliter obligatur, ex glo. l. iuris getium. §. Si ob maleficium. verb. Nulla. de Pact.
2 Non tamen in Foro exteriori, l. 2. ff. de Condict. ob turp. caus. & d. §. Si ob maleficium. Docet Mercado in tract. 4. de Restit.

c. 16. fol. 224. ad fin. Faciunt not. infra verb. Restitutio. Dif. 14. quamuis Coua. post Fortun. & Soci. in regul. Peccatum. §. 3. numero 6. versicu. Deducitur. censeat nec naturale oriri debitū. Sed contrarium est verius, per regulam de qua verbo Contractus. Diff. 8. in fin. videlicet vbi lex nō resistit, sed tātum non asistit, oriri naturalem obligationem.

SVM-

SVMMARIVM.

- P**ACTVM nudum in Foro ciuili nullam parit obligationem. 2 In Foro verò animæ peccat non seruans pactum.

DIFFERENTIA DECIMA.

- E**X pacto nudo, in Foro contentio-
so ciuili non oritur actio. l. Iuris
gentium. §. Igitur nuda. ff. de Pact.
l. Legem quam dixisti. C. eodem.
Docet latè Rebel. vbi infrà q. 5. per totam,
& Coua. c. Quamuis pactū. 2. p. §. 4. à n. 13.
Et id, ob vitādas lites, quæ ratione pactorū
simpliciū cōtingere frequētissimè possent.
2 In Foro autē Canonico datur actio, cap. 1.
de Pact. Et in Foro animæ peccat quis mor-
taliter in re graui nō adimplēs promissum
ex nudo pacto. cū ex solo cōsensu rema-
neat obligatus naturaliter, secūdum Bal. in
rub. & in c. 1. de Pact. quem sequitur las. in
§. Sed istæ quidē. Insti. de Action. Idē notat
Anton. & Abb. in cap. Quia plerique. de Im-
munit. Ecclef. Coua. c. Cū in officiis. n. 9.
ad fin. de Testa. Sot. lib. 7. de Iust. q. 2. art. 1.
Naua. c. 18. n. 6. Et facit text. in c. Iuramenti.
22. q. 5. & meliūs d. c. 1. vbi potest quis excō-
municari, si pacta non seruet. Docet Maior.
4. dist. 38. q. 2. addens quod etiā tenetur ad
damnū, si quod patitur is, cui facta fuit pro-
missio, vt si confidens in promittente, non

prouidit sibi de frumento, lignis, &c. & ob
id patitur iacturam. sequitur post Caieta.
Rebel. de obliga. Iust. 2. p. lib. 18. q. 4. nu. 5.
Adde not. inf. sub verb. Promissio. Dif. 10.
Rationē autē quare in Foro Canonico ex
nudo pacto oriatur obligatio efficax ad a-
gēdū, tradit Fortun. Garcia d. c. 1. col. 5 & in
l. 1. col. 2. & in l. Legitima. n. 14. ff. de Pact.
scilicet quia ex dict. pacto oritur obligatio
naturalis. At vbi quis est obligatus natura-
liter; est obligatus in Foro cōscientiæ, & cō-
sequenter in Foro Canonico, saltē per viā
denunciationis, vt docent DD. in c. Nouit.
per tex. ibi. de Iudi. & Fortun. Garcia vbi sup.
Quæ cōfirmanur per ea quæ notat Caiet.
2. 2. q. 33. art. 7. in 1. q. & per text. sing. in c. fi.
9. dist. vbi tex. dicit, *Quæcūq; diuine volun-
tati, seu Canonice scriptura contraria pro-
bantur; eadē etiā naturali iure inueniuntur
aduersa.* Ex quo text. collige valere argu-
mentum de iure Canonico, ad ius naturale.
Quod argumētū probat Abb. in c. Debito-
res. de Iure iur. Faciunt not. in Prelud. num.
6. & 15. & 17.

SVMMARIVM.

- I**nteritus rei alienæ post moram, cedit mo-
roso; etiam si eodem modo esset res apud
dominum peritura. 2 Secūs in Foro animæ. Et vide rationem di-
uersitatis.

DIFFERENTIA VNDECIMA.

- O**MNIS qui est in mora restituendi
re aliquā (vt sunt fures, raptores,
& violēti rei alienæ possessores,
& similes. l. In re furtiua. ff. de Cō-
dict. furt. l. vlt. C. eod.) tenetur ad estimatio-
nem rei, si pereat, etiā si sine culpa sui id cō-
tingat; & etiā si eodē modo esset apud do-
minum peritura. l. Qui restituere. ff. de Rei.
vindicat. l. Cū res. ff. de Legat. 1. l. Nemo.
§. vlt. ff. de Verb. oblig. l. 1. §. Reētissime. &
l. Merito. ff. de Vi, & vi arm. glo. in l. Quod
te. ff. de Reb. cred. & l. Si vehenda. §. 1. verb.
Dolo. ff. ad l. Rhodi. D. Tho. 2. 2. q. 62. art.

6. Dicit cōmunē Alex. in l. Nemo. §. 1. post
glos. ibi verb. Homo. ff. Si cert. pet. & in d.
l. Cū res. §. vlt. Couar. latè in reg. Pecca-
tū. 2. p. §. 6. n. 1. licet aliqui teneant contra,
per l. Itē si cum exceptione. §. Sed & si quis.
versic. Sed & si non culpa. ff. Quod metus
causa. & l. Si plures. §. vltim. ff. Depositi.
sed in prædictis casibus non interuenit
mora. Adde notat. sub verbo Positio. Dif-
ferentia 3.

2 At in Foro cōscientiæ, est certum si
eodem modo erat res peritura apud domi-
num, non teneri ipsam detinentem ad eius
estimā-

Qq 2

æstimationem. Ita pulchrè Siluest. verbo Emptio. quæst. 2. num. 9. & verbo Restitutio. 2. num. 15. Naua. cap. 17. num. 183. vbi agit de commodatario moroso. Idem alii citati à Rebel. 2. par. lib. 6. quæst. vnic. nu. 7. Latè Coua. sup. contra Anchar. dicta regula Peccatum. & Ioan. à Medin. in C. de Restit. quæst. 6. Dicit communem P. Rebel. de Obligat. Iust. lib. 2. quæst. 7. num. 1. Pro qua facit dict. l. Si vehenda. §. 1. in fin. Eamdem communem refert Viui. lib. 2. Commu. opin. opinione 83. quæ habetur 1. tom. commu. opin. pag. 442.

Ratio est, quia in Foro exteriori, in pœnam criminis, & moræ, cogitur soluere dictam æstimationem. Quæ quidem pœna, in Foro animæ non debetur, per glossam receptam in capit. Fraternitas. 12. quæst. 2. cum aliis suprà. Adde & aliam rationem; nempe quia fur prædicto in casu, licet non fuerit in culpa in rem amittendo: fuit tamen in eam retinendo. Quærit Rebel. dict. quæst. 7. numer. 3. quid si res pereat seriùs, quàm fuerat apud dominum peritura? Ecce exemplum, licet ille nullum adducat. Furatur quis ex naui vestem, & transfert se ad aliã, si prima pereat: & postea ob alterum nau-

fragium, ad nauim alleuiandam cogantur omnes alterius naus res suas in mare projicere, & sic pereant: dubium est an fur sit iam deobligatus, nec ne. Rebel. sup. dicit quod nõ; sed teneri ad æstimationem eius, si in eo mora restituendi fuit culpabilis. & in hoc casu dominum rei esse fortunatiorem. Ego verò aliter respondendum puto; videlicet si prædictus fur non habuit potestatem ad rem restituendam, quia numquam exiit, nec potuit exire à naui: tunc cessare moram, etiam in Foro exteriori. si verò potuit rem domino restituere, & omisit: tunc ob dictam moram teneri in Foro exteriori ad æstimationem, si conueniatur: non tamen in Foro conscientie, ob rationes suprà allegatas.

Secus autem dicendum censeo cum eodè Rebel. num. 4. quando anticipatè apud furem res perit; vt si ante naufragium rem in naui furto ablatam consumeres. Tunc enim tenetur fur ad rei æstimationem; licet si nõ fuisset furata, apud dominum periisset. Ratio est, quia obligatio restitutionis nata fuit statim vt res surrepta est, & cõsumpta. Quæ obligatio non releuatur ob casum postea fortuito contingentem.

D I F F E R E N T I A D V O D E C I M A.

CONDITIONO in corde retenta, & verbis non explicata, nihil operatur in Foro iudiciali, & sic repetitionem non inducit. l. Si repetendi. C. de Condict. ob caus. dat.

In Foro verò interiori secus est. Vnde do-

natarius quomodocumque intelligat mentem, siue voluntatem donantis; etiam si solis nutibus, & signis eam declaret, tenetur eam seruare. Ita Siluest. verb. Restitutio. 2. §. 10. Faciunt not. verbo Votum. Diff. 2.

O P I N I O.

S V M M A R I V M.

INDEX, & Aduocatus tenentur in Foro exteriori sequi magis communem opinionem. aliàs faciunt litem suam.

Nisi minus recepta nitatur subtiliore, & meliore ratione. Tenetur tamen id defendere, & probare, qui propter dictam rationem

discessit à communi.

In Foro conscientie, & pœnitentiali licitum est adherere opinioni minus tutæ, minusque probabili; dummodo Confessarius iudicet eam veram.

DIF-

DIFFERENTIA PRIMA.

IVDEX, & aduocatus, tenentur in Foro exteriori sequi opinionem magis receptam, & magis probabile; cap. Nouimus. de verb. Significat. ibi, *Opinio à pluribus approbata.* capit. de Iudiciis. 3. quæst. 3. ibi, *In quo plurimi concordant.* l. 1. ff. de Offic. quæst. ibi, *Crebrior apud veteres opinio.* gloss. verbo De cetero. in capit. 1. de Postulat. Prælat. lib. 6. glossa 1. in capit. fin. de Pœnit. dist. 1. Ioan. And. in capit. 1. de Cõstit. & dicit communem Dec. conf. 481. nu. 12. Emman. Soarez lib. 1. Cõmun. opin. pag. 316. copiosè Additio. Abba. in dicto cap. 1. sub nu. 15. litera C. Ioan. Neuif. in sua Silua nupt. fol. 19. cum quindecim sequentibus. Siluest. verb. Opinio. §. 2. Caiet. eodẽ verb. Soto lib. 3. de Iust. quæst. 6. artic. 5. ad quartum. Ange. verbo Opinio. §. 1. vers. Si verò non possunt. Tabien. eodem verb. §. 4. Ant. Mariæ Cora. in tract. de Cõmuni opin. posito in 3. tom. Commun. opin. pag. 195. num. 16. vbi congerit plurtquam ducentos DD. pro hac conclusione, & num. 7. addit ex Ang. & Tabien. vbi sup. seruandam esse communem, etiam in Foro conscientie. Et ratio est; quia quemadmodum peccaret mortaliter Iudex, si ferret sententiam in fauorem vnius partis habentis probationes minus probabiles; & non in fauorem illius qui haberet magis verisimiles, & probabiliore probationes: ita peccaret mortaliter Iudex, qui ferret sententiam ex opinione minus recepta, & minus probabiliore. Idem docet Fel. dict. cap. 1. n. 54. & meritò, quia in re tam graui, & morali, vt dicit Suarez 5. tom. de Censuris. disput. 16. sectio. 1. num. 5. nulla ratione possumus à communi sententia recedere; quæ licet non haberet aliud fundamentum, præter communem omnium acceptionem; sufficiens esset fundata. Idem ante eum docet Purpura in l. 1. num. 138. ff. Si cert. peti. & Ant. Mariæ sup. lib. 2. casu 23. n. 130. Addit Feli. sup. iudicantem cõtra communem, facere litem suam, & teneri in syndicato, secundum Bart. in l. fin. C. de Pœna lud. qui male iudicauit. Abb. in cap. Prudentiam. de Offi. Deleg. in princip. & in cap. 1. de Decimis. & alios. Et ratio est, quia aliàs Aduo-

catus non sequens magis receptam, & magis probabilem opinionem, exponit se periculo in re graui, & cliẽtulo valde damno-
sa, vt scilicet reportet sententiã contrariã: similiter & Iudex, vt eius sententia reuocetur. At, *Qui amat periculum, peribit in illo.* Eccles. 3. Præterea in dubio præsumendũ est ibi esse veritatem, vbi res à pluribus approbatur; quia communiter maior pars melius inuestigat veritatem. Ideò eam sequens, non potest argui de temeritate, secundum Inno. in cap. Ne innitaris. de Constit. Castad. decis. 5. num. 11. eodem tit. sed ab omni pœna est immunis, excusaturque; teste Abb. in cap. 1. num. 24. de Postul. Prælat. Neuif. in Silu. nupt. lib. 5. numer. 63. & Cora. vbi suprà pagin. 168. numero 28.

Hoc tamen intelligendum est, nisi contraria opinio minus recepta innitatur sub-
liori, & meliori rationi, vt tenent omnes dicto cap. 1. de Constit. teste Felin. ibidem per cap. Capellanus. de Feriis ibi, *Subtiliori rationi,* & per l. 1. vers. Sed neque. C. de Vet. iur. enucl. ibi, *Neg; ex multitudine auctorum, quod melius, & æquius est, iudicatio-
re: cum possit vnius forsitan, & deterioris sen-
tentia, & multos, & maiores aliqua ex parte
superare.* & docet latissimè idem Cora. Cortonen. vbi suprà pag. 202. casu 17. per totum. Addens num. 94. hoc in casu discedentem à communi propter vnam rationem, teneri id defendere, & probare. alias damnaretur in Syndicato.

In Foro tamen conscientie ad effectum
non peccandi, licitum est Confessario ad-
hærere opinioni minus tutæ, minusque re-
ceptæ, si putet eam veram, & habeat pro se
Doctorem clarum, & excellentem, scien-
tia, & conscientia præditum, secundum
Nauar. cap. 27. num. 289 & Ant. Mariæ sup.
casu 23. nu. 129. vbi dicit, Excellenti Do-
ctori credendum esse, licet nihil alleget.
Et intellige, minus tutæ, quoad factũ, vel
dictum: non quoad probabilitatem. Nã, vt
inquit Maio. in Prolog. 4. Senten. q. 2. col.
fin. §. Adhuc vidimus. Nõ ea tutior est DD.
sententia, quorũ est tutius Dictũ: sed quorũ
fortiora sunt argumẽta: cui cõsora Gabri.
in 4. distinctione 15. quæstione 13. artic. 2.

corol. 1. dicēs multum interesse, seu differre securitatem facti, à securitate opinionis; & cūm queritur an aliquid sit licitū, nec ne; non esse tutiorem opinionem, quę dicit esse illicitum; nisi vel idonea auctoritate, vel illustri ratione firmetur. In cuius sententię confirmationē vide plura exēpla per Azor 1. p. lib. 2. c. 12. col. 145. in quibus licitū est adhærere opinioni minus tute, & relinquere tutiorem: vt violationem iuramenti confirmatorii in re leui appositi; non esse p. m. licet tutius sit contrariū, quod aliqui tenēt. Item condemnare reum innocentem, sed probatum nocentem, quamuis contrarium sit tutius, de quo verb. Iudex. Different. 1. Itē occidere furem diurnum, de quo verb. Homicidium. Differ. 1. Item condemnato ad carcerē perpetuum, vt ibi fame pereat, licitum est cibum non sumere oblatum, vt sic iuste Iudicis sententię satisfaciatur; secundū Soto lib. 5. de Iust. q. 6. art. 4. Maior. in 4. diff. 15. q. 22. Ange. verb. Fugere. n. 1. Salō 2. 2. q. 69. art. 4. controu. 4. & not. sup. verb. Deffensio. Diff. 10. in fin. Quamuis contraria sit tutior; quā tenet Caiet. 2. 2. q. 69. art. 4. Victo. in Relect. de Homic. n. 28. Cordu. lib. 1. q. 36. Castro lib. 2. de Lege pœna. c. 8. Coua. lib. 1. Var. c. 2. n. 10. Item licitum est suscipere Sacramentum poenitentię cum attritione scita, & cognita, secundū Cano de Poenit. par. 5. quamuis contraria nimirū non licere, sit securior, quam tenet Nauar. cap. 1. num. 36. Vide quamplura alia exempla in hoc lib. vt verbo Restitutio. Differ. 8. & 15.

Sed quod possit non solūm Cōfessarius, sed etiam Iudex, & Aduocatus ad effectū non peccandi, sequi opinionem minus receptam, dummodo innitatur subtiliori, & meliori rationi, & eam iudicet veram; docet optimē post Armil. Salon. quęst. 63. art. 4. controu. 2. conclus. 4. col. 1089. cum sequentibus. Naua. sup. Coras. Marię vbi sup. pag. 202. casu 17 per totū. Pater Sa verbo Dubium. num. 3. Paul. à Palat. in Addit. ad Sum. Caiet. verb. Opinio. & dicit communem Salas Societat. Iesu in Explicat. Bullę Cruc. & 1. 2. quęst. 19. art. 6. de Conscientia. sect. 3. in quibusdam Scholiis manu scriptis, pro quibus est glossa in capit. Capellanus. verbo Alii verò. de Feriis. quam di-

cit singul. Nauar. in cap. Si quis autem. num. 7. de Poenit. dist. 7. nimirū, Non esse peccatum adhærere opinioni, quamuis illa esset falsa, quando sunt contrarię DD. sententię. Intellige dūmodō putet illam esse veram. vt notant Siluest. verbo Confessor. 3. quęst. 7. in fin. Nauar. dict. nu. 288. & Salon vbi sup. col. 1093. Panor. in cap. 1. num. 16. de Constit. Marc. decif. 5. num. 3. ad fin. par. 1. Et pro d. gl. facit gloss. penul. in cap. Sōlet. de Sent. excommunic. lib. 6. commenta data à Naua. in cap. Cūm contingat. de Rescri. fol. 16. & à Couar. in cap. Alma. 1. par. 9. 7. nu. 7. dicens, appellans à declaratione sententię excommunicationis, si celebret, cōfidens in dicta appellatione, non fieri irregularem, licet postea declaretur fuisse inuistam, & sic malē appellatum. de quo vide verb. Excommunicatiō. Diff. 20. Et probatur primò, quia sepe cōmuniores, & à pluribus receptę opiniones, sunt minus secure; & videmus postea reprobari: vt perspicuum est in quamplurimis opinionibus. Secundò, quia vbi quis habet viam, & concludentem rationem, cui nescit respondere, in nullo est periculo, nec in dubio; sed in certo, & securo statu quoad se. Nam licet ex parte rei sit eius opinio falsa: quia tamen id apertē non constat, immo putat ex urgente ratione, talem opinionem veram esse; in hac opinionum varietate, propter dubiū, & probabilitatem nō peccat sequendo id quod sibi, vel verius, vel saltem verū videtur; quādo habet rationes, & viros doctos, ex quibus adhæreat alteri opinioni, cōmuni cōtrarię. Ita tenēt D. Tho. Quodlib. 8. art. 12. alias 13. & DD. sup. citati, & Salō d. q. 63. art. 4. controuer. 2. col. 1093. Hēriq. de Matrim. lib. 2. c. 6. §. 4. & 6. Sot. sibi contrarius, lib. 5. de Iust. q. 8. art. 3. vers. In causis autē. Gutier. lib. 1. Canon. quęst. cap. 13. a nu. 23. Mercad. lib. 4. c. 18. fol. 217. Cordub. in Quęst. Theolo. lib. 2. q. 3. per totam: maxime in secunda propositione, p. 12. vbi dicit, Qui ex contrariis opinionibus, alteram scilicet probabilem sequendo, in nullā dubitationem adducitur; non cōmittit se discrimini, utiq; nec peccat. Adde Cened. in Collect. 1. parte, collect. 28. numer. 17. optime Cassad. decif. 5. nu. 11. de Constit. Hoc enim necessarium erat in materia morum ad sedan-

ad sedandas Fidelium conscientias; quia si non liceret sequi opinionem, quam puto veram, & forsan veriolem; quàm eam, quàm communis sequitur, esset irretire multorū animas, & eas mille scrupulis onerare; cum tot sint sentētię, quot capita, & vnusquisq; suo sensu abundet. Et sæpè vnus minùs doctus propter tuam humilitatem, & orationem in Deum attingit meliùs veritatem,

quàm alii plures multum fidentes suis ingeniis, atque literis. Ex quibus satis apparet responsio ad rationes suprà allegatas pro contraria parte Quia neque exponit se periculo, nec argui potest de temeritate, qui deflectit à communi propter vrgentes rationes, & auctoritatem aliquorum grauium Doctorem.

SVMMARIVM.

- 1 *CVM duę sunt opiniones probabiles, non tenetur Iudex sequi opinionem, quam putat reus veriolem; nec eam quę illi fauet.* 2 *Benè tamen Confessarius. Et vide rationem diuersitatis.*

DIFFERENTIA SECVNDA.

1 *CVM sunt duę opiniones Doctorum, & vtreq; probabiles: in Foro exteriori, non tenetur Iudex sequi opinionem quam reus putat veriolem, & quę ei magis fauet; sed potest sequi quam maluerit, quamque veriolem, atque communiorem putat; iuxta latè tradita in Different. supra proxima.*

2 *At in Foro poenitentiali, contrarium obseruatur. Nam tenetur Confessarius sequi opinionem illam quam poenitēs putat veriorē, & sibi magis fauorabilem: supposito, quod etiam est probabilis. Ita tenet Naua. cap. 26. num. 5. Silu. verb. Confessor. 3. quæst. 7. Cordub. casu 41. & lib. 3. Quæst. quæst. 9. vers. 4. pag. 189. Soto in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 5. Rodrig. in Explicatione Bullę Cruc. §. 9. nu. 25. Henriq. de Poenit. lib. 3. cap. 26. §. 6. vbi quærit, Quid si parum tuta habeatur poenitētis opinio, qui in propria causa cęcatus affectione, potiùs vult sequi sententiam sibi fauentem? Respondet, Perpendat Confessarius an interdum sit relinquendus in sua ignorantia cum bo-*

na fide, vt in casu. c. Quia circa. de Cōsang. & affi. & similibus. de quo per Nauar. in cap. Si quis autem. num. 69. de Poenit. dist. 7. & per Coua. in 4. 2. par. cap. 6. §. 10. nu. 13. & 15. & Adria. in 4. de Sacram. Confes. dubio 5. vers. De. 2. & Quodlib. 5. art. 2. Confessarius verò cum præter officium Iudicis, sit medicus, pater spiritualis, & pius aduocatus, debet benigniorem partem in dubiis sequi in gratiam poenitentis.

Ratio diuersitatis ea est, quia iudiciū Fori contentiosi redditur in inuitum; quia, velit nolit reus, tenetur sequi opinionem, & sententiam Iudicis; si aliàs est iusta, & probabilis: nisi ex causa ab eo appellet. Quo in casu etiam tenebitur tandem obedire, ac subdere se iudicio, & opinioni, quam sequetur Iudex superior. At in Foro poenitentiali iudicium non redditur in inuitum. nisi in voluntarium, ac spontaneum; totūq; quod ibi agitur, est in fauorem poenitentis, & ideò non mirum si Confessarius teneatur se conformare opinioni poenitentis, aliàs probabilis.

SVMMARIVM.

- 1 *IN varietate opinionum (dummodo sint æquę probabiles) licitum est in Foro exteriori, modò adherere vni; modò alteri.* 2 *Secus in Foro conscientie: quia tenetur ad-*

herere illi quam putat veriolem Si tamen deponat scrupulum; etiam licebit in Foro conscientie.

DIF-

DIFFERENTIA TERTIA.

IN varietate opinionum æque probabiliū, licitum est in Foro exteriori, iudicare pro amico, secluso scandalo: & sic sequi opinionem ei favorabiliorem. Iuxta illud vulgare; *In dubio pro amico consuli potest, ac iudicari.* quod refert Nauar. in cap. Si quis autem. num. 130. de Poenit. dist. 7. Ita Tiraq. de Primogen. cap. 17. opinione 2. Menoch. de Retinend. possessione. Remed. 3. num. 763. Nauar. conf. 5. num. 5. de Poenit. & remis. Rodrig. verb. Accepcion de personas. sub num. 2. Hieronymus Portoles. in Scholiis ad Molin. §. Arbitrium. num. 2. Panor. in cap. 1. num. 15. Decius num. 12. in 1. Lect. Bero. num. 255. de Consti. Ias. in l. Post dotem. num. 105. ff. Solu. mat. Bal. post. Ioan. And. in cap. Ne innitaris. num. 7. de Consti. Fran. Marc. quæst. 5. num. 3. par. 1. Purpur. in l. Admonendi. num. 155. ff. de Iureiur. & dicit communem Ant. Mariæ in dict. tract. lib. 2. casu 32. num. 174.

In Foro verò conscientiae, id non licet; ut docet idē Menoch. de Arbitr. casu 339. num. 32. ubi aduertit licet iura iubeant in re dubia pro reo; pro dote, & aliis causis similibus iudicandum fore: nusquam tamen dicere pro amico. Idem notat Nauar. d. in cap. Si quis autem. numero 130. & alii, quos refert Cenedo 2. parte Collect. 134. numero 2. pagina 303. quia illa opinio amplectenda est, quæ verior in conscientia iudici videtur. Id est, quæ magis iuris dispositioni accedit: vel quæ melioribus

vititur rationibus. ita decisum fuit per Parlamentum Delphinatus teste Fran. Marco. d. quæst. 5. num. 3. par. 1. & docent post Lancel. Conras. And. ab Exea. in cap. 1. num. 367. de Consti. & omnium latissimè Neuiza. in Silua nupt. lib. 6. in prin. à num. 2. Et quando ita est vtraque dubia, ut discerni veritas nequeat: tunc Iudex diuidat rem per medium. ut tradit Barto. in l. Si duo. not. 2. ff. Vti possid. Boeri. Decis. 42. Feli. cap. 1. num. 55. de Consti. Purpur. sup. Causalca. in tract. de Tuto. & cura. num. 338. Ant. Mariæ post alios sup. num. 177. alias malè iudicaret, & contra iustitiam tollens alteri parti dimidium rei litigiosæ, in quo in dubio habet ius. Item quia in re tam dubia ageret Iudex contra dubietatem animi, & exponeret se periculo tollendi ius suum alteri parti, & consequenter peccaret mortaliter, secundum Nauar. sup. Itaque in varietate opinionum æquè probabiliū licitum est Aduocato, & Iudici, in Foro contentioso, modò adhærere vni, modò alteri: non tamen id licet in Foro conscientie; quia teneretur adhærere illi quam putat veriorē. Si tamen deponat scrupulum, & teneat enī licitè adhærere alteri, iuxta not. verb. Iudex. Differentia 1. num. 2. & docet Nauar. sup. nu. 132. post Adria. Quodlib. 2. Cum verò vnaquæque est æquè probabilis, & potest defendi: tunc vtraque potest sequi, etiam in Foro conscientiae. ut est illa, de qua verb. Restitutio. Differentia 5. & ita tene. Idem docet Azor. 1. par. lib. 2. cap. 12. in fin.

SUMMARIVM.

IN rebus agendis tutior pars est eligenda in Foro conscientiae. Sed in Foro iudiciali,

mitiorem amplecti debemus. Quod qualiter intelligatur, hic discutitur.

DIFFERENTIA QVARTA.

IN rebus agendis tutior pars est eligenda in Foro conscientiae. Secus in Foro exteriori. gl. fin. in c. Vnico. de Scruti. in ordi. facien. commendata à Panor. in cap. Ad audientiam. 12. num. 2. de Homicid. Vbi cum communi ponit hanc Differentiam inter vtrumque Forum. Quam-

uis eam latè impugnare nitatur Nauar. in cap. Si quis autem. num. 35. de Poenit. dist. 7. Sed antequam eam discutiamus, est aduertendum, nos sup. verb. Interpretatio. Diff. 2. tradidisse aliam, nempe in dubiis tutiorem partem esse in Foro animæ eligendam. Quod multis exemplis comprobaui-

mus.

mus. Secus in Foro iudicial. Quæ quidem differentia licet parificentur à Panor. sup. teste Nauar. loco superius citato: nihilominus sunt valde differentes; quia in ista agimus de dubiis in rebus agendis, & sic de dubiis quæ se nobis offerunt antequam re aliquâ aggrediamur: in illa verò de dubiis in rebus iam factis; & sic de interpretatione facienda in talibus dubiis. Itē dubia in rebus iam factis subiiciuntur examini iudicum, non tamen dubia de rebus faciendis.

Redeundo igitur ad præsentem differentiam dico primò, esse indubitatam hanc differentiam in hoc sensu; videlicet teneri quem in conscientia in rebus agendis, animæ salutem tangentibus, non se exponere periculo peccandi; sed eligere partem illam quæ est securior, & sine periculo peccandi. In Foro verò externo inter homines huius seculi de hoc non curatur communiter; sed tantum attēditur quod illis est magis utile, licet minus tutum quo ad animam.

Secundò dico etiam Iudices, teneri in dubiis, quæ illis se offerunt, eligere partem securiorem; si sit iure benè fundata; vel grauius Doctoris auctoritate fulcita. aliàs secus, pro vt resoluimus sup. eodem verb. Differentia 1.

Tertiò dico ab scrupulosis tenēdam esse differentem sentētiā. Nam solet illis cōsuli per Confessarios eorū, vt faciant semper contra scrupulum; dummodò credant, ita faciendo non peccare (quod non erit ita facilè, immò difficillimum eis ita credere) & ita credendo, non tenentur eligere partem securiorem; sed contrariam rei quam eorum scrupuli distant. Et si fortasse errent excusantur, vt docent D. Antoni.

Silu. Gerson. Caiet. & alii quamplurimi, quos refert, & sequitur Nauar. sup. nu. 78.

Quartò dico accipiendo hanc differentiam in sensu quo Panor. & DD. accipient, scilicet pro rebus agendis in Foro pœnitentiā, & iudiciali, hoc est pro dubiis quæ se se offerunt in vtroque Foro, vera esse quæ diximus verb. Interpretatio. Differentia 2. & verb. Iudicium. §. Nempe dubia in Foro conscientia interpretanda, & accipienda esse in partem deteriore, & sic eligendā tutiorem: in Foro verò iudiciali eligendam esse mitiorem; cum plene non constat de veritate. Et hoc per rationem, de qua in dictis Differentiis. Quibus ibi expositis addo hoc intelligendum esse cum res adeo dubia est, vt fundamenta vnius partis, alterius argumentis non prestent; sed re equaliter constituent, ita vt iudex, vel Confessarius neutri parti plus adhæreat, quam alteri. Ita limitat, & restringit dict. Differentiam Nauar. sup. num. 38. assignans diuersitatis rationem, quia scilicet nemo se peccandi periculo exponere debet, neque alteri cōsulere, vt illi se exponat. At iudici conuenit potius absoluerē nocentem, quam cōdemnare eundem. l. Absentem. ff. de Poenis.

Sed contra supradictam resolutionem videntur ob stare quæ diximus sup. cod. verb. Differ. 1. vbi plura exempla adduximus, quibus non tenemur in conscientia in dubiis sequi, & amplecti opinionē tutiorem, sed sufficit habere pro contraria communem, vel Doctorem aliquem perspicuum, seu rationem efficacem.

Sed respondeo in prædictis euentis requiri vt amplectens partem alteram putet illam esse veram. Quo in casu iā talis nō est in dubio; licet DD. dissentiant.

OTIOSITAS.

SVMMARIVM.

1 OTIOSVS in Foro exteriori non est nisi qui nihil operatur, etiam si mala, &

vana operetur. In Foro verò Dei otiosus est, qui nihil boni facit.

DIF.

DIFFERENTIA PRIMA.

OTIOSVS non est in Foro exteriori, nisi qui nihil facit. Si vero occupetur in quocūque exercitio, etiam minus bono; non dicitur otiosus. Vnde vulgo dicunt multi, *Ludamus parumper, ne simus otiosi.* Quin immo quicquid præter auaritiæ studium agitur, tempus perditum, apud vulgus vocatur, teste Petrarcha Dialog. 5.

In Foro verò Dei, otiosus est qui nihil boni, & utilis ad vitam æternam facit: licet alias sit occupatus. Sicut enim surdus apud Deum dicitur qui non audit quæ Dei sunt; licet aures habeat non obtusas: sic otiosus dicitur apud Deum, qui nihil boni facit; licet aliàs sit occupatus, & multa vana operetur. Vnde malè distenti dicuntur otiosi; vt dicebat Socrates, pro vt refert Xenophon. lib. 3. de dictis, & factis d. Socratis. Facit illud Psal. 23. 4. *Qui non accepit in vano animam suam.* Et notat P. Pet. à Guzman in lib. del honesto trabajo. Discurso 4.

§. 1. p. 192. Addè D. Chrysost. super Matthæum. Homil. 34. vbi querit quinam dicantur otiosi. Et dicit esse illos qui opus Dei non operantur. Opus autem Dei, est Deum agnoscere, eum diligere, ei obsequi, & in virtute proficere. Ad idem vide P. Osorium in Dominica Septuages. vbi dicit esse perditam omnia quæ quis propter se, & non propter Deum operatur. Quod confirmatur, quia si teste Paulo 1. Cor. 12. opera etiam bona, vt distribuere omnes facultates in cibos pauperum, nihil sunt, nihil profunt, si extra charitatem fiant: quid quæso erunt, quidve proderunt opera quæ quis sibi facit, & quæ in se nihil sunt? Verè de talibus loquens ait Isa. cap. 59. *Telas araneorum texuerunt, & opera eorum, opera inutilia. Et cogitationes eorum, cogitationes inutilis.* Vnde pulchrè dicit quidam, *Velut è corrente flumine tantum habes, quantum hauris: ita ex annis semper euntibus nihil accipis, nisi quod in res duraturas colligis.*

PAROCHVS.

SVMMARIVM.

PAROCHVS, cui coadiutor, ob insufficientiam datur, non remanet suspensus

in officio quoddam Forum exterius. Bene tamen quoddam interius.

DIFFERENTIA PRIMA.

PAROCHVS, seu quivis alius, cui propter insufficientiam datus est coadiutor: in Foro exteriori non remanet inhabilis, & suspensus ad administrandum suum officium; nisi expresse inhibeatur, & interdicator prefatum officium.

At in Foro interiori secus est. Vnde pec-

caret mortaliter, si cum prædicta in sufficientia suum officium exerceat. Ita Cordub. singulariter casu 23. Quod est valde notandum pro intellectu, & declaratione text. in cap. 6. Sessionis 21. Concil. Trid. Adde in confirmatione quæ diximus sub verb. Nullitas. Differ. 10. nu. 5. & 8.

SVMMARIVM.

PAROCHVS potest per Vicarium totam curam animarum exercere in Foro exteriori.

2 Non tamen in Foro conscientie. Quod per quatuor rationes efficaciter probatur.

3 Beneficiati, & Canonici tenentur per se, & non

- 4 & non per substitutos, munera sua subire.
 4 Parochus ad quæ teneatur pro suis ouibus.
 5 Personalis residentia Parochi est de iure diuino.
 6 Parochus, ut ordinarius, potest suam delegare iurisdictionem.

- 7 Parochus potest habere Vicarium ad se coadiuuandum; non tamen ad totam curam ei imponendam.
 8 Reprobatur quedam corruptela, scilicet locatio curæ animarum.

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 **P**AROCIVS committens totam curam Vicario, & non exercens ipsam per se, saltem faciendo quod potest; licet quoque ad Forum exterius (dum per Prælatum, seu Episcopum ad id non cogitur) sit tutus, residendo in eadem Ecclesia.

2 Non tamen est tutus in Foro conscientie; quia quoque Deum non satisfacit ita seruando curæ; sed tenetur ipsam per se exercere. Et si vult habere Vicarium; potest eum habere in coadiutorem; non tamen ut per ipsum totum onus exerceat. Ita in terminis tenet Caiet. 2. 2. q. 185. art. 5. Sot. lib. 10. de Iust. & iur. quæst. 3. art. 1. Cordub. lib. 2. Quæst. Theolog. tit. de Ignorantia. quæst. 3. in prin. Henric. post plures à se relatos in summa tit. de Indulgent. cap. 28. §. 1. & Rodrig. verb. Residentia. cap. 33. num. 2.

3 Quod, ultra præcitatos, probò multipliciter. Primò per Concil. Trid. Sessio 22. cap. 4. & Sessio 24. cap. 12. vers. Omnes. ubi præcipitur ut omnes Beneficiati, & Canonici cogantur per se, & non per substitutos, seu Vicarios, munera sua subire, & exercere. Ergo & Parochus (qui magis astrictus est, quam supradicti) poterit etiam compelli, ut per se, & non per Vicarium, curam exerceat; ut iam vidi in practica id à quodam Episcopo obseruatum, qui quosdam Canonicos curatos coegit ad curam per ipsum personas exercendam, remouendo eorum Vicarios. Quod si ad id iuste potest compelli: sequitur necessario teneri eundem Parochum in conscientia regere curam per se; nec satisfacere eam regendo per Vicarium, quantumvis idoneum, & sufficientem.

4 Secundò, quia ex præcepto diuino tenetur Parochus oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique diuini predicatione, Sacramentorum administratione,

ac bonorum operum exemplo pascere; ut inquit idem Concilium Sessio 23. c. 1. de Reformat. Igitur necessario ultra residentiam personalem, requiritur ut Parochus per se, & non per alium, præfata munera exerceat. Quia aliter oues suas agnoscere non potest; nec potest satisfacere his muneribus à prædicto Concilio requisitis. Et nota hunc text. pro different. hic tradita, quia est singularis, & irrefragabilis.

5 Tertiò, quia personalis residentia de iure diuino, & per dictum Concil. Trid. dicto cap. 1. requisita, ad nihil aliud exigitur, nisi ad obeunda personaliter prædicta munera pastoralia. Alias enim cassa esset, & inutilis præfata residentia. At beneficium datur propter officium, cap. fin. de Institutione. Ergo, &c.

Quartò, quia in Parochis est electa industria personæ; ut constat per examen rigidum quod subeunt. Ergo non possunt alteri totam curam committere, cap. fin. §. fin. de Offic. Delegat. alias superuacaneum esset prædictum examen.

Quintò idem probatur per ea quæ continentur in Bulla Cruciatæ post prin. §. *Inter los Clerigos seculares*, &c. ubi Papa dat potestatem cuicumque Beneficiato eundi in hanc expeditionem contra inimicos fidei, pro recuperatione terrarum sanctarum ad predicandum, vel aliud pium opus ibi exercendum. Possuntque ponere substitutos, seu Vicarios in eisdem Beneficiis; dummodò non sint prædicta Beneficia curata. Eo enim in casu (inquit Bulla) non poterit Parochus inferuire suo Beneficio per Vicarium; nisi de licentia speciali Papæ. Hactenus Bulla. Ex quibus verbis à maiori ratione colligitur minus posse Parochum id facere pro suo libito; sed tantummodò (ut diximus) residendo eo personaliter, & curam exercendo per se ipsum, & habentem.

Parochus.

& habendo Vicarium ad coadiuuandum. Videant hoc Episcopi. Nam in hoc potestate Papalem sibi usurpant, permittendo sine vlla causa dictos Parochos extra eorum Parochias commorari, nè dicam vagari.

- 6 Nec obstat extra Sacramentum Poenitentiae posse Parochum vices suas cuicumque Sacerdoti committere. Item potest facere suum Vicarium ad totam curam quemcunque Presbyterum, per Ordinarium approbatum ad confessiones audiendas. Quia Parochus est Ordinarius, & tamquam talis, potest delegare suam iurisdictionem pro quouis Sacramento, excepto pro Confessione; pro qua, post Concilium Trid. non nisi idoneis, qui sint ab Episcopo approbati, delegare potest. Et ita in vniuerso terrarum orbe practicatur. Sed respondeo (vt in principio annotaui) praedicta fieri posse à Parocho ad coadiuuandum se ipsum in cura: non autem ad deonerandū se ex onere. Quod si alicubi sit consuetudo in contrarium, tamquam corruptela respuenda

est, & expellenda è Mundo; etiam si sit immemorialis; vt patet ex eodem Concilio dicto cap. 1. Sessione 23. ad fin.

- 8 Vnde mirari licite possumus negligentiam quorundam Praelatorum, qui non solum in praedicta praua consuetudine conuiuent, eam tolerantes; sed etiam in alia multo magis detestanda, somno consopiantur, ac palpebris tamquam inuoluti quiescunt, immò obdormiscunt, cognitum habentes à Parochis locari totam curam cum fructibus, & emolumentis, alicui Sacerdoti approbato, qui durante tempore conductionis, sunt veluti ipsimet Parochi. Parochi autem non resident in Parochia, sed extra eam vagantur, & certis tantum diebus solennibus adsunt. Hanc flagitiosissimam corruptelam fletu dignam vidi in Principatu Cathaloniae per quosdam Parochos practicari, magno cum dolore cordis, & admiratione; videns curam animarum, rem adeo sacram, redactam instar locationum bonorum temporalium.

DIFFERENTIA TERTIA.

EX praecedente Differentia, facilis erit decisio subsequens. Parochus deferuiens Episcopo in officio Vicarii generalis, & hac de causa absens à sua Parochia, & ei deferuiens per Vicarium, tutus est quoad Forum exterius. Ita saepe vidi practicari à nonnullis Episcopis, quod dolens refero. Nam in Foro conscientiae, nec ipse Parochus, nec ipse Episcopus sunt tuti. Cum enim residentia Parochi sit de iure diuino, & naturali, vt patet per Concilium Trid. Sessione 23. cap. 1. nullo modo potest ipse Episcopus, nec etiā Papa super ea dispensare, nisi idem ius naturale, & diuinum interpretando. quod nisi in vera, & legitima necessitate neminem excusat, per not. verb. Dispensatio. Differentia 6. quae ad praefatum casum non occurrit, vt docet in terminis Lælius Zecchus de casibus Episcopo reserua. calu 2. §. In ordine etiam. Vbi idem dicit de Papa, si egeat Praelato ad officium Auditoris, vbi alii non desunt, qui huiusmodi negotia æquè bene expedire possunt. Tunc enim absens Prae-

latus, in Foro animae non excusatur. secus esset, si ad consilium, vel legationem magni ponderis esset adeo necessarius, vt per alium non ita bene id fieri posset. Et sic Illustrissimus Cardinalis Belarminus cum esset Archiepiscopus Capuensis, & eo egeret Summus Pontifex in Romana Curia ad communia negotia, non acquieuit, donec ab eodem licentia ad actum renunciandum dicto Archiepiscopatu obtinuit. Quae confirmantur ex variis responsis factis per dominos Cardinales Concilii Trid. circa praesentem differentiam. Nam Episcopo Tuderino sic dicta Congregatio rescripsit, *Episcopus non potest dispensare cum Parocho, vt non teneatur residere ex eo quod velit eum esse in domo sua ad sibi inseruiendum, vel habere curam seminarii, vel constituere Vicarium foraneum, etiam si cura animarum aliis non deferretur.* Deinde in alio responso sic habetur, *Quaestum fuit à S. Congregatione an Curati qui in seruitiis Episcopi in Diocesi, vel extra commorantur, & propterea à suis Ecclesiis absunt, penas non residen-*

residentium incurrant: cum eò quòd Episcopus hoc scit, & tacet, huiusmodi causam approbare videatur. Congregatio respondit, Non licere Episcopo suorum, vel etiam Cathedralis Ecclesie negotiorum causam permittere, ut Curati extra ipsorum curam maneant; etiam constituto Vicario idoneo. Facit etiam alia responsio facta Archiepiscopo Florentino, quæ talis est, Congregatio Concilii censuit nihil esse indulgendum Canonici Florentini, licet nobiles essent, & Protonotarii Apostolici, & ex parte Doctores, causarumque Ecclesiarum Iudices, eo-

rumque presentia valde utilis sit Ecclesie Florentine, quo minus per totum annum in suis Parochialibus resideret; licet affererent fructus suorum Canonisatum esse admodum tenues, nec excedere summam 24. ducatorum. & licet in dictis Parochialibus vellet ponere idoneos Vicarios; vel quotannis, vel tertio quoque mense visitare personliter suam Ecclesiam; vel per sex menses in iisdem residere. ut fuit etiam scriptum Episcopis Verdunen. & Maioricens. Et confirmantur omnia supra dicta per tradita Differentia præced.

SUMMARIVM.

- 1 **P**OST Concilium Tridentinum Sacerdoti idoneo, etiam si ab Ordinario minime approbato, potest quilibet confiteri de licentia sui Parochi, in Foro interiori.
 2 Secus in Foro exteriori.
 3 Poenitens si ignoraverit eum, cui iã confessus

fuit, non esse ab Episcopo approbatum; vel non requiri approbationem ad recipiendas aliorum confessiones: quò ad Deum erit absolutus. Si autem utrumque cognoverit: eius confessio fuit inualida.

DIFFERENTIA QVARTA.

- 1 **P**AROCIVS in Foro conscientie potest dare suis Parochianis licentiam ad confitendum cuilibet Sacerdoti idoneo, & literato; etiam non approbato ab Ordinario. Eritque valida talis confessio in eodem Foro; etiam hodie post Concilium Tridentinum. Ita tenet multi gravissimi Doctores teste Pet. Ledesma 1. par. suæ Summæ. tit. de Sacramento Poenitentiae. cap. 12. post. 5. conclusionem, ubi refert pro ea Magistrum Gallo qui interfuit Concilio, & Magist. Orellana, & dicit hanc opinionem esse magis probabilem. Quorum fundamentum præcipuum est, quia ante Concilium poterat à Parocho dicta licentia concedi; quæ non fuit sublata, nec restricta per Concilium Sessio. 23. cap. 15. quia ibi solum tollit privilegia, & consuetudines contrarias.

- 2 In Foro verò exteriori, non posse eam concedi; quia Episcopi id egrè ferunt, & puniunt contrafacientes, perspicuum est. Quod iuste facere possunt; adherentes contrariæ opinioni, quæ probabilis est, secun-

dum eundem Pet. Ledesma loco sup. cit.

- 3 Ego verò primam partem huius differentie arbitror esse aperte falsam; quia est contra text. expressum in cap. 1. de Constitut. lib. 6. ubi dicit text. ad derogandum antiquum Canonem, sufficere novum facere illi contrarium, licet de eo mentionem non faciat. Cum igitur Concilium statuerit nullum hodie reputari idoneum ad audiendas confessiones secularium; nisi parochiale Beneficium habeat, vel sit ab Episcopo approbatus: liquet abrogatam esse illam potestatem, quam Parochi habebant ante Concilium, delegandi scilicet suas vices idoneis, licet non approbatis: siue illa potestas esset à iure; siue ex consuetudine. & ideo nulla est in hoc assignanda differentia inter utrumque Forum, sed tenendum indistincte non posse à Parocho dari licentiam suis Parochianis ad confitendum aliis; nisi sint ex approbatis ab Ordinario. Adeò ut confessio aliter facta, sit nulla; ut respondit Sacra Congregatio; & tradit Pater Suarez tomo 4. disputatione 28.

Rr

Sección

Parochus.

sect. 4. nu. 14. Rationem vide per Viualdū in Candel. aureo tit. de Absolutio. num. 79. nempe quia vt confessio sit valida, requiritur Confessarium non esse impeditum ab exercitio suæ potestatis, quam in sua ordinatione recepit. At hodie per Concilium, omnis Sacerdos qui non est Parochus, vel approbatus ab Episcopo; est impeditus ad administrandum Sacramentum Poenitentiae secularibus. Ergo, &c.

Addunt tamen dicti Domini Cardinales

in eadem responsione, illum qui confessus fuerit non approbato: si ignorauerit Confessarium non esse approbatum, vel cogitauerit non requiri approbationem: ob fidem quam habuit in Sacramento; quod Deum esse absolutum. Et si deinde sciuerit illum non esse approbatum; vel requiri approbationem: teneri reiterare confessionem. Idem probat glossa in Clement. Dudum. versic. Ac deinde. de Sepultu. & diximus verbo Nullitas. Diff. 5.

SVMMARIVM.

PAROCIVS, quantumvis præcedat causa iusta, nisi fuerit ab Episcopo approbata, non potest abesse à sua Parochia

in Foro exteriori.

2 Secus in Foro interiori. Declarantur verba Concilii Tridentini ad id apposita.

DIFFERENTIA QVINTA.

PAROCIVS, etiam ex causa iusta, non potest in Foro exteriori à sua parochia sine licentia Episcopi abesse. Ita disponit Concil. Trident. Sessio 23. capit. 1. ibi, *Ita tamen, vt quandocumque eos, causa prius per Episcopum cognita, & probata, abesse contigerit; Vicarium idoneum, &c.* Ecce quo modo non solum requiritur causa ad se absentandum; sed etiam ea est per Episcopum cognoscenda, & approbanda. & consequenter requiritur eius licentia. Quod confirmatur ex quadam responsione facta per Dominos Cardinales Congregationis Concilii, quæ est inter illas quæ sunt Cardinalis Garrafæ, quæ sic se habet, *Nec Parochus habens iustam causam abeundi extra parochiam per duos menses, aut tres satisfacit suæ conscientie, si petat licentiam iurans se habere causam, quam non expedit manifestare, vt sic petita licentia abesse possit, licet Episcopus non concedat. Similiter abesse non potest in casu quo causam rationabilem expressit; quamvis bonus, & æquus, rationabilem iudicaret: sed rigidus Prælatu minus æquam iudicat, & licentiā denegat: vel quia mouetur suspitione quod facta sit, cum tamen sit vera. sed habere potest recursum ad Superiorem.*

2 In Foro verò conscientie, existente vera causa ad se absentandum, poterit etiam

sine dicta licentia duos menses abesse; vt tenet Nauar. capite 25. numer. 121. ad fin. & Rodriguez in Explicatione Bullæ composition. numer. 18. & ita vsu receptum esse testatur Lelius Zecchus de Casibus Episcopo reserua. casu 3. ad fin. versic. In hac quæstione. quamvis dicat talem sic recedentem peccare, propter inobedientiam. Quod non credo verum. Quia cum sit ita vsu receptum, vt & ego sæpissime practicati vidi, & non sit exitialis talis consuetudo: dicendum est non peccare, per notat. verbo Consuetudo. Diff. 2.

Nec obstat supra allegata responsio Cardinalis Garrafæ, quæ apertè dicit non satisfacere suæ conscientie Parochiam sine licentia Episcopi abeuntem, etiam si iusta causa adesset: cum Congregatio Concilii respondeat attenta dispositione Concilii: nos autem loquamur attento vsu in contrarium.

Nec similiter obstant verba Concilii dicti c. 1. ibi, *Consuetudine quacumque immemorabili, quæ potius corruptela cõsenda est, &c.* Per quæ non solum censetur sublata consuetudo præterita; sed etiā futura, quādo reprobat, & tollitur consuetudo tāquam mala, & corrupta. aliās non censetur sublata futura ex gl. sing. in Clem. 7. de Elect. verb. Consuetudine. & Probo sic intelligēdo in Addit. ad Monac. in c. fin. 110. ad fin. de Costi. in 6.

& respon-

& respondeo prædicta vera esse si Canon fuit receptus. Tunc enim censetur sublata consuetudo etiã futura. Secus si non fuit receptus, vt docet Iul. Clar. q. 76. nu. 2. vbi nõ obstante cap. Quamquam. de Censib. lib. 6. tolli consuetudinẽ, & corruptelam: nihilõ minus dicit illum tex. de consuetudine non seruari, quia non fuit receptus. Vide ad idẽ Rochũ c. fin. de Consue. conclũ. 7. limita. 5. fol. 53. Pala. Rumi. in Rep. c. Per vestras. notab. 5. in prin. col. 405. Rebus. ad leges Gal-

licas in Proœmio. gl. 5. n. 144. & seq. Coua. lib. 3. Varia. c. 13. n. 4. in prin. Tiraq. in Præfatione retractus nu. 17. Duënas reg. 141. vers. Secundo limita. & reg. 144. At in nostro casu dicta constitutio conciliaris, non fuit vsu recepta, quando • illicet adest iusta causa se absentandi, saltem in Foro consciẽtiæ; quamuis in Foro exteriori possit Episcopus procedere, & punire Parochum se absentantem, etiam cum causa iusta, sine Prælati licentia.

PECCATVM. SUMMARIVM.

1 *ARM A ponens in Ecclesiis, Sacellis, & Hospitalibus à se erectis, in Foro exteriori acquirit gloriam.*

2 *In Foro verò interiori amittit meritum. Nisi præcipue fiat propter Deũ; & secundariò vt cognoscatur dominus constructor illorum.*

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **P**Ones arma sua in Capellis, Ecclesiis, Hospitalibus, & aliis locis piis à se ædificatis, & dotatis: quoad Forum exterius consequitur gloriam, & famã. Ad hoc enim prædicta arma ponuntur.

2 In Foro verò interiori, & quoad Deum, amittit meritũ, & gloriã pro tali bono, & pio opere debitã. Ita singulariter Sebast. Sapia, & Cassan. relati à. Cened. in Collectan. 2. p. colect. 153. nu. 4. pag. 348. quãuis ipse contrariũ teneat, si non potissimũ, sed secun-

dariò id fiat. Pro quo facit glo. recepta in c. vnico, in glo. penul. de Cler. nõ resid. cuius meminimus verb. Simonia. Diff. 10. Faciũt etiã quæ diximus sub eod. verb. Diff. 9.

Sed nõ video quomodo insignia, & arma possint apponi pro Deo principaliter, & secundariò pro gloria Mũdi; sed potius vt cognoscatur à singulis cõstructor illorum operũ. Si verò fortè ponerentur ibidem ob aliquam causam necessariam: tunc excusaretur.

DIFFERENTIA SECUNDA.

Occultus peccator potest petere quoad Forũ exterius Eucharistiã à Parocho, petẽdo eam publicẽ, & cum instantia. Non enim tunc potest Parochus eum prohibere, ne com-

municet, per tex. in cap. Non prohibeat. de Consecrat. dist. 2.

In Foro verò animæ prohibetur. Nã peccat mortaliter recipiendo indigne, vt in cap. Sicut Iudas. eadem distinct.

SUMMARIVM.

1 **P**ECCANS ex consuetudine, præsumitur in Foro iudiciali peccare ex contemptu. Secus in Foro interiori.

2 *Legem transgrediens frequenter, dici-*

tur in Foro exteriori eam contemnere, cum ex ea causa eam transgreditur; quia non vult ei subiici. alijs secus censendum est.

Rr 2

3 Pecca-

Peccatum.

5 *Peccatum veniale qualiter ex frequentia fiat mortale.*

4 *Qui sciens, & volens inebriatur, peccat mortaliter.*

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **P**ECCANS ex consuetudine, præsumitur peccare ex contemptu in Foro exteriori. Secus in interiori, vt notat Nauar. in Manual. cap. 23. nu. 24. Adde notat. sub verbo Lex. Differentia 1. quæ ferme est vt eadem.

2 Hinc collige intellectum ad ea quæ tradunt Ioan. Andr. Host. & Collect. citati à Coua. in cap. Alma mater. 1. par. 9. 7. num. 6. versi. Tertiò inde inferitur. de Sent. excom. nempe frequentiam actuum esse quædam contemptum. adeò, vt si quis legē frequenter transgrediatur; id facere dicatur ex contemptu. Sed intelligendi sunt quoàd Forum exterius. Nam quoàd Forum interius contrarium tenet D. Thom. 2. 2. quæstione 136. art. 9. cuius verba sunt, *Quando autem propter aliquam particularem causam; puta concupiscentiam, vel iram, quis inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis; non peccat ex contemptu.* Idē not. ibid. Caiet. Adria. quodlib. 2. art. 2. Alfon. à Cast. lib. 1. de Potest. leg. pen. cap. 5. documento 6. & Coua. sup. vbi huius rei reddit rationem. videlicet quia contemptus tunc constituitur, cum quis ob id transgreditur legem, quia non vult ei subiici. Vnde si primus actus ideò fiat, contemptu fit. At si actus (etiam si centesimus) non hac causa, sed alia, fiat: contemptu caret, tametsi ipsa frequentia actus, disponat ad cōtemptum, vt ait D. Thom. sup. & ideò tamquam periculosa, summè cauenda est. Dispositiue

namq; inducit ad contemptum.

3 Hinc etiam collige intellectū ad id quod docet Panor. in c. Nam concupiscentiā. ad fin. de Conft. & plerique alii, teste Couar. sup. nu. 7. nempe peccatum veniale per consuetudinem, & frequentiam effici mortale. Quasi velint vt ipsa frequentia pariat, & efficiat contemptum. Hoc intelligendū est, vt suprā modò diximus, scilicet frequentiam, & consuetudinem faciendi aliquod peccatum veniale (vt frāgere silentiū, proferre verba otiosa, murmurare frequenter de defectibus, etiam leuibus proximorum, & similib.) dispositiue inducere ad contēptū; ita vt illa, sciens, & volens committere nō vereatur. Nō quòd ipsa sola frequentia per se causet contemptum, & efficiat mortale, quod aliās erat veniale. Quomodocumque enim quis ex fragilitate, vel alia causa nō lēs illa faciat; excusatur à contēptu. Ita declarat (quamuis non ita copiosè) gl. in cap. Vnum orariū. versi. Criminis. 22. dist. Silu. verb. Peccatum. q. 4. Couar. d. nu. 7. vbi hoc exemplificat in eo qui frequenter capitur à vino. Fieri, inquit, si quidem non potest, quin is qui frequenter inebriatur; aliquādo sciēs, & volens inebrietur. Quo in casu sine dubio erit peccatū mortale. Quia cum sepe expertus fuerit virtutem vini, & eius propriam fragilitatē; noluit à vino abstinere, vt not. D. Thom. 2. 2. quæst. 50. artic. 2. ad 1. & Adria. & Castro vbi sup.

SUMMARIVM.

2 **T**ORNEAMENTA, & hastiludia an sint licita.

DIFFERENTIA QVARTA.

1 **T**orneamenta, & hastiludia in Foro exteriori sunt permessa, & reputantur licita, & exercitia virtutis fortitudinis; vt in l. Qua actione.

9. Si quis in collatione. ff. ad l. Aquil. & in l. 1. §. Bestiam. ff. de Postulan.

Sed in Foro conscientie sunt prohibita. Nam peccant mortaliter illa exercentes, vt

res; vt in cap. 1. & 2. & per totū tit. de Torneame. docet Nauar. cap. 15. num. 18. Quod intellige de illis torneamentis, & hastiludiis, quibus probabiliter imminet periculum mortis. Secus de aliis causa virtutis experiundæ, & quæ fiunt ita moderatè, vt probabiliter credi possit ea non consecu-

tura notabilia nocumenta personalia, puta mortes, vulnera, ossium rupturas, & id genus alia, vt post Host. & Panor. docet Siluest. verbo Torneamentum. & Nauar. supra, & Armilla. verb. Hastiludium. & verbo Torneamentum.

SVMMARIVM.

- 1 **S**ERVO, vel captiuo iuste capto, an liceat fugere.
- 2 Serui nati ex ancillis, vel voluntariè effecti, vel filii à parentibus venditi; non possunt licitè aufugere, sed tenentur se restituere dominis si fugiant.
- 3 Christiani capti à Saracenis; vel serui in bello iniusto effecti, possunt licitè aufugere.
- 4 Dominus rei, potest eam propria auctoritate à detentore capere, si aliter eam consequi non possit. dummodò id faciat sine vi, seu scandalo.
- 5 Bellum iniustum ex parte Turcarum, seu Saracenorum, quando dicatur.
- 6 Christiani capti à Catholicis, vel hæreti-

- cis, etiam iniusto bello, possunt licitè fugere.
- 7 Christiani capti à Turcis etiam iniusto bello, possunt licitè fugere. Ex quo nota dari bellum iniustum ex utraque parte in seruis, vel captiuis à Turcis iniusto bello captis.
- 8 Seruum alienum sollicitans ad fugam, peccat; licet seruus non peccet.
- 9 Non valet argumentum de rebus ad personas, vel è contra.
- 10 l. 1. C. de Seruis fugi. & l. Ancilla. ff. de Furt. declarantur.
- 11 Furtum committi potest in Foro exteriori; quod in Foro conscientie non erit tale.
- 12 Mulier per metum conditionalem consentiens adulterio, non est adultera in Foro exteriori. Bene tamen in Foro pœnitentie.

DIFFERENTIA QVINTA.

1 **S**ERVVS, siue captiuus iniusto bello captus, si fugiat à Domino suo: in Foro exteriori grauiter punitur; quia expedit bono communi, sic fugientes puniri, vt in l. Si fugitiui. & in l. Cum seruum. C. de Seruis fugi. & sic constat non posse impunè fugere.

At in Foro conscientie secus est; quia nõ peccat fugiendo, saltem si sine villo dolo, aut vi id faciat; vt communis consuetudo nationum, & prouinciarum obseruat, teste Salon de Iust. quæst. 3. de Dominio. art. 1. col. 355. in fine, & tenet Sot. lib. 4. de Iust. quæst. 2. art. 2. & Petr. à Nauar. post alios 1. tom. lib. 2. cap. 4. num. 142. & 144. & tom. 2. lib. 3. cap. 1. num. 202. & defendit Couar. regul. Peccatum. 2. part. §. 11. nu. 6.

Fundamina potissima huius opinionis sunt sequentia. Primum est, sicut iure gentium introducta est seruitus eorum qui in bello captiuantur: ita eodem iure, nempe

consensu omnium nationum interpretatum est eandem seruitutem tamdiu durare, quamdiu prædicti serui à dominis suis custodiuntur, & de eorum manibus non elabuntur.

Secundum est, quia seruorum conditio est omnium misera, & odiosa. & sic restringenda, ex regul. Odia. de Regul. iur. in 6.

Tertium est additum à Pet. à Nauar. vbi supra, nempe quia seruitus est mors ciuilibis, & morti naturali comparatur. l. Seruitutem. ff. de Regul. iur. glossa fin. in cap. Inter 22. quæst. 4. Vnde sicut damnato ad mortem naturalem, ita licet fugere, secundum Couar. lib. 1. Variar. cap. 2. numer. 10. & diximus verbo Defensio. Diff. 9.

Contrariam tamen sententiam, videlicet seruum recedentem à domino suo peccare, tenet glo. 2. ad fin. in cap. Ius gentium. dist. 1. quam sequitur ibi Turrecrem. & Præpos. numer. 9. D. Antonin. 3. par. tit. 3. capit. 6.

Rr 3

§. 4. idem

§.4. Idem tenet Silu. verb. Seruitus. quæst. 3. Nauar. capit. 17. num. 103. §. 15. Et dictam glossam esse communiter receptam testatur Couar. lib. 1. Variar. cap. 2. num. 10. post illationem 10.

Et probatur primò per text. in capit. Si quis seruum. 17. quæstione 4. vbi consulens seruo vt à suo domino recedat, venit durissimè arguendus. Ergo malè facit, & peccat seruus fugiendo. Aliàs non esset dignus reprehensione id consulens.

Secundò, probatur ratione. Quia qui spoliatur verum dominum re quam iustè possidet, peccat, & tenetur ad illius restitutionem. sed seruus est vera possessio domini sui, non minùs quam alia bona temporalia eiusdem domini. Ergo, &c.

Tertiò, quia capti in bello iusto, merentur occidi. Et si aliquibus ignoscitur vita; id fit ex magna gratia, & reseruantur ad seruandum dominis capientibus. Ergo prædicti serui remanent obligati dominis; saltem per legem gratitudinis; sicut redempti à Turcis manent obligati mercatoribus ipsos redimentibus, etiam si aliàs iniustè retinerentur à Turcis.

Quartò, quia seruus fugitiuus dicitur committere furtum. l. 1. C. de Seru. fugit. l. Ancilla. ff. de Furt. Marant. de Ord. lud. 4. par. dist. 7. numer. 46. fol. mihi 103. Ergo peccat, &c.

Quintò, facit glossa notabilis in capit. Dispar. 23. quæst. 8. quæ dicit per text. ibi, quòd si Saraceni non persequuntur Christianos, non possumus impetere eos, & bella contra eos mouere. Ergo capti iustè, tunc ab eis iustè detinentur; & consequenter ab eis non possunt fugere.

Pro concordia verò, & maiori huius difficilis differentiæ, & quæstionis, intelligentia: quasdam conclusiones, (omnes ferè casus qui circa præsentem quæstionem contingere possunt, complectentes) constituiam.

2 Sit prima cõclusio, Serui natura, quales sũt vernaculi, id est nati ex ancillis, & seruis propriis; serui etiam voluntariè effecti, qui inopia pressi, ad pretium participandum seruituti se manciparunt, vt faciunt multi in triremibus; vel qui à suis parentibus, eadè inopia pressi venditi fuere, iuxt. l. 2. & ibi

glossam C. de Patrib. qui filios distrax. communiter receptam, secundum Couar. lib. 3. Variar. cap. 14. num. 4. in 2. notab. & Rip. in l. Obligatione. num. 13. ff. de Pignor. & copiosè in 1. tom. Commun. opin. pag. 467. opin. 225. super quo videndus est Rebel. de Obliga. iust. in Prælud. quæst. 10. num. 24. cum quatuor sequentibus. Tales, inquã, serui, si aufugiant, non solùm peccat mortaliter, sed etiam tenentur se restituere dominis. Ita Soto, & Pet. à Nauar. sup. & communiter omnes. Quia tunc est manifestum furtum, non minùs quàm si pretium quo fuerunt venditi, rapuissent: vel equum, què quis vèdidisset, furaretur. Idè docet Rebel. vbi suprà quæst. 12. num. 2.

3 Secunda conclusio, Christiani capti à Saracenis, seu Turcis piratis, vel in bello iniusto ex parte eorum. qualia sunt omnia ferè bella eorum contra nos gesta; possunt licitè aufugere; vt docet Couar. in regul. Peccatum. 2. par. §. 11. num. 6. Ratio est, quia si ex parte Saracenorum (vt supponimus) est bellum iniustum: quicquid in eo capitur, iniustè, & tyrannicè capitur, vt docet post D. Thom. Sot. lib. 5. de iust. quæstione 3. artic. 5. §. de Conclusionibus. Et idè Christiani tunc per eos serui, & captiui effecti iure optimo possunt se in libertatem dare, & ad suos confugere, sicut potest quis propria autoritate rem suam ab iniusto detentore occupatam secretò auferre, si citra scandalum, & vim, id facere possit: nec aliter per Iudicem eam consequi valeat, per dicta sub verbo Possessio. Differ. 4.

5 Est autem bellum iniustum ex parte Saracenorum, siue Turcarum, quando non contenti suis Regnis, volunt nos à nostris eiicere, & spoliare, vt fecerunt occupantes Regnum Hierosolymitanum, Imperium Constantinopolitanum, Africam, Insulam Rhodus, Goletã, & alios Principatus à Christianis possessos; item omnes isti Turcæ, & Saraceni qui quotidie in mari terraque nos vexant, captiuantes quotidie innumeros Christianos. His enim in casibus omnes Christiani ab ipsis capti detinentur tyrannicè, & cõtra ius, & iustitiã. Quia id faciunt vt hostes cõmunes nominis Christiani, Deũ maximopere offèdètes, & idè possunt licitè ab eis fugere; tam à nudipiant-

nantibus Saracenis, quàm à primis capientibus. argumento eius quod dicitur de furto sublata; quæ licet à fure venundetur: nihilominus emptor non fit dominus verus illius, sed tenetur eam restituere quantumque cognouerit esse alienam. Et docet in simili Rebel. de Obligat. iustitiæ. in Prælud. quæst. 10. num. 1. & 41.

6 Tertia conclusio, Christiani capti à Catholicis, vel hæreticis, etiam iusto bello, nullo modo efficiuntur serui capientium. Ita apparet ex tit. C. Ne christiani mancip. & ex l. 1. tit. 21. Partita 4. docet Bart. in l. Hostes. ff. de Captiu. Salyc. in l. Ab hostibus. col. 2. C. eodem. D. Anton. 3. par. tit. 3. cap. 6. §. 4. Panor. in cap. Sicut. in 3. col. 4. de iure iur. Dicit communem Couar. suprâ, num. 6. dicens id prohibere charitatem quæ omnibus Christianis communis est. Qua ratione si capti aliqua via possunt se à capientium manibus eximere: id iure optimo facere possunt. Seruantur tamen à capientibus; donec præstita pecunia in redemptionis præmium, liberentur.

7 Quarta conclusio, Christiani capti ab infidelibus, seu Turcis, iusto bello; ut cum tempore induciarum, aut pace cum illis constituta, vel aliàs, à Christianis adoriuntur, & imperantur: possunt licet, & absque ullo peccato libertatem procurare per fugam. Et hoc probât rationes suprâ, in principio huius differentiæ adductæ. Licet enim bellum, siue veriùs defensio, in dicto casu; ex parte infidelium fuerit iusta: nihilo minus summum ius est, quod facit pro libertate procuranda, & seruitute vitanda. Nec sunt miseri captiui intra arctiores angustias cogendi. Sufficit quippe eis suus infelicissimus status, cui nulla in hoc Mundo calamitas, & miseria cõparari potest. Quod si bruta animalia in ergastulo posita, & aues in caueis inclusæ, nũquam quiescunt, querentes omni via, & conatu libertatē: quanto magis eam quærere possunt, ac debent homines per fugam (si aliter eam consequi nequeant) plũs apprehendentes, ac cognoscentes summam prædicti status miseriam, libertatisque priuationem? Qua sola ratione, etiam inter barbaros, & Turcas, patienter feruntur huiusmodi fugæ; nec eas damnant, nec supplicio afficiunt: dummodo

non fiant in cautē, & cum euidēti periculo vitæ. Quam quidē dicti status summam miseriam, & eiusdem labores ineredibiles, si quis eorum, qui contrariam partem tuentur, experirentur: non dubium quin statim suã in meliorem mutarent sententiam.

Quare licet fateamur iustè prædicto in casu infideles se defendere, & bellum gerere propter fidem, & pacta sibi rupta à Christianis, & iure optimo tũc posse Christianos in seruitutem redigere: nihilo minus ipsi captiui possunt etiam licetè per fugam, vel scapham, aliquam per mare, etiãrum pendo clam vincula, vel limando catenas, libertatem quærere, si eam, citra verisimile vitæ periculum, consequi possint: sicut iustè incarceratus pro homicidio, potest licetè à carcere aperto, vel aliàs, aufugere, propter summum ius vitæ conseruandæ, & mortis vitandæ; ut diximus sub verbo Defensio. in dict. Differen. 9. Ex quo patet responsum ad fundamentum glossæ dicti cap. Ius gentium. & eam sequentium, quatenus arguebat si bellum esset iustum, ex parte infidelium: captiuos iustè fieri capientium, & consequenter ab eis aufugere captiuos non posse.

Non etiam obstat cap. Si quis seruum. 17. quæst. 4. Nam loquitur de seruis emptitiis, secundum Sot. suprâ: vel dic, ibi non prohiberi seruos in bello captos fugere; sed tantum præcipi ne quis alienum seruũ emptitium sollicitet ad fugam. Quia eodem iure gentium quo ipsismet seruis in bello captis conceditur fugere: prohibetur ne quis alienum seruum sollicitet; ut constat per multa iura sub tit. de Seruo corrupt. & de Seru. fugit. & docet Salon suprâ col. 332.

9 Non etiam obstat secundum fundamentum. Nam res alienæ, & personæ per vim, etiam iustam, ab aliquibus possessæ, non sunt in paritate. Res enim sunt absolutæ, & perpetuò suorũ dominorum; ita ut sine eorum consensu, aut culpa, non possint ipsis priuari. At secus est in personis. Videmus enim vassallos pluribus in casibus liberari à suis dominis directis. Serui etiam (licet sint emptitii) si malè à suis dominis tractentur, possunt cogere dominos, ut aliis veneant

veneant. Similiter homicidæ, licet fiant serui poenæ mortis: pluribus tamen modis ab ea liberantur. Vnde non valet argumentum de rebus ad personas. Et sic licet captiuus fugiens, spoliaret verum dominum eius possessione: potest tamen id licite facere; quia non erat ita absolute, & in perpetuum sui domini, quin haberet etiam ius de iure gentium ad quærendam libertatem ea via, & modo, quo melius posset. Est itaque seruus sui domini, dum est in eius potestate, vel intra fines terrarum infidelium; non tamen est eius, cum eisdem fines transcedit, & ad Christianorum terras transit. Quis enim Confessarius auderet captiuum per fugam liberum, obligare ut rediret ad suum dominum, vel quæreret pretium suæ redemptionis? Certè si talia dicere tentaret ut fierent: ab omnibus irrideretur, & eundem non modo imperitum sed & insanum, ob tantam inscitiam eius pro funditatem, facile plerique iudicarent.

Non obstat tertium fundamentum de legis gratitudine, & vitæ condonatione. Nam lex gratitudinis propter vitam captiuo saluam, tantum eum obligat ad seruiendum domino cum omni fidelitate, dum est in eius potestate: non tamen eum cogit, ut perpetuo debeat esse sui domini captiuus; præsertim cum vita non sit ei condonata de eius consensu, & cum pacto, & promissione per eum facta de semper seruiendo ipsi domino; quia tunc aliter esset dicendum. Sed id fecit dominus sua sponte propter suum commodum. Vnde debet pati, & patienter ferre, si captiuus aufugiat. Quia cum hac conditione de iure gentium, ipsi captiuo vitam condonauit, & suum captiuum effecit.

20 Non obstat quartum de l. 1. C. de Seru. fugit. & l. Ancilla. ff. de Furt. Nam primò leges prædictæ loquuntur de seruis emptitiis, vel vernaculis, de quibus in prima conclusione. Hi enim propriè dicuntur serui. Alii autem capti in bello, magis nominantur captiui, quam serui. Vnde meritò tales serui (quia vel natura, vel sponte prædictum statum perpetuum consecuti sunt) non possunt eum à se abicere, & cōsequenter nec licite fugere, & suos dominos se ipsis priuare. alias furtum committunt. At diuersa ratio militat in captis per vim in bello, etiā

iusto. Quia licet iure gentium efficiantur serui capientium: non tamen tenentur perpetuò in dicto statu permanere, nisi quando per vim detinentur, & aliter se ab eorum 11 manibus liberare nequeunt. Potest & secundò responderi præfatas leges loqui de furto quoad Forum exterius: non autem quoad Forum interius. Nec putet quis id 12 videri absurdum. Nam mulier per metum conditionalem consentiens adulterio, non dicitur adultera quoad Forum exterius; licet sic quoad Forum interius, l. Si vxor. §. Si quis. & l. Vim passam. ff. de Adulter. Silu. verb. Adulterium. quæst. 9. Et sic potest quis incurrere in aliquod delictum quoad vnum Forum, & non quoad aliud. Idem notamus sub verb. Adulterium. Differentia 7.

Non obstat vltimò glossa in dicto cap. Dispar. Nam primò falsa videtur; quia ad propagandam fidem Christi, licitum est debellare quoscumque infideles, etiam si mansueti, & quieti sint in suo solo, quod nunquam fuerit à Christi sectatoribus possessum; ut satis colligitur ex tex. in cap. Omnium. 23. quæst. 5. & ex cap. Omnitimore eadem causa. quæst. 8. alias reprehendendi venirent qui nouum orbem fidei Christi tubingarunt. Quod asserere erroneum planè esset, & deuium. Facit D. Tho. 2. 2. quæst. 10. art. 10. vbi dicit prædictos infideles tantummodò eò quòd sint idolo latræ, & degentes in peccato infidelitatis, iuste posse à suis terris expelli; sicut propter sua peccata fuerunt Reges Gentiles Canaan e terra promissionis expulsi; ut patet Deut. 9. & docet Sot. lib. 5. de Iust. quæst. 3. artic. 5. ad fin. Et hac fortè ratione impulsus Couar. supra num. 6. dicere ausus fuit aggressiones, & defensiones infidelium, non posse aliqua ex parte fieri licitas. Secundò respondeo licet aliquando (ut diximus in 4. conclus.) non possent infideles licite à Christianis deturbari, ac debellari: non tamen ideò inferri Christianos captos ab eis non posse licite aufugere; cum contrarium sit supra probatum in principio, & dicta 4. conclus. Et docet Caiet. 2. 2. quæst. 66. art. 8. & Rebel. vbi supra. num. 9. & 10.

SUMMARIVM.

- 1 **D**ETRACTOR, si vera dicat, non punitur in Foro exteriori, si id intersit Reipub.
- 2 Interest Reipub. scire quis sit falsarius, vel spurius, vel Iudæus.
- 3 Detractor cum malo animo, non excusatur, licet quæ detrahitis intersint Reipublicæ ut sciantur. Idem, si libellum infamatoriū edat.
- 4 Declaratur tex. in cap. Quidam. 5. q. 1.
- 5 Detractor omni in casu peccat.
- 6 Idem quod diximus de detractoribus, dicendum est de conuicia dicentibus.

DIFFERENTIA SEXTA.

- 1 **D**ETRAHENS, & infamans aliquem in absentia: si vera sint quæ dicit, non punitur in Foro exteriori ob talem detractionem. 1. Eum qui. ff. de Iniur. glossa 1. in l. Si non es. C. eodem. Quod verum intelligit Bart. in dicta l. Eum qui. cōmuniter receptus, quando quæ dicuntur interest Reip. ut manifestentur; puta quem fuisse mitratum pro falso; vel esse spurium, Iudæum, &c. Primo enim casu falsitatis, repellitur à testimonio, & secundo non admittitur ad dignitates. aliās secus si non interest Reip. v.g. utrū sit ille cæcus, vel claudus; ut ibi latet per Addit. ad Bart. Oldra. verò consil. 45. & glossa magna ad glossam 1. dictæ l. Si non es. dicit veram dictam l. Eum qui. nisi cum malo animo quis detrahit, vel per infamatoriū libellum; ut in l. vnic. C. de Famof. libellis. Latet Iul. Clar. quæst. 68. num. 25. & hoc vltimo casu de Iure Canonico; si se prodatur, & probet, non punitur; ut in cap. Quidam. 5. quæst. 1. Ioan. Andr. in Addit. ad Specul. tit. de Iniuriis. post princip. quem refert, & sequitur Panor. in cap. Cum te. num. 28. de Re iud. Adrian. Quodlib. 111. Different. 6. post Cynum, quem allegat Petr. à Nauar. 1. tom. lib. 2. cap. 4. num. 97. cum sequenti, & glossa margin. Archid. ad glossam 2. cap. Si quis iratus. 2. quæst. 3. Sed certè ille tex. quantum ad remissionem, adduci non potest, & extendi ad alios casus dissimiles, vbi non promittitur impunitas per eum, qui eam potest dare. Ibi enim ex certis iustis causis placuit Gregorio Papæ inuitare impunitate ipsum libellantem, ut se proderet, & probaret contenta in libello. Ita enim expediebat famæ, & honori sui familiaris in libello contenti, & etiam ad euitandum scandalū. Aliās grauitur sunt puniendi fabricatores talium libellorum; ut inquit glossa verbo In occulto. in capit. Inquisitionis. §. Tertiar. de Acculation. & docet Salzedo ad Pract. Bernard. Dies. cap. 4. lit. A. & Miran. de Ord. iud. quæst. 6. artic. 1. conclus. 1. & artic. 12. conclus. 1.
- 5 In Foro verò interiori, licet vera sint quæ dicuntur; non licet, quem infamare. Et peccabit mortaliter in re graui detractor, si animo lædendi id faciat; vel re ipsa læserit, secundum D. Thom. 2. 2. quæst. 73. artic. 1. ad tertium, iuncto att. 2. in corpore in fine. D. Anton. 2. par. suæ Summæ tit. 8. cap. 4. ad fin. princip. & §. 2. & Petr. à Nauar. supra, num. 324. Peccabit autem venialiter, si re ipsa non læserit, si ea dixerit in bonum finem; ut ea Respub. puniat; vel particularis caueat; vel causa vitandi damnum proximo imminens, secundum Nauar. cap. 18. num. 31. & Rodrig. cap. 253. num. 4. vel dicuntur vni tantum, aut alteri viro graui, secundum Petr. à Nauar. supra, num. 336. vel citò sunt diuulganda, secundum Silu. verb. Detractor. quæst. 1. & Nauar. supra, num. 26. in fine. vel persona est iam ob alia crimina notoria maiora diffamata. Silu. supra. vel dicuntur recitative, vel sub dubitatione; licet audiens ex sua futilitate, ac leuitate credat. Silu. supra. Petr. à Nauar. supra, nu. 330. cum seq.
- 6 Idem quod dictum est de detractoribus, & infamiam irrogantibus in absentia alicuius, dicendum est de his qui conuicia petulantè tactant in presentes: puta quem esse insensatum, furem, stultum, Iudæum, confessum, ex Saracenis ortum, vel illegitimum, & huiusce modi. Quia si sint vera, & probantur in iudicio exteriori Canonico: non punitur conuicians. cap. Si quis iratus. 2. q. 3. sic intel.

Peccatum.

sic intelligendum, secundum Addit. ad glossam 2. ibi, & docent Doctores supra citati. At in Foro pœnitentia puniuntur; quia peccant aliquando mortaliter, aliquando

do venialiter, secundum malitiam, ac malevolentiam animi, & gravitatem conuicii ad not. per Silu. verb. Contumelia. quæst. 2. & Rodrig. eodem verb. num. 2.

SVMMARIVM.

- 1 **C**OGITATIONIS peccata non puniuntur in Foro iudiciali.
- 2 Etiam si publicè ea postea confiteatur. Bene tamen in Foro pœnitentia.
- 3 Pro actibus mentalibus, ac per se occultis nulla pœna imponi potest.
- 4 Hæreticus omnino mentalis, non est excommunicatus.
- 5 Ecclesia non potest punire, nec præcipere actus purè, & merè mentales.
- 6 Hæreticus omnino mentalis, est de raro contingentibus.
- 7 Irregularis non est Clericus homicidium uolens committere, non tamen committens.

- 8 Beneficiarius obtinens non animo clericandi, non potest per Ecclesiam puniri, quamvis in Foro pœnitentia puniatur, quia peccat mortaliter. vide etiam num. 9.
- 10 Non tamè tenetur ad fructuum restitutionem.
- 11 Beneficiarius assistens diuinis officiis principaliter ob distributiones lucrandas, p. m. & non tenetur eas restituere.
- 12 Vsurarius mentalis non potest extra puniri.
- 13 Furans rem venialem, cum animo tamen furandi maiorem, non incidit in excommunicationem contra fures latam.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

- 1 **P**ECCATA meræ cogitationis quæ non exeunt extra ad aliquod opus peragendum, neque vlllo signo manifestantur: non puniuntur in Foro exteriori. Cogitationis pœnam ff. de Pœnis. canonizata in cap. Cogitationis. de Pœnit. dist. 1. Idem probat text. in cap. Cogitatio. eadem dist. 1. & cap. Christiana. 32. quæst. 5. & in cap. Erubescant. 32. dist. glossa in cap. 1. de Eo qui mittitur in possessionem. alia in cap. Hinc etenim. §. Ponderosus. verb. Ad opus. 49. dist. docet Silu. verb. Cogitatio. Nauar. in Addition. ad cap. 1. de Consecrat. dist. 1. num. 293. Couar. in regul. Peccatum. 2. par. in princip. num. 7.
- 2 Quod adeò verum est, vt etiam si quis confiteretur publicè se consensisse in aliquod crimen; puta homicidium, adulteriũ, &c. sed nihil exterius egisset: non posset ex hoc in Foro exteriori puniri, secundum Palud. in 4. dist. 17. quæst. 2. art. 2. Quod limitat Gigas in tract. de Crim. lese Mareft. cap. 66. non habere locum in dict. crimine, in quo sola cogitatio cum voluntate sufficit ad pœnæ impositionem; Quod refert, & sequitur And. Gabri. 2. tomo commu. opin. lib. 7. de Crimine. conclus. 12. in fin.

- 3 Hinc est de iure Canonico pro actibus mentalibus, ac per se occultis, nullam pœnam imponi posse, vt inquit D. Tho. 2. 2. quæst. 100. art. 6. ad sextum. communiter receptus, teste Nauar. in glossa Summæ; de Pœnit. dist. 5. num. 23. & docet Petr. Aragon. 2. 2. quæst. 21. art. 3.
- 4 Vnde hæreticus omnino mentalis non est excommunicatus, vt docet communis latè explicata, & probata per Nauar. vbi proxime, num. 24. & Viualdum in suo Candel. aur. tit. de Absolut. num. 10. Arag. supra; Did. Perez. lib. 8. tit. 4. l. 3. Iul. Clar. §. Hæresis. num. 23. & quæst. 91. Sor. in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 3. latissimè; remissivè Cenedo 2. par. Collectan. 102. sub num. 2. licet contrarium teneat glossa in dicto cap. Cogitationis. & in Summa 24. quæst. 1. & in Clement. 1. §. Verum. verb. Eo ipso. de Hæret. quas dicit communiter receptas Arnal. Alber. de Assertion. Cathol. quæst. 33. & defendit latè dominus meus Rojas de Hæret. 1. par. à num. 240. vsque ad num. 276. Quorum opinio nullo modo tenenda est in hæretico omnino occulto, id est qui hæresim habet in intellectu, & solum corde deuiat à fide; nec eam verbis,

5 verbis, aut signis exterius expressit. Quia Ecclesia nec punit, nec punire potest, sicut nec præcipere actus purè, & merè interiores; vt docet D. Tho. 1. 2. quæst. 91. art. 4. Silu. verb. Excommunicatio. 7. notab. 1. Caiet. Durand. & Medin. quos refert, & sequitur Petr. ab Aragon. dicta quæst. 2. art. 7. pag. 141. & quæst. 11. art. 3. pag. 340.

6 At verum est difficillimè posse quem suâ hæresim continere in puris finibus cogitationis, seu tantum in corde, vt non exeat ad aliquod signum externum. Nam siue loquatur de hæresi cum aliquo, siue secum solus; siue omittat ire ad Ecclesiam, vel recipere aliquod Sacramentum occasione sui erroris, vel quid aliud faciat, vel omittat: iam desinit esse purè mentalis, seu de per se occultus, & est per accidens; & consequenter incurrit excommunicationem. Vnde raro inueniuntur heretici omnino, & de per se occulti, ac mentales. Quare in praxi cõmuniter erit seruanda opinio præfatarum glossarum, & Rojas, ac sequacium. Non quia probabilior, & verior; sed quia vix contraria continget in facto.

7 Hinc etiam inferitur falsam esse glossam final. in cap. Periculosè. de Poenit. dist. 1. quatenus voluit Clericum qui homicidiũ facere voluit; & non fecit, quia non potuit, irregularem esse. Nam neque irregularitas, neque vlla alia poena, vel censura incurritur ob solam voluntatem, & desiderium committendi aliquod peccatũ, absque opere illo externo adhibito, iux. glossam contrariam in cap. Si aliquis. de Homicid. & ibi omnes; & docet Alber. Trotius de vero, & perfecto Cler. lib. 2. cap. 20. num. 5. cum sequentibus.

8 Inferitur tertio eos qui assumunt Beneficia non animo Clericandi; sed vt de eis viuant, dum alium statum assumunt coniugalem; vel non animo illa detinendi perpetuò; sed vel ad ea resignanda cum pensione; vel donec habeant pinguiora: tales puniri non posse per Ecclesiam, licet malè faciant, & sint in peccato mortali dum nõ mutant præfatam malam intentionem. Purgatur tamen tale peccatum per solam poenitentiam, ex reg. cap. fin. de Simo. vt docent Gabri. in 4. dist. 15. quæst. 8. art. 3.

Soto lib. 10. de Iustitiã. quæst. 5. art. 6. conclusione 1. Tolet. lib. 5. cap. 5. num. 5. Naua. cap. 25. num. 8. 9. & Abb. post Host. in cap. Relatum. num. 7. de Cler. non resid.

10 An autem præfati obtinentes Beneficia simplicia cum prædicta praua intentione, teneantur ad restitutionem fructuum perceptorum, dum eam non mutant: res est valdè controuersa. Nam Anchar. & Phil. Fran. in cap. Commissa. de Elect. lib. 6. & Panor. in cap. Relatum. num. 7. de Cleri: non resid. Silu. verb. Beneficium. 3. quæst. vlti. Gabriel. in 4. dist. 15. quæst. 8. art. 3. quos refer Nauar. vbi sup. dicto num. 118. 9. 9. tenent partem affirmatiuam, scilicet teneri ad restitutionem. Quorum opinionem dicit veriolem, & communiter approbatam Pau. Comit. lib. 1. Respon. Mora. quæst. 79. nu. 2. ea solùm ratione adductus, quia scilicet ius diuinum, & naturale, postulare videtur vt qui stipendia Ecclesiastica vult mereri, vitam etiam Ecclesiasticam agere velit. Sed hæc ratio non astringit. Nã dicta praua intentio nõ excludit vitam Ecclesiasticam.

Negatiuam tamen partem, nimirum non teneri ad vllam restitutionem, defendit Nauar. sup. & in Enchirid. de Oratio. & horis Canon. cap. 21. à num. 45. & eam sequitur Soto lib. 10. de Iusti. quæst. 8. ar. 3. Ea potissimum ratione, quia dict. cap. Commissa. (quod contrarium disponit in obtinentibus Beneficia curata, cum dict. praua intentione) est odiosum, & sic debet restringi, & non extendi ad alios casus in iure non expressos. per reg. Odia. de Reg. iur. lib. 6. Quorum opinionem etiam sequitur Toledo lib. 5. cap. 5. num. 5. & eam etiam ipse libenter amplector, vt magis piam, & multorum conscientis fauorem. Pro qua facit gl. in cap. 1. de Cleri. nõ resid. lib. 6. quatenus tenet Beneficiarium assistentem diuinis officiis principaliter ob lucrandas distributiones, non teneri ad earum restitutionem; quamuis mortaliter peccet, & sit simoniacus mentalis, per solam poenitentiam delebilem. Quam gl. tamquam sing. allegat Abb. in cap. Significatum. num. 8. de Præb. Feli. in cap. Suam. num. 2. de Simo. & eam sequitur Præposit. in Sum-

Peccatum.

in Summa. 1. quæst. 1. col. 3. Maior. in 4. dist. 25. quæst. 2. col. 3. Deci. vbi optimè in cap. Ex parte. num. 6. de Offi. Delega. Silu. verb. Simonia. §. 9. vers. 2. & 3 & verb. Locatio. quæst. 2. §. Quartam. Nicol. Boeri. de Potesta. lega. num. 12. Vbi etiam dicit celeberrimam. Naua. conf. 23. num. 4. de Simo. l. Ancelo. in §. 1. Inst. Cano. de rebus Eccles. in gl. verb. Ecclesias.

11. Quartò inferitur falsam esse opinionem Card. post. alios in Clem. 1. de Vfuris. quæst. 24. quatenus habet posse puniri vsurarium in Foro exteriori, si constaret de eius prauo animo, & vsura mentali. Vnde meritò contra ipsos tenet Couar. dicta regul. Peccatum. 2. par. in princip. num. 8. Et videtur probare text. in cap. Consuluit. de Vfur. Vbi Papa consultus super hoc; tantummodo dicit talem vsurarium malè facere, & efficaciter inducendum per Confessariū ad restitutionem in Foro poenitentiali. Sed nō probat: Quia ibi tantum fuit Papa consultus quoad Forum animæ.

12. Quintò inferitur non ligari excommunicatione contra furantes lata, eum qui parua quantitatem ad mortale insufficientem raperet; etiam si longè maiorem furari intenderet. Ita Rebel. de Obliga. iust. 1. par. lib. 3. quæst. 15. num. 13.

Sextò inferitur Iudicem, reum mortis, iuris ordine seruato, qui occideret non amore iustitiæ, sed cupiditate vlciscendæ iniuriæ propriæ: in Foro exteriori ad nihil teneri ex dicta morte. Ita Paul. Comitoli. lib. 4. Resp. mor. quæst. 10. num. 4.

Collige igitur ex prædictis, in Foro contentioso cogitationis poenam nemini deberi, si voluntas delinquendi nō fuerit executioni mandata, vel saltem deducta ad actum exteriorem.

13. In Foro verò poenitentiali, peccata meræ cogitationis benè puniuntur. cap. Omnis. de Poenit. dist. 1. cap. Qui peierare. 22. quæst. 5. dictum cap. Consuluit. glossa fin. in cap. Quoniam. 47. dist. alia in dicto cap. Cogitationis. de Poenit. dist. 1. verb. Non meretur. Hinc dicit Christus Matth. 5. cap. 28. & habetur in cap. Qui viderit. 32. q. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mechatus est eam in corde suo.* Adde cap. Hinc etenim. §. Ponderosus. 49. dist. Itaque in Foro animæ ex sola voluntate deliberata peccandi, punitur quis, licet non executus, vel demonstratus. Et peccat mortaliter si sit super re grani; vt in cap. Si cui. & in cap. Præterea. de Poenit. dist. 1. & in cap. Testamentum. & in palea sed pensandum 6. dist. Grauius tamen punitur qui voluntatem deliberatam exequitur; quam ille qui contentus suggestione, & delectatione, non processit ad actum, vt voluit glossa dicti cap. Si cui. & Archid. in §. Si ergo. 17. quæst. 1. Facit text. in cap. Super tribus. de Poenit. dist. 1. & in cap. Sicut tribus. de Poenit. dist. 2. & docet Prob. ad Monach. post alios. in cap. fin. num. 86. de Constitution. lib. 6. & dicta glossa 1. in dicto cap. Si cui etiam. de Poenit. dist. 1. cōmendat Abb. in cap. Sicut dignum. nu. 3. & Felin. ante num. 1. de Homicid.

SVMMARIVM.

1. SCANDALVM futurū, in Foro exteriori non attenditur.

2. Benè tamen in interiori.

3. Omne statutum intelligitur secluso scandalo.

DIFFERENTIA OCTAVA.

1. SCANDALVM futurum, ob veritatem seruandam, in Foro contentioso non attenditur. In eo quippe Foro vilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur; iux. regul. cap. Qui scandalizauerit. de Regul. iur. in Decretal. quam sic intelligit Innocent. quem

refert, & sequitur Silu. verb. Adulterium. quæst. 1. dicens prædictam regulam, & text. loqui de Iudice, & teste.

2. In Foro verò animæ, & conscientie, nullum præceptum positium obligat cū scandalo. Et consequenter vbi verisimiliter scandalum animarum, vel corporum futurum speratur,

speratur, iusta causa est non exequendi præceptum, etiam Papæ; vt in cap. Officii. de Poenit. & remission. & in cap. Si quando. de Rescript. De quo facit magnum festum Siluest. loco superius citato, dicens esse valde singulare, valensque ad multa. Adde Couar. in Regul. Peccatum. 1. par. numer. 5. vbi docet non esse obediendum Prælato, vbi scandalum timetur.

3 Hinc collige responsum ad dubium, quod diebus proximè elapsis habuit quidam Prælatus. Perpetrauerat enim nonnul

la facinora quidam subditus illius, ob quæ veniebat puniendus quibuidam pœnis Statutorum eius, quæ si exequendæ forent, præsertim incarceration, conlurgere sperabatur magnum scandalum inter seculares. Statutum præcisè obligabat Prælatum ad exequendas prædictas pœnas. Dubius, & anceps erat quid faceret in eo casu. Certè ex doctrina superius tradita non tenebatur præfato statuto obedire. Nam intelligendum est, saluo scandalo. Quod tene mente perpetuò.

SUMMARIVM.

1 PECCATA parentum non nocent filiis in Foro animæ quoad malitiam, & pœnam æternam.

2 Bene tamen in Foro exteriori; vt in cri-

mine læsæ Maiestatis: & in infidelitate quoad dominum feudi: & in percussione Cardinalis.

DIFFERENTIA NONA.

1 PARENTIS peccatum, ac malitia, in Foro animæ, numquam nocet filio, iuxta illud Ezechiel. 18. *Anima quæ peccauerit ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris.* & docet pluribus exemplis, & iuribus Gratian. dist. 56. per tot. maximè in cap. Numquam, & capit. Nasci. Quod intellige quantum ad malitiam, & peccatum, siue condemnationem æternam, vt Deuter. 24. *Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus; sed unusquisque pro peccato suo morietur.* Quia quantum ad pœnas temporales sæpe Deus castigat, & punit in filiis peccata parentum; vt Genes. 3. vbi propter peccatum primi parentis omne genus humanum

diuersimodè patitur, & alibi sæpe.

2 In Foro verò exteriori, malitia parentis in pluribus casibus nocet filiis; vt in crimine læsæ Maiestatis diuinæ, & humanæ. cap. Vergentis. de Hæret. cap. Si quis. 6. quæst. 1. & l. Quisquis. C. Ad l. lul. Maiest. Similiter cum pater non seruat fidelitatem domino, à quo tenet feudum, ipsum occidendo, vel mutilando. cap. In quibusdam. de Poenis. Item si pater insecutus fuerit Cardinalem, vel percusserit, & similia, vt in cap. Felicis. de Poenis. lib. 6. His enim in casibus filii priuantur hæreditate paterna, propter eius crimen. tradit Siluest. verb. Filii. quæst. 6. vbi in specie hanc ponit differentiam.

SUMMARIVM.

1 PRAELATVS modum excedens in corrigendo, seu conuicia dicendo, an puniatur.

DIFFERENTIA DECIMA.

1 PRAELATVS causa correctionis conuicia dicendo in subditos, & modum excedens in corrigendo, in Foro exteriori, non punitur, secundum Ioan. Andr. ad Speculator. titu. de Iniuriis. Panorm. in cap. Cum te. num. 28.

de Re iud. Rom. in l. fin. ff. Quod quisque iur. Additio. Bar. in l. Eum qui nocentem. ff. de Iniur. Nauar. in Man. cap. 18. num. 12. Siluest. verbo Correctio. quæst. 13. & probatur in cap. Olim causam. de Restit. spolia.

In Foro tamen animæ id nō licet; quia ad

Ss

minus

Peccatum.

minus peccat venialiter secundum omnes, teste Siluest. suprâ. Quin immò si notabiliter excedit, subditum contristando; non excusabitur à mortali, secundum Petr. à Nauar. tom. 1. de Restitu. lib. 2. cap. 4. nu. 6. & Vegâ post alios verbo Iniurias. casu 5. vide glossam in cap. Quando necessitas. dist. 86.

Sed obserua dicta in principio procedere in Foro exteriori ludicum, tam secularium, quam Ecclesiasticorum; vbi mediante ac-

cusatione, vel denunciatione proceditur. In tali enim Foro credo non posse puniri Prælatus, modum excedentem in corrigendo; & conuitia dicentem.

In visitationibus autem Religiosorum secus puto. vnde si subditus conqueratur de suo Prælato eò quòd contumeliose ipsum tractauerit in correctione, modumque excesserit; sine dubio punietur à Visitatoribus.

SUMMARIVM.

CONSULENS abortum; vel homicidium: 2
si postea reuocet consilium; tutus est in 3
Foro conscientie; licet nihilo minus opere compleatur.

Nisi quando frigide reuocet.
In Foro exteriori, in casu homicidii ultra reuocationem, requiritur vt fiat certior is contra quem fuit datum consilium.

DIFFERENTIA VNDECIMA.

ABORTVM, vel homicidium consulens; si postea pœnitentia ductus consilium reuocet, & faciat omne quod possit erga mulierem prægnantem, vel eum cui consilium dederat, ne tale crimen committat: si nihilo minus postea dicta mulier, vel vir, primum consilium exequatur, & abortum, seu homicidium faciat: coram Deo, & in Foro interiori immunis est. Et sic nec peccat, nec est irregularis. Ita docet Henric. post alios à se citatos in Summa, tit. de Irregularit. capit. 16. in text. & in glossa K. & O. Et in mandante tenet Felin. in capit. Sicut dignum. numer. 14. de Homicid. vbi dicit malitiam propositi impressam exequenti per consilium ei datum, satis dici extirpatam propter reuocationem consulentis. De quo mandante vide sub verbo Mandatum. Differentia 1.

Et ita tene; quicquid dicat Nauar. capit. 27. numer. 233. quem sequitur Cordub. casu 173. in fin. sed intellige vt infrâ. Nam nemo tenetur ad impossibile. vnde, licet consulens teneatur in conscientia reuocare consilium efficaciter, id est non frigide,

& leniter; sed magno conatu: non tamen tenetur, si non consequatur finem suum, faciendo alias quod in se est. Intellige ergo Dictum Nauar. quando frigide reuocaret consilium.

3 In Foro verò exteriori, si probetur dictum consilium; tenebitur: nisi in casu homicidii, vnâ cum reuocatione consilii, & dissuasione valida, consulens prudenter notificauerit illi contra quem dirigeretur, vt caueret: & sic intelligo Innocent. in capit. Ad audientiam. num. 2. in fin. de Homicid. quem sequuntur plures relati à Felin. loco suprâ citato in princip. quatenus requirunt in consulente homicidium, non solum dissuadere ne id fiat; sed etiam prudenter notificare illi contra quem datum fuerat consilium, vt caueat. Nam id verum puto quoad Forum exterius. In Foro verò interiori, sufficit prædicta reuocatio, & dissuasio; nisi alias intelligat nihilò minus ab altero impleri consilium. Eo enim in casu, etiam in Foro animæ veram puto opinionem Innocent. quatenus requirit etiam notificationem suprâ memoratâ: quia alias non dicitur consulens fecisse omne quod in se erat.

SUMMARIVM.

PECCATVM occultum mitius punitur in Foro interiori. Secus in exteriori.

DIF-

DIFFERENTIA DVODECIMA.

CVLPA, si lateat, tolerabilior est, ac minuitur quoàd Deum. Hinc ortum fuit illud vulgare. *Peccado amagado, medio perdonado.* Confert illud David. Psal. 31. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.*

Sed quoàd Forum exterius, tantò culpa est grauior, quantò peccans eam occultat; vnde sæpè in hoc Foro præsumitur malè de eo qui occultè aliquid agit. Ita notat Nauar. commentar. 2. de Regul. num. 13. vers. Aduertendum tamen.

SVMMARIVM.

NAVIGARE in Indias sola cupiditate, an sit licitum.

DIFFERENTIA DECIMA TERTIA.

NAVIGARE in partes remotissimas (vt quotannis fit Vlysi-ponæ, & Hispali) sola ambitione, ac facultatum cupiditate: in Foro exteriori, licitum est, vt est perspicuum, &

dolendum.

Nam in Foro interiori, non caret magno scrupulo, secundum Mercado in tract. 1. cap. 11. Del mercar, y vender al fiado. nu. 71. ad fin. cum sequent.

SVMMARIVM.

VENDITIO fucorum, & pigmentorum, an sit licita.

DIFFERENTIA DECIMA QVARTA.

VENDITIO fucorum, & pigmentorum, in Foro exteriori, licita est ac permessa, vt palam est. In Foro verò conscientia, secus est, teste Ange. verbo Ars. §. Vtrum artifices facientes. vbi dicit mercatores, & artifices talia, & similia vendentes esse in peccato mortali, minimèque posse absolui, nisi à venditione talium se abstineant. Eandem opinionem videtur sequi Archidiac. relatus à Silueft. eodem verbo, quæst. 5. & Alexan. de Ales, & Veruec. ac Summa Pisana. verb. Ornatus. quæst. 3. quos citat Fr. Lud. Beia par. 2. casu. 1. ex propositis 26. Maii anni 1583. pag. 261.

Sed contrarium tenet Silueft. suprà. &

verbo Ornatus. quæst. 4. Tabien. verb. Ars. quæst. 3. & verbo Ornatus. quæst. 4. Caiet. 2.2. quæst. 169. art. 4. Naua. cap. 21. num. 26. & cap. 23. num. 90. & cap. 19. num. 16. Beia sup. & dicit communem Rebel. de Obliga. iust. lib. 9. quæst. 18. sectione 3. nu. 26. Ratio est, quia talia possunt in bonum finem deferuire; vt cum vxores se ornant, vt sic à suis viris amentur, & ab aliis illos abducant. vnde in dubio nō est præsumendum peccatum. & licet sint meretrices, qui ea eniant; non ideò peccat vendens illa, si non interuenit consensus illius in factis earum: per ea quæ docet Nauar. dict. cap. 19. num. 16.

DIFFERENTIA DECIMA QVINTA.

RE sua in Foro exteriori, cuilibet pro suo libito licet vt; quia rei suæ quilibet est moderator, & arbiter. l. In re-

mandata. C. Manda. gloss. in cap. Sicut hi. verb. Aliena. 47. dist. immo & abuti potest. l. Sed et si. §. Consuluit. ff. de Peti. hæredi.

Ss 2

In Foro

Peccatum.

In Foro verò interiori, & conscientia, non licet abuti, secundum gloss. verbo Aliena. in capit. Sicut ii. dist. 47. & Nauar. in cap. Si quis autem. num. 103. de Poenitentia. dist. 7. Facit text. in cap. Quid dicam.

14. quæst. 4. ubi dicitur malè rem possidere qui malè ea utitur. & in §. 1. dist. 42. ubi D. Hieronymus dicit, *Aliena ille rapere cõuincitur, qui ultra necessaria, sibi retinere probatur.*

SUMMARIVM.

PISCATIONES, & venationes an licitè per dominos terrarum prohibeantur.

DIFFERENTIA DECIMA SEXTA.

PROHIBITIONES, quæ apud Hispanos Dehefas, & in Lusitania Coutadas appellantur; in Foro exteriori admittuntur, & ita in pluribus locis habentur per Dominos terrarum.

In Foro verò conscientia, illicitæ sunt, & permitti non debent; quia per illas dominos subditis inferre violentiam, & iniuriã, asserunt Hostien. & Anto. in cap. Non est. de Deci. Quia ea quæ sunt iuris naturalis, & gentium (qualis est venatio) Princeps tollere non potest. §. Sed naturalia. inst. de lure nat. Quorum sententiam receptam esse asserit Ias. cons. 119. lib. 4. Deci. cons. 197. num. 2. & consil. 303. num. 19. Thom. Gramma. decis. 67. num. 12. Et aduersus dominos, huiusmodi prohibitiones facientes, multis verbis inuehitur Guillelmus Benedictus in capit. Rainuntius. verb. Et uxorem. numer. 336. & Tiraquelus tractat. de Nobilit. capit. 37. num. 150. & hos mortaliter peccare asserit Caietan. in Summa, verbo Venatio. in fin. Quin immò teneri ad restitutionem illius quod verisimiliter prohibiti acquirerent, asserit Nauar. cap. 17. num. 120.

Quod tamen limita non procedere quando talis prohibitio fieret ex iusta causa, publicam utilitatem concernente. verbi gratia, ut non fiat piscatio, vel venatio certis temporibus, vel cum certis instrumentis, ne aliàs pereat venatio; ut admittit Me-

dina de Restitu. cap. 12. Afflict. lib. 3. Constit. rub. 1. numer. 13. & eleganter prosequitur Couar. regul. Peccatum. 2. par. §. 8. num. 3. & Cordub. quæst. 119.

Vel secundò limita quando Princeps supremus, qui est caput Reipublicæ, causa solius recreationis prædictas prohibitiones fecerit, dummodò moderatè illas faciat. Soto libro 4. de Iustitia. quæstione 6. artic. 4. col. pen. qui tamen eandem facultatè aliis dominis inferiorib. non concedit per l. Iniuriarum actio. §. fin. ff. de Iniu. ibi, *Et sepe rescriptum est non posse quem piscari, prohiberi: sed nec aucupari.* probat latè Deci. consil. 197. numer. 1. & 2. & consil. 271. Dicit communem Ias. consil. 119. numer. 1. volumin. 4. Roland. à Valle consil. 60. numer. 12. tom. 2. & habetur 2. tomo Communium opinion. lib. 7. titu. 1. numer. 227. Quod etiam tenet Faber §. Flumina. ad fin. Instit. de Rerum diuis. Guido Pap. decis. 514. & apud Lusitanos probat Ordinatio lib. 5. tit. 9. & tradit Rebel. de Obligatione iust. in Prælud. lib. 1. quæst. 14. sect. 2. numer. 6. 7. & 8. Puto tamen etiam Magnates ob prædictas causas posse licitè easdem prohibitiones facere, sed restrictiùs quàm Princeps; ut habet consuetudo, & tradit Cordub. dict. casu 119. Soto dict. q. 6. artic. 4. Lop. in suo instruct. Conf. 1. par. cap. 147. quamuis in Regno Portugaliz secus sit, per Ordinatio. dict. lib. 5. tit. 9. 1.

SUMMARIVM.

COADIUVANS incarceratum ut fugiat, an peccet.

DIF-

DIFFERENTIA DECIMA SEPTIMA.

INCARCERATVM coadiuvans, dādo ei limam, vt vincula, & compedes dissoluat, & dirūpat; vel ferram, malleum, scalam, seu quoduis aliud instrumentum, vt parietem, vel tectum carceris aperiat: in Foro exteriori grauitur punitur, tamquam impediens iustitiam, & potestatem publicam offendens, vt docet Caiet. 2. 2. quæstione 69. artic. 4. in responsione ad quintam quæstionem, & Soto lib. 5. de Iust. quæstione 6. artic. 4. vers. Sed arguis. Vide circa hanc differ. Cona. lib. 1. Variar. cap. 2. num. 7. Duēnas reg. 393. versic. Quarto limita. & Nauar. cap. 17. num. 101.

In Foro verò conscientie secus dicendū videtur; immò potius licitè facere coadiuvando reum, vt à carcere fugiat. Ratio est, quia reus fugiendo, & quærendo remedia, & instrumenta quibus se à carcere liberet, dat operam rei licitæ; vt copiosè verb. Defensio. Differentia 9. & 10. probauimus. Ergo similiter erit licitum illius amicis, & cognatis adiumento esse eidem operi licito. Qua ratione ita tenet Caiet. loco superius citato, & Armil. aurea. verb. Carcer. num. 3. ad fin. & Nauar. dict. cap. 17. num. 101.

Sed Frat. Dominicus Soto vbi suprà, tenet contrarium, scilicet non licere. Sed nullam adfert rationem, nisi simpliciter negando præcitatam regulam de operam dante rei licitæ &c. posse extendi ad cooperatores. Pro quo faciunt dicta suprà sub hoc verbo Differentia 5. numero 8. vide Paul. Comit. lib. 4. quæstione 15. num. 9. vbi videtur opinionem Soti amplecti.

Fateor equidem rem esse dubiam, & probabiliter posse vtramque partem defendi. Nam pro opinione Caiet. ultra rationem suprà tactam, facit quòd ad nullam personam priuatā, nisi ad publicas, scilicet ministros iustitiæ, spectat fauere eidem iustitiæ, & coadiuvare illam. Et legimus de Sancto Columbano Abbate, qui quosdam facinorosos homines vltima supplicia expectantes, sed poenitentiam firmiter promittentes,

è carcere extraxit, comminuens miraculosè ferrum, quo compedes eorum intecti, atq; innexi erāt, vt refert P. D. Serius in eius vita capit. 21. in mense Novembris.

Similiter pro opinione Soti facit quòd licet nemo priuatus teneatur fauere iustitiæ, & eā adiuuare (vt proximè diximus) nō tamen potest possumè agere contra illam. Sed contra hoc facit exemplum S. Columbanī, de quo suprà proxime.

Quòd si dicas id fieri præter intentionem ipsius coadiuvantis, quia principalis eius intentio est adiuuare, atque liberare reum: per accidens autem est; vt ex hoc lædatur Iudex, & eius iustitia offendatur. At semper attenditur id quod principaliter agitur. Nec bonitas actus destruitur per hoc quòd per accidens aliquid damni, vel aliqua offensa alicui contingat. Ad hoc potest responderi, Iudices terrenos non iudicare de occultis, nec de actibus mentalibus, & interioribus, sed tantum de externis. Et quomodocumque sit; is qui adiuuat reum administrando instrumenta, videtur delinquere, & malè facere offendendo iustitiam. Quin immò sicut adiuuās personaliter reum ad perforandam parietem, capitale crimen in viroque Foro committit; vt dicit Soto suprà: ita & adiuuans administrando instrumenta; quia in effectu per hoc cooperatur fractioni vinculorum, & carceris. quod vltimum est notandum pro opinione Soti. Nam cetera dicta superius parum, aut nihil faciunt pro eo, nec militant quòd Forum interius, de quo loquimur. Sed neque hoc vltimum videtur verum quòd Forum conscientie, attento præfato exemplo Sancti Columbani.

Quare verior videtur opinio Caietani, scilicet posse ab amico opem ferri reo sine peccato, administrando ei, vel clauem adulterinam, vt adaperiat fores carceris, vel alia quæuis instrumenta, quibus reus possit se à carcere liberare.

SVMMARIVM.

MENDACIVM in Foro iudiciali non punitur. secus in Pœnitentiali.

Ss 3

DIF.

DIFFERENTIA DECIMA OCTAVA.

MENDACIVM non punitur in Foro iudiciali, nisi in casibus à iure expressis. Ita Menoch. de Arbit. casu. 276. num. 8. Bursa. conf. 20. num. 21. lib. 1. vbi communem dicit, & Luci. inter consil. crim. conf. 160. num. 33. tom. 1. & Iul. Clar. quæst. 21. vers. Mendacium. Hinc est quod negas in delictis, non punitur; quia scriptum est in cap. Quis aliquando. de Poeni. dist. 1. *Non dico ut te prodas.* Latè Boeri. quæst. 134. per totam. Et ideò inquisitus potest negare impunè, & variare. Et hæc negatio non facit indicium ad torturam; etiam si aliàs esset fur; vt habetur in 2. tom. communi. opin. lib. 7. tit. 19. num. 163. vbi num. seq. dicitur quod negans etiam cum iuramento, non dicitur periurus in criminalibus; vt tenet Alex. in addit. ad Bar. in l. 1. ff. de Bonis eorum qui sibi mort. consciue. & Maran. in practi. vbi de Interrogatione agit num. 9. Quin immò Blan. in l. fin. nu. 265. & seq. ff. de Quæst. dicit, propter salutem licere contraria dicere, & proponere. Et Alcia. in tract. de Duello. num. 20. dicit licere mentiri, dum quis suum, alteriusvè sanguinem redimit. Quod ita in practica admiserunt seculares parum Deo timentes, vt non dubitent iurare falsum pro salvando à morte amico.

Sed hæc omnia tantum sibi locum habent in Foro iudiciali (vt diximus) vbi hæc, & similia tolerantur.

At in Foro Dei omne mendacium est peccatum, & in re graui, est mortale; maxime vbi adhibetur iuramentum, vt in iudiciis. Et

ideò nedum testes (quod est sine dubio) sed etiam ipsi rei, si legitime interrogati non responderint verum; grauiter peccant coram Deo. Ideò timorati Iudices hodie non exigunt à reis iuramentum; sed simpliciter eos interrogant de criminibus commissis; formidantes de facili eos periuratos, in magnā animarum eorundem perniciem, & detrimentum. De qua practica testatur Coua. lib. 2. Varia. cap. 10. num. 5. in fi. licet de iure possint Iudices à reis iuramenta recipere, secundum gl. 1. cap. Presbyter. 15. quæst. 5. Vide cap. Nec artificioso. 22. quæst. 2. vbi sic dicitur, *Os quod mentitur, occidit animam.* Et in cap. Omne genus. ead. caus. & quæst. inquit Isido. Omne genus mendacii summopere fuge. Nec casu, nec studio loquaris falsum. Nec vt præstes, idest prosis, mentiri studeas, nec qualibet fallacia vitam alicuius defendas. Caue mendacium in omnibus. Ad idem, cap. Si quis à te. Ibid. vbi D. Aug. ita ait, Si quis ad te confugerit, qui de mendacio tuo possit à morte liberari: non es mentiturus. Os enim quod mentitur, occidit animā. Cum ergo mentiendo vita eterna amittatur: numquam pro cuiusque vita temporalis, debemus mentiri. Idè probat text. in cap. Ne quis arbitretur. 22. q. 1. vbi bona gl. ponens triplicem speciem mendacii, quam dicit Magistrum Silu. verb. Mendacium. 2. & 3. & eam probat Coua. in cap. Quamuis pactum. 1. par. §. 1. num. 4. de Pact. lib. 6. Latè Castillo in l. 2. Tauri. col. 1. cum seq. fol. 23. Adde D. Tho. 2. 2. quæst. 110. art. 3. & 4.

SUMMARIUM.

PRÆCEPTA Iudicum inferiorum non obligant in conscientia. 2 Nisi in casibus hic expressis.

DIFFERENTIA DECIMA NONA.

Contraueniens præceptis Iudicum inferiorum, punitur in Foro iudiciali poenis ab eis impositis, vt palam est.

At in Foro conscientiae securus est, nisi id faciat ex contemptu. Itaque omnia præ-

cepta facta ab Istitis Iudicibus quorūcumque tribunaliū, non obligant in conscientia; sed tantum ad poenas. Hoc est dictū singulare Imol. in capit. 2. de Maiorit. & obediens. sequitur Deci. in capit. Nam. concupiscentiam. in 1. lect. de Consti. & Iacob. de Graff.

Graff. in suis Decif. lib. 2. cap. 10. num. 30. vbi num. 31. dicit secus esse in mandatis iustis Principum secularium, quibus ex ordinatione Ecclesiæ tenemur obedire. cap. 2. cap. Solitæ. in prin. ibi, siue Regi. de Maio. & obed. cap. Qui resistit. cap. Iulianus. 11. quæst. 3. & melius. 1. Pet. 2. 13. & ad Rom. 13. 1. & ad Tit. 3. 1. & docet D. Tho. 2. 2. quæst. 104. art. 6. per totum. maxime ad 3.

Sed obserua nimis hæc generaliter dicta esse. Nam primò subditus tenetur obedire sententiæ iustæ Iudicis; etiam non expectata illius executione à Iudice facienda, nisi sit corporis afflictiva, vt docet D. Tho. 2. 2. quæst. 62. art. 3. in corp. & communiter omnes, & dicemus verb. Poena. Dif. 20.

Secundò, qui in re graui, & magni momenti facit contra iustum Ecclesiæ præceptum; peccat mortaliter, cap. Violatores. 25. quæst. 1. cap. Nullifas. 19. dist. dict. cap. Qui resistit. & cap. Quicumque. & cap. Si autem vobis. 11. quæst. 3. D. Bernard. lib. de Dispensatione & præcepto. col. 4. 5. & 7. Caieta. in paruis opuscu. 1. tomo de Obligatione præcepti. tit. 15. quæst. 1. Castro aduersus hæreses. verb. Ecclesia. ad fin. Ioan. Driedoni. lib. 6. de Liberta. Christiana. in responsione ad 6. Marc. Anto. in Repetitione. cap. 1. de Constitu. lib. 6. col. 17.

Vnde quoad Iudices Ecclesiasticos, non solum subditus peccat mortaliter, quando ex contemptu illis non obtemperat, vel quando præceptum illorum est secundum ius Diuinum, vel Canonicum, vel sub cōminatione, seu pœna inobediētiæ, vel excōmunicationis, (vt post Imol. in c. Cū cōtingat. col. 10. de Iureiuran. docet Iacob. de Graff. vbi supra.) sed etiam in omni re graui, & magni momenti, per supradicta. quamuis communiter soleat in talibus addere cōminationē excōmunicationis. Quo in casu, vel est parendum; vel appellandum à tali cōminatione.

Tertiò, quicquid præcipit Iudex secularis sub causæ cognitione, tenetur siue actor, siue reus illi se submittere, & obedire sub pœna peccati mortalis, si est res grauis: vel venialis, Si est leuis; per ea quæ docet D. Tho. vbi supra. cum communi; quia omne tale præceptum est sententia interlocutoria, si est ante diffinitiuam, nisi pars sentiat se grauata, & ab ea appeller. Sed si confirmetur, tenetur sine cunctatione obedire.

Quartò, omnia alia præcepta Iudicū, siue seculariū, siue Ecclesiasticorū, facta ad solā instantiam partis, sine causæ discussione; vel quæ sub pœna tantum comminantur non obligant in conscientia. Et de his est præsens differentia intelligenda.

SVMMARIVM.

1. *VENATIO an sit Clericis licita.*

DIFFERENTIA VIGECIMA.

1. **V**ENATIO, maximè clamorosa, prohibita est Clericis in Foro exteriori, vt toto tit. de Cleri. venato. & probat etiam tex. in c. Quorumdam. 34. dist. & cap. Qui venatoribus. 86. dist.

In Foro verò conscientiae, non solum causa necessitatis, sed etiam recreationis non est prohibita; dummodò non sit omnino clamorosa, sed quieta, & modesta; nēpe cum retibus, vel laqueis, atque etiam cū aliquibus canibus, vt docet gl. ad fin. dict. cap. Qui venatoribus. & Panor. dict. cap. 1. de Cleri. venat. & alii, quos refert, & se-

quitur P. Rebel. de Obliga. iusti. in prelud. lib. 1. q. 14. nu. 9. addens num. 10. etiam si esset clamorosa, ac causa recreationis; si tamen raro fiat; non erit letalis. Secus si frequens.

Addit etiam poenam. dict. cap. 1. de Cler. venato. etiam in Episcopis non habere locum; si prædicti Clerici, & Episcopi non haberent aues, nec canes venaticos, nec discurrendo indecenter, per se venarentur; sed aliquos venatores, quietè incedendo, siue pedites, siue equites, viderent, & oblectarentur. Quod vt humanum amplector; dummodò id fiat in partibus remotis, ac secretis;

Peccatum.

secreis; ob scandalum, vel malum exemplum vitandum. Pro quo facit Clem. in agro. §. Porro. de Statu Monach. iuncta gl. ibi. verb. Personalem. ubi prædicta quoad Religiosos, specialiter prohibentur: non

tamē quoad alios. Adde Coua. in reg. Peccatum. 2. par. §. 8. num. 3. Tiraq. de Nobilit. cap. 37. num. 138. Mantua lib. 1. Locorum. cap. 7. pag. 4.

SUMMARIVM.

CAEDENS ligna in nemore prohibito; vel pascens pecora in pascuis vetitis cō-

munibus, an peccet; teneaturque ad aliquam restitutionem.

DIFFERENTIA VIGECIMA PRIMA.

CAEDENS ligna in nemore, siue silua sui populi, & communibus omnibus oppidanis absque licentia debita; siue sit pro ædificanda sua domo, vel aliis suis vñsibus: siue ad ea vendenda: licet in Foro iudicali malè faciat, & puniri possit pœna ob id apposta, vt palam est.

In Foro tamen conscientie, non punitur. Quia nec peccat, nec ad aliquam restitutionem tenetur; dummodò moderatè id faciat, & non inferat nemori magnam stragem. Ita communiter tenent Doctores, maximè Soto lib. 4. de iust. quæst. 6. art. 4. Lopez in suo Instruct. confes. 1. par. cap. 149. conclusione 1. & 3. Rebel. dicens communem de Obliga. iust. in Prælud. lib. 1. quæst. 15. nu. 2. ubi hoc extendit etiam ad nemora vicina, si consuetudo sit cædendi vtrunque.

Hoc idem dicendum est circa pascua. Obserua tamen si populus vendat alicui, vel siluam cæduam, hoc est ligna quæ pos-

sunt cædi, vel herbam, seu pascua vñius, vel pluriū annorū pro necessitatibus communibus populi: tunc nō esse dubium, ab oppidanis nullo modo posse vel ligna cædi, vel pasci gregem, sine restitutione damni illati emptori: peccareque mortaliter, si dānum non fuit leue; quia tunc per venditionem desinunt esse communia, & fiunt particularia emptoris, sicut si essent proprii patrimonii. Ita tradit Lop. suprā. versiculo. Item vltimo. & cap. 150. in prin.

An autem soluens pœnam in Foro iudicali, maneat etiam obligatus ad restitutionem damni in Foro conscientie: dubitant hic Doctores. Sed pro resolutione conferunt dicta v. Restitutio. Differ. 43. Asserunt nihilominus præsumi de Republica ei sola pœna satisfieri; maximè quia ita vñ receptum est. Non enim est in vñ huiusmodi restitutionem exigi, sed solum ad pœnam agi contra eos qui capiuntur. Ita Lop. dict. cap. 149. vers. Sed quia hoc est.

SUMMARIVM.

EGENTI extreme qualiter teneat subuenire, si potens sim. Et ad eleemosynam qualiter teneat, in utroque Foro.

DIFFERENTIA VIGECIMA SECVNDA.

EXISTENTI in extrema necessitate, quamvis per officium Iudicis imploratum, vel per viam denunciationis Euangelicæ teneat subuenire si possim; & ad id compelli; vt per glo. in cap. Sicut. 47. dist. commendatam in pluribus locis per Panor. vt habes verb.

Obligatio. Differen. 2. non tamen teneor subuenire dando, sed sufficit, vel commodando, vel mutuando. Nec est proditum ius, per quod quis in Foro iudicali ad dandum dicto extreme egenti cogi possit; cū debitum charitatis non spectet ad dictum Forum: vt diximus verb. Debitum. Diff. 1. Sufficit

Sufficit itaque quomodocumque subuenire necessitati proximi; non tamen est necessarium fiat hoc, vel illo modo.

In Foro verò conscientiae putant quidam non satisfacere coram Deo, si quis potens mutuetur vel commodet id quo quis extremè eget: sed debere absolute illud dare, ita ut numquam teneatur egens illud restituere, vel soluere, licet ad pinguiorem fortunam deuenierit. Ita Silu. verb. Furtum. quæst. 5. Dicto. 3. Soto lib. 4. de Iusti. quæst. 7. art. 1. ad 4. Sarmiento, Bañes, & Cordoua, quos refert, & sequitur Rodrig. verb. Limosna. cap. 181. conclusionem 4. Et videtur sentire. D. Tho. 2. 2. quæst. 32. art. 5. in corpore. ibi; *Ad hoc autem quod velimus, & operemur bonū alicuius, requiritur quod eius necessitati subueniamus. Quod fit per eleemosynarum largitionem.* Non dicit mutuando, sed per largitionem eleemosynæ, quæ fit dando. Deinde constat idem. Quia aliàs eleemosyna numquam esset de præcepto, si sufficeret mutuari. Cuius cōtrariū probat ibidem. D. Tho. communiter receptus. Nec præterea vñquam esset verum illud Basilii, & Ambrosii, quod refert. D. Tho. sup. ad secundum. *Est panis famelicū quem tu tenes, nudi tunica quam in conclauī conseruas, discalceati calceus qui penes te marcescit, indigentis argentum quod possides inhumatum.* Facit etiam illud vulgare, In necessitatibus omnia sunt cōmunia; ut l. 2. §. Cū in eadem. ff. Ad leg. Rhod. de lactu. in fin.

Sed contrarium est verius, & tenendum

cum Nauar. cap. 17. num. 61. & Coua. in reg. Peccatum. 2. par. §. 1. num. 3. quorum opinionem secutus est Cathecil. ad Parochos Pii Papæ Quinti in 7. præcepto Decalogi pag. mini. 497. post quem non videtur magis de hoc dubitandum. Nec D. Tho. sup. hoc negat, nec verba illa, Per eleemosynarum largitionem, vrgent, ut statim videbis.

Vnde non obstant alia fundamenta. Nā illud de eleemosynæ præcepto satis complet, qui commodat, vel mutuū dat egeni. Magna etenim est eleemosyna, & magnum opus charitatis præfato modo succurrere necessitatem patienti; ut palam est.

Tertiò, non obstat dictum D. Basilii. & D. Ambrosii. Nam intelligendum est, & exponendum, sicut illud, cap. fin. 16. quæst. 1. *Quicquid habent Clerici, pauperum est.* nempe quia tempore necessitatis sunt eis communicanda; ut exponit gl. 1. ibi. communicanda quidem, non dando, sed commodando, vel mutuando. Satis enim sic communicantur.

Quartò, non obstat dict. l. 2. §. 2. in fin. quia agit de cibariis quæ quis ponit in nauī ad ea ibidem consumenda; quæ clarum est non solere commodari, sed dari propter suam paruitatem, & qualitatem. Et gl. ibi exponit illud vulgare, nimirum tempore necessitatis omnia esse communia, id est communicanda. Idem gl. 1. dict. cap. fin. 16. quæst. 1. Conducunt quæ diximus in Differentia præced. & verb. Restitutio. Differentia 5.

SUMMARIVM.

VINEAS ingredientes, an possint impune vvas comedere.

DIFFERENTIA VIGESIMA TERTIA.

LEGES municipales plurimarum ciuitatum, & villarum prohibentes sub pœna pecuniaria ne quis ingrediatur vineas ad vvas comedendum, seu exportandum ex eis foras: quatenus prohibent ingressum ad comedendum; procedunt tantum, & locum habent in Foro exteriori: non tamen in Foro

interiori. Nam unicuique licitum est ingredi vineam ad vnam, aut alteram vvam ibidem comedendum, dummodò foras non exportet. Ita notat gl. sing. (ita intelligenda) in cap. Omnes leges. dist. 1. verb. Fas est. quam allegat Cepol. de Serui. rusti. præd. cap. 20. num. 3. vbi licet dicat idem seruari de consuetudine; forte illud practi-

catur

Peccatum.

tatur Veronæ quæ erat patria eius. Sed in multis partibus secus est. Nam ego transiui per quasdam ciuitates Italiæ, vbi erant statuta imponentia grauissimas pœnas contra ingredientibus vineas, & furantes vuas; etiam ad solum comedendum. quæ quidē statuta tamquam rigida, & sæuissima, sunt tantum pro Foro exteriori. Et confirmantur prædicta per legem latam per Moysen Deutero. 23. ad fin. *Ingressus*, inquit, *vi-*

neam proximi tui, comede vuas quantum tibi placuerit. Foras autem ne efferas tecum. Adde etiam licere viatori, vuas quas ad comedendum accepit; vel in vinea, vel in via ipsa comedere; etiam si sine necessitate famis eas accipiat; vt tenet expresse Coua. in Reg. Peccatum. 2. par. §. 1. num. 3. post Rip. in l. Damnum. col. 2. ff. de Damno infect.

SVMMARIUM.

EXECVTVS pro vero debito, non seruata forma in executione seruanda; potest in 2 Foro iudiciali facere retractare executionē. Secus in conscientia.

DIFFERENTIA VIGESIMA QVARTA.

EXECVTVS pro vero debito; sed indebitē, & non seruata forma 2 l. A Diuo Pio. §. In venditione. ff. de Re iudi. vt quia primò fuit captus, & in carcerem trusus. Vel fuit venditum aliquod immobile; cum aliās haberet mobilia. Aut ex mobilibus fuit venditum quod magis officeret comodis ipsius executi; cum tamē ex aliis minis noxiis æquē benē, & æquē celeriter posset fieri executio. In his, & similibus casibus potest tamquam grauatus appellare à dicta executione, & facere reuocare eandem. Ita tenet Bar. dict. §. In venditione. vbi las. num. 19. post plures à se citatos, hanc dicit esse magis communem opinionē. Quamuis multi teneant, etiam per viam nullitatis posse reuocari. De quibus per eundem las. ibi, & per Michael Graffis in tertio tomo cō-

mun. opin. quæst. 32.

In Foro verò conscientie, tenetur acquiescere dictæ executioni. Et sic non poterit appellare; per text. sing. in l. fin. §. si. ff. Quod met. caus. vbi dicitur, si debitor fuit captus non seruato ordine, non debere retractari, si est verè debitor; & inciuile esse agere tunc de retractatione; quem tex. ad hoc multum extollit las. dict. §. In venditione. num. 12. post Bal. & Paul. quos ibi allegat. Et ratio est, quia in hoc Foro conscientie non attenditur, nisi sola veritas: non autem subtilitates iuris; vt diximus verb. Iudicium. Differentia 4. & 5. Item argui potest de dolo: quia soluit quod debebat; & sic non decet repetere, quod statim reddere tenetur; vt diximus in fure spoliato à domino rei, furto ablatę. verb. Restitutio. Differentia 22.

SVMMARIUM.

COMEDIAE an sint licitę.

DIFFERENTIA VIGESIMA QVINTA.

COMEDIAE in Foro exteriori licitę sunt, & permissę; vt toto tit. C. de Spectacu. & scenicis, lib. 11. vbi gl. multa iura refert in huius rei confirmationem. Quod aded verum est, vt in pluribus ciuitatibus factę sint domus amplissimę, & theatra, expensis

ciuitatum pro seruitio dictarum comediarum; vt tam ipsi scenici, seu histriones, quàm ciues ad eos videndos commodissimē existant. Et ipsi histriones in eleemosynam hospitalium generalium refundunt certam partem ex lucris, & mercede ibi acquisitis: & per totum orbem cum magno

gno applausu admittitur.

Et negari non potest, si dictæ Comediæ fiant cum moderamine, & circumstantiis debitis, & sint de rebus honestis, & non intersint in eis femine; esse licitas in viroque Foro. Quia ordinantur ad solatium hominibus exhibendum. Quod humanæ vitæ necessarium est, sicut cibo sal, ut docet D. Tho. 2. 2. quæst. 168. art. 3. ad 3. Ange. verb. Histrion. quæst. 1. Silu. verb. Ars. quæst. 6. Paluda. in 4. dist. 9. quæst. 4. num. 9. Abb. in cap. Cùm decorem. de Vita, & honest. Cleri.

Et de origine, & principio histrionum, & vnde hæc ars habuerit principium, tradit Valerius Maximus. lib. 2. cap. 1. quem refert Anchar. in cap. 1. num. 1. de Vita, & honest. Cleri. & tradit Ateneus. lib. 14. Dimnosofistorum. & Rauisus Textor in sua Officina. col. 283. Celsus Rodigi. lib. 5. Lectio. Atticarum. cap. 3. & eleganter Alex. ab Alexan. lib. 3. Dierum genialium. cap. 9. ubi ponit quando Roma pulsi sunt. Et pulchrè per Lucam de Pena in l. Si qua in publicis. col. 2. C. de Specta. & scenicis. lib. 11. adde Polido. Virgil. de Inuentio. rerum. lib. 3. cap. 13.

Quia tamen experientia teste, præfatæ Comediæ ut in plurimum, vel sunt de rebus lasciujs, turpibus, & amoribus mundanis; vel in eis fiunt aliqui passus, & scenæ, in quibus interueniunt femina nimis ornata, & comptæ, prouocantes auditores ad malum, & libidinem. Ideò non mirum si contra tales histriones, mimos, & scenicos multi inuehant prædicatores, & DD. celantes honorem Dei, & salutem animarum; & tam scriptis, quàm verbis dictas comedias damnent; ut videre est apud Pet. Sanchez. in 3. par. Histo. moral. fol. 260. Ribadeneira lib. 1. de la Tribulacion. c. 11. Pineda. 1. par. de la Agricultura. Dialog. 15. à §. 25. vsque ad §. 29. Tiraq. de Nobilit. cap. 34. num. 6. & 13. Pet. Grego. in Syntag. iur. lib. 39. cap. 15. Alphon. Mendoza in Quodlib. Theolog. quæst. 9. quos refert Cenedo. 1. par. Collect. 41. num. 1. & P. Pet. de Guzman. in lib. cui titulus Bienes del honesto trabajo, y daños de la ociosidad. discurs. 6. §. 2. pag. 276. cum seq. & per totum discursum. & Paul. Comitol.

post alios lib. 5. Respon. moral. quæst. 11. per totam.

Sed quia multipliciter fiunt præfatæ Comediæ; ideò ne omnes damnemus, distinctione opus est. Nam si fiant per scholares, vel Religiosos ad celebrandum aliqua festa; ut sæpè fiunt: tales comedie licitæ sunt. Similiter si per histriones fiant de sanctis, nulla obscœnitate, seu prauitate in eis admista; laudandæ sunt: quia vtilis populo. Ego enim agnoui nostræ Cartusianæ Religionis alumnos aliquot monachos, qui ex repræsentatione quadam facta de miraculo Doctoris illius Parisiensis ad inferos condemnati, ob quod noster Patriarcha D. Bruno cum socijs suis mundum reliquit; ipsi etiam vale Mundo dixerunt. Præterea si fiant de aliqua historia solatiofa; vel de casu aliquo, etiam ficto, & vano; ad risum, & solatium auditorum: tolerandæ sunt. dummodò non sint in opprobrium alicuius tertie personæ, vel Religionis. Si verò fiant de rebus turpibus, & obscœnis, & id sciant auditores earum: tam ipsi mimi, quàm ipsi assistentes ad eas, peccarent mortaliter. Inspectio enim voluntaria talium, mortalis est, secundum D. Anton. 2. par. tit. 3. cap. 7. §. 5. Gabriel. in 4. dist. 15. quæst. 11. art. 3. dub. 3. Nauar. cap. 19. num. 14. & Comitol. sup. post Summistas, & alios quos ibi, n. 4. allegat. Tùm quia nihil aliud est, quàm delectari de turpibus. Tùm quia periculo tentationis sponte se exponunt. Secus esset, si casu respicerent talia, nescientes fieri huiusmodi Repræsentationes, & displicerent eis.

Et sic excusantur quàmplurimi à p. m. euntes ad Comedias novas, etiam si in eis aliqua minus honesta repræsententur. Caveant tamen, ne ad easdem secundò accedant. Propter tamen tempus male in eis consumptum, & propter multa pericula oculorum tam repræsentantium feminarum, quàm aliorum ibidem perceptorum, communiter offenditur Deus, & grauiter: quauis nò mortaliter. videat vnusquisque qua intentione ad eas accedit, & an sit nimis fragilis ad consentiendum saltem mentaliter, expositus similibus occasionibus. Quia si quis sit fortis animo, & timens Deum, & gratia solatii, & diuagationis à negotijs, & studijs,

Peccatum.

studiis, vel tristitiæ, seu melancoliæ, ad eas vadit; non peccat. Ipsos tamen scenicos, portantes secum suas vxores, & ad quoddam passus exeuntes, & prouocantes ad malum

verbis, & agitationibus ipsos auditores; vix excusarem à p. m. vt & docent DD. suprà citati.

DIFFERENTIA VIGESIMA SEXTA.

DE iure licitum est cuique se vendere, etiam inter Christianos, & ita faciunt multi in triremibus.

Sed in conscientia non potest Christianus emere Christianum: quia si est in extrema vel magna necessitate, qui ob eam se venditioni exponit, tenetur illum adiuuare, & succurrere saltem commodan-

do, arg. cap. 5. Esdræ. 2. vbi tamquam de mortali reprehenduntur Iudæi, quia fratres suos in seruos, & ancillas, vt captiuos emptos possidebant, refert Cord. lib. 1. Quest. quæst. 26. pag. 225. & docet in terminis Rodrig. verb. Limosna. cap. 199. conclusione 4. ad fin.

SVMMARIVM.

CLERICVS in minoribus constitutus an possit sine peccato acceptare officium Baiuli, vel Iudicis causarum criminalium.

DIFFERENTIA VIGESIMA SEPTIMA.

CLERICVS in minoribus constitutus, si non habet intentionem ascendendi ad ordines superiores, potest licite acceptare officium Baiuli, vel Iudicis causarum criminalium, & ipsum exercere; occidendo, vt Iudex, reos dignos morte. Quia nullo iure prohibetur. Secus in Foro conscientie, per not. verb. Homicidium. Differentia 7. Ratio diuersitatis est; quia non potest quis suscipere officium, quod sine peccato nequit exercere. Nec comittendum est peccatum, etiam veniale pro saluanda vita hominis, nec pro saluando toto mundo, cap. Faciat homo. 22. quæst. 2. D. Tho. 1. 2. quæst. 79. art. 4. ad 4. Ergo multò minùs poterit illud committere Clericus pro obtinendo officio; etiam si id esset necessarium ad se sustentandum. Faciunt not. Differ. 1. verb. Iudex. vbi resolvimus teneri Iudicem potius renunciare suo officio; quàm condem-

nare innocentem, probatum nocentem: propter vitandum peccatū. Et turpius eiicitur; quàm non admittitur hospes. Denique non videtur in esse in hoc casu maior ratio ad excusandum Iudicem à peccato veniali, si occidat, vt Iudex: quàm in aliis supracitatis.

Nec obstat si dicas Iudicem, postquam acceptauit officium; esse obligatum sub pœna peccati mortalis condemnare reum mortis, & sic videtur excusandus Clericus: si mandet quem iuste occidi. Nam respondeo Clericum ne deueniret in tale periculum, teneri non acceptare similia officia. Et si iam fortasse suscepisset, teneri illi renunciare potius, quàm veniale peccatum committere, occidendo reum. Sicut in simili respondit D. Aug. ei, qui temere iurat, & postea illud adimplet; vt fecit Herodes, cum caput diui Ioannis filie Herodiadæ dedit, propter iusiurandum. Matth. 14.

SVMMARIVM.

FISCVS de bonis confiscatis ab homicida, tenetur in conscientia, soluere operas, quas occisus poterat lucrari toto tempo-

re vite sue. Quamuis in Foro exteriori contrarium (& malè) obseruetur.

DIF-

DIFFERENTIA VIGESIMA OCTAVA.

I NTERFICIENS aliquem, tenetur in conscientia hæredibus occisi ad æstimationem operarum quas interfectus exercere potuisset, si vixisset eo tempore, quo naturaliter vivere poterat. Quia tenetur ad damna quæ ex occisione eius hæredibus occisi subsequuta sunt. per capit. 1. de Iniur. & ibi Panormitanus, & communiter Doctores. Nauar. capit. 15. numero 20. quod omnium consensu recipitur, ut refert Roland. cōsilio 39. lib. 2. Vnde Fiscus confiscans bona delinquentis, tenetur ex bonis cō-

fiscatis soluere filiis occisi æstimationem dictarum operarum; ut in facti contingencia consuluit Bertran. consilio 217. lib. 8.

In Foro verò exteriori malè hoc obseruatur. Quia Fiscus rapit omnia bona delinquentis virtute confiscationis, & nullam prædictorum rationem habet, ut testatur Iul. Clar. §. Homicidium. numero 18. vnde videant Iudices, & Thesaurarii Regii quomodo in hoc se gerat. Nam alias de bonis suis tenebuntur satisfacere.

SUMMARIVM.

- 1 **I**VRISDICTIONE *uti aliena,* 2 *In Foro verò exteriori, gloria quorū-*
in Foro conscientie, letale crimen *damest Iudicium.*
est.

T t

DIFFE-

DIFFERENTIA VIGESIMA NONA.

IVRISDICTIONE aliena uti, & eā
vsurpare; non minus letale crimen
est, quā si rem magni ponderis,
& momenti surriperes. cap. final. de
Rebus Eccles. non alien. Non enim mi-
nus, immo maiori conatu defenduntur
hodie iurisdictiones, quā bona tempo-
ralia. Et dictam vsurpationem esse mor-
talem tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 60. art.
6. Nauar. cap. 12. numer. 72. & capit. 23.
numer. 14. Hinc dicit Innoc. in cap. Di-
lectus. de Poenis. à Iudice Ecclesiastico
posse excommunicari turbantem suam
iurisdictionem.

2 In Foro vero exteriori, sine ullo scrupulo multi suas procurant dilatare sim-
brias, & mordicus defendere si quam,
etiam parenter, alienam habeant, putan-
tes licitè posse quem suam possessionē,
in qua existit, tueri, non attendentes in-
iustam esse defensionem furis, vel raptoris,
si rem furto ablatam retinere velit;
etiam si per mille annos in possessione
illius, per se vel per alios, extitisset; quia
res furto ablata, licet per multas manus
transeat, non purgatur, sed semper cum
suo vitio transit, ita ut à nemine præscri-
bi possit; ut constat ex traditis per Re-
bel. de Obligat. iusti. in Prælud. lib. 1.
quæst. 10. numer. 1. & 41. Non enim mi-
nor iniustitia fit domino rei à ceteris pos-
sessoribus, quā à primo fure: quamuis
ex ignorantia alii possessores bonæ fidei
excusentur, dum nesciunt esse alienam.
Præterea tantò grauius quis peccat, quā-

tò magis suas præfatas possessiones seu
vsurpationes continuat, iuxta cap. fin. de
Cōsuetud. & cap. fin. de Præscriptio. Quā-
uis enim iurisdicōtio præscriptione possit
acquiri (Covar. in Reg. Possessor. 2. par.
§. 3. num. 1. & si sit in præiudicium Prin-
cipis habentis de iure suam intentionem
in ea fundatam, requiratur tēpus imme-
moriale, vel titulus. argu. cap. 1. de Præ-
scriptio. lib. 6. si verò inferioris, requira-
tur tempus ordinarium cum titulo, saltē
præsumpto) requiritur tamen in viroque
casu bona fides; iuxta notata per Covar.
suprà, & communiter Doctores. Quod
ad eò verum est, ut si talis existat in pos-
sessione immemorabili, & alias sciat
nullum habuisse suos prædecesores titu-
lum, nec de eo vsquam constet; in con-
scientia non poterit se iuvare dicta pos-
sessione immemorabili, per ea quæ di-
cemus verbo. Præscriptio. Differentia 3.
Quin immò si contra possidentē sit vio-
lenta præsumptio, quòd dictam iurisdic-
tionem vsurpauit; tunc etiam in con-
scientia non est per alios attendenda, per
notata verb. Præscriptio. Differentia 1.
Hac adducti ratione tenent plures Do-
ctores à Curia Ecclesiastica non posse
præscribi iurisdictionem regiam, etiam
per immemorabilem consuetudinem, ut
notat Azebedo lib. 4. tit. 15. De las pre-
scriptiones fol. 474. nu. 20. & 21. Orozco
in l. Imperium. num. 14. ff. de iurisdic-
t. omni. iudi. Villalobos in Aerario cōmu-
opinion. num. 299. ad fin.

SUMMARIVM.

1 **A**DIRE Iudices supremos seculares
pro tuenda, vel recuperanda possessione
Beneficii, vel alterius rei Ecclesiasticæ,
licitum est in Foro externo. Et similiter si
quis, non obstāte appellatione legitimè in-
terposita, excōmunicetur potest adire eosdē

Iudices per viam violentiæ, seu defensionis.

2 In Foro verò conscientie est peccatum
mortale, incidetque in excommunicatio-
nem Bullæ Cænæ Domini. cap. 14. secun-
dum aliquos. quamuis Communis contra.

DIF-

DIFFERENTIA TRIGESIMA.

CLERICVS spoliatus de facto sua possessione Beneficii; vel timens ab ea sine causę cognitione spoliari; vel appellans legitimę ab excommunicatione comminata; si nihilominus excommunicetur, & denunciatur: potest in Foro exteriori adire Iudicem secularem Supremum, vt eum defendat, & vim repellat. Ita quotidie practicatur in Regnis Hispaniæ, Lusitanæ, Galliæ. Neapolis, & aliis; vt testatur Navar. cap. 27. nu. 69. vers. Quod per (prætextu violentiæ.) & in c. Cum contingat. remed. 1. nu. 9. de Rescrip. Henriq. lib. 14. c. 12. num. 6. Couar. in Pract. cap. 35. num. 3. Gutierrez de Iuram. Confirmato. par. 1. capit. 2. num. 26. Salzedo ad Bernard. Díez in Pract. capit. 102. Boëri. questione 69. numer. 23. Guido Pap. quæst. 1. 71. & 85. Afflict. decis. 2. num. 10. & 11. Grego. Lop. in l. 13. verbo Ni violencia. tit. 13. Partit. 2. Matienço in dialogo Relatorum. 2. par. capit. 40. numer. 8. fol. 162. Caldas Recepta. senten. lib. 1. quæst. 25. numer. 29. Ceuallos quæst. 897. numer. 113. Rodriguez in Summa verbo Immunidad. cap. 156. §. 8. & alii citati à Azor. 1. p. lib. 5. c. 12. vers. Quæri solet. & à Nobili D. Ioseph à Mur in sua eleganti, ac singulari Allegatione iuris in defensionem iurisdictionis Regiæ nu. 263. Et mouentur præcipue, quia ad Reges spectat defendere oppressos, & à suis omnem violentiam repellere; etiam si sint Ecclesiastici; ne alias pax suorum, & Regni quies perturbetur. capit. Regum officium. 23. quæst. 5. ibi, *Et liberare de manu calumniantium vi oppressos.* Cui concordat l. 5. tit. 1. lib. 2. Ordina. veter. & ibi Dida. Perez & habetur in l. 25. tit. 8. & l. 2. tit. 6. lib. 1. Nouæ recopilat. Ad idem bonus text. in cap. Principes. 23. quæst. 5. ibi, *Principes seculi nonnumquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent; vt per eandem potestatem, disciplinam Ecclesiasticam muniant.* melior textus in Clement. 1. §. Et subsequenter. de Iure iur. vbi inter alia Imperator Summo Pontifici, cum ab eo coronatur, iurat se con-

seruaturum eius possessiones. Quem text. notat Afflict. decis. 24. numer. 4. ad hoc, videlicet Regem de spolio Beneficii inter Clericos in vim defensionis cognoscere.

In Foro verò conscientię id non licere defendit Azor supra à versic. Sed dubitari posset. pagin. 506. Marta de Iurisdiction. par. 4. casu 101. & Franc. Soarez in tractat. de Defension. Fidei Catholic. contra errores sectæ Anglicanæ. lib. 4. capit. 34. in 6. defensione per totam. Idque propter Bullam Cænæ Domini capit. 14. & quia (vt inquit Azor) Summi Pontifices, & Auditor Cameræ quotidie reclamant, expediendo monitorias literas contra accedentes super præmissis ad tribunalia Regia: & declarando eos incurrisse in excommunicationem dictæ Bullæ.

Sed contrarium tenent communiter Doctores, & obseruat communis practica in præfatis Regnis sine vlllo scrupulo. Quia si oppressi in casu violentiæ, & oppressionis per Iudices Ecclesiasticos, vel per partes potētes factę, vel faciendę tenerētur adire Superiores Ecclesiasticos, vt pote Nuntios Apostolicos: profecto vix esset finis litii; propter facilitatem quā predicti Nuntii habent in concedendis appellationibus. de quo testis sum viuus, & oculus in lite quam habui super quodam Canonatu antequam Religiosus fierem. Et si oppressus, fuerit pauper, & abfuerit longius à Romana Curia, & vim patiatur ab aliquo delegato Apostolico: quid quæso remedium ille habebit defendendi se à violentia, & oppressionē, cum nequeat propter paupertatem adire Rotam Romanam, si via occlusa sit recurrenti ad Iudices supremos seculares? à quibus, cum sint præsentēs, quibuscumque ad eos accedere volētibus, statim sine vlla appellatione, & sumptibus, liberantur singuli violentiis in se ipsos illatis. Et cum hoc fiat iure cuiusdam defensionis extraordinariæ, & non per modum ordinariæ iurisdictionis: cedatque in magnam vilitatem Ecclesiasticorum: nec sit mens Summi Pontificis,

Tr 2

vt sui

vt sui delegati, vel alii Prælati Ecclesiastici iniuriâ, & violentiâ alicui incutiât; nec vt vllus Ecclesiasticus à prædictis Iudicibus, vel aliis quibuscumque indebitè vexetur. arg. cap. Ex tenore. de Foro comp. Merito DD. tenentes hanc partem limitât Bullam Cænæ Domini dict. cap. 14. aliâs 15. ex tacita mente summi Pontificis, nèpe non loqui de casu prædicto violentiæ, & defensione extraordinaria; cum tûc Reges, eorumque supremi Iudices non se intromittant, nec cognoscant de meritis causarum; sed tantum an fiat violentia nec ne in deneganda appellatione; vel in excommunicatione lara, vel spolio facto. idque summarie, visis tantum actis, vel receptis aliquorum testium depositionibus. Ita post Nauar. Couar. & alios, docet Sesse de Inhibitio. cap. 8. §. 3. n. 83. Cevallos. quæst. 897. num. 125. 135. & 256. Viual. in explanatione Bullæ. casu 14. dominus Regens Mur vbi sup. num. 297. & 299.

Quod si negetur hoc permitti de tacita mente Pape, cum cõstet de cõtraria mente in eod. c. 15. Bullæ. ibi, *Etiam sub prætextu violentiæ prohibē dæ.* vel vt dicit Azor, cum quotidie expediuntur Romæ literæ monitoriæ contra facientes præfatos recursus, & excommunicentur. Respondeo primò intelligendū esse iuxta distinctionem proximè factam. Deinde hoc esse probabile, nimirum excusari à poena d. c. 15. illū qui adit tribunal Regis occasione dictæ violentiæ, & oppressiōis, si ad idem tribunal accedunt alii in similibus causis, licet erroneè. Quia in nulla culpa est faciēs quod communiter fieri solet, & cõmuniter alii faciunt, licet sit erroneum. Ipsi autem Iudices videant si securâ conscientia id facere possint. Præterea etiam excusantur partes litigantes, si de cõsilio Aduocatorum suorū id faciāt. Deniq;

cum prædicta cõmunis practica sit à tēpore immemoriali vsu recepta, & habeat graues DD. pro se: hoc sufficit ad excusandum quem à culpa. maxime quia numquā fuit receptū præfatū c. 15. quoad casum violentiæ, & oppressiōis per viam defensionis extraordinariæ, ob rationes suprà adductas. In quorū confirmationem narrabo hic casum qui mihi contigit Vlyssiponæ, cum essē ibi Prior domus Vallis Misericordiæ. Quidam Presbyter, & Doct̃or spoliauerat nostrum Conuentū de facto, & propria auctoritate, possessione cuiusdā fundi. Accessi ad quemdā Iudicē secularē vt nos in pristinam possessionē restitueret. Qui citauit dictum Presbyterū, & numquā comparuit, donec fuit sententia lata cõtra ipsum super spolio, & eidē intimata. Tūc opposuit exceptionē incompetentiæ; & questus de me est coram illustrissimo Nūcio Apostolico, requirens ab eo vt me declararet excõmunicatum, & incidisse in Bullā Cænæ Domini. Accersitus fui bis corā d. domino Nuntio, qui minis, & terroribus, nimirū me missurum Romā, cogere me nitebatur vt desisterem, & renuntiarē dictæ liti, & sententiæ, & peterē ab eo absolutionē à dicta excõmunicatione prætēsa. Ego verò virilit̃er resisti; quia quod egeram, erat consonū sacris Canonibus. Allegaui dict. c. Regū officiū. & cap. Principes. Nauar. Couar. & alios; & ostendi illi Aluar. Valasc. Lusitanū in suis Cõsultationib. qui in specie hāc partē late defendit, vbi agit in fortioribus terminis, sc. circa spolia Beneficiorū. Tandē ei dixi hāc doctrinam me audiuisse à præceptoribus meis Salmanticæ, nempe Moya primario, & Costa vesperarum, & ante eos idem docuerat Doct̃or Sandoual, & eam me paratū esse vbiq; defendere, eamq; neuiquā erubescere. & ita obtinui, meque dimisit.

P E N S I O.

SVMMARIVM.

1 PENSIONES an sint licite.

2 Papæ nemo dicere potest, Cur ita facis?

DiF-

DIFFERENTIA PRIMA.

PENSIONES in Foro exteriori licite quiuis procurat, & impetrat, etiā si nullum Ecclesiæ seruitium exhibuerit vnde illas percipit. sed vel quia est Capellanus Regius, vel famulus Papæ, vel alicuius Cardinalis, vel Episcopi, vel vult resignare suum Beneficium in fauorem alicuius cum pensione soluenda alteri, vel aliās. Ita per totum Mundum practicitur, & sine vlllo scrupulo; quia imponi non possunt sine consensu, & auctoritate Sedis Apostolicæ (excepto casu cap. Nisi essent. de Præb.) qua interueniente; videtur satis tutus quicumq; illas percipit, cum Papa circa Beneficia plenariā habeat potestatem, iuxta c. 2. de Præbend. lib. 6. & Clem. 1. in fi. vt lite pend. & nemo illi dicere potest, Cur ita facis? secundū. gl. in cap. Quamuis. verb. Deo de Pœnit. dist. 3. cui est similis in c. Quāto. verb. Veri Dei. de Translat. Episc. Alia in Extrauag. Execrabilis. loa. 22. verb. Referamus. de Præb. & in Extrau. 2. de Conces. præb. verb. Continetur eiusdē loa. 22. de quibus per Deci. cōf. 373. & 498. & § 16. las. in l. Rescripta. col. 1. C. de Precib. Imp. off. col. 1. Naua. c. Nouit. de Iudi. not. 7. num. 10. & Rebus. in Praxi. col. 150. nu. 14.

In Foro verò conscientiaē nō est hoc sine scrupulo, secundū Soto lib. 3. de Iust. & iu. q. 6. art. 2. ad fin. Nā cum Papa nō sit dominus Beneficiorū; sed dispensator eorum; vt

tradit gl. magna. col. 4. in prin. in Extrauag. 1. de Pœnit. & rem. inter communes. & Beneficia; & eorum fructus sint Ecclesiā stipendia: consequens est, vt illa adiudicare nequeat, nisi pro altaris ministerio, vel tāquam mercedem pro aliquo seruitio Ecclesiæ. At, quid debet hec Ecclesia pensionaria seruitio facto Papæ, vel Regi, vel Cardinali, vel Episcopo; præsertim cum iam præfati satis habeāt de redditibus quibus possint, & debeāt seruitiis sibi exhibitis satisfacere?

Nihilo minūs cum Papæ sit libera, & plenaria potestas circa Beneficia vacantia, antequam alicui conferantur (vt copiosè diximus verb. Electio. Dif. 5.) nō est dubitandū de eius potestate circa pensionum constitutiones. Hic enim est vnus effectus prædictæ potestatis, vt ibid. annotauimus. Et ideo teneo securos esse in conscientia qui tales pensiones, absque aliqua obreptione, vel surreptione à domino Papa impetrant. Verū est tamen requiri, vt sint ex causa legitima concessæ. alias non est tutus coram Deo, qui eas retinet, etiam cū dispensatione, & auctoritate Papæ; vt tradit Toled. in Summa lib. 5. c. 83. n. 2. vbi addit causam hāc debere esse in vtilitatem Ecclesiæ cuius sunt bona. Si enim (inquit) nulla via in Ecclesiæ huius, vel vniuersalis, vtilitatem tendat; non est causa legitima. quod est summè notandum pro his quæ dicemus infr. Dif. 3.

SUMMARIUM.

PENSIONES an sint licite, quando omnes fructus Beneficii assignantur in pensionem.

DIFFERENTIA SECUNDA.

PENSIONES communiter non excedūt tertiam partem fructuum. Nihilo minūs tamen aliquando assignantur omnes fructus Beneficii in pensionem ipsi resignati; vel tanta pars, vt resignatarius non possit commodè sustentari. Quæritur ergo an sit tutus resignans quoad vtrumque Forum. Et quidem quoad Forum exterius non est dubitandum; cum quotidie eas videamus imponi à domino nostro Papa; de cuius iudicio

nemini licet iudicare, c. Cuncta per mundū. 9 q. 3. c. Si quis suadente. 17. q. 4.

Quoad Forū verò interius nō caret scrupulo secundū Soto lib. 9. de Iust. q. 7. art. 2. §. Est tamen. sequitur Palac. in annotat. ad Summā Caiet. verb. Simonia. Cū enim Beneficiū detur propter officiū, c. fin. de Rescript. lib. 6. nō est rationi consonum, vt seruiens ipsi, priuetur omnib. fructibus, & detur nō seruieti; nisi seruitori sufficiat pes altaris, vel distributiones sint ita pingues, vt sufficiant.

Tr 3

honestæ

honestæ ſuſtentationi ipſius. Vnde reſignātes videant quomodo informant dominū Papam, ne ſingant remanere congruam ſuſtentationem ipſi reſignatario; cūm veritas eſt in contrarium. Sepe enim cōtigit, quōd quis, vt obtineat Beneficiū ad ordines ſuſcipiendos, vel ob alios fines qui videntur ſibi vtilēs, conſentiat præſatis impoſitionibus irrationabilibus pēſionū, & in ſupplica falſò referat, remanere ſufficienter pro ſuſtentatione ipſius. quos cenſeo non eſſe ſecuros quoad Deum, non obſtante præſato conſenſu Papæ.

Hinc colligo conceſſiones Coadiutoriarū cum applicatione omnīū fructuum, diſtributionū, & emolumentorū principali conſentienti, nō carere ſcrupulo; cūm ſit cōtra ius nature vt quis ſeruiat pro alio gratis; maxime ſi non habeat aliunde, quo ſtatum ſuum ſuſtentet. quin immò & ſi haberet; dignus eſt operari mercede ſua. Si enim herus qui conducit famulū minore pretio, quā iuſtū eſt, non eſt tutus in conſcientia, ſecundū Naua. c. 17. nu. 108. quomodo erit tutus qui Eccleſiæ, vel Paroeciæ ſuæ adhibuit Coadiutorem ſibi vtēdum, nihil ei dās pro ſeruitio, niſi honorem illum ventofum, & ſpem ſuccedendi in omnia emolumenta, & fructus poſt obitū ſuum? Certè non video, nec credo hāc eſſe intētionē domini Papæ cūm tales Coadiutorias concedit: ſed tantū vt reſeruentur principali omnia emolumenta, ne Coadiutor ſe ingerat, & priuet eū ſuis emolumentis. Atamen ſi principalis nō accedit ad chorū, ſed tantū Coadiutor: nulla ratio patitur, vt omnia emolumenta ipſe principalis ſibi ſumat: ſed in conſcientia te-

netur dare Coadiutori iuſtā mercedē. Et ſic ſunt intelligēda verba illa apponi ſolita in Bullis Coadiutoriarum, ſcilicet, *Ita q̄ officio Coadiutoris huiusmodi durāte, toties quoties d. Petrus* (principalis conſentiens) *voluerit, ſeu ſibi placuerit, aut nō potuerit per ſe ipſum primòdictę Eccleſię ratione prædictorum Canonatus, & præbendę inſeruire; idem Andreas* (Coadiutor) *primòdictę Eccleſię vti illius Canonicus in diuinis, aut aliās deſeruire, ſtallūq; in choro: ac poſtquā in ſacris ordinib. conſtitutus fuerit, vocē, & locum in Capitulo, omnib; aliis actibus, etiā Capitularibus primòdictę Eccleſię habere: necnon omnibus diuinis officiis interuenire, omniaq; & ſingula iura, fructus, redditus, prouentus, obuentiones, diſtributiones quotidianas, ac alia emolumenta quæcūque quæ eidē Petro ſi perſonaliter ſeruitio primòdictę Eccleſię interueniret, & illi inſeruiret darentur, ſeu per ſe ipſum perciperentur, aut ſibi deberentur, pro d. Petro, & ad illius cōmodum, & utilitatē lucrari, & percipere: ac in primòdictę Eccleſię quoties ipſe Petrus apud eam nō reſederit, nec illi deſeruerit, pro eodē Petro reſidere, & deſeruire; fructus quoq; redditus, & prouentus, aliq; præmiſſa, etiā diſtributiones quotidianas ſimiliter ad ipſius Petri cōmodum, & utilitatē lucrari & percipere, ac apud primòdictā Eccleſiam reſidere, atq; omnibus, & ſingulis priuilegiis, &c.* Et nota Papam ſe fundare in eo quōd Coadiutor habet vnde ſe ſuſtentet, quia cōmuniter non confert Coadiutoriam ad Dignitates, & Canonatus, niſi habenti aliud Beneficiū pingue.

SUMMARIUM.

Resignatio Beneficii cum reſeruatione pēſionis, facta ſine cauſa, puta inſirmitatis;

ſenectutis, odii, infamiæ, & ſimiliū; ſed ex ſola cupiditate; nō eſt tuta in Foro cōſciētię.

DIFFERENTIA TERTIA.

Resignans Beneficiū in manibus Papæ in fauorem alicuius, cum reſeruatione certę pēſionis; tutus eſt in Foro exteriori: quia dictam pēſionem habet cum diſpenſatione Papæ, qui in Beneficialibus, & pēſionibus imponendis habet plenariam poteſtatem. capit. 2. de Præbend. lib. 6. gloſſ. 2. in capitu-

Si gratiosè de Reſcrip. eod. lib. dicēs, quōd in Beneficialibus eſt pro ratione voluntas Papæ; quam gloſ. commēdant ibi Domini. & Deci. conſ. 436. viſa inſtructione. num. 13. & docet copioſè Selua de Benef. 2. par. quæſt. 1. per totam.

In Foro verò conſciētiæ non eſt tutus, ſi ſine legitima cauſa prædictam reſignationem

tionem facit, & pensionem obtinuit; vt docet Toled. lib. 5. cap. 83. num. 3. & tetigimus sup. Different. 1. in fin. Quare caueant, & prospiciant sibi, qui nulla alia ex causa resignant sua Beneficia, cum reservatione

pensionis, nisi ob cupiditatem, & auaritiam: facientes in hoc negotiationem: maxime quando id faciunt post breue tempus post obtentum beneficium.

SVMMARIVM.

LITIGANTES super Beneficio Ecclesiastico, in Foro externo, possunt recedere à lite, Iudicis autoritate, data per alterum certa pensione; vel solutis expensis.

In Foro verò conscientie; vt id licet fiat, multa requiruntur quæ hic videbis: vbi multa notabilia ex illis inferuntur.

DIFFERENTIA QVARTA.

LITIGANTIBVS super Beneficio licitum est in Foro exteriori, transigere, siue recedere à lite, Iudicis autoritate, data certa pensione, vel solutis expensis factis in lite, & Bullis, alteri parti: & alia remanente cum beneficio. Ita probat text. in cap. Nisi essent. de Præb. quem commendat Abb. ibi notab. 1. & num. 4. & in cap. Pastoralis. num. 3. de His quæ fiunt à Præl. & in cap. Ad audientiam. 2. num. 6. de Rescrip. & in cap. Dilectus. in fin. de Simo. & in cap. 2. num. 5. & 6. & in cap. Super eo. numero 3. de Transa. & in cap. Cum pridem. num. 8. de Pact. Guill. Bened. in cap. Rainuntius. verb. Adiectæ. num. 25. de Testa. Felinus cap. Cum ex officii. num. 21. de Præscrip. Alex. 1. Si seruus plurium. §. fin. num. 2. de Lega. 1. Ioan. Bapt. in tract. de Pensio. quæst. 4. num. 2. Anchar. conf. 279. Deci. conf. 436. num. 12. Rebus. de Pacifi. posse. num. 106. Gigas de Pens. quæst. 6. num. 2. Corrafin Paraph. Sacerd. 1. par. cap. 4. idem Deci. conf. 141.

In Foro tamen interiori, vt licita sit talis transactio, & conuentio, quatuor requiruntur quæ explicat Anto. num. 6. Imol. num. 12. Barba. num. 4. in cap. fin. de Rerum perm. optimè Deci. dict. conf. 141. & conf. 436. Anchar. conf. 279. num. 1. Ioan. Bapt. dict. Tract. de Pensio. quæst. 4. Primò, vt fiat transactio pro bono pacis, & ad extinguendam litem; vt sic videatur non fieri pro pretio sibi dato; iuxta dict. cap. Nisi. de Præb. Secundò, vt non fiat dict. transactio per partes: sed per Iudicem ex officio

pro bono pacis statuatur, vt dicit gl. verb. Non duximus. dict. cap. Cum pridem. de Pact. & Inno. cap. De cetero. num. 3. de Tract. Quod procedit, & est verum quando debet fieri aliqua renunciatio alicuius iuris in re de Beneficio. Aliàs gratuita compositio potest fieri absque interuentu alicuius Superioris ordinarii, vel delegati, & sic per partes tantum, vel amicos, vt docet Hiero. Paul. in practi. Cancel. §. Super beneficio. pag. 628. in fine Pract. Benef. Rebus. allegat Abb. cap. Statuimus. num. 5. & dict. cap. De cetero. notab. 2. & cap. Super eo. num. 2. de Transact. vbi ponit exemplum gratuita compositionis, scilicet, cum quis recedit gratis à lite super Beneficio, per eum prætenso; quia non videtur habere ius in eo. quod intelligè vt infra, vers. Et prædicta. Tertiò, vt sit Iudex ordinarius, vel delegatus Papæ datus ad prouidendum de illo Beneficio. Itaque requiritur, vt Iudex habeat potestatem conferendi ius Beneficii alteri parti, & recipiendi renunciationem alterius, Et hoc quando est facienda renunciatio per eum qui habet ius in Beneficio. Aliàs non requiritur vt dict. cap. si. de Rerum perm. & cap. 2. de Arbit. & ita not. Ioan. de Imol. & DD. dict. cap. Nisi. quod male seruatur in praxi; quia passim fit compromissum erga personas priuatas. Quartò, vt is qui remanet cum Beneficio litigioso habeat ius, & proprietatem eius, & etiam possessionem; vel vt nō possideat propter potentiam aduersarii. Aliàs enim si litigiosam possessionem pecunia redimeret, committeret simoniam.

Ita pro-

Ita probat tex. sic intelligendus in cap. Dilectus. 1. de Simo. & notat. gl. 1. in cap. Decimas. 3. 16. quæst. 7. Abb. num. 4. & 8. Felin. num. 2. Anania. num. 4. aliàs 85. dict. cap. Dilectus. Ioan. Licerier. in Tract. de Primogeni. lib. 3. quæst. 8. Rebuf. in Praxi. cap. de Simo. num. 20. Nauar. cap. 25. num. 114 & conf. 49. num. 1. de Simo. ubi dicit communem. Idem not. Anto. de Petruera in Rep. l. 1. ff. de Iureiu. nu. 420. remed. 6. & Abb. dict. cap. Cum pridem. de Pact. post gl. ibi pen.

Licet gl. verb. Redemptione. in cap. Quæsitum. 1. quæst. 3. non requirat aliud, nisi ut qui redimit vexationem, sciat, vel credat aduersarium suum ius non habere. Cui similis in cap. Cum ab omni. in gl. 1. de Vira, & honest. Cleri. Sed intellige dictas gl. pro ut supra, cum communi.

Et prædicta procedunt, & sunt seruanda per partem quæ remanet cum Beneficio. Quoad verò alteram partem colligantem recipientem pecunias, vel pensionem, necesse est ut probabiliter dubitet de suo iure. Aliàs si sciat se nullum ius habere in eo, nihil posset recipere, sed teneretur restituere quicquid acciperet. Ita Abb. dict. cap. Dilectus. 1. num. 4. de Simo. Sed observa Abbatem ibi loqui de eo qui absque vilo titulo, nec bono, nec malo, vexabat de facto. Is enim meritò nihil potest recipere pro eo quòd desistat à lite, de facto intentata. At secus est dicendum in nostro casu, ubi est vexatio iuris. Dic ergo posse indistinctè recipere pensionem, vel pecunias conuentas; dummodò credat se nullum ius habere. aliàs esset vendere ius. quod esset simonia. Ita Abb. dict. cap. Statuimus. nu. 6. & colligitur ex Naua. conf. 69. num. 2. de Simo.

Quæ omnia tene mente, quia sepe in facto contingunt. Et per hic dicta examinare poterunt Confessarii an transactiones, & cōuentiones inter colligantes factæ, sint simoniacæ, nec ne. Solent enim aliquando claudicare circa aliqua ex supra notatis requisita; & consequenter illicitæ sunt, & simoniacæ.

Ex qua resolutione infertur, Primò, quòd si quis obtinuit à Reuerendissimo Nuncio Apostolico, vel à Papa literas in forma di-

gnum (idest, cum remittit Papa prouisionem faciendam per Iudicem executorem, constituto de narratis) cum literis executorialibus pro Beneficio vacante per obitum, vel certo modo, & aliàs fit in possessione dicti Beneficii: non poterit renunciare prædictis literis, cum pacto de dando sibi, vel aliud Beneficium, vel pensionem, vel pecuniam pro Bullis, & expensis factis; ut tenet Felin. post alios in cap. Ad audientiam. 2. num. 11. & 12. per text. ibi de Rescrip. & docet gl. verb. Pecuniæ. in cap. Super hoc. de Renun. quam dicit sing. Felin. dict. cap. Dilectus. 1. de Simo. num. 4.

Et ratio prædictæ illationis est, quia esset vendere literas. Non enim tunc fieret transactio ad litem dirimendam, cum supponamus nullam fuisse motam litem. Item talis conuentio est inter partes tantum, & nõ fit autoritate Iudicis, & sic deficerent duo prima requisita. Si tamen moueretur lis vigore dictarum literarum, & post diuinam litigationem transactio fieret auctoritate Iudicis executoris; resignansque crederet nullum se habere ius ad Beneficium: tunc crederem valere renunciationem cum dicto pacto, per dict. cap. Nisi esset. de Præb. & cap. Dilectus. 1. de Simo. cum virobique adnot. Ratio est, quia licitum fuit alteri parti colliganti habenti ius in Beneficio, & existenti in possessione ipsius, redimere pecunia suam vexationem, ex dict. cap. Dilectus. 1. & ex DD. supra, in quarto requisito citatis, & docet etiam Collect. sic intelligendus in cap. Forus. de Verbo. sig. quem refert, & sequitur Hiero. Paul. supra pag. 628. dicens dare aliquid pro expensis causa concordia, non esse simoniacum. Idem tenet Gomez. regula de Annali. q. 2. fol. 129. & optime Naua. conf. 69. num. 2. & conf. 64. de Simo. quidquid dicat Felin. dict. cap. Dilectus. 1. num. 4. qui saluari poterit si intellexerimus de renunciente Bullis, per quas habebat ius in Beneficio. alias licitè accipere potest aliquid pro earum renunciatione; ut sing. notant supra citati. Quod tamquam quouidianum, nunquam est obliuioni tradendum.

Secundò infertur eum qui habet prædictas literas, seu Bullas, per quas verè coram Deo non habet ius in Beneficio, sed est alterius

alterius colligantis, nullo modo poſſe tranſigere vt ipſe remaneat cum Beneficio, & alter illi renunciaret, data illi aliqua penſione ſuper illo. Ratio eſt; quia debet remanere Beneficium penes illum qui habet ius ſuper eo, vt docet Abb. dict. cap. Statuimus. num. 6. de Tranſact. vbi ad id allegat dict. cap. Niſi. Tum quia vbi agitur de iure quærendo, (vt in prædicto caſu) non eſt licitum dare pecuniam pro redimenda vexatione, ex Inno. & Abb. in cap. Matthæus. num. 4. & Abb. dict. cap. Dilectus. 1. num. 4. de Simo.

An autem hoc in caſu liceat renunciare Bullis pro alio Beneficio, vide Feli. cap. Ad audientiam. 2. num. 11. de Reſcrip.

Tertiò inferitur, eum qui renunciat liti, & cauſæ; ſi habeat titulum tantum Beneficii, non tamen eius poſſeſſionem, ſed litigabat ſuper ea obtinenda; non poſſe à lite diſcedere, accepto aliquo temporali, ex c. Super eo. de Tranſac. niſi fiat tranſactio ex officio, & ordinatione Iudicis, vt not. Abb. dict. cap. Statuimus. num. 6. per dict. cap. Niſi. Quod limita, dummodo per Papam confirmetur. aliàs eſſet ſimoniaca, ex quarto requiſito ſuprà. quia pecunia quæreretur poſſeſſio Beneficii, quæ eſt res ſpiritualis, vel ſaltem annexa ſpirituali; ex Abb. dict. cap. Dilectus. 1. num. 4. Quæ omnia nota, quia quotidiana.

P O E N A.

S V M M A R I V M.

C O N S T I T U T I O pœnalis non extenditur de caſu expreſſo ad non expreſſum, 2 etiam ſi in non expreſſo detur eadem ratio. Fallit in multis caſibus, vt hic videbis.

D I F F E R E N T I A P R I M A.

I N pœnalibus, non valet, nec fit argumentum de ſimilibus ad ſimilia; quia in ipſis non fit extenſio de caſu expreſſo in conſtitutione, ad non expreſſum in eadem, etiam ſi in non expreſſo detur eadem ratio. Hoc probat text. in cap. Pœnæ. de Pœnit. diſt. 1. vbi dicit tex. quòd pœnæ proprium caſum non excedunt. Ratio eſt, quia pœnæ ſunt odioſæ. At odia ſunt reſtringenda. reg. Odi. de Regul. iur. lib. 6.

Hinc dicit gl. Recepta. verb. Speciali. in Clem. 1. de Priuil. à Religioſo adminiſtrante Sacramentum Pœnitentiæ, vel Baptiſmi, ſine licentia Parochi; non incurri pœnas dict. Clem. quia dicta Clementina ſolum loquitur de Sacramētis Eucharistiæ, Matrimonii, & Extreme Vnctionis; licet in ipſis eadem eluceat ratio. Idem docet communis, teſte Abb. ibid. adde Capel. Tolof. deciſ. 121.

Ad idem gl. in Clem. 1. de Decim. quæ

dicat, cōſtitutionem illam qua punitur Religioſus fraudans decimas alicuius Eccleſiæ, non extendi ad Clericos ſeculares, eadem facientes. Similiter gl. verb. Suſpenſi. in cap. fin. de Offi. deleg. lib. 6. reſtringit pœnam. dict. cap. ad ſolos Conſervatores, de quibus loquitur, dicens aliud in Delegato ſimilia faciente. Idem facit gl. verb. Moderatas. in fin. in cap. Statutum. §. In ſuper. de Reſcrip. lib. 6. vbi pœnam dicti cap. loquentis de delegato Papæ, non audet extendere ad delegatos Ordinarii, eundem exceſſum circa expenſas facientes. Quæ omnia confirmantur ex gl. illa celebri in cap. fin. verb. Ex vi. in fin. de Iurepat. dicente pœnas non habere locum, niſi in caſibus à iure expreſſis: & ſic neminem priuandum fore iure ſuo, niſi reperitur expreſſum. Quam gl. dicunt communem Card. Abb. & Bero. in Rub. de Iurepat. num. 17. Tiraq. plures referens, de Reſtract. §. 4. gl. 1. nu. 22. & in tract. de Pœnis temperan.

temperan. quæst. 31. & in l. Si vnquam. §. Reuertatur. à num. 206. C. de Reuo. dona. Rip. in cap. 2. num. 14. de Rescri. Cassado. decis. 2. de lureiu. las. in l. Diuortio. §. Si fundum. ff. Solu. mat. Nauar. conf. 35. nu. 3. de Simo. & conf. 61. num. 8. eod. tit. & conf. 4. num. 1. de Poenis. Cui est similis in cap. fin. verb. Inanes. in fin. de Exces. prela. & in Summa. 15. quæst. 8. & in cap. Apostolus. 81. dist. adde Feli. in cap. 2. num. 16. de Sponfa. & Cassan. conf. 1. & eumd. las. in l. Quod te. num. 31. ff. Si cert. peta. Pro quibus est tex. optimus in l. Et si quis. 14. §. Diuus. ff. de Religio. domi. & in cap. Is qui. 18. in prin. de Sent. excom. lib. 6.

Facit etiam gl. verb. Processus. in cap. 2. de Immun. Eccl. lib. 6. vbi poena appositâ in quasi contractu, non debet extendi ad verum contractum; nec è conuerso. Sequitur Abb. in cap. Qua fronte. num. 3. de Appel. & in cap. 2. de Constit. & ibi eius Additio. & Feli. vbi latè. & Bal. in l. 2. C. de Sacrosan. Eccle. & in cap. Super literis. de Rescrip. & Lancelo. in §. Seculares. in gl. fin. Inst. Canon. de Immuni. Eccle. & Mandos. Reg. 19. Cancel. quæst. 3. numero 11. Præterea poena lata cōtra verum tutorem, seu curatorem; non extenditur ad protutorem, l. fin. C. de Interdict. matrim.

Facit etiam cap. Statutum. 22. de Elect. lib. 6. vbi in materia poenali, appellatione simplicium, nō comprehenduntur mista, nec qualificata. Commendant Alex. Bart. & las. in l. 1. §. Ex his. de Verbo. oblig. Abb. in rub. & in cap. 1. num. 6. de Vita, & honest. Cler. num. 4. vbi per illum tex. dicit in materia odiosa, & stricta, appellatione Clericorum, non venire Episcopos, nec Canonicos, nec alios positos in dignitate; propter qualitatem quam habent. Idem Feli. in cap. Ad abolendam. num. 2. de Hæreti. Quæ confirmantur ex text. in l. 1. ff. de Donat. vbi textus loquens de donatione simplici, non habet locum in donatione sub conditione, & sic qualificata. Facit ad idem gl. 1. in dict. Clem. 1. de Priuil. vbi constitutio illa poenalis loquens de Religiosis simplicibus, non se extendit ad Religiosos curam animarum habentes, & sic ad qualificados.

Facit etiam gl. verb. Contrahere. in Clem.

vni. de Consang. & affin. vbi tenet poenam dict. Clem. contra consanguineos matrimonium cōtrahentes, non extendi ad eos, qui solum sponsalia de futuro inter se promiserint. Sequitur las. in l. 2. num. 25. ff. de Iurisd. om. iud. & in l. Cū quidam. à nu. 13. ff. de Lib. & posth. Tiraq. de lure mari. gl. 2. num. 8. Corne. conf. 283. incip. In præsentī consultatione. vol. 2. Feli. vbi latè in cap. Tertio loco. de Proba. & in rub. de Sponfa. col. 3. Deci. in cap. Iuravit. nu. 4. de Proba. dicit cōmunem Georgi. Nata in repetitione cap. Quamuis pactum. de Pact. lib. 6. Couar. in 4. 2. par. cap. 6. in prin. num. fina. Nauar. cap. 22. num. 43. & in cap. Si quando. de Rescrip. exceptio. 6. pag. 20. vbi dict. gl. dicit sing. Pro qui facit, legem quæ punit contrahentem sine certa solennitate, non habere locum in eo qui sine illa solennitate promisit contrahere, vt in emphyteota promittente rem vendere, irrequisito domino, resoluit Capici. decis. 155. num. 7. & las. in l. fin. num. 134. C. de lure emphyt.

Ex his omnibus constat, poenam legis non posse extendi ab homine de casu expresso in ipsa lege, ad alium sub verbis nō comprehensum; etiam si eadem, vel longe maior ratio impulsua, & finalis urgeat. quod, & probat Cardi. in dict. Clem. 1. de Consan. & affi. col. 3. gl. in Reg. In poenis. de Reg. iur. lib. 6. Castro lib. 1. de Lege poenali. cap. 7. las. & Rip. in l. Si constante. num. 70. ff. Solu. mat. Et est ratio, quia quando casus nullo modo est expressus in lege; si voluerimus ad illum legem trahere; magis erit extensio hominis, qui non potest nouam legem cōdere. Ita post Ant. & Domin. tradit Barbof. d. l. Si constante. in prin. num. 103.

2 Quod verum intellige, quando constitutio poenalis cōcernit certos casus sine causæ expressione: & facta est ob excessum, qui fiebat in expressis. Ita Abb. dict. Clem. 1. de Priuile. post gl. ibi. verb. Speciali. & verb. A canone. quas ad hoc ibi notat. Tunc enim non debet extendi ad alios casus similes, vel maiores expressis. Exemplum habes in dictis gl. Vide aliud per gl. verb. Italix. ad fin. vers. Credo per primā rationem. in cap. 1. de Tempo. ordi. lib. 6.

Vbi

Vbi autem ratio est expressè scripta in lege, secus est. Tunc enim non dicitur propriè fieri extensio; quia ratio expressa continet omnes casus, qui sub ea comprehendi possunt, vel quibus ea adaptari potest; etiam si sequeretur legum correctio. De hoc est glos. Notab. in Clem. 1. verb. Eligatur. de Elect. lib. 6. probata per Soci. conf. 12. incip. Quoniam. col. 4. vol. 1. Felin. in cap. 1. numer. 5. de Sponsa. Tiraq. in tract. Cessante causa. 1. par. numer. 150. & 153. Mencha. de Succes. creat. §. 12. num. 86. & §. 21. numer. 9. Couar. in cap. Alma mater. 2. par. §. 4. numer. 7. vers. 2. Abb. in cap. Si quis contra de Foro comp. & in cap. Translato. in prin. & ibi eius Additio. de Constit. Cui est simil. glos. verb. A curatione. in Auth. Minoris debitor. C. Quid dare tuto. pos. quarum meminimus. verb. Lex. Diff. 5. Pro quibus est melior tex. de lute in cap. 1. §. Prædictis modis. vers. Sed quia natura. Quæ fuit prima caus. Benef. amit. in Vlib. feud. Cuius verba sunt. *Sed quia natura ro- uas deproperat edere formas, potest multis modis contingere ut aliæ emergant cause, quibus videatur iuste adimi posse Feudum. Ideoque Iudex solers, & discretus, & æquitan obsecundare sollicitus, cuncta subtiliter dispensans, provideat si qua fuerit antiquioribus causis similis, seu maior, ut proinde sciat utrum Beneficium sit amittendum, an nihilominus retinendum.* Hactenus tex. quæ tene mente perpetuò contra doctrinam gl. cap. fin. de lute par. de qua suprà. Facit etià tex. in l. His solis. C. de Reuocand. donat. vbi dispositio pœnalis extenditur; immò comprehendere intelligitur alium casum maioris rationis. Ibi enim priuatur mulier secundò nubens potestate reuocandi donationem filio ingrato factam. Et addit tex. *De ceteris autem quæ portentosa uilitatis, obiectaque pudicitie sunt; satis etiam tacitè cautum putamus.* Ad idem l. Libertum. 64. §. Senatus consulti. ff. de Ritu nupt. vbi prohibitio facta tutoribus, & eorum filiis, ne pupillas suas ducant; extenditur per Callistratum l. C. ad eorum hæredes; quia in utrisque eadem prohibitionis ratio reperitur. Idem facit Gaius. l. C. in l. Illud. 32. ff. Ad leg. Aquil. qui text. ita sumatur; *Casus quos nescit paritas æquitatis, & idemitas*

rationis; non sunt quoddam iuris dispositionem separandi. Hinc dicit Menoc. de Retinen. posses. rem. 5. numer. 65. licet præscriptio extensionem nō recipiat; tamen vbi subest eadem ratio, & æquitas, concedi extensionem de casu ad casum, de persona ad personam, & de loco ad locum. Hinc dicit gl. Per tex. ibi in l. A Titio. 108. ff. de Verbo. obligat. verb. Reddi. vbi in diuersis factis non potest ratio diuersitatis reddi, idem ius statuendum esse. Quare vbi est eadem ratio, & penitus omnimoda similitudo; tunc constitutio pœnalis extendi potest; quia tunc non dicitur propriè extensio, sed inclusio, ex tacita mente statuentis, ut docet glos. verb. Mente. in cap. Si postquam. de Elect. lib. 6. latè Hyppo. in l. Qui falsam monetam. in §. Accusatio. num. 3. ff. de Falsis. vbi dicit in pœnalibus, & odiosis procedi de similibus, ad similia. Idem bona additio Abb. in cap. At si Clerici. sub num. 40. de Iudi. post Abb. ibi. vbi allegat gl. sing. in l. fin. verb. Voluerit. C. de Reuocand. dona. quæ dicit posse à donatore reuocari donationem, si inops factus à donatario non alatur, licet hæc causa non exprimat ibi. Facit etiam illa solennis quæstio, nempe an filius possit exhæredari ex alia causa quæ non exponatur in §. Aliud quoque capitulum, in Auth. Ut cum de appel. cognos. Et concluditur affirmatiuè, ut per las. in Auth. Non licet. C. de Libe. præte. Nec valet responsio quorundam dicentium posse fieri extensionem à lege, non tamen ab homine. Nam contra eos sunt iura superius relata; & etiam responsa Callistrati, & Gaii. At, ut inquit Barbof. in dict. l. Si constante. in prin. numer. 95. ad fin. legislatoris institutio, est nostra instructio. Et hæc potest esse prima limitatio ad regulam, de qua in principio huius Differentiæ. Et eius doctrinam esse verissimiliorem, & grauioribus niti rationibus, & Doctoribus testatur Rebel. 1. p. lib. 1. de Obliga. iusti. & charit. quæst. 6. sectione 4. num. 22. vers. Ceterum. Refert, & sequitur Salas de Legib. disputatione 21. sectione 5. licet contraria sit etiam probabilis.

Secunda limitatio est, ut non procedat in rebus Fori interioris. Nam fauore animæ extenditur constitutio pœnalis, secundum Bart.

Bart. in Auth. Sacramenta puberum. C. Si aduers. vendit. Alexan. conf. 225. col. 8. vol. 1. Rip. Respon. 4. numer. 17. & Henriquez de Indulgen. capit. 30. §. 4. Facit glos. verb. Alia causa. in l. Illud. C. de Sacrosan. Eccles. vbi dicitur fauore piæ causæ dari extensionem ex idemitate, vel similitudine rationis, etiam in exorbitantibus.

Hinc infero ad Clem. r. de Priuil. suprà citatam, habere locum poenam ipsius in Præbytero Curato, committente ea quæ ibi prohibentur, vt communem testatur Vivaldus in suo Candelab. de Sacramêto Eucharist. num. 18. & sic esse extendendam ad Clericos seculares ex idemitate rationis, in rebus animæ; contra glos. 1. ibi. & D. Antoni. in tract. quarundam quæst. posito in fine sui Confession. fol. 120. col. 2. & Naua. cap. 27. num. 101. qui ita sentit. Quorum opinionem veriore censeo. Nam in præfata extensione nõ agitur de fauore animæ; sed potius contra eam. Pro quibus facit quod tradit Henric. tit. de Indulgen. d. ca. 30. §. 4. vbi dicit in dispositione poenitentiali nõ fieri extensionem ad similes casus in foro poenitentiae.

Tertia limitatio est, vt non habeat locum in correlatiuis eandem rationem habentibus. Talis est enim natura correlatiuorũ, vt dispositio de vno solo extendatur ad aliud, etiam non expressum. Hoc probat tex. & ibi Bart. in l. fin. C. de Indict. vidui. tol. vbi correctum in muliere, censetur correctum in viro, ex tacita mente legislatoris. Melior tex. in l. 1. C. de Cupres. lib. 11. vbi poena apposita vendenti, censetur apposita ementi. ad idem cap. 2. iuncta ibi gl. verb. Reus. de Confes. lib. 6. vbi statutum in reo recusante respondere positionibus, censetur statutum in actore; quia reus, & actor sunt correlatiua. Hinc dicit Felin: in cap. fin. num. 2. de Iudæis, si vnus prohibetur aliquid emere, prohiberi alium vendere. Hinc dicit Nauar. in cap. 22. numer. 74. Sicut committens vxoricidium, prohibetur ducere aliam. cap. Admonere. 33. quæst. 2. ita prohiberi committentem mariticiðiũ. Adde ad idem. l. Liberos. §. 1. vers. 4. vbi statutum poenale de vxore, ex idemitate rationis, extenditur ad maritum. Vide plura circa hoc per Felin. in proemio Gre-

gor. à num. 3. vsque ad numer. 12. Et hanc limitationem procedere in vtroque Foro, docent Nauar. & Henric. vbi suprà. Adde ad eandem limitationem Abb. in Clem. vnica. de Consang. & affin. ad fin. vbi glos. verb. Monialis. eam tangit. Vbi autem est diuersa ratio in correlatiuis, secus dicendum est; vt tradit Mandos. de Monito. q. 4. numero 7.

Idem quod de correlatiuis, dicendum est de sociis criminum. Et hæc erit 4. limitatio. Exemplum egregium habemus in cap. Si concubinæ. de Sent. excom. vbi poena excommunicationis lata contra concubinam Clerici, extenditur ad eum; si post sententiam latam communicauerit in eodem crimine. Ad idem bonus tex. in cap. 1. de Offi. Vica. lib. 6. & in cap. Aduersus. in fin. de Immun. Eccle. docet Nauar. cap. 27. num. 112. vbi declarat. dict. cap. Si concubinæ. Cuius tex. arg. dicit Abb. per tex. ibi in cap. Proposuit. numer. 6. de Cleri. excom. consiliarios, fautores, & aduocatos criminis ob quod quis excommunicatur, incidere in eandem excommunicationem. Contra quod faciunt quæ tradit Nauar. cap. 27. num. 33. in fin. & latius. num. 51. quem vide.

Quinta limitatio est, vt non procedat in æquiparatis. Nam vbi à iure duo sunt æquiparati; poena quæ adijcitur vni, videtur adiecta alii; secundum gl. verb. Mente. in cap. Si postquam. de Elect. lib. 6. commedatam à Nauar. in cap. Si quando. de Rescrip. exceptione. 13 pag. 61. & à Cassado. decis. 5. sub tit. de Consti. num. 4. Cui est similis gl. in eod. cap. Si postquam. verb. Prouisione. quam dicit sing. Panor. in cap. fin. num. 11. de Mutuis peti. & eam sequitur Franc. ibid. ad idem vide gl. in l. Si quis seruum. C. de Furtis. & in cap. 2. verb. de Iure. in fin. de Excep. lib. 6. docet Bart. in l. In tantum. §. pen. ff. de Seruo corrup. Neguz. de Pigno. in prin. num. 9. Abb. in Clem. 1. de Rescrip. & in cap. Translato. in prin. de Constit. per tex. ibi. & facit idem Bart. in l. 1. §. De illa. ff. Ad Trebel. sequitur Pet. Barbof. in l. Si constante. in prin. num. 99. & numer. 105. ff. Solu. mat. vbi declarando prædicta dicit regulam de æquiparatis tunc locum habere quando in vtroque est idemtitas rationis. aliàs secus, vt per gl. v. Parrochialis Ecclesiæ.

Ecclesiæ. in capit. Licet Canon. de Elect. lib. 6. Declara item secundo, vt virtute æquiperationis possit fieri extensio, oportere vt æquiperatio fiat in illa materia, de qua agitur. alias non procedit. Ita colligitur ex glos. verbo Declaramus. in cap. 1. Ne Cleri. vel Mona. lib. 6. quam ad hoc dicit singul. Bal. in l. 2. col. 4. ff. de Iureiur. & probat text. in l. Si furiosi. C. de Nuptiis. quem ad hoc allegat pro sing. Roma. confi. 178.

Sexta limitatio est, quando alioquin lex poenalis esset ludibriosa, & de facili fraudabilis, & sic frustratoria, vel quasi, cap. Significauit. de Iudæis. capit. Si ciuitas. de Sentent. excommu. in 6. glo. fin. in capit. Quamquam. de Vfur. lib. 6. optimè Naua. cap. 27. nu. 52. & Rip. responso 4. incip. Bonæ memoriæ. num. 12. vbi numer. 4. & 13. hac ratione dicit, prohibita exportatione vini; censeretur prohibita exportationem vuarū. ex Bal. in l. Quod non ratione. ff. de Legi. & prohibita exactione frumenti, intelligi prohibita exactionem farinæ. ex eodem Bal. in l. Non dubium. col. 4. C. de Legib. Et hanc fallentiam summè commendat Socin. in l. 1. num. 13. ff. Ad legem Falcid. dicens constitutionem poenalem extendi ad latissimam significationem; quando si latissimè non intelligeretur; tota, vel pro

magna parte, contingeret provisionis euersio. Pro quibus facit ad remouendas fraudes, legē porrigi ad casum non expressum. l. Sed & Iulianus. §. Mutu. dationem. ff. Ad Macedon. Rip. dict. respon. 4. num. 17. semper enim fraudibus obstitendum est. l. Fraus legi. ff. de Legi.

Tandem dispositio legis poenalis extenditur ad casum qui sub verbis latè sumptis comprehendi potest. l. Filium habeo. 16. ff. ad Macedonia. l. 2. §. Si mater. vers. 28. ibi, Quid si nepotibus. ff. ad Tertillia. vbi Senatusconsultum Tertillianum poenale loquens in filio, extenditur ad nepotes; quia sub latè sumpto vocabulo filii, nepotes comprehenduntur. vt post Imol. l. Si verò. §. De viro nu. 15. ff. Solu. mat. Felin. cap. 2. col. 1. de Offi. Iud. Euerard. loco. 68. & alios, docet Barbof. dicta l. Si constante. in princip. num. 100. Idem probat text. in l. 2. §. Exercitum. ff. de Infami. quem ad hoc dicit mirabilem gloss. ibi, verbo Sed hic. Intellige tamen, nisi sit diuersa ratio in casu qui sub vocabulo latè accepto poterat contineri. Nam tunc prædicta extensio non admittetur, secundum las. l. 1. §. Hoc autem. 2. lect. num. 9. ff. Ad Trebel. Pinel. l. 1. C. De bonis matern. 1. par. num. 72. & Barbof. supra, numero 101. Vide not. verb. Lex. Diff. 5.

SUMMARIVM.

- 1 **P**OENA legalis non debetur in Foro conscientie, nisi post condemnationem.
- 2 **C**onventionalis verò benè debetur, si sit rationabilis. Aliàs secus.

- 3 **I**dem dic de pœnis, legibus diuinis appo-
sitis.

DIFFERENTIA SECVNDA.

- 1 **P**OENA legalis (vt in §. Dupli. & §. Tripli. & §. Quadrupli. Inst. de Actio) debetur tantum in Foro iudiciali ab incurrēte in eā: nō tamē in Foro conscientie; secundum glos. famosam, & receptam in cap. Fraternitas. 12. quæst. 2. quam commendat Abb. in cap. Suam. de Poenit. & remis. & alii quos habes verb. Lex. Diff. 8 n. 15. & infra eod. verbo Dif. 20. Quod intellige verum ante condemnationem. Nam post condemnationem, obligat in vtroque Foro, vt docet D. Tho. 2. 2. quæst. 62. art. 3. Nauar. in c. Non dicatis. 12. q. 1. n. 66. Silu. ver. Rapina. q. 1. & alii citati in d. Dif. 20. Sic

intellige not. verb. Obedientia. Dif. 4. Vide quinque limitationes ad d. glos. per Addit. ad Abb. in c. 1. sub n. 10. de Constit. & per Feli. ibid. n. 43. cū seq. & in c. Audiuius. sub nu. 1. de Simo.

- 2 **P**œna verò cōventionalis benè debetur in Foro conscientie à transgressore; secundum communem, teste Rebel. de Obliga. iusti. 2. par. lib. 5. quæst. 10. num. 16. & lib. 8. quæst. 9. num. 3. dummodo sit rationabilis: & ab eo cui soluenda est, petatur. Couar. in 4. 2. p. c. 6. nu. 11. Hinc est quòd d. poenam possunt licitè exigere etiā Religiosi, per tex. expressum in c. Dilecti filii. de Arbit. & ibi

Vu

bona

bona glos. fin. & Maran. de Ordi. iudi. disp. 7. num. 26. pag. 737. Dicit communem & veriore opinionem Bened. Cap. Reg. 70. num. 27. & habetur 1. tom. Communium opinion. pag. mihi. 511. idem docet Couar.

suprà. De quo latius infrà Differentia 15. Idem dic de pœnis, legibus diuinis appo- sitis, quæ ante Iudicis Sententiam obligat in Foro conscientie; secundum Soto lib. 1. de Iusti. quæst. 6. art. 6. in 5. argumento.

DIFFERENTIA TERTIA.

POENA in dubio intelligitur de mi- nore in Foro iudiciali. Secus in Foro pœnitentiali, secundum Abb. in c. 1. n.

35. de Iudic. Faciunt not. sub verb. Interpre- ratio. Differentia 2. & verbo Iudicium. Dif- ferentia 5.

SUMMARIVM.

POENA debita in Foro iudiciali, non tollitur per pœnitentiam.
Fallit in heretico pœnitente.
Publica pœnitentia, non tollit pœnam pro

delicto debitam.
Tanta potest esse pœnitentia iudicialis, ut sufficiat etiam pro Foro pœnitentiali.

DIFFERENTIA QVARTA.

POENA debita pro delicto in Foro exteriori, non tollitur per pœniten- tiam Fori pœnitentialis. I. Qui ea mète. ff. de Furt. l. Is qui. C. de Apo- stat. notat Innoc. in cap. Quia propter. nu. 8. in fin. de Elect. vbi dicit in delictis, nō pro- desse pœnitentiam in Forē iudicio. Vnde potest quis accusari de delicto commissio, & puniri per Iudicem Fori contentiosi, nō obstante quod de suo peccato egerit pœni- tentiā sponte, vel per Confessarium impo- sitam. De hoc sunt in Iure Canonico quam- plures glossæ, videlicet glossa in c. penult. verb. Pro quibus. de Pœnit. dist. 1. Alia in c. Qui crimē. 6. q. 1. Alia in c. Admonere. verb. Pœnitentia. 33. quæst. 2. & in cap. fin. in glo. penult. 25. dist. & in cap. Ferrum. verb. Inci- pit. 50. dist. & in cap. Quicumque. & in cap. Ventum. 1. quæst. 1. & in capit. Omnes. 1. verbo Leges. 6. quæst. 1. & in capit. fin. de Tempor. ordin. verbo Homicidii. & verbo Damnationem.

Pro quibus glossis est text. in cap. Miror. & in cap. De his. 50. dist. vbi homicida, non obstante pœnitentia, remanet irregularis. Notat glossa 2. in cap. fin. 15. quæst. 5. Abb. indicto cap. fin. de Tempor. ordinat. Nauar. in c. Quis aliquādo. §. In Leuitico. de Pœ- nit. dist. 1. notab. 11. num. 21. & in cap. 1. §. Caueat. nu. 25. de Pœnit. dist. 6. & in Man.

c. 27. nu. 191. vbi dicit posse quem absolui à peccato, manente irregularitate, non ob- stante Extravag. 1. de Privileg. inter comu- nes. §. Observet. quæ videtur probare cōtra- rium quia est correctā per Clement. Dudū. de Sepult. vt probat ibidē Cardin. q. 8. n. 3. & prædictas glos probat Dec. consi. 130. & in cap. Quæ in Ecclesiarum. nu. 17. de Con- stit. Hippolyt. Singul. 639. Silu. verb. Accu- satio. q. 9. Padilla in l. Trāfigere. C. de Tran- factio. num. 100. Simanch. de Cathol. instit. capit. 91. Tiraquel. de Pœnis temperand. causa 23. num. 4. & consil. 28. num. 28. Ant. Gom. 3. tom. Var. cap. 1. num. 40. Felin. in cap. Ad abolendam de Hæret. num. 2. vbi dicit esse hoc regulare, propter pœniten- tiam non euitari pœnam temporalem. Di- cit communem Iul. Clar. quæst. 16. num. 5. & quæst. 57. num. 10. & q. 60. nu. 17 allegat gloss. fin. receptam in cap. Gaudemus. de Diuort. vbi ponit fallentiam in hæretico pœnitente. Qui enim labitur in hæresim, si antequam neget coram Inquisitoribus, pœniteat; fit ei misericordia. Intellige de vita, non de bonis; vt docet Felin. per text. ibi, dicto cap. Ad abolendam. numer. 2. & in capit. Vergentis. numer. 2. eodem titulo. Quod verū est cū petit misericordiā, & pœ- nitet, postquā est incarcerib. Tūc enim fit ei misericordia de vita: sed bona confiscator.

Si tamen

Si tamen, antequàm caperetur, & incarceraretur, vltro adiret dominos Inquisitores, & supplex peteret misericordiam: tunc etiam de bonis fieret ei misericordia; vt docet Rojas de Hæret.

Adde etiam supradictis glossis, glossam in cap. De his. de Accusation. Quam esse communiter receptam testatur Fel. num. 6. Dec. num. 7. & Mantua. num. 30. in cap. 1. de Exception. Couar. in cap. Raynūti. nu. 18. de Testam. & in cap. Alma. 1. par. §. 11. nu. 16. & lib. 2. Var. c. 15. nu. 3. Gutier. lib. 1. Quæst. cap. 2. num. 13. & cap. 12. num. 16. Suar. 4. tom. de Pœnit. disp. 50. sect. 2. nu. 10. Naua. consi. 5. num. 8. de Priuil. & Iul. Clar. dicta q. 57. nu. 10. Qui omnes cum dicta glossa tenent absolutum à quocumque crimine, vel peccato in Foro pœnitentia; non censi liberatum in Foro contentioso, & sic posse ibi accusari.

Cuius differentia discrimin est; quia iudicium pœnitentiale, est nimis diuersum ac separatum à contentioso. Illud enim fit ad placandum Deum, & impetrandam veniã peccatorum, & Dei gratiam. in iudicio vero contentioso intèditur ipsius partis læsæ, & Reipub. satisfactio; vt cereri timeant, viuantque quietius, vt dicit Silu. verb. Accusatio. quæst. 9.

Hinc dicit Iul. Clar. dict. quæst. 60. nu. 17. fuisse quosdam igne combustos qui falso

accusauerant alium tamquam relapsum de hæresi, & falsum testimonium perhibuerat; licet pœniterent, & offerrent condignam in posterum satisfactionem se facturos: quia in delictis, pœnitentia non excusat.

Hinc dicit idē Clar. §. Iniuria. n. 16. quod licet qui iniuriam irrogauit dicat se pœnitere; & quod dixit, aut fecit, fuisse ardore iracundiæ: hoc nō obstante, debere puniri; mitius tamen propter dictam iram.

3 Ex his inferitur, posse quē puniri de delicto in Foro exteriori quāuis agat publicē pœnitentiā de delicto cōmisso, vt docet Fel. d. c. De his. nu. 6. & 7. dicens communem.

4 Inferitur etiā, posse quē in Foro exteriori esse absolutū, & plenē satisfecisse Reip. vel parti læsæ; & non ideō esse absolutū in Foro interiori, & pœnitentia. Vnde potest Sacerdos in Foro sacramentali punire peccatorem, vt Deo satisfaciatur: etiā si sciat exteriū esse punitū ab Ecclesia, aut ei sufficenter satisfecisse. verū est tamen fieri posse, vt per Ecclesiasticā pœnā homo etiā Deo satisfaciatur, si eā libenter, & sponte, & humiliter acceptet, & in statu gratiæ illā sustineat; & tantam posse esse satisfactionē, vt etiam Confessarius in Sacramentali Foro illa debeat esse contentus, & aliam imponere nō deceat. Quod prudenti eius arbitrio relinquendum est. Ita optimē Suar. loco sup. cit. Adde notata verbo Remissio. Differ. 1.

SUMMARIVM.

- 1 *Fictio iuris, faciens committentē crimen retrahere, procedit in Foro exteriori; non in interiori, ob non solutionē pensionis.*
- 2 *Emphyteota non amittit emphyteosim, nisi à die declarationis.*

- 3 *Hæreticus non amittit bona, nisi à die declarationis.*
- 4 *Pensionarius non incurrit excommunicationem, nisi à die declarationis.*

DIFFERENTIA QVINTA.

- 1 *Fictio iuris, quæ sepe effectus legis, vel sententiæ, vel pœnæ ipso iure lata habet, & retrahitur ad diem cōmisso criminis, licet in Foro exteriori locum habeat. cap. Cum secundū. cū ibi notatis, de Hæret. lib. 6. cap. Potuit. de Locato. l. 2. C. de iur. emph. & patet etiam in obligationibus in forma Cameræ.*

Nō tamen procedit, & locū habet in Foro consciētiæ. Ita pulchrē Henric. in Sūma. tit. de Excomunicat. c. 19. §. 2. lit. I. cōtra Naua.

cap. 23. nu. 104. post Cassad. decis. 2. & 3. de Locat. & Ant. Massa de Obligat. Camer. Apostol. pag. 136. cū seq. Pro quo facit gloss. verb. Approbatis. in c. 1. de Voto. lib. 6. per quā dicit Abb. in c. Cōstitutus. in fin. de Religios. domib. & in c. 1. & 2. de Presbyt. non baptizato. post Oldral. cōsil. 73. in fin. quod in spiritualibus veritas, non fictio atrèditur.

- 2 *Hinc collige emphyteutam non soluentem canonem intra biennium, aut triennium; licet in Foro exteriori incurere censetur.*

tur amissionem rei emphyteuticariæ à die termini supradicti, postquam dominus proprietarius declarauerit; etiã si post multos menses id faciat, seu declaret; vt probat text in dicto cap. Potuit. & dicta l. 2. In Foro tamen conscientie non censi incurrisse, nisi à die declarationis. Et sic in eo Foro facit fructus suos, medio tempore, quo non fit prædicta declaratio.

Idem dic de incurrente pœnam confiscationis bonorum, de quo infra Differen. 20. scilicet gesta ante declarationem esse valida in Foro interiori; puta donationem, seu venditionem bonorum; licet in Foro exteriori irritentur à die commissi criminis. Quæ est singularis declaratio ad ea quæ in dicta Dif

ferentia 20. dicemus.

Idem eadem ratione dicendum est quoad excommunicationem ipso iure incurram ob non solutionem pensionis debitæ in forma Camerae, vel aliàs. Quia licet de rigore iuris, & de stylo curiæ, incurratur, & retrahatur ad tempus termini dati ad soluendum; & sic censeatur in Foro exteriori excommunicatus ab eo die, postquam per iudicem facta fuerit declaratio; vt notat Nauar. supra. non tamen in Foro interiori erit excommunicatus; nisi à die declarationis præfatæ; quia talis fictio in Foro animæ locum non habet, ex Henric. supra. Quæ omnia nota, quia sunt singularia.

SUMMARIVM.

RAPTOR virginis fit seruus ipsius, si non habeat aliàs unde satisfaciatur. Quæ seruitus tantum durat per quinquen-

nium.

In Foro verò conscientie, non habet locum dicta seruitus.

DIFFERENTIA SEXTA.

RAPTOR virginis, si per violentiam id fecit, conuictus in iudicio; fit seruus raptæ in pretium putatitæ eius: si aliàs non habeat unde satisfaciatur, & se redimat. Ita probat text. in capit. De raptoribus. 36. quæst. 1. vbi gloss. verb. Ad seruiendum. dicit prædictum seruitii tempus non durare ultra quinquennium; instar illius qui ab hostibus redimitur; iuxta l. Diuersarum. C. de Captiu.

& postlimin. reuert.

Sed prædicta pœna seruitutis quinquennalis non habet locum in Foro conscientie, secundum D. Anton. in Summa. 3. par. tit. 3. cap. 6. §. 4. Cum enim sit pœna, non obligat in conscientia, per not. supra Differen. 2. sicut nec pœna vitæ virginem; de qua in cap. 1. & 2. de Adulte. vt not. Couar. in 4. 2. par. cap. 6. §. 8. num. 15.

SUMMARIVM.

Portans merces, tenetur eas in domo publicani manifestare. Aliàs dupli pœna puni-

tur in Foro exteriori.

Sed in interiori solum tenetur ad vestigal.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

TRANSVEHENS merces per locum publicum, & consuetum; & eas in domo publicani non manifestans; licet id non fraude, sed errore omiserit: nihilo minus in Foro exteriori dupli pœna mulctatur, l. fin. §. Diui. in ultimo. ff. de Vestig.

At in anime iudicio, solum tenetur ad ve-

stigalis simplicis solutionem; vt docet Couar. Regul. Peccatum. 2. par. §. 5. num. 5. vers. Secundo. Ratio est, quia in Foro animæ pœna non debetur, nisi post condemnationem, & sententiam; iuxta regulam glossæ receptæ in cap. Fraternitas. 12. quæst. 2. de qua sup. Differentia 2. Adde not. sub verb. Vestigal. Diff. 2.

SVM-

SVMMARIVM.

- P**OEN A non infligitur ob multitudinem delinquentium. quod intellige *vt hic.* 3 Consuetudo in delictis excusat à pœna tēporali, sed non à gehennali.
- In Foro verò animæ non excusatur delinquens ob multitudinem sociorum.* 4 Consuetudo excusat in Foro conscientie, quādo à viris doctis reputatur rationalis.

DIFFERENTIA OCTAVA

- M**ULTITVDO delinquentium in Foro contentioso excusat à pœna, saltem, vt mitiùs puniantur. cap. Latores. de Cleric. excōmunicat. minist. glo. in cap. Comesationes. 44. dist. & in cap. 1. verbo Remittendo. 55. disti. Hinc vulgò dicitur, *Propter populum multum, criment transi inultum.* quod est verum, quando timetur scandalum, & multorum strages. aliàs secùs, vt dicit glossa verbo Multitudinem. dict. cap. Latores. cōmuniter approbata teste Iul. Clar. quæst. 60. num. 26.
- Non tamē excusantur à pœna æterna, secundum Præpos. in dicto cap. Comesationes, & Felin. in cap. Nihil. de Præscript. nu. 4. §. 28. quia non minùs ardebunt qui cum multis ardebunt; vt dicit text. in cap. Multi. 2. quæst. 1. Facit glossa in cap. Denique. 4. dist. verbo Consuetudine. quæ dicit consuetudinem excusare in delictis, à pœna scilicet temporali, non tamen à gehennali. cui est similis in cap. Sane. verb. Antiqua. de Tempo. ordi. alia in c. Cū venerabilis. de Cōsuetudine. quas sequitur Roma. Singul.
19. Anchar. conf. 83. num. 2 & 3. Hyppol. in l. 1. in prin. num. 90. ff. de Siciis. Rochus de Curt. in cap. fin. de Consue. sol. 7. Nauar. conf. 4. n. 5. de Accusa. Cova. in 4. 2. par. cap. 7. §. 3. num. 5. Hinc dicit Felin. in cap. Non satis. de Simo. num. 1. excusari ab homicidio puerum, qui in ludo consueto (vt est lapidum cum fundis in Hispania) aliquem interficit. Similiter per dict. glo. c. Denique. dicit Naua. conf. 2. de Pœnis. in fin. si sit cōsuetudo in aliqua regione dandi parūm panis & aquæ carceratis, ad perpetuum carcerem condemnatis, ex quo verisimiliter est moriturus incarceratus, & moriatur; excusari ludicē ab irregularitate in Foro exteriori. quāvis cōtra dict. gl. sit alia gl. sing. in c. Inter dilectos. verb. Authoritas vsurpatur. de Excessi. Præla. quam ad hoc notat Fel. in cap. Ea quæ. in fin. de Simo.
- Et nota hic vnum singulare, nempe etiam quem excusari vigore consuetudinis, in Foro conscientie, quoad peccatū, quando cōsuetudo faciendi aliqua, censetur à viris doctis rationalis, vt docet Cova. suprā. Exēplū accipe in notatis verb. Peccatū. Dif. 30.

DIFFERENTIA NONA.

- F**VRANS rem propriam, credens alienam; pœnā non incurrit quoad Forum exterius. argum. l. Inter. §. Penult. ff. de Furt. vbi dicit Vlpianus non committere furtum, qui contretaret rem alienam de voluntate domini, licet ipse putaret inuito domino id facere. Faciunt etiam notata per Iul. Clar. §. Furtū.
- numer. 21. vbi dicit, excusari quem à pœna pro furto imposita, si probet, quod ille cui furatus est, erat eius debitor: quanto igitur magis excusabitur, qui furatur rem propriam, quamuis crederet alienam.
- Benè tamen incurrit pœnam quoad Forum interius; quia mortaliter peccat; vt notat Nauar. cap. 17. num. 94.

SVMMARIVM.

- S**OCIANS, etiam si non cooperetur in delicto perpetrato; nibilo minus eadem pœna punitur. 2 Secùs in Foro cōscientie in pœnis pecuniariis.
- 3 Pater soluens pœnam pecuniariam pro filio; nibilo minus computatur in legitima.

Vu 3

DIF.

DIFFERENTIA DECIMA.

FRATER associans casu fratrem, delictum perpetrantem: in Foro exteriori æqualiter punitur: licet ipse in delicto, vel damno dato non participauerit; quia tam agentes, quam assistentes in delicto commitendo æqualiter puniuntur. cap. 1. de Offi. delegat. cap. Notum. 2. quæst. 1. l. lubemus. §. Aconomus. C. de Episco. & Cler. docet Hippo. l. 2. per tex. ibi ff. de Parrici. & lul. Clar. q. 90. à nu. 1.

2 In Foro verò conscientie, si pecunia fuerint condemnati; frater, principalis delicti patrator, tenetur omnem condemnationem, & poenam soluere, vel damnum refarcire.

3 Et si pater eorum poenam, vel damnum soluerit; debet principalis frater omnem condemnationem in sua legitima computare, & alterum fratrem ab ea eximere, atque indemnem seruare. Ita Cordub. casu 131. quod est iustum, ac rationi consonum. Faciunt notata per Nauar. cap. 17. num. 130. Quæ omnia extendere ad quoscumque socios criminis; cum eadem sit in viris quæ ratio, ut palam est. Dummodò non fuerint cooperatores in delicto commisso, damnum dato; sed tantum associauerint. Conferunt notata infra in Differentia 13.

SUMMARIVM.

1 **C**ONDEMNATUS ex delicto ad poenam pecuniariam parti applicandam; si ob eius inopiam dicta poena conuertatur in corporalem; manet liber à poena pecuniaria.

2 Cautela pro amico incarcerato paupere.

3 Commutatio poenæ Pecuniariæ parti applicandæ, debet fieri eadem parte consentiente.

4 Intellectus ad cap. Finem litibus. de Dolo, & contum. quatenus ad commutationem poenæ, in corporalem non requiritur consensus partis.

5 In Foro verò conscientie prædicta non procedunt, quando poena pecuniaria solum est posita in vindictam; & non etiam in refectionem damnorum. Aliàs secus.

6 Condemnatus ad mortem propter homicidium; vel furta facta in itinere; tenetur ipse vel eius heredes ultra poenam mortis, restituere damna facta, & furta restituere.

7 Idem tenetur facere Fiscus, si bona condemnati ad mortem fuerint ipsi confiscata.

DIFFERENTIA VNDECIMA.

Condemnatus ex debito ad poenam pecuniariam parti applicandam, si ob eius inopiam dicta poena pecuniaria commutetur in corporalem, manet liber in totum à dicta poena, seu debito pecuniario. Adeo ut licet postea sit soluendo, deueniatque ad pinguiorem fortunam; non tenebitur unquam amplius eam soluere: quia illa luitio in corpore, fuit loco solutionis bursalis, ex regul. l. fin. ff. de In ius vocan. ubi habes, Qui non habet in ære, luat in corpore. De hoc sunt duæ glossæ solennes in Iure nostro Canonico, ita intelligendæ. prima est in cap. Sicut dignum. §. Eos. verb. Si habent. de Homicid. Altera in Regul. Peccatum. lib. 6. in glos. 1. in fine, quas commendat Rom. Singul. 25. pro quibus allegat l. Sed si vnus. §. Si ante.

ff. de Iniur. quæ loquitur de seruo iniuriam irrogante, qui si ob eam verberetur, extinguitur actio iniuriarum Item allegat l. Diuus Vespasianus. ff. de Iure patron. quæ loquitur de liberto delictum in patronum committente, qui interdum punitur in parte bonorum eius, vel fustibus cæditur, & ita absoluitur. Sed melior text. est ad propositum in cap. Si res aliena. l. 4. quæst. 6. ibi, Quia si non est unde reddat ablatam pecuniam; tamen dum eam per molestias corporales reddere compellitur; peccati, quo male ablata est, poenas luit. vide ad idem l. Si quis id quod. ff. de Iurisdic. omnium Iudi. ubi in corruptum album propositum datur actio in 50. aureos. Quod si inopia labore, corpore punitur; & sic liberatur à solutione delictorum 50. aureorum.

Hinc

2 Hinc Ias. in dicta l. Si quis id quod. num. 29. & 30. dat cautelam pro amico condemnato ad aliquam pœnam pecuniariam, & in carcere propter inopiam detento, ut procuraret, quod Iudex mutet illam, in corporalem; quia sic liberabitur ipso iure ab ea. Adeo, ut si postea efficeretur soluendo, amplius non teneretur, secundum Paul. Rom. Ang. & Fulgos. ibidem.

3 Sed obserua, si pars cui in totum, vel pro parte venit applicanda pœna pecuniaria nolit consentire; ut iste condemnatus, qui revera non est soluendo, possit luere in corpore: non debere Iudicem aliquid decernere; sed permittere, ut condemnatus perseveret in carceribus. Et hæc est communis opinio, ut dicit Boer. decis. 349. num. 8. & Iul. Clar. quæst. 95. num. 4. & est de mente Innocent. in cap. Odoardus. de Solution.

4 Sed prædictis obstat text. singul. in cap. Finem litibus. ad fin. de Dolo, & contum. ubi pœnam expensarum contra calumniatorem per Iudicem appositam, commutat idem Iudex in corporalem; si calumniarius non est soluendo, nullo habito respectu consensus partis. Et ita illum tex. dicit insignem, & singul. Couar. post multos à se citatos, lib. 1. Varia. cap. 1. num. 8. ad hoc; nimirum, non solum pœnam pecuniariam ob crimine impositam, quæ est Fisco soluenda, commutari posse per Iudicem in corporalem, quando delinquens non habet unde eam soluat: (ut supra probatum est) sed etiam quando pœna est parti applicanda loco interestis, & damni ei illati, ut in dicto text. etiam sine eius consensu. Quod est contra tex. & communem ibi, in l. fin. ff. de In ius vocan. ubi pœna pecuniaria parti debita non commutatur in corporalem, nisi parte volente, & docet Ias. in d. l. Si quis id quod. n. 18. ff. de Iurisdict. omnium iud. & Silu. verb. Restitutio. 7. quæst. 6. in fin. Unde Couar. supra valde laborat super intellectu dict. cap. Finem litibus.

Sed potest dici primò prædictam commutationem non fieri à Iudice; nec fieri posse inuita parte, cui expensæ erant soluendæ. Ita colligitur ex Innocent. in dicto cap. Odoardus. in fin. & probat dicta l. fin. ex qua supplendus est creditoris consensus;

cum una lex, per aliam suppleatur, & ita concordat cum prædictis. Secundò, dicto cap. Finem litibus. fieri condemnationem expensarum, non tam pro interesse partis, quam in vindictam doli, & malitiæ excipientis malitiosè ad differendam litem. In quo quodammodo fit iniuria ipsi Iudici. Et ideo prudenter Iudices solent imponere maiorem pœnam, quam sint expensæ faciendæ, & ut pecuniam deponat apud aliquam personam honestam; ut sic puniatur tam pro interesse partis; quam pro iniuria quam facit tribunali, & sinceritati, ac reverentiæ debitæ illi actui publico, & iudicio sanctissimo. Non mirum ergo si potest commutari, etiam inuita parte, vel sine eius assensu in corporalem, ob inopiam excipientis.

Unde meritò in hoc casu singulari receditur a regula, quæ habet, condemnationem ad pœnam pecuniariam, parti applicandam, non posse commutari in corporalem, parte inuita. Fallit nimirum, quando condemnatio fuit facta magis in vindictam doli condemnati, quam in satisfactionem damni, parti illati. Quo in casu, quando scilicet pœna pecuniaria parti datur vindictæ loco, habetque publicæ ultionis vim: tunc pœna pecuniaria ratione obligationis ex delicto descendētis, commutari potest, & debet, in corporalem ob delinquentis inopiam. Hoc probat ille tex. sing. & unicus in iure, ac novus, secundum glossam ibidem, & notant Doctores in dicto cap. Odoardus. de Solution. Boer. decis. 349. & alii, quos refert, & sequitur Couar. supra, num. 8. Tertiò, respondeo pœnam dicti cap. Finem. potius dici posse multatam, quam pœnam; quia imponitur arbitrio Iudicis, parte non petente, & antequam super exceptione cognoscatur. At multas potest Iudex, & remittere, & commutare, pro ut voluerit; ut docet Ias. in dicta l. Si quis id quod. num. 28. in 4. limit. Et est communis opinio, ut testatur Iul. Clar. dict. q. 95. num. 8. & probatur in l. Illicitas. §. fin. ff. de Offic. Præsid. & in l. fin. C. de Modo multar.

Hæc autem omnia quæ diximus circa liberationem in totum a debito pecuniario, procedunt in Foro exteriori, & etiam in interiori.

interiori, quando condemnatus ad pœnam pecuniariam, nullum aliud damnum intulit offenso præter iniuriam: vel quando dicta pœna pecuniaria includit iniuriam, & damna; puta quia pars intentauit principaliter actionem criminalem, & accessorie petiit, vt sibi etiam damna reficerentur. At, si dicta pœna solum est imposita pro delicto, in eius vindictam, & nihil actum est de damnis illatis parti: tunc, licet dicta pœna commutetur in corporalem, non ideo manebit reus absolutus in totum in Foro conscientie, quoad interesse partis; vt notat glossa optima in dicto cap. Si res aliena. verb. Peccati. 14. quæst. 6. Sed tenebitur reficere damna in conscientia, postquam peruenerit ad pinguiores fortunam. Confirmantur hæc per dicta verb. Celsio. in Differ. 3.

- 6 Hinc dicit Nauar. cap. 15. num. 22. condemnatum ad mortem; vel propter furta facta in itinere, & via publica; vel propter homicidium perpetratum; teneri ultra pœnam mortis, ad satisfactionem furtorum, & aliorum damnorum irrogatorum filiis occisi; & consequenter eius hæredes tenebuntur ad dicta damna, non minus; quam ad alia debita, iux. l. 1. C. Ex delicto. defuncti. Sequitur Couar. lib. 2. Var. cap. 10. num. 7. vers. 3. Gomez. late tom. 3. cap. 3. num. 37. vide. l. Defuncto. ff. de Pub. Iudi. & Iul. Clar. quæst. 95. num. 5. Ad idem tenebitur, & Fiscus, si bona suspensi confiscata fuerint, l. Non possunt. l. In summa. ff.

de Iure Fisci. & diximus. verb. Peccatum. Differentia 28. Quod est valde notandum pro damnificatis à latronibus, & homicidis corporaliter punitis, etiam si ad mortem damnentur. Faciunt notata sub verb. Restitutio. Differentia 8. Nec curandum est, vt partes damnificatæ requirantur per Fiscum, vt ad denunciandum veniant, si velint; aliàs &c. Nam illa citatio, & requisitio solum operatur hunc effectum, scilicet præcludi viam parti, ne postea possit delinquentem accusare. Sed quoad damna, & interesse, nulla sibi præcluditur via per dictam requisitionem: nec potest. Tùm, quia nemo agere compellitur, vt in rubro, & nigro C. Vt nemo inuitus. Tùm, quia etiã si quis remittat iniuriam quoad exteriorẽ accusationem, etiam pecunia interueniente; non intelligitur remisisse impensas, & damna, quæ intulit læsio, nisi de hoc expresse in remissione caueatur, vt latè docet Couar. lib. 2. Var. cap. 10. num. 7. vers. Quarto. Quia sunt diuersæ actiones. Et ideo vna non impedit aliam, vt dicit optimè glossa, verb. Damnis. in cap. Si canonici. de Offic. ordin. in 6. per quod, idem dicendum est, cum sola accusatio per partem, & Fiscum intentatur. Nam, & tunc, non obstante dicta accusatione, & punitio corporali, poterit pars læsa petere à parte, & damna, & impensas occasione delicti, à se perpeffa.

SUMMARIVM.

- 3 **D**ANTI operam rei illicitæ; an casus præter suam intentionem contingens, imputandus sit in utroque Foro.

DIFFERENTIA DVODECIMA.

- 1 **D**ANTI operam rei illicitæ; in Foro iudicali imputatur omnia; etiam, quæ præter suam intentionem acciderint: vt si fur noctu domum tuam ad furandum ingressus, contra voluntatem suam, eam per inaduertentiam incendit: tale incendium casu contingens sibi imputatur; de hoc est gl. not. quæ præfatam regulam ponit per tex. ibi, in cap. fin. de Homici. lib. 6. verb. Culpa. cui est similis in cap. 1. in gl. 2. de Cust. Eucharist. &

in cap. fin. verb. Iustitia mediante. ne Cler. vel Mona. lib. 6. & in cap. Sicut. verb. Derunt. de Testi. Etiam si adhibuisset diligentiam debitam. glo. penult. in cap. Sicut dignum. de Homici. Pro quibus est text. optimus in cap. Continebatur. eod. tit. iuncta ibi gl. verb. Romani pontificis. & in l. Item Mela. ff. Ad legem aquil. & in cap. Tua nos. de Homi. & cap. Exhibita. 22. eod. tit. docet Couar. in Clem. Si furiosus. §. 1. num. 2. de Homi. Soto lib. 5. de Iust. quæst.

quæst. 1. art. 9. Gandi. tit. de Homi. nu. 21.

Hinc dicit l. 3. tit. 2. Part. 5. & Greg. Lop. ibi. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 182. Conanus lib. 7. Comment. cap. 3. nu. 9. & 10. quod quotiescumque commodatarius dat operam rei illicitæ, & furtum committit; ut si res in vnum vsum commodatas, in alium transfulerit; vel fuerit in mora reddendi post vsum expletum: tunc ei imputatur casus fortuitus, nepe interitus eius vel quius alius casus, præter eius intentionem eueniens. Adde Paris. cons. 156. à num. 21. vol. 4. Siluan. cons. 29. num. 5. Tiraq. de Vtroque retract. tit. 1. §. 15. gl. 2. Pro quibus est tex. melior de lure. in §. Itē 15. vers. Sed propter. Inst. Quib. mod. re contrah. oblig. vbi dicit text. *Sed propter maiorem vim, maioresue casus, non tenetur: si modo non ipsius culpa is casus interuenerit. Alioqui si id quod tibi commodatum est domi, peregrè tecum ferre malueris; & vel incur su hostium, prædonumue, vel naufragio amiseris: dubium non est, quin de restituenda ea re tenearis.*

Quod intellige verum, quando quæ accidunt, immediatè proueniunt ex culpa sua: vel ad illa specialiter, & verisimiliter ordinantur. ut in cap. fin. de Homi. lib. 6. vbi mandans aliquem verberari; tenetur de homicidio, vel membri mutilatione subsecuta; licet expressè inhibuerit ea fieri. Alias errans, & culpatus non tenetur de his quæ proueniunt ex sua culpa; secundum Abb. in cap. Quia diuersitatem. num. 13. de Conces. præb. Facit Gundissal. à Villadiego de Irregul. col. 20. Et ad hoc, dict. cap. fin. de Homi. lib. 6. putauit sing. las.

in §. Rurfus. col. 5. Inst. de Actio. vbi Gomez. num. 11. plurimos citat. Refert, & sequitur Nauar. in cap. Si quando. de Rescrip. exceptione 14. pag. 80. Vide etiam Præcium in Lexicon iuris. verb. Culpa. in fin. Et multo magis non tenebitur de his quæ proueniunt ex culpa alterius. l. Nerauius. §. 1. ff. de Seruo. corru.

In Foro verò conscientia dans operam rei illicitæ non tenetur de damnis præter suam intentionem secutis; si modo nihil de contingentibus ad damnum illud præcauendum omisit. gl. 1. in cap. Si quis domum. de Iniur. Pet. à Nauar. tom. 1. lib. 2. cap. 1. à num. 26. Ratio est, quia præfata imputatio damnorum subsecutorum, fit in poenā dantis operam rei illicitæ, secundum D. Tho. 1. 2. quæst. 73. art. 8. in corp. At nemo tenetur in conscientia ad solutionem poenæ ante condemnationem, ut dicemus infra Differentia 20. & verb. Peccatum. Differentia 16. sequitur post Soro. Rebel. lib. 2. de Obliga. iusti. quæst. 10. num. 19. quicquid dicat Gabr. relatus verb. Damnum. Differentia 1. num. 19.

Hinc dicit Ioan. And. post Vincen. in dict. cap. 1. de Cust. Euchar. & est gl. Marginal. ibid. ad gl. 2. quod licet falsum perhibens testimonium, sit reus omnium malorum quæ inde sequuntur: intellige in Foro civili: in iudicio tamen animæ non imponetur sibi poenitentia, nisi de falso testimonio; non tamen de malis subsecutis. Cōstat ergo in Foro animæ non teneri quem ad damna ex sua operatione mala, casu subsecuta. quamuis secus sit in Foro contentioso.

SVMMARIVM.

1 **O**PEM præstans furi, vel alijs delinquenti, qua poena puniatur.

DIFFERENTIA DECIMA TERTIA.

1 **O**PEM seu auxilium præstans furi, vel alii, delictum aliquod perpetranti; siquidem per actum proximum facto, puta assistendo facienti; eadem poena, qua principalis puniatur, secus si per actum remotum, puta faciundo ferramina pro furto faciundo, vel

schalas, vel commodando balistam, & huiusmodi. Hoc enim casu mitius puniatur in Foro poli.

Licet in Foro fori eadem poena punietur, secundum Bal. in l. 1. C. de Crim. pecul. & in l. 1. C. de Nili aggeri. non rompen. sic intelligendum, secundum additionem Ang. verb.

verb. Furtum. §. 13. Sed veriùs est quod docet Couar. post alios in regul. Peccatum. 2. part. §. 12. num. 1. vers. Hoc idem probatur, vbi tradit regulam circa auxilium ferentes delicto committendo; videlicet dātem auxilium, vel opem delicto, & delinquenti; eadem pœna, qua ipse delinquens, fore puniendum; quando ope, vel auxilio causam dedit delicto propinquam, & cooperatus est in eo. alias secus. ex l. vnic. C. de Rapt. vir. l. Item Mela. §. Si alius. ff. Ad l. Aquil. glossa in l. Nihil interest. ff. de Siccar. text. in cap. Sicut dignum. §. Qui verò. & §. Illi etiam. de Homicid. vbi Feli. hoc notat. adde gl. In cap. De cetero. de

Homi. quam dicit sing. & receptam Naua. conf. 13. & 29. de Homi. num. 4. & celebrem in cap. Si quando. exceptione 14. de Rescr. ad hoc, quod in omnibus hominum actibus causa immediata; non autem mediata, & secundaria, & per occasionem inducta, attenditur. Cui est sim. in cap. Felicis. §. Verum. verb. Simplici. de Pœnis. lib. 6. Vnde in hoc nulla est assignanda differentia inter vtrumque Forum; nāque in vtroque mitius punitur prebens opem furi per actum remotum; vt in exemplis in principio adductis. Denique circa materiam presentis differentiae, vide Iulium Clarum. q. 90. per totam.

SUMMARIVM.

PŒNAE Fori exterioris requirunt Iudicis declarationem, non tamen pœnae Fori interioris.

DIFFERENTIA DECIMA QVARTA.

PŒNAE Fori interioris, quæ vel sunt circa corpus, vel bona, vel officia: non incurruntur donec per Iudicem declarentur; licet ipso facto, vel ipso iure, imponantur: & etiam si addatur in lege, vel statuto, quod etiam sine ulla declaratione incurrantur. vt copiose trademus. Differentia 20. Quod intellige verum quoad reos incidētes in eas. Secus quoad Superiores, qui in pœnis ipso iure impositis, & incuris, si sint circa Beneficia, & officia, possunt ante declarationem dicta Beneficia, & officia providere, per tex. sing. in cap. Fundamenta. de Elect. lib. 6. per quem ita not. Felin. in cap. Ceterum. col. pen. de Rescr. Bal. in l. Quoties. C. de Rei vendi. & Rota. decis. 8. de lurepa.

Hinc dicit Rip. cap. Sæpe. num. 101. de Rest. spol. Episcopum posse conferre Beneficium quod obtinet hæreticus, etiam ante sententiam declaratoriam; non tamen posse illum à possessione expellere. arg. cap. Licet Episcopus. de Præbend. lib. 6. iuncto. cap. Cum secundum leges. de Hæret. eod. lib. Idem dic in omnibus aliis casibus, in quibus Clericus commiserit delictum, ob quod sit ipso iure Beneficio priuatus. Poterit enim patronus (si est iuris patronatus) præsentare alium, non expe-

ctata sententia declaratoria super crimine, & Episcopus illum instituere; secundum Felin. sup. Et si non sit iuris patronatus, poterit Episcopus cōferre liberè dictum Beneficium, per præfatum cap. Fundamenta. quod est quoad hoc singulare, secundum Felin. sup. Ad mittendum tamen in possessionem nouum prouisum, citandus est delinquens, & cum sententia declaratoria est expellendus, per iura superius citata.

At pœnæ Fori interioris respicientes animam; vt sunt censuræ, puta excommunicatio, suspensio, & interdictum, item & irregularitas: hæc inquam pœnæ, nulla indigent declaratione Iudicis; sed statim incurruntur. Ita post Caiet. & Sotum tenet Couar. in 4. 2. par. cap. 6. §. 8. num. 16. vers. Nono.

Ratio diuersitatis est; quia in primis pœnis Fori exterioris, requiritur factum hominis infligentis pœnam: quia nullus reus tenetur ad aliud, quàm ad pati: non tamen ad agendum aliquid contra se; quippe non debet esse carnifex, seu executor Iustitiæ contra se: vt docet D. Tho. 2. 2. quæst. 62. art. 3.

At in pœnis supradictis censurarum, & irregularitatis, nullum factum hominis requiritur: sed ipsæmet trahunt secum executionem;

nem; vt probat tex. apertus in cap. Pastoralis. §. Verum. de Appel. qui tex. licet loquatur tantum de excommunicatione: tamen communiter Doctores ipsum exten-

dunt ad alias censuras; & irregularitatem: propter idemtitatem rationis. Conducunt notat. verb. Excommunicatio. Differentia 23.

SUMMARIVM.

PŒNAM petere, atque exigere, an liceat.

DIFFERENTIA DECIMA QVINTA.

Pœnam, siue sit legalis, siue cōuentionalis, in Foro iudiciali, manifesti iuris est exigi, & peti posse, quia debetur. Ita probat text. in l. Rescriptū. §. Si pacto. & ibi gl. verbo. Vtraque. ff. de Pact. & l. Si pro fure. §. Furti actio. ff. de Condict. furti. & multa alia iura citata à dict. gl. verb. Vtraque. Solum enim inter vtramque pœnam est hæc differentia, nimirum quod in legali potest quis eam petere vnâ cum re ipsa; non tamen in conuentionali; quia succedit in locum interesse: nisi quando additur in contractu, Rato manente pacto; vt in l. Qui fidem. ff. de Transact. & docet gl. verb. Consumatur. dict. §. Furti actio. adde ad prædicta l. Quod si ex stipulatu. 62. ff. Pro socio. vbi gl. Idem. not. & gl. fin. in cap. Quæcumque. 25. q. 2. & in cap. Episcopus qui mancipium. verb. Vt stante. 12. quæst. 2. docet Coua. in 4. 2. par. cap. 6. §. 8. num. 11.

In Foro verò conscientie, an prædictæ pœne peti, & exigi possint, & debeantur: multa allegat pro parte affirmatiua, & negatiua Anto. Gabri. 2. tomo Commu. opin. lib. 7. conclusionem 34. vbi, vt verum fatear, nimis confusè loquitur. Nam ad hoc allegat. gl. In cap. Fraternitas. 12. quæst. 2. cum aliis multis, quæ nihil faciunt ad prædictâ conclusionem: cum loquatur dict. gl. de reo pœnam debente: nempe an ad eam in conscientia teneatur. de quo diximus sup. Differentia 2. & locis ibi. Hic autem agi-

mus de actore volente petere pœnam cōmissam, an scilicet iuste eam petere possit. Dic ergo, ab Ecclesiastica persona nō posse exigi pœnam; vt probat tex. secundum gl. fin. ibi, in cap. Suam. de Pœnis. quinnimò, nec etiam à secularibus. Et hanc opinionem dicit magis communē Ant. Gabri. vbi supra. numero 8. vbi numero 9. hoc limitat procedere in pœna legali, secus in conuentionali. Cancer verò. 3. par. Variar. cap. 11. num. 163. idem sentit in conuentionali.

Sed veriùs est, & indubitanter tenendum, tam pœnam legalem, quàm conuentionalem, si est rationabilis, & per culpam incuratur; peti, & exigi posse à quolibet in vtroque Foro, pro vt probant iura, & gl. supra citatæ, & tex. in cap. Dilecti filii. de Arbi. & in cap. Per tuas. eod. tit. & docet Inno. dict. cap. Suam. in fin. & ibi Abb. num. 6. Idem Abb. per tex. ibi. in dict. cap. Dilecti filii. num. 14. vbi gl. fin. idem not. & Maran. de Ordi. cogni. disputatione 7. num. 26. Coua. in 4. 2. par. dict. num. 11. dicens esse hanc apud omnes probatissimam opinionem. Idem tenet Nauar. cap. 17. num. 21. Rebel. de Oblig. iust. 2. par. lib. 8. quæst. 9. nu. 3. quamuis idem Naua. in cap. 23. num. 68. dicat non decere viros honestos vt pœnam accipiant, nisi quando ob interesse accipitur. allegat, & bene, dict. cap. Suam. de Pœnis. & dict. cap. Fraternitas.

SUMMARIVM.

VNVS pro alio in Foro exteriori non punitur corporaliter: in Foro verò Dei aliquando quis punitur.

DIF.

DIFFERENTIA DECIMA SEXTA.

VNVS pro alio in iudicio, & Foro exteriori non punitur corporaliter; quia sine culpa propria nemo occiditur; nec membro mutilatur; nec flagellatur; vt inquit D.Tho. 2. 2. quæst. 108. art. 4. ad 2. & Silu. verb. Pœna. quæst. 23. Pœna enim non debet egredi delinquentem; sed suos tenere auctores. vt inquit text. qui ita sumatur in l. Sancimus. C. de Pœnis. Hinc est, vt etiam filius ex delicto patris non puniatur. vt inquit Barr. per tex. ibi. in l. Crimen. 26. ff. de Pœnis, vide not. verb. Peccatum. Diff. 9. nec pœna imposita delinquenti, transit in eius hæredem. l. Si pœna. 20. ff. eod.

In Foro verò, & iudicio Dei, aliquando quis punitur corporaliter pro alio, secundum illud Exod. 20. *Ego sum Deus Zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem.* Idem probatur Genes. 19. vbi paruuli Sodomi-

tarum propter peccata suorum parentum, simul cum eis perierunt. Similiter, & paruuli pro peccato Datan, & Abiron pariter cum eis absorpti sunt. vt habetur Num. 16. Et pro peccato Achan, populus Israel traditus est in manus hostium. vt Iosue. 7. & in cap. Si ea. 23. quæst. 4. & in cap. Si illud. 45. dist. Et pro peccato filiorum Heli, idem populus corruit in conspectu Philistinorum. vt 1. Reg. 4. Et pro peccato Dauid, populum numeratis; populus Israel punitus est. vt 2. Reg. vlti. Vide aliud exemplum notabile in Rabfacen, qui locutus est quædam in contumeliâ Dei: & ob id centum octuaginta quinque millia hominû stragem pertulerunt. vt patet Isaïæ. cap. 36. Tandem vide Matthe. de Afflict. in Const. Neapolit. lib. 1. tit. 2. num. 70. vbi ponit 12. casus, in quibus quis punitur pro delicto alterius.

SUMMARIVM.

F^{VR} non excusatur à pœnis furti, licet *fuisse furtum.*
dominus dicat de eius voluntate factum 2 *Secus in Foro pœnitentiali.*

DIFFERENTIA DECIMA SEPTIMA.

FVRANS, etiam de voluntate domini, in Foro iudicali punitur. ita Bar. in l. Inter omnes. l. §. Recte. ff. de Furt. Panor. in cap. Dudum. 2. num. 18. de Elect. Hippo. Sing. 22. Communem dicit Clarus. §. Furtum. vers. Item excusatur. Curti. lun. in l. 1. num. 5. C. de Furt. & Gomez. de Delict. cap. 5. num. 2. & habetur in 2. tom. Commu. opinio. lib. 6. tit. 2. num. 14. & 40. vbi dicitur, quod fures non ideò minus furti pœnis plectentur, quòd dominus rerum euerfarum dicat, & protestetur; furtum illud sua voluntate, & auctoritate patratum fuisse. Et meritò ita obseruatur; quia aliàs esset in potestate cuiusque, liberare reum furem à pœnis legum, & facillè eluderentur pœnæ; subornando dominos, vt confiterentur, de voluntate eorum factum furtum fuisse. Quod

intellige verum, quando id fatetur dominus post furtum commissum. Secus si constasset de eius voluntate, antequam fieret; vt constat ex traditis ex eod. Claro. & dist. lib. Commun. opin. eod. tit. 2. num. 31. Adde Suarez. verb. Fures. num. 391. Et ita intellige. l. Qui vas. ff. de Furt. quæ contrarium videbatur probare.

2 In Foro verò penitentiae, sufficit confessio domini, etiam post furtum commissum. quia semper excusatur quis, si de voluntate domini furtum factum fuisse dicatur, vt palam est; quia furtum est contrectatio rei alienæ inuito domino. Et in dicto Foro statuitur veritati, & non præsumptioni: quod, & probat dict. l. Qui vas. §. 2. ff. de Furt. *Quis enim, inquit, voluntatem domini habens, furti dici potest.* Faciunt not. verb. V. fura. Differentia 2.

SVM-

SUMMARIVM.

CONATVS solus in Foro conscientie punitur, sicut opus. Secus in Foro iudicali, nisi in quibusdam casibus.

DIFFERENTIA DECIMA OCTAVA.

CONATVS solus in Foro pœnitentiæ punitur; sicut opus. Vt si quis procuravit occidere hominē. cap. Homicidiū. de Pœnit. dist. 1. vel tētauit committere cum aliquo peccatum nefandum, vel aliud quodcumque. licet non potuerit propter resistantiam, seu renitentiā alterius, illud perficere, & opere complere. Faciunt pro, hoc duo vltima præcepta Decalogi, in quibus sola cupiditas furti, vel vxoris alterius ita grauat animā, sicut si commissa opere fuisset.

At in Foro iudicali, secus est. Nam regulariter conatus solus, etiam ad proximum actum deductus, nō punitur, vt tradit Feli. in Tract. quando conatus puniatur, & DD. in l. Si quis non dicam rapere. C. de Episc. & Cleri. Naua. in cap. Si quis non dicam. de Pœni. dist. 1. in prin. Et ita seruari de cōmuni praxi testatur Iul. Clar. quæst. 68. nu. 38. Hinc est, quod volens homicidium cōmittere, si non perficiat, nec membrum aliquod amputet, quia non potuit; non fit irregularis. gl. recepta. in cap. Si aliquis. de Homic. Feli. capit. Sicut dignum. eod. tit.

num. 11. Archid. in cap. fin. 23. quæst. 8. & in cap. Periculosē. contra gloss. fin. ibi, de Pœnit. dist. 1. Dicit communem Alb. Trotius. de Perfec. Cleric. lib. 2. cap. 20. num. 5. Franc. Viuius Opinione 54. vbi nu. 4. idem dicit in excommunicatione, ad quam incurrendam non sufficit conatus; sed requiritur verum factum. In atrocioribus tamen delictis punitur quidem conatus, sed non pœna ordinaria; etiam si delinquens peruenit ad proximum actum ipsius delicti, ac fecerit posse suum, nec steterit per eundem, quin delictum omnino consummatum fuerit, secundum Cyn. & Saly. dict. l. Si quis. Grammat. decis. 2. numer. 32. & decis. 74. num. 12. Ange. de Malef. in gloss. Sempronium mādatorē. & communem, de qua latē per eundem Viui. Opinion. 53. per totam. nisi in crimine læsæ Maiestatis; vbi conatus pœna ordinaria punitur. vt dict. l. Si quis. Vide ad idem latissimē per Iul. Clar. quæstione 92. per totam, & 1. tom. Commun. opinion. pag. 528. col. 2. & pag. 434. Opinione 53.

DIFFERENTIA DECIMA NONA.

POE NA talionis de consuetudine recessit ab aula, & Foro iudicali, teste Iulio Claro quæstione 81. numero 3.

Sed in Foro pœnitentialem semper manet, & seruatur. & ideò qui falsum crimen alicui imponit, detrahendo, vel accusando;

eamdem pœnam peccati meretur quoad Deum, quam mereretur is cui crimen falso imponitur, si crimen commisisset; vt palam est, & satis colligitur ex illa lege diuina populo Israëlítico data Exod. 24. Oculum pro oculo, &c. Quamuis illa lex esset iudicialis, & hodie cesset.

SUMMARIVM.

INCIDENS in pœnam confiscationis bonorum ipso iure, seu facto: non potest in Foro exteriori à die commissi criminis bona alienare.

2 Secus in Foro conscientie ante declaratoriam sententiam; quia interim est dominus bonorum.

3 Multū interest, an pœna imponatur à lege ipso

Xx

ipso

ipso iure, seu facto, an sit imponenda per sententiam Iudicis. Vide hic plurimos super hoc effectus.

4 Poena semper est declaranda per Iudicem, etiam si à lege imponatur ipso facto, nulla expectata declaratione.

5 Magnum interest discrimen inter legem priuatoriam bonorum iam possessorum, & inter impediendam dominium, & sic prohibitoriam. Vide hic.

6 Superior incidens in casum absolutionis,

scilicet amotionis ab officio ipso facto, securus est in conscientia, dum non eo priuatur.

7 Committens crimen priuatione Beneficii dignum, tenetur in Foro iudiciali ad omnes fructus perceptos, etiam consumptos à die commissi criminis.

8 Beneficiarius committens crimen priuatione dignum, potest illi renunciare ante sententiam condemnatoriam.

DIFFERENTIA VIGESIMA.

1 **I**NCIDENS in poenam ipso iure amissionis bonorum propter hæresim, vel crimen læsæ Maiestatis, vel aliam quamcumque causam: in Foro exteriori à die commissi criminis, non potest prædicta bona alicui vendere, aut donare; quia iam non est dominus eorum, secundum Bart. & communem Legistarum in l. Post contractum. col. 4. ff. de Donat. & communem Canonistarum in capit. Cum secundum. de Hæret. lib. 6. Dec. consil. 255. col. 3. & 445. num. 65. latè Tiraquel. in l. Si Vmquam. C. de Reuocand donatio. verbo Reuertatur. num. 219 & 267. Repert. Inquisit. verbo Alienatio. Bened. in cap. Raynuntius. verbo Vxorem. numer. 8. Adrian. Quodlib. 5. artic. 1. Bernard. Diaz in Practi. cap. 123. à num. 10. Alex. in l. Si marito. col. 2. ff. Solut. matrim. versic. An autem actiones. Nauar. capit. 23. numer. 89. ad finem versic. Quæritur hic nouè. Adde l. 4. titu. 1. Partit. 7.

Quod adeò verum est, vt etiam teneatur statim bona illa restituere Fisco, secundum Panor. in cap. Dilecti. num. 12. de Arbitr. & Felin. in cap. 1. num. 43. ad fin. de Constit. nec non & fructus, nulla expectata declaratione criminis, vt post Ioan. Andr. Marian. & Domin. docet idem Felin. in cap. Rodolphus. nu. 38. de Rescript. & Petr. de Ferrar. in Practic. Papien. verbo Ipso facto. super quo valde decepti sunt, vt infra videbis.

2 In Foro tamen conscientie, aliter dicendum est; quia delinquens non tenetur bona deferre Fisco, sed potest ipsis licite frui,

dum non declaratur fuisse commissum crimen, & fit contra eum executio, & ab eo auferuntur. Ita docet Nauar. in cap. Accepta. oppositione 7. num. 16. cum sequentib. & oppositione 8. nu. 19. Castro lib. 2. de Hæret. cap. 9. Simanc. de Cathol. instit. cap. 9. num. 184. 209. 233. & 249. vbi dicit etiam post sententiam, non teneri reum in conscientia exequi, & bona tradere Fisco, nisi id in sententia exprimatur. quod rarò fit. Idem docet Couar. in 4. 2. part. capit. 6. §. 8. num. 10. vers. Secundò infertur. Fr. Ludou. Lopez in Instruct. Confess. 1. par. cap. 112. conclus. 4. Ludou. Melsia in Pragmatic. Panis. conclus. 6. num. 65. & Hierony. Paul. in Pract. Cæcellar. posita post practicâ Reb. f. pagin. 603. versic. Bona quæ auferuntur. & Henriq. titu. de Excommunic. capit. 56. §. 3. in fin. & dicit communem Iul. Clar. quæstione 80. numero 7. & Cenedo Collectan. 2. in Decretum. Pro quibus est gloss. singul. in Authentic. de Incest. nupt. §. 1. in verbo Imminere. in fin. Colla. 2. Et hanc dicit magis receptam opinionem Rodriguez verbo Simonia. capit. 56. conclus. 6. §. 9. Et secundum hæc intellige D. Tho. 2. 2. quæst. 62. artic. 3. in corpore. & Felin. in dicto cap. 1. de Constit. numero 46. fallent. 2. quatenus dicunt teneri reum condemnatum ad poenam, ipsam soluere in conscientia. Intellige, inquam, quâdo exigatur à Iudice in executione. Nā ante non tenetur eam soluere. Quod satis sentit ibi Caieta. Ratio est, Primò, quia licet amiserit dominium suorum bonorū, non tamē possessionē. Vnde meritò

meritò potest eis licitè frui, secundùm Navar. dicta oppositione 8. numer. 19. & Sot. lib. 1. de Iust. quæst. 6. art. 6. solut. 2. Pau. Comit. lib. 4. Resp. moral. quæst. 1. nu. 5. & 7. Secundò, quia nec etiam dominium amisit ante declarationem in Foro interiori; secundùm Anto. Gabr. sic intelligendū consil. 196. lib. 1. vbi dicit nullum crimen inducere priuationem domini ipso iure absque declaratione; quia illa priuatio domini ipso iure, est pœna: quæ non debetur in conscientia ante condemnationem, vel declarationem, per notata verbo Pœna. Diff. 2. & per Covar. vbi infrà num. 10. Idè vide per Siluest. verbo Assassinus. quæst. 5. & Tho. Gramma. decis. 15. num. 8. vbi dicit omnia iura de Mundo quæ dicunt bona, ipso iure venire confiscata, intelligi debere secuta declaratione; hoc est vt actu auferantur ea à reo; vt probat text. in capit. Cùm secundum. in fin. de Hæret. lib. 6. Et hâc dicit esse communem opinionem Flamin. Paris. de Resignat. Benef. lib. 7. quæst. 2. num. 9. & 11. Qua declaratione facta, effectus illius retrotrahitur ad diem commissi criminis. l. Quisquis. §. Emancipationes. C. Ad l. Iul. Maiest. Idem docent quamplures citati ab Henrig. suprà §. 2. in gloss. verbo Temporalium. inter quos est Soto sup. & lib. 9. quæst. 8. art. 1. Cona. in Regul. Possessor. 3. par. in princip. num. 1. & 2. & 2. par. de Sponsal. dicto cap. 6. §. 8. nu. 10. illatione 3. & in capit. Alma mater. 1. par. §. 2. num. 8. Anto. Gabr. 2. tom. Commun. opin. tit. de Crimin. conclus. 12. Anto. Gom. 3. tom. Variar. cap. 14. Silu. verbo Hæresis. 1. §. 8. vers. Tertia pœna. Simanc. sup. num. 249. qui omnes tenent hereticum ante sententiâ non amittere dominium, titulum, possessionem, nec administrationem bonorum. & consequenter non teneri illa ante sententiâ fisco tradere.

Hinc dicit Hieronym. Paul. vbi sup. à reo posse licitè occultari prædicta bona, si sine scandalo id facere possit. Quod est magnū verbum, & numquam oblivioni tradendū pro ampliacione eorum quæ diximus, & est verissimum, dum non fit declaratio, seu sententia super crimine.

Hinc etiam dicit Silu. sup. quòd si crimen est adeò occultum, vt nullo modo possit

contra ipsum probatio in casu poterit securè absque villo peccato bona sua alienare. Sequitur Navar. cap. 23. num. 89. ad fin. & Henrig. de Excommunicat. cap. 56. §. 2. in glossa penult. & vlt. & §. 4. in glossa 1. cū tribus sequentibus. Hinc etiam est valere alienationem per delinquentem ex causâ necessaria factam, nempe pro alimentis, vt post alios docet Covar. in 4. 2. par. capit. 6. §. 8. n. 9.

Vnde meritò merentur reprehendi Abb. & Felin. in locis sup. in princip. citatis, quatenus voluerunt reum incidentem in pœnam confiscationis bonorum ipso iure, cū bona conscientia nō posse illa amplius retinere, etiam ante declarationem; sed statim teneri ea fisco tradere. quia est contra cōmunem suprà relatā. & in hoc prædictos reprehendi ab omnibus testatur Silu. verbo Assassinus. ad fin.

3 Nec obstat inconueniens quod ex hoc insurgere putauit Fel. in dict. cap. 1. nu. 46. de Constit. Dicit enim si expectanda esset declaratio, parua esse differentiam an pœna imponatur ipso iure; an per sententiam: cū tamen sit inter eas magnum discrimē; vt per Bald. in Authen. Incestas nuptias. in fine. C. de Incest. nupt. & in l. Non solum. in fin. ff. de Restit. in integr.

Nam respondeo id libenti animo concedendo quoad Deum, & Forum conscientie. In eo enim Foro, parum, immo nihil interest sit ne quis priuatus bonis ipso iure; an veniat priuandus per sententiam. Nam utroque in casu debet expectari sententia declaratoria, vel priuatoria, vt teneatur quis in conscientia bona sua reddere fisco. At in Foro contentioso procedit dicta differentia; & est intelligenda: in quo quidem, magnos, & viles effectus fortitur, & operatur. Nam primò, quando quis priuatur ipso iure dominio rerum suarum, statim à die commissi criminis acquirit fiscus ius quoddā, seu dominium erga ipsas; ratione cuius, potest fiscus, etiā post mortem delinquentis, instare super declaratione criminis commissi. Quo probato, & facta declaratione ipsius, applicantur fisco omnia eius bona, vna cū fructibus extantibus, & consumptis, à die commissi criminis perceptis. Item si aliqua bona, & possessiones fuerint,

Xx 2

medio

medio tempore alienata, rescinduntur contractus, & recuperat bona. Tertiò, licet lis non fuerit in vita delinquentis per fisco contestata: nihilominus cõueniuntur ipsius hæredes pro bonis sic confiscatis; vt docet Doctores suprà citati per Henriq. de Excõ municat. c. 56. §. 2. in glossa temporalium, & per Fel. in d. c. 1. de Constit. nu. 43. in fin. & probat l. Commissa. ff. de Publ. & vectiga. vbi pœna ipso facto commissa exigitur ab hærede. Præterea non potest delinquens aliqua bona alienare sine peccato mortali, nisi moneat, & certiore faciat, emptorẽ ignoratẽ de pœna ipso iure per eum commissã, secũdũ Sil. verb. Pœna. q. 25. Naua. sup. & Couar. d. c. 6. §. 8. n. 9. Quod si manifestet, vix inueniet emptorẽ. Quæ omnia cessant, cũ non est imposita pœna ipso iure, sed est per sententiam adhuc imponenda. Quia per mortem crimina finiũtur; nec hæres tenetur ex delicto defuncti, vt in rubro, & nigro. C. Ne ex delicto defuncti. per tot. & docet Fel. & Henriq. sup. Item valet alienatio per delinquentem ante sententiam facta titulo oneroso; neque reuocantur alienata, nisi appareat contrahentem fuisse participẽ fraudis. Et hãc dicit cõmunẽ omniũ opinionem Iul. Clar. q. 78. n. 18. Item secundũ aliquos nõ tenetur restituere fructus, nisi à die propositę contra reum accusationis, vel formatę inquisitionis. secũs in primo casu. Vide de hoc infra nu. 4. vers. Vnũ tamen. Item in secundo casu ad restitutionẽ fructuum requiritur sententia cõdemnatoria de illis; nõ tamẽ in primo casu; vt ibidẽ, in fine. Item in secundo casu potest quis ante sententiam renũciare Beneficio; vt iufrã in secũda illatione; nõ tamẽ in casu primo.

Est itaque indubitãter, & intrepidẽ tenendum, per nullam legem irrogantem pœnã confiscationis bonorum ipso facto, ratione alicuius patrati criminis, teneri quẽ bonis se expoliare, & ea deferre fisco ante declarationem criminis; sed interim esse dominum suorum bonorũ in Foro conscientię, & posse eis licitẽ frui, & etiam alienare, si crimẽ sit occultũ, & improbabile; & licet probari posset, nõ idẽ esse prohibitum alienare, cũ sit dominus; teneri tamen certiore facere emptorẽ secretò de casu commissõ. aliàs peccaret mortaliter decipiẽdo

illum cum graui damno eius. Quia ab ipso poterunt bona postea alienata, post declarationem reuendicari, nullo soluto pretio, nisi pretiũ datũ ab emptore, vel aliquid loco pretii inueniatur in bonis hæretici. vt docet Silu. verb. Hæresis. 1. q. 8. circa medium, & Couar. in 4. 2. par. d. cap. 6. §. 8. num. 9. ad fin. Et dicit cõmunem Bursa. consi. 14. nu. 18. & consi. 77. nu. 16. & 25. Quin immò, non solum non tenetur delinquens se bonis expoliare, & ea fisco deferre ante declarationem; sed nec post, donec executio contra eum fiat. Tum quia executio sententię, & inflictio pœnæ spectat ad Iudicem, & non ad reum, secundũ D. Thom. vbi sup. & Caiet. ibid. & Henriq. dict. §. 2. & docet Couar. loco sup. cit. nu. 10. vertic. Secundo infertur. Tum quia pœna dicit pati, & non agere. & idẽ satis est reo eam pœnam, & spoliatiõẽ pati, cũ à Iudice exequetur. Pro quibus est text. in capit. Siue. 33. quæst. 2. & gloss. verb. Separari. in capit. Porro. & alia in cap. fin. de Adulte.

Quod verum intellige quoad Forum exterius. Nam post latam sententiam declaratoriam, non tenetur reus condemnatus statim deferre bona fisco, sed potest expectare executionem Iudicis. Et multò fortius expectanda est in pœna corporis afflictiua, quæ numquam imponi potest à Iudice, vt reus illam in se exerceat; nisi esset talis quæ alias ratione religionis, & poenitentię soleat per nos assumi; vt est flagellatio, seu verberatio, quæ utiq; potest imponi à Prælato, vt subditus eam sumat, & se flagellet; vt docet Sot. lib. 1. de Iust. q. 6. art. 6. in 5. cõclu. & ita practicatur in aliquibus Religionibus.

In Foro verò conscientię, tenetur reus condemnatus ad pœnã, verbi gratia, exilii, peregrinationis, carceris, & etiam pecuniarum; nullam expectare Iudicis executionem, seu coactionem; sed tenetur sponte obedire, & parere sententię; cũ præceptum Iudicis iustum obliget in conscientia; iuxta illud Apostol. ad Roman. 13. 1. *Omnia anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* & ad Hebr. 13. *Obedite Præpositis vestris.* & docet D. Thom. & Soto locis suprà citatis. & Iacob. de Graff. in suis decisionib. lib. 2. cap. 11. num. 40. Felin. cap. 1. de

1. de Constit. & Bal. in l. Id quod pauperibus. C. de Episcop. & Cleric. & diximus sub verbo Peccatum. Dif. 19. num. 2. Idem cum supra dictis tenet Navar. capit. 23. num. 66. Quod intellige verum cum in sententia iubentur prædicta fieri à reo; nempe ut soluat, vel restituat, &c. alias secus, ut supra diximus; & in hoc sensu loquitur Navar. d. n. 66. ibi, Qui iussus à Iudice soluere, &c. & allegat D. Tho. ubi supra. cū cōmuni. Et ita concordari possunt præfati Doctores cum Couar. loco superius allegato. In pœnis autem exilii, peregrinationis, & similibus, quarum natura dictat ut idem condemnatus ad eas, exequatur: non credo expectandam esse coactionem Iudicis. Idem docet Couar. ubi supra. versic. Tertio. in si. optimè Navar. Commēt. 4. de Regu. num. 64. vers. 2. 3. & 4.

4 Et prædicta conclusio est adeò vera, ut etiam si lex poenalis adderet ad incurrendam poenam, nullam requiri declarationem, nec sententiam (ut est in Extrauagat. Ambitosè. de Reb. Eccle. & in Motu proprio contra admittentes mulieres ad Monasteria, de quo infra in prima illatione) nihilominus adhuc esset Iudicis executio necessaria, & interim licitè retineret bona; & ipsis frueretur, nec ipse, nec eius hæredes tenerentur ea restituere, antequàm ab eis exigerentur post declarationem. Ita docet pulchrè Couar. in dicto §. 8. num. 10. in 3. illatione, & versic. Prima ratio. & Navar. & Henrriq. supra, & Graffis. dicto capite 11. numer. 41. & Vazquez disput. 68. cap. 4. quamuis contrarium teneat Siluest. verbo Assassinus. in fin. Cuius opinio procedere potest in Foro exteriori, secundùm Couar. ubi supra. non tamen in interiori.

Et licet aliqui dixerint dicta supra, vers. Est itaque. locum non habere quando delictum esset notorium, ut post Abb. in cap. Cum non ab homine. col. penult. de Iud. & in Clement. Præsenti ad fin. de Censib. & Domin. in cap. Cum secundùm. de Hæret. lib. 6. post princip. tenuit Fel. in d. cap. 1. de Constit. nu. 45. ad fin. & in d. c. Cum nō ab homine. n. 9. & Berna. Diez in Pract. c. 139. & alii citati à Gabriel. d. tit. de Crimina. conclus. 1. 2. à n. 2. tamen illud dictum communiter non tenetur, ut dicit Silu. verb. Poena.

q. 25. nu. 1. & Iul. Clar. q. 80 in fin. addens ab hac conclusione non esse recedendum in iudicando. Quam etiam tenet Fel. sibi contrarius in c. Evidentia. & in c. Inquisitionis. de Accusa.

Nec supradictæ resolutioni obstat text. in c. Quicumque. §. fin. de Hæreti. lib. 6. de quo magnum festum facit Paulus Comit. sup. ad tenendum contra eam, ubi tex. dicit irritam esse emancipationem filii à patre hæretico factam, post crimen hæresis commissum, & ante delarationem, & manifestationem dicti criminis, Quoniam (inquit) iam filii erant sui iuris, & extra potestatem patris. Ex quo infert prædictus Doctor ante sententiam Iudicis, patrem hæreticum amisisse ius, & dominiū in liberos. Quanto igitur magis dominiū ceterarum rerum, ut agrorum, domorum, amittere debet? Quandoquidem horum bonorū dominiū, est ciuile: at dominiū, & ius in liberos, est naturale. Sed salua pace d. Doctotis, textus ille nihil facit contra sup. resoluta, immò eadē confirmat. Nam inquit tex. dictam emācipationē nullius esse momenti postquā apparuerit fuisse factam post crimen hæresis commissum. Vbi nota non dicere fuisse nullam ante declarationē, sed post. Sed adhuc videtur obflare ille tex. Nā dicit filios fuisse sui iuris à die commissi criminis. Adde, & etiā post crimen læsæ Maiestatis humanæ, attentatū rātum l. Quisquis. §. Emācipationes. C. ad leg. Iul. Maiest. Si ergo pater amittit ius, & dominiū in liberos: multò magis amittit idē dominiū ceterarū rerum. Respondeo etiā circa bona simile statuere iura, nempe amittere dominiū bonorum suorum perpetrantem crimen læsæ Maiestatis, à die commissi criminis; idēq; irritare venditiones ab illo factas post commissum crimen. & tamen hoc nō obstat, à nobis sup. probatū est manere dominiū ipsorū, saltem in Foro interiori, dum non datur sententia declaratoria. Quæ confirmatur ex traditis sup. eod. verb. Dif. 5. ubi habes facta declaratione, per fictionē amitti in hoc casu dominiū à die perpetrati delicti; quia retrahitur per iuris fictionem, sententia, & eius effectus, ad d. diē, quasi tunc esset lata. Nō quòd in rei veritate illud amiserit ante declarationem. Vnde meritò secus est in Foro cōsciētiae, ut ibidē,

Xx 3

Nec

Nec item obstat ratio, quam putat idem Doctor firmissimam, desumpta ex c. Cum secundum leges. de Hæreti. lib. 6. At enim in d. Decretali vult Summus Pontif. vt non sint minores pœnæ contra hæreticos, qui sunt Diuinæ Maiestatis rei; quàm sunt pœnæ contra reos humanæ Maiestatis: sed qui humanam Maiestatem lædunt, dominium bonorum suorum, & ius alienandi ante iudicis sententiam amittunt (quod probat per l. Quisquis. §. Dotes. & l. fin. C. Ad leg. Iul. Maiest.) ergo idem asserendum est de hæreticis. Sed respondeo resolutionem supra factam esse generalem circa omnia crimina, tam lese Maiestatis Diuinæ, quàm humanæ, & quæuis alia, quæ ipso iure inferunt priuationem bonorum: & in omnibus dicimus delinquentes, & reos dictorum criminum, amittere dominium rerum suarum in Foro exteriori (prout statim declarabitur) & nõ in interiori. Nam primò quamuis leges illæ sint iustæ; sunt tamen pœnales, & ideò non obligant in conscientia ipsos delinquentes ad tradendum fisco bona quæ possident; donec feratur sententia declaratoria contra eos, & eam Iudex, & fiscus exequantur. Secundò, licet quoad Forum exterius amiserint dominium ipso iure dictorū bonorum: est tamen hæc sententia iuris; & eius effectus est in suspensio, donec reus declaretur in crimine incidisse, & sic interim remanet dominus. quemadmodum videmus idem in sententia iudicis priuante aliquem re sua, v.g. agro, vel domo. Nam si appelletur ab ea; pendente appellatione, condemnatus remanet interim dominus illius rei, donec sententia cõfirmetur expressè per Superiorem; vel tacitè per appellationis desertionem. Vnde cum remaneat dominus, potest eam alienare in sciẽtem, & est valida interim alienatio, quia facta à vero domino; sed reuocabiliter. Quia probato crimine, & lata sententia declaratoria cõtra delinquentem, rescindetur alienatio. Et ita intelligenda est lex illa, Quisquis. in §. Dotes. & l. fin. supra allegata, cum similibus.

Est tamen prædicta conclusio intelligenda de pœnis priuatoriis bonorum; quorum tempore commissi criminis, quis iam erat dominus. Tunc enim procedunt supradicta; nempe non teneri reum deferre

ea bona fisco, antequàm ab eo exigantur. 3 secus tamen dicendum est, quando lex non tam est pœnalis, quàm prohibitoria, seu priuatiua sub mōdo, vel conditione; vt si imponatur ante rem acquisitam impediens, vel priuans dominio eius, si hoc vel illud non seruetur: vt cum relinquitur hereditas, vel legatum viduæ, si seruet bonum nomen, & honorem mariti, viuendo castè. Similis est illa quæ lata est anno præterito 1614. contra recipientes munera pro negotiando cum Rege nostro Catholico, vt Beneficia, Episcopatus, Dignitates, Commendæ ad eiuꝝ prouisionem pertinentes, prouideantur dantibus munera. Declarat enim esse ipso facto sine alia declaratione, etiam in Foro conscientie, inhabiles, & incapaces, tam dantes circa Beneficia sic obtenta, quàm recipientes circa dicta munera; obligans utrosque ad restitutionem, tamquam nullum habentes titulum, nec dominium in eis. quia tunc ante sententiam declaratoriam tenetur quis ea bona restituere; & à se abdicare, iuxta distinctionem Rodrig. verbo Simonia. capit. 56. conclusionem 6. §. 9. & tenet Soto libro 9. de Iustitia & iur. quæstione 8. artic. 1. fol. 303. post principium. Et secundum hoc dicit Henriquez de Excommunicat. capit. 13. in principio, Impetrantem Beneficium per simoniam completam, etiam si crimen sit occultum, teneri renuñciare illi, vnà cum fructibus ante sententiam, immò statim. Quia ius Canonicum priuans simoniacum, ipso iure, titulo Beneficii, impedit titulum ante eius acquisitionem. Et sic non tam est lex pœnalis, quàm prohibitoria. Vnde sic impetrans, non recipit titulum; nec potest Beneficium illud permutare, nec resignare in fauorem alicuius; sed debet statim illud dimittere, vt docet D. Tho. 2. 2. quæst. 100. art. 5. & art. 6. ad tertium. Silu. verb. Simonia. §. 13. Faciunt ad hæc quæ diximus verb. Sententia. Differentia 3. num. 3. illatione 2. Sequitur Nauar. consil. 61. num. 7. de Simo. Hinc dicit idem Naua. cap. 25. num. 118. Parochum non promotum ad præbyterium intra annum, iuxta cap. Licet canon. de Elect. in 6. teneri in conscientia illam dimittere. Sequitur Suar. lib. 5. de Legi. cap. 8. n. 10. in fi.

Et

Et prædicta confirmantur per text. in cap. Fundamenta. vers. Quod si secus. de Elect. lib. 6. iuncto Felin. in cap. Ceterum. col. pen. de Rescri. Rota decis. 8. de Iurepa. Bal. in l. Quoties. C. de Rei vind. Rip. in c. Sæpe. num. 101. de Rest. spo.

Nota tamen, quod si subsit causa (vt quia ad titulum illius, Ordines recepit, nec potest dimittere, nisi cum scandalo detegat occultam culpam, aut ob similes causas) interim retinere potest, & tamquam depositarius conseruare fructus, dum facit diligencias debitas, quærens dispensationem, seu compositionem, & reualidationem tituli. Et, si sit pauper, poterit ex dictis fructibus interim strictè alimenta percipere. Ita singulariter Henric. de Excommunicat. cap. 14. §. 2. in tex. & glossa Q. Quod tene mente perpetuò, quia est de pane lucrando, & valet ad sedandas multorum conscientias. Ex quibus etiam collige, ac nota, quantum sit discrimen inter legem priuantem quempiam suis bonis, seu Beneficio iam habito; & inter legem prohibentem à principio, ac inhabilem, seu incapacem reddentem aliquem; ne de nouo acquirat, vel acquirere possit; vel concedentem dominium rei, sub modo, vel conditione. Nam incurrens in crimen primo in casu, tuta conscientia retinet bona, & Beneficia, antequàm contra eum executio fiat; etiam si lex inducat priuationem ipso facto, & docet Card. conf. 132. incipit: Duo sunt videnda. vers. Ex his infertur. Secundo verò in casu, statim commisso crimine, vel nò seruato modo, seu conditione, tenetur quis dimittere bona, seu Beneficia de nouo acquisita, & sic ipsemet debet esse executor legis, & sui ipsius. Nec mirum: quia durius elicitur, quàm nò admittitur hospes. Faciunt pro prædictis, quæ diximus sup. verb. Hæreditas. in Diff. 11. versic. Nec obstat. quod sint pœnales; vbi eandem doctrinam tradidimus. Vide etiã quæ diximus supra verb. Nullitas. in Differen. 12.

- 6 Ex his infertur primò, Priorem incidentem in aliquè casum absolutionis, seu priuationis ipso facto Prioratus, etiam si palà cõstet de crimine, non incurrere dictã pœnã, donec per Superiorem declaretur: & consequenter tuta conscientia manere in eo, nec

licere subditis illũ expellere ab administratione. argum. cap. Porro. de Divort. & docet in terminis Innocent. in cap. Qualiter. in 2. numero 10. in fin. de Accusatio. & fuit ita declaratum per Fratres de Observantia, teste Rodrig. in Motu propr. circa prohibet. ingressus mulierum in Monast. qui est in fine Explicat. Bullæ Cruciat. nu. 31. conclus. 5. pag. 521. Imitante supradicta; nisi apponeretur, Etiam sine alia declaratione. Ad quod allegat Couar. Caiet. & Cordub. Sed fallitur quantum ad Couar. cum contrarium teneat; vt habes supra in vers. Et prædicta conclusio. Et est ita tenendum, quoad Forum conscientiæ. licet quoad Forum exterius secus esset, quando delictum esset notorium. quicquid præallegati contradicant.

Cum verò crimen est occultum: tunc proculdubio, ne se prodatur, & diffametur, potest remanere in officio, secundum Nauar. Soto, Cordub. & Castro, quos refert, & sequitur Rodrig. supra, num. 32. in conclus. 6. Et quod addit, nimirum teneri quærere dispensationem cum primum poterit, secundum eosdem Doctores; puto sic intelligendum, nimirum vt sit securus quoad Forum exterius: non tamen quoad Forum interius teneri eam quærere, cum securus sit, nisi quando quis est intrusus. De quo in verb. Simonia. Different. 2. Adde eundem Innocent. in cap. Cum nostris. de Concession. præb. Bal. optimè in l. Cum fratrem. col. 3. C. de His. quib. vt indig.

Secundò infertur Beneficiarium committentem crimen, quod irroget priuationem Beneficii ipso facto; tuta conscientia percipere fructus illius; dum non priuatur Beneficio. vt latè docet Pet. Surd. decis. 247. per totam.

Et secundum sup. resoluta intelligendus est Bernar. Diaz post Bal. quem allegat in praxi. cap. 123. num. 10. ad fin. quatenus dicit taliter priuatum committere furtum, si recipiat fructus Beneficii; & teneri eos restituere à die commissi criminis. Nam intelligendus est post eorum condemnationem, & tempore executionis, & non antea. Et satis videtur de mente eiusdem Doctoris per ea, quæ ibi dicit. Et ita intellige etiã Nauar. cap. 25. num. 118.

Ita

7 Iā verò quod dicit ibi prædictus Bernar. Diez, nullo modo silentio prætereundum cenfeo, videlicet Clericum committentem delictum propter quod possit priuari Beneficio, licet habeat ius in re quousque sit priuatus: postquam tamen eo priuatus est, teneri restituere fructus perceptos à die commissi delicti, vel quos percipere potuit; siue extent, siue sint consumpti, & siue effectus sit locupletior, siue non; secundum doctrinam Pauli de Castro. in l. 1. num. 3. C. de His quib. vt indignis. & in l. Prædonis loco. ff. de Petit. hæred. Hoc Dictum semper habui pro mirabili. quia secundum ipsum, nulla est differentia inter committentem crimen quod irrogat ipso iure priuationem tituli; vel inter eum qui veniat priuandus per sententiam, quantum ad restitutionem fructuum (quod est contra gl. In Auth. de Ince. nup. §. 1. Colla. 2. verb. Imminere. in fin.) Et cum illo Dicto transit simpliciter Iul. Clar. dicens communiter approbari. quæst. 73. num. 9. Idem dicit nouissimè Flamin. Paris. lib. 3. de Resignat. Beneficiorum. quæst. 1. num. 58. & 82. Pro quibus facit (licet ipsi non dicant, saltem specificè) quod licet reus eo in casu non sit priuatus ipso iure; sed per sententiā veniat priuandus; & sic habeat interim ius in Beneficio: quia tamen Fiscus habet ius quæsitum à die commissi criminis contra eum, vt possit eum priuari facere: videtur esse in mala fide. Et sic non mirum, si postea tempore sententiæ condemnetur ad restitutionem fructuum perceptorum, & percipiendorum, & tam extantium, quam consumptorum. Quæ certè ratio vrget valde; nec eam tangit Felin. in cap. De quarta. de Præscriptio. licet alias alleget. Ipse tamē tenet contra, per septē fundamenta, quibus respondet Burg. de Paz. in cap. Ad nostrā. de Empt. & vendit. col. 11. tenens cum cōmuni, de qua suprā. pro qua est tex. à nemine citatus in l. Eum qui. de His. quib. vt indig. iunctis iis quæ diximus. verb. Hæreditas. Differentia 11. numer. 11. in fin. Quare quia prædicta ratio vim mihi infert, puto opinionem Pauli, & illum sequentū, tamquam communioem tenendam esse; cum moderamine tamen. de quo per Bernar. Diez supra. scilicet non procedere cum

Clerico qui perseveranter inseruierit Beneficio. Nam cum tali æquitas suadet vt à die tantum propositæ accusationis, vel formatæ inquisitionis, condemnetur, & non à die commissi criminis. Non enim tenebatur dimittere Beneficium, nec prodere culpam suam. Et intelligo non esse condēnandum quoad fructus consumptos. Nam quoad extantes, etiam si seruierit, condēnandum puto ad eorum restitutionem, etiā si sint percepti ante formatam inquisitionē. Tandem intelligo veram prædictam communem; dummodò in sententia condemnetur ad fructus restituendos. Nam aliās in conscientia non tenebatur eos restituere, licet cū crimen inducit ipso facto priuationem, nulla requiratur sentētia condemnatoria; nec quoad bona, seu Beneficia, nec quoad fructus eorum; sed sufficiat declarare commississe tale crimen; vt supra diximus.

8 Tertiò infertur Beneficiarium criminofum, dignum vt priuatur Beneficio, posse renunciare Beneficio, etiam in fauorem alius, & etiam lite pendente super crimine. De hoc est glossa mirabilis. in cap. 2. verb. Finita. Vt lite pendet. lib. 6. quam sequitur glossa regul. Cancellar. 27. col. 6. Rot. 5. sub tit. de Re iud. in antiquioribus, & Rot. 49. in nouis Capel. Tolos. & eius Addit. quæst. 437. Felin. in cap. In nostrā. num. 38. de Rescript. Calder. consil. 12. eod. tit. Couar. in Clement. Si furiosus 2. par. §. 3. num. 7. Mandos. de Signat. grat. in rub. Si neutri. in fin. pag. 31. & in rub. Priuationes. ad fin. latè Paris. de Resignat. Benefic. lib. 3. quæst. 1. à num. 20. Henrig. tit. de Excom. cap. 56. §. 4. vbi in glossa 1. alios citat. Cuius glossæ ratio est. Primò, quia reus, antequam priuatur, habet ius in re, vt suprā diximus, & probat tex. in cap. Fraternitatis. de Cler. excom. min. Melior tex. & expressus in cap. Per tuas. in 1. in fine. de Simon. Secundò, quia per litem super crimine non efficitur Beneficium litigiosum. Innocent. in cap. cum M. nu. 9. de Constit. Mandos. in dicta rubr. Si neutri. ad fin. Merito ergo potest ipsi renunciare, cum non antea sit priuatus. Secus est dicendum cū priuatio est ipso iure. Quia tunc non potest Beneficio renūciare in fauorem

uorem alicuius, secundum Fel. in dicto cap. In nostra. de Rescript. num. 38. Intellige hoc in Foro exteriori. Allegat dictam Rot. 5. incipi. Accusatus coram Ordinario. sub tit. de Re iud. in Antiquiorib. & sic intellige

Nauar. consil. 2. de Hæret. super hoc consultum; ubi sine resolutione remisit casum ad dominos Inquisitores, ante quos renunciatus fuerat inquisitus, & condemnatus, cum abiuratione.

SUMMARIVM.

DONATIO facta metu pœnæ proscriptiōis, scilicet omnium bonorum,

non valet in Foro iudiciali. Bene tamen in Foro conscientiae.

DIFFERENTIA VIGESIMA PRIMA.

DONATIO facta ab eo, qui vult committere crimen aliquod, bonorum proscriptiōe dignū, tamquam facta in fraudem Fisci, in Foro iudiciali, nulla est. l. Si aliquis. ff. de Donat. caus. mort. ubi gl. verb. Suspiciōe. hoc notat. l. Si quis post hac. C. de Bonis proscripto. l. Post contractum ff. de Donatio. ubi Bart. communiter receptus idem tenet, & Inno. in cap. Quia propter. nu. 9. de Elect. Paul. de Cast. dict. l. Si aliquis. Quod confirmatur ex traditis verb. Donatio. Differentia 6.

In Foro verò conscientiae valet, & tenet; ut docet Alphons. à Cast. lib. 2. de Potest. leg. pœna. cap. 2. corol. 2. Nauar. cons. 1. num. 4. de Donatio. inter vir. & vxor. & Paul. Comitoli. lib. 3. Respon. moral. quest. 40. num. 2. & 4. Ratio est, quia ante crimē commissum nullum ius habebat Fiscus in illis bonis. Immo nec post commissum, antequam sententia feratur. ut constat ex l. Ex iudiciorum. ff. de Accusa. & tunc solum habet ius in bonis rei, quæ habebat tempore criminis commissi. Vnde cum tempore donationis, donas esset dominus bonorum donatorum, potuit ea iure optimo

alienare. Et sic donatarius erit tutus in conscientia. Quamuis si Fiscus probare possit dictam alienationē factam fuisse metu pœnæ, seu proscriptiōis, eam reuocaret. Faciunt pro suprâ dictis quæ tradit gl. verb. Finita. in cap. 2. Ut litē pend. lib. 6. ubi dicit posse Beneficiarium accusatum de crimine dignum priuatione, renunciare Beneficio ante condemnationem. sequitur Felin. in cap. In nostra. corollar. 37. de Rescrip. & in cap. Inquisitionis. de Accusa. Calderi. cons. 12. de Rescrip. Nauar. d. cons. 1. nu. 2. de Donat. inter vir. Capella Tolosa. 437. Rota 5. sub tit. de Re iud. in Antiquio. & Rota. 49. in Nouis. Paris. de Resigna. Benef. lib. 3. quæst. 1. à num. 20. vide gl. simil. in cap. Per tuas. 1. de Simo. in gl. fin. & Henric. de Excommun. cap. 56. §. 4. in gl. 1. Et confirmatur ex not. per Iul. Clar. §. Feudum. quæst. 32. num. 5. ubi dicit feudatarium dignum qui priuetur Beneficio, siue Feudo, posse illud alii subinfeudare. Sed hi omnes loquuntur, ubi crimen non inducit priuationem ipso iure. Secus si ipso iure. ut tradit idē Henric. sup. §. 2. in gl. vlti. & colligitur ex traditis suprâ Different. præcedenti.

P O E N I T E N T I A .

SUMMARIVM.

POENITENTIA publica pro peccato publico, & scandalum inferente, in Foro exteriori, imponenda est.

2 Secus in Foro pœnitentia. 3 Sed contrariū resoluitur; relinquendo id arbitrio, & prudentiæ Confessariorum.

DIF.

DIFFERENTIA PRIMA.

PUBLICA pœnitentia pro peccato publico, & scandaloso, in Foro exteriori omnino imponenda est; vt auctoritate Apostoli docet Concil. Trid. Sessio 24. cap. 8. & probat text. in cap. fin. 26. quæst. 6. & cap. 1. de Sponsa. & cap. 1. de Cleri. coniuga. vbi Abb. nu. 3. in fin. id notat. Ad idem est bonus text. in cap. 1. de Pœnit. & remis.

At in Foro pœnitentiali, nō publica, sed secreta imponenda est, ne Confessarius indirecte palam faciat pœnitentem sibi confessum fuisse aliquod peccatum publicum, & scandalosum. Ita docet Nauar. cap. 8. num. 10. & latius in cap. Sacerdos. à num. 87. vsque ad num. 100. de Pœnit. dist. 6. quem sequitur Rodrig. in summa. verb. Cōfession. cap. 56. conclus. 1.

Sed contra Nauar. est Cathecismus ad Paroch. de Sacramento pœnitentiæ, in fin. pag. mihi. 340. vbi dicit quod ob publicā ostensionem, publica pœnitentia nonnumquam præscribenda est, etiam reluctantē, & inuito pœnitente. Præterea cōtra ipsum facit doctrina ab omnibus cōmuniter recepta; videlicet, quod non obstante scientia peccati per confessionem habita; potest Sacerdos loqui de eodem peccato extra cōfessionem, si illud aliās sciuerit. Tertiō facit, quod ipse pœnitens ad ædificationem eorum quos scandalizauit, potest iuste ac sancte publice pœnitere; vt tenent communiter DD. & tradit idem Nauar. dict. cap. Sacerdos. num. 99. & potest etiam eidem volenti imponi pœnitentia publica pro peccato occulto: vt docet Concil. Colonienſe de Sacramento confessio. in §. Verūm. addens, ita Romæ seruari, ac practicari. Nec ob id timendum, atque curandum est, quod alii fortē putabunt illam pœnitentiam à Confessario illi iniunctam esse, & consequenter palam fecisse peccatum confessum. Quāto igitur minus curandum est, si idem putent quando pœnitens fuit publicus peccator? Tūm, quia nescire possunt an volens, an inuitus ex Confessario illam faciat. Tūm, quia potius tunc præsumendum est vtrō, & ex se ipso illam facere, ad ædificationem eo-

rum quos scandalizauit. Et licet suspicentur aliquod enorme peccatum commississe; non ob id Sacerdos reuelat confessionem; vt docet D. Tho. in 4. dist. 14. quæst. 1. art. 5. Nam ipsemet pœnitens peccando publice suum peccatum manifestum fecit: non autem Sacerdos. Item ex pœna non scitur certō culpa; quia aliquando aliquis pœnitentiam pro alio facit: sicut legitur in Vitis Patrū de quodam qui vt locum suū ad pœnitentiam prouocaret, ipse cum eo pœnitentiam egit. Nec rationi congruum est, vt ob dictam suspicionem incertam, & inanem desinat Confessarius dare medicinam, & remedium pœnitenti necessarium, vel vtile, cum viderit ita expedire tam ipsi, quam populo, vel iis, quos scandalizauit. Et ita hanc partem post D. Tho. vbi sup. tenet D. Antoni. 3. par. tit. 14. cap. 17. §. 6. Paluda. & alii quos citat Nauar. dict. cap. Sacerdos. num. 88. & ante eos gl. In cap. Quæsitum. verb. Nisi in publicum. de Pœnit. & remis. & in cap. Presbyter. 28. dist. Pro quibus est optimus tex. à nullo prædictorum citatus, in cap. Iudicet. de Pœnit. dist. 1. Si peccatum (inquit) cum scandalio aliorum commissum est, & expedire vilitati Ecclesiæ videatur Antistiti; (Idest Confessario, quia de eo ille tex. loquitur) vt in notitia multorum, vel coram totius populi multitudine agat pœnitentiam: non recuset, nec resistat pœnitens, ne letali, & mortifera plage, per pudorem addat tumore. Ex quibus verbis, & ex Cathecismo sup. collige duo; scilicet esse in potestate, & arbitrio Confessarii imponere pœnitentiam publicam peccatori publico, si expedire vilitati Ecclesiæ ei videatur: puta ad ædificationem eorum qui scandalum passi sunt. Alterum, teneri pœnitentem sub peccato mortali eam acceptare.

3 Quare verius credo id relinquendum esse arbitrio, & prudentiæ Confessarii: quia tam publicum potest esse peccatum pœnitentis, atque scandalosum; vt nullo modo curandum sit de præfata indirecta manifestatione: sed compellendum omnino pœnitentem ad publice pœnitendum; secundum præcitatum Cathecismum, cuius authori-

authoritas magna est in Ecclesia Dei, & ideo meritò ei potius adherendum.

Illud autem est sine dubio, quòd potest imponi publica pœnitentia à Confessario; ita ut quivis sibi persuadeat, pœnitentem

à se illam facere, ad ædificationem eorum quos scandalizaverit; ut pulchre docet Cõcil. Colonien. de Sacramento Confess. pag. 226. §. Reslat. & pag. 228. in fin. & Naua. dict. capit. 8. num. 10.

SUMMARIVM.

- 1 **P**OENAM à Iudice in sententia impositam tenetur reus, velit, nolit, acceptare.
- 2 Pœnitens non compellitur acceptare pœnitentiam à Confessario iniunctam.
- 3 Sed contrarium est verius, & tenendum;

maximè in pœnitentiis medicinalibus, & præservatiuis.

- 4 Confessarius aliquando potest dissimulare, & imponere aliam pœnitentiam, si ipsam pœnitens sustinere renuat.

DIFFERENTIA SECUNDA.

- 1 **P**OENITENTIAM, seu pœnam per Iudicem Fori exterioris impositam, cogitur acceptare reus, velit, nolit, & sub reatu p. m. secundum D. Tho. receptum 2. 2. quæst. 62. art. 3. Quia tale iudicium redditur in inuitum; ut palam est, & probat tex. in cap. Statuimus. de Maledi. quem ad hoc notat Nauar. in cap. 1. §. Ponat. se. num. 13. de Pœnit. dist. 5. ubi nu. 10. idem tradit.
- 2 At in Foro interiori, seu pœnitentia, non cogitur pœnitens acceptare pœnitentiam satisfactoriam, seu punitivam per Cõfessarium sibi impositam, secundum Panor. in cap. Significavit. num. 2. de Pœnit. & remission. Host. in Summa eodem tit. in §. Et an sit. & plures alios relatos, & secutos per Nauar. capit. 21. numero 43. & capit. 26. num. vigesimo. ubi reddit huius dicti rationem; quia scilicet pœnitens tenetur hic, vel in purgatorio satisfacere. & sic sufficit pœnitenti habere propositum satisfaciendi Deo hic, vel in purgatorio; quia quando in pœnis datur optio per verbum ad ipsum reum relatum, satisfacit subeundo illam quam elegerit. gl. In l. Quicumque. C. de Servis fugit. Bar. in l. 1. §. 1. ff. de Effractoribus. In diversis enim pœnis reus debet eligere; quia electio est debitoris. Idem tenet Beia 2. par. casu. 1. ex propositis. 18. Decemb. pag. 487. & Medina. C. de Confessione. quæst. 45. Naua. latè. dict. §. Ponat. se. à num. 1. & num. 13. dicit de consuetudine generali ita servari. Idem tenet, in cap. Sacerdos. num. 97. de Pœnit. dist. 6.

- 3 Quæ opinio numquam mihi placuit. Sacerdos namque in dicto Sacramento pœnitentiæ, fungitur officio Iudicis, iuxta Cõcil. Trid. Sessio 14. cap. 6. de Sacram. Pœnitentiæ. cui obedire necesse est iuxta præcipienti. cap. 2. de Majorit. & obediens. maximè in pœnitentiis medicinalibus, ac præservatiuis, in quibus si pœnitens renuat se submittere, nec eas acceptare velit: nullo modo absolvendus est tamquam impœnitens, carensque vero proposito iterum non offendendi Deum; nisi paratus sit aliā medicinale acceptare, & recuset iniunctā aliqua rationabili causa. Et ita contra prædictos Doctores tenet Cathecis. ad Parochos de Sacram. pœnit. pag. 340. cuius autoritas preferenda est absq. dubio prædictis authoribus, & facit pro eo, cap. 8. Cõcil. Sessio 14. ibi, *Sed & ad ligandum concessas.* & ita tenendum; quamvis aliquando in facti contingentia dissimulaverim iniungendo aliam pœnitentiam renuenti, attento rem hanc versari in opinione; & teneri Cõfessarium in casu renuentis sequi opinionem pœnitentis, ut diximus verb. Opinio. Differentia 2. Item pœnitens erat timoratus, sævus, ac rigidus in se, magnam agens pœnitentiam. aliàs forsan ipsum ad alium Cõfessarium misissem. Quod iuste facere posse Cõfessarium in hoc casu docet Nauar. dict. §. Ponat. se. num. 6. Non enim possum patienter ferre ut pœnitens liberè renuat, ac dicat se nolle acceptare pœnitentiam; nisi quando cum humilitate se excusat, datque pariter rationem, & causam

ſam renuentiæ. Et pro hac opinionem facit multum tex. in cap. Conſideret. §. In his omnibus. de Pœnit. diſtin. 5. ibi. *Ponat ſe omnino in poteſtate Iudicis in iudicio Sacer-*

dotis. quamuis Nauar. ibidem. num. 9. dicat loqui de Conſilio. Idem docuit ibid. Magiſter meus Vera. Adde ad idem Medinam. C. de Confeſſione. queſt. 45.

SUMMARIVM.

PEC CAT A iterata, in Foro animæ, toties pœnitentiam iteratam merentur.

Numerus peccatorum in Sacramento pœnitentiæ neceſſario eſt exprimendus, ſi poſſit. aliàs erit declarandus ſtatus pœnitentis.

Rem alienam ſepe contrectans, in Foro exteriori non committit diuerſa furti.

Fornicationes plures vna vice multiplicās, pro vna tantum fornicatione punitur: tamen ſi ex intervallo fiant.

Vnicus actus diuerſa maleſcia producens, quando habeatur pro unico maleſcio, vel pro pluribus. vide remiſſiue.

DIFFERENTIA TERTIA.

PEC CAT A quoties iterantur, toties in Foro animæ puniuntur. Ita notat gloſſa in cap. Imitare. 6. queſt.

1. dicens; toties nouam imponendam eſſe pœnitentiam à Confeſſario, quoties quis fornicatus eſt cū eadem muliere; quàm gl. ad hoc dicit ſing. Nauar. cap. 1. in prin. in gl. Perſeuerauerit. de Pœnit. diſt. 5. pro qua facit cap. Ad Apoſtolicę. verſ. Deieraut enim. de Re iud. lib. 6. vbi toties quis committit periurium, quoties venit contra iuramentum. Quem tex. ad hoc notat Abb. & Fel. not. 4. in cap. Sicut. de Teſtib. idem Abb. in cap. Cū in Eccleſiis. in fin. de Maior. & obedient. facit ad idem cap. Quoties. 22. queſt. 5.

Hinc eſt numerum peccatorum neceſſario nos debere confiteri, ſi fieri poſſit, vt probat tex. in cap. Conſideret. de Pœnit. diſtin. 5. vbi Nauar. id notat. Aliàs enim ſi non poſſit, vt in meretrice expoſita in lupanari, & in fure, uſurario, periuro, & ſimilibus, qui habent conſuetudinem peccandi, ſufficit vt Confeſſarius intelligat ſtatum pœnitentis, vt notat Nauar. ſuprà, nu. 41. Caiet. in opusculo de Confeſſione. q. 3. Sot. in 4. diſtin. 18. queſt. 2. art. 4. & cōmuniter Doctores.

At in Foro exteriori, ſecūs eſt. Nam qui ſæpius rem alienam contrectat, non committit diuerſa furti. 1. Ei qui. ff. de Furt. Boëri. Decif. 219. Caſſan. relatus. 2. tom. commun. opin. lib. 6. tit. 2. nu. 3. Et ſi quis in vno leſto multiplicet vna vice, ſeu no-

te plures fornicationes: habetur pro vno delicto illud commiſſum, & pro vna fornicatione, ſecundum Bal. in l. Quicumque. col. 3. C. de Seru. fugit. Card. in Clement. 1. verſ. Si qui. in prima oppoſitione. de Priuileg. & Pet. de Anchar. ibidem *Quin* immò adulterium ſœpæ ſæpius cum eadē muliere committens; non niſi ſemel pœnas illi, ſtatuto indiſtas luit; communem dicit Couar. lib. 2. Reſol. cap. 10. num. 8. ad fin. Iul. Clar. §. Adulterium. verſ. Sed pœnæ. de quo ſuprà iā egimus. verb. Adulterium. Differentia 3.

Quamuis contrarium, vbi ex intervallo præfatæ fornicationes fiunt; tenet Felin. in dicto cap. Sicut. numer. 3. de Teſtib. Intellige tamen Feli. iuxta gl. 1. Vulgaris. verb. Fur erit. de Furtis. communiter receptam teſte Couar. vbi ſuprà, ſcilicet plures eſſe fornicationes, ſi ex intervallo fiant. Sed nihilominus vnica tantum pœna puniendas eſſe. Quod extendit Couar. etiam ſi de pœna pecuniaria, aliavē iterabili tractetur; pro vt reſpondit Bart. conſ. 122. Iaſ. in l. Eum qui. §. In popularibus. num. 15. ff. de Iureiur. Ange. de Maleſi. §. Che niay adulterato. col. 14. Cardi. Clem. 1. de Cōſang. & affi. queſt. 10. Anchar. conſ. 4. Quod nota contra Addition. ad Feli. loco ſuprà citato. In pœna tamen excommunicationis tenenda erit opinio Feli. ſuprà. Nam ſi quis ſemel percufferit Clericum, & eundē ex intervallo iterum percufferit; duplici Canonis ſententia, ſeu pœna ligabitur, & ſic duabus

sic duabus absolutionib. indigebit, si de vna
râtû absolutionē obtineat. alias vnica abso-
lutione tolli possunt, secundû gl. 2. c. Cûm
pro causa. & c. Offici. de Sentē. excommu-
cōmuniter receptas secundû Couar. sup. Si
verò Clericus eodē impetu, & cōtinuatio-
ne quadā plurib. percussionib. percutiatur;
vnica tantû excōmunicatio incurritur. Cō-
munem dicit idem Couar. suprà.

5 Vide Bart. & DD. in l. Quoniam multa fa-
cinora. C. Vnde vi. & eundē Bar. in l. Sena-
tus. ff. de Accusation. & in l. Inficiando. §. In-
fans. ff. de Furt. & in l. Si gemina arbor. ff.
de Arbor. furt. cas. & Card. vbi sup. vbi pul-
chrè tradūt quando vnicus actus producēs
diuersa maleficia habeatur pro vnico ma-
leficio, vel pro pluribus. Vide etiā latē
Couar. dicto cap. 1 o. num. 8. per totum.

SUMMARIVM.

1 **C**ANONES pœnitentiales circa impossi-
tionē pœnitentiarum septem annorum;
tantum procedunt in Foro iudiciali.

2 Secus in Foro pœnitentiali, vbi pœnitentię
semper fuerunt arbitrarie.

DIFFERENTIA QVARTA.

1 **C**Anones pœnitentiales (de quibus
per Gratian. in c. Hoc ipsum. 33. q.
2. & per multas glossas accumula-
tas per Naua. in Man. c. 26. n. 17. &
melius in c. Falsas. n. 14. de Poenit. dist. 5. &
per Host. in Sūma. de Poenit. §. Qua poena.
nu. 60. & Florent. 3. p. tit. 17. c. 20. in prin. &
Palud. in 4. dist. 20. q. 2. art. 1. & Abulen. in
Matt. c. 16. q. 49. Anto. Cordub. de Indulgē.
quæst. 9. Rosens. art. 5. in defensionem Bul-
læ Leonis. & Sot. in 4. dist. 21. q. 2. artic. 1. &

2 Viuald. de Satisfactione. n. 22.) disponētes
pro quolibet peccato pœnitentiam septē
annorum fore iniungendam, tantum ha-
bent locum, & procedunt in Foro exteriori
Ecclesiastico; non tamen in Foro interiori
pœnitentiali, in quo pœnitentię numquā
fuerunt taxatæ, sed arbitrio prudentis Con-
fessarii relictæ. Ita docet Nauar. dict. c. 26. n.
17. & in c. 1. in prin. nu. 7. de Poenit. dist. 6.
& Viuald. vbi suprà.

SUMMARIVM.

1 **A**SSERENTI aliquid non creditur in
Foro iudiciali, nisi illud probet.

2 Pœnitenti autem creditur, tam pro se, quā
in præiudicium tertii.

DIFFERENTIA QVINTA.

1 **N**VLLI soli creditur in iudicio cō-
tētiōso sine literis, vel probatio-
nibus, vt in c. Cûm in iure peritus.
de Offic. deleg. & in c. Quoniam
cōtra. de Probation. l. de Aetate. in princip.
ff. de Interrogator. actio. & in Extrauag. 1.
de Elect. inter comunes, quæ est ad hoc
melior de iure. Adde not. verb. Testis. Dis. 5.
2 Sed in Foro cōscientiæ, seu pœnitentiali,
secus est. Nam statur assertioni pœnitētis,
& ei creditur, siue confiteatur aliquid in fa-
uorem suum, siue in præiudicium alterius.
cap. Illud. de Cler. excō. ministr. Extrauag.
Inter ceteras. versic. Super confessione. de
Præiud. inter cōmunes. glo. in cap. Significa-

sti. in 2. de Homicid. verb. Credendum sit.
alia in cap. Si verò. in 2. de Sentent. excomm.
& in §. Sed istæ quidem. Instit. de Actio. gl.
in Clement. 1. de Præiud. verb. Non habita.
& glo. 4. in d. c. Significasti. in 2. de Homici.
Feli. in c. Licet Heli. nu. 2. de Simo. Quod
intellige verum in iis quæ spectant ad Forū
pœnitentiale. alias secus. Vnde si diceret se
esse absolutum ab excōmunicatione contra
eum publicè lata, vel esse confessum ad sa-
tisfaciendum præcepto Ecclesiæ, vel quid
simile pertinens ad Forū iudiciale; non
est ei credendum, nisi illud legitimè probet;
vt optimè aduertit post alios, Siluest. verbo
Confessor. 1. quæst. 17.

Yy

SVM-

Pœnitentia.

SUMMARIVM.

Index incertus in Foro iudiciali dari non potest.

Secus in Foro pœnitentiali, ubi quotidie da-

tur per Bullam Cruciatæ, & iubileum, facultas pœnitentibus eligendi Confessarium quem voluerint ex approbatis.

DIFFERENTIA SEXTA.

INDEX incertus in Foro exteriori concedi non potest. cap. Ad hæc. de Rescript. cap. Tibi qui. & ibi glossa eodem tit. lib. 6.

Secus est in Foro interiori, & pœnitentiali. c. 2. de Poenit. & remissio. in 6. Hinc est per Bullam Cruciatæ, & per iubileum dari licentiam, & potestatem generalem eligendi Confessarium quem voluerit pœnitens;

dummodò fuerit ex approbatis. Hanc differentiam notat Phil. Franc. per text. ibi, in dicto cap. 2. de Poenit. & remission. lib. 6. in 2. notab. inferens ex hoc quod Forum pœnitentialis non sequitur naturam Fori contentiosi. Eamdem differentiam tradit Domin. in dicto cap. 2. in princ. & Angel. verbo Confessio. 3. §. 4. ad fin.

SUMMARIVM.

VENIA delicti quoties danda.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

VENIA nō datur in Foro iudicali committentibus quædam delicta; nisi semel, aut iterū; vt in incestu, adulterio cū raptu, cōcubinato Clerici, in relapsis circa fidē, & aliis de quibus in Ordin. Lusitana lib. 1. *Do regimento dos desembargadores do paço.* §. 19.

In Foro verò pœnitentiali, semper datur venia de quocumque peccato, si adsit vera pœnitentia de eo, iuxta illud Matt. 18. 22. *Domine (inquit B. Petrus) quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies?* dixit illi Iesus, *Non dico tibi usque septies: sed usque septuagies septies.*

DIFFERENTIA OCTAVA.

MULTI sunt casus in iure Canonico quibus aliquis potest de iure cōpelli ad Monasteriū ingrediendum, ad ibi pœnitentiā peragendam; vt in matre propriū filiū spontē occidente; c. 1. De his qui filios occide. & in marito vxorē sine causa interimente; c. Admonere. 33. q. 2. & in adultera quā vir in vita sibi nō reconciliauit; vt not. gl. per text. ibi, in c. Gaudemus. de Cōuers. coniug. & Lelius Zecchus de Casib. Episcop. referu. casu 20. & in consentiente, vt maritus fiat Religiosus. gl. in c. Significauit. de Cōuers. coniug. Intellige si sit suspicio de incōtinētia. aliās sufficit vt continentiam voueat. Idē si tacitē consentiat. c. Ex parte. eod. tit. Idē si con-

sentiatur vt fiat Episcopus; c. Sanē. de Cōuers. coniug. & in aliis casib. notatis à gl. in c. Sicut. 20. q. 1. & in c. Si ille. 50. dist. & in c. Dictū. 81. dist. quæ dicit esse in arbitrio Iudicis secundū qualitatē delicti detrudere quem, vel ad tēpus, vel perpetuò in Monasteriū. Adde ad d. gl. c. Sicut. Vegā 2. p. verb. Religiosos. casu 36. & 45.

At in Foro pœnitentiali nō potest Cōfessarius imponere alicui in pœnitentiā, vt ingrediatur Monasteriū, cogendo pœnitentē ad eius ingressum; quia nō tenetur pœnitēs ad acceptandū eā; eò quod Religionis ingressus præcipi nō possit; cap. Integritas. 2. q. 1. Nauar. in c. 1. §. Ponat se. num. 14. de Pœni. dist. 5. post Card. in §. Dolendum. ead. dist.

dist.col.3.& D.Tho.in 4.dist.16.in exposi-
tione litere. Addēs idē Nauar.ibid.Omnes
textus quibus cauetur aliquem esse in Mo-
nasterio ad egendam pœnitentiam reclu-
dendum, esse pro Foro exteriori, & non
pro interiori. Idem docet Lælius Zecchus
vbi suprâ. vers. Sed dubitatio aliâ. vbi dat
rationem; quia in Foro pœnitentia, pœ-
nitentiæ sunt arbitrariæ cap. Deus qui. de
Pœnit.& remissio. gl. 1. in cap. Tempora.

26. quæst. 7. quam pluribus ornat Feli. in
cap. 1. num. 49. de Constit. & eam dicit
sing. Hippo. sing. 182. Incip. Iudex non
debet. & Nauar. cap. 26. num. 22. Sed hæc
non est bona ratio, quia dictum arbitrium
est quoad Confessarium. Melior ea ratio
est quâ supra tetigimus, videlicet quia in-
gressus Religionis est consilii, & voluntatis,
& non præcepti. Fit enim in ea votû castita-
tis, quod est cōsiliû, secūdū Apost. 1. Cor. 7.

S V M M A R I V M.

- 1 **R**eservatio casuum non spectat, nisi ad Forum pœnitentiæ. 2 Inferior nō potest absolvere à casib. per Su-
periorē reservatis, nisi in casibus hic notatis.

D I F F E R E N T I A N O N A.

1 **R**ESERVATIO casuum facta per
Superiores Ecclesiasticos, solum
spectat ad Forum pœnitentiale;
non tamē ad Forū exterius. Quia
prædicta reservatio nihil aliud est, quam re-
tinere apud se ipsum Superiorem reservan-
tem, cognitionem, & absolutionem sacra-
mentalem quorundam peccatorum gra-
uium. quamvis obliget in utroque Foro, vt
probat Conci. Trid. Sess. 14. cap. 7. ibi, *Hanc
autem delictorum reservationem consonum
est diuine auctoritati, non tantum in externa
politia, sed etiam coram Deo vim habere.*
Verum est tamen posse tolli dictam refer-
uationem extra sacramentum pœnitentiæ.
Hinc cauendum est ab Henrici in Sum. tit.
de Excommunicatione. c. 28. §. 5. vbi dicit
Episcopo reservante excommunicationes
iuris non reservatas, intelligi factam refer-
uationem quoad Forum exterius, & de no-
torii; nō tamen de occultis; nec quoad Fo-
rum interius. Nam immo quoad utrumque
Forum intelligitur facta; ex dict. cap. 7. Cō-
cil. & specialius quoad interius. Hæc autem
peccatorum grauium reservatio, solita fie-
ri à Papa, & aliis Prælati inferioribus, fun-
datur in hac æquitate; nempe quod sicut in
Foro iudicii contentiosi maiores causæ re-
quirūt maiores Iudices. cap. Vt debitus ho-
nor. in fin. de Appel. cap. Maiores. in prin.
de Bapt. sic æquū est, vt in Foro anime, ma-
iora peccata, maiores Iudices requirant, vt
dicit gl. magna, ad fi. in Extrauag. 1. de Pœ-

nit. & remis. inter cōmunes. & ideo fiunt hu-
iusmodi reservationes. Qua extante, si infe-
rior absolvere præsumat; nihil agit, iuxta
text. insignem Concilii Trid. Sess. 14. d. c. 7.
vbi solum excipit articulum mortis.

Verum quia materia hæc reservationis
casuum conscientiarum, est quotidiana, & pul-
chra: pro ornatu dicti c. 7. & plena resolu-
tione circa absolutionem præfatorum ca-
suum; operepretiū duxi eam per regulam,
& fallentias more nostro expedire. Sit igitur
regula.

Nullus Sacerdos potest quēquam absol-
uere à casib. per Superiorē reservatis. aliàs
nulliter absoluit. Ita probat text. d. c. 7. ad fin.
& docet communis in 4. dist. 17. vbi Palud.
quæst. 5. artic. 1. ad fin. id norat, & Nauar.
capit. 9. numer. 6. versic. 4. Ratio est, quia
sententia lata à non suo Iudice, non tenet;
l. 1. C. Si à non compet. Iud. capit. Quod au-
tem. de Pœni. & remis. glo. pen. ad fin. in
cap. fin. de Pœnit. dist. 6. sequitur Henric.
de Pœnit. lib. 3. c. 15. §. 6.

Fallit primò, in articulo mortis, in quo
nulla est reservatio, vt dicit text. dicto cap.
7. Idem probat text. in cap. Si quis suaden-
te diabolo. 17. quæst. 4. & cap. Pastoralis.
§. Prætereà. de Offic. ordin. & Bulla Canæ
Domini, relata per Nauar. cap. 27. num. 72.
Sed obserua, à quibusdam ita demum con-
cedi hanc facultatem in articulo mortis;
dummodo non pateat aditus ad Superiorē,
Ita Naua. cap. 26. num. 26. & Paludan. in 4.
dist. 18.

dist. 18. quæst. 3. §. Sequitur. casu 10. & alii relati ab Henric. in Summa. tit. de Pœnit. lib. 3. cap. 11. §. 4. in gl. V. & nouissimè Suar. 4. tom. de Pœnit. disputatione 30. sectio. 3. nu. 1. dicens præfatum cap. 7. Conci. Trid. esse intelligendum in absentia referuantis. Quia alias nulla est vera necessitas, ob quam alii censeantur iurisdictionem recipere. Sed certè prædicta restrictio, seu limitatio videtur contra generalitatem dict. cap. 7. Si enim omnis hæc reservatio pendet à sola voluntate referuantium; ut inferius dicemus: & constat ex iuribus supra citatis, voluisse iura, ut tolleretur reservatio in prædicto articulo mortis: (Nam eam semper excipiunt. adeò ut dicat Concilium Trid. in dicto articulo nullam esse reservationem) quomodo si nulla est reservatio, obligabimus Confessariū ut adeat Superiorem, etiam præsentem in eodem loco, tamquam si esset casus reservatus? Vnde meritò tenet oppositum prædictus Henric. dict. cap. 11. in fin. quem gratissimè sequitur Rodrig. verb. Absolutio Confes. c. 59. n. 5. in fin. & nos similiter sequuti sumus, verbo Excommunicatio. Diff. 23. vers. Sed Naua. ibid. Quod confirmatur ex eo, quod absolutus à peccato reservato non habente annexam excommunicationem; si euadat mortem, non tenetur se amplius præsentare Superiori referuati, ut pulchrè docet Siluest. verb. Absolutio. 1. num. 8. Caiet. verbo Casus reservati. D. Antoni. in suo Confes. 3. par. c. 17. de Infirmis. & Medin. verb. Confessio. 1. quæst. 13. alias 19. Si verò casus reservatus habeat annexam excommunicationem: tunc veram puto opinionem Paluda. Nauar. & Suar. supra, per cap. Eos. de Senten. excommunic. lib. 6. & sic poterunt concordari prædictæ opiniones contrariæ. Nam vnum ius per aliud suppletur, & interpretatur. Cum autem casus reservatus habet annexam excommunicationem: utile tunc erit confiteri alicui qui possit eum absoluerè à reservatis ex aliquo priuilegio; ut per Bullam Crucia. Nam excusabitur si conualuerit, à se presentando Superiori, per dict. cap. Eos. ut benè notat Suar. supra num. 5. & 6.

Rationem autè diuersitatis, quare in proximè dicto casu teneatur quis, cessante infir-

mitate, præsentare se Superiori, & non in primo, cum casus non habet annexam excommunicationem; tangit Silu. ubi sup. quia (inquit) pro eo solo inuenitur cautum, ut se præsentet, ut in d. c. Eos. Est & alia verior ratio; quia cum casus non habet annexam excommunicationem, omnino sublata fuit eius reservatio in articulo mortis. At cum habet annexam excommunicationem, non tollitur omnino: sed datur tunc facultas absoluedi propter imminens periculū, cum obligatione tamen, se presentandi postea, si conualuerit, ipsi Superiori excommunicanti; ne censure Ecclesiasticæ illudatur, & contemnantur. ut colligitur ex dict. cap. Eos.

Fallit secundo in constitutis in probabili periculo mortis; nec adeest copia adeundi Superiorem: cum eadē sit ferè ratio de isto casu, ac de præcedente; & in iure æquenter, ut in d. c. Eos. Quia ratione tenet Henric. post plures à se citatos dict. c. 11. §. 3. in tex. & in glo. Q. etiam isto casu licere confiteri non approbato, contra Sotū, Canū, Caiet. & alios quos idem Henric. refert ibid. lit. P. Intelligendum modo nō ad sit copia sacerdotis approbati; iuxta declarationem Illustris. Card. Concilii, appositā sub verb. Nullitas. Dif. 5. fallen. 10. Et ita teneo: quamuis contrariū tenuerim d. fallen. 10. & verb. Excommunicatio. Dif. 23. vers. Sed Naua. secutus eundē Naua. & Rodri. Pro qua declaratione facit q. Bulla Crucia pro absolutione à reservatis in Bulla Cænæ Domini, in articulo mortis, requirit Sacerdotē ab Ordinario approbatū. Item facit pro ead. d. c. Eos. quatenus sentit articulum mortis tunc demum concedere facultatem absoluedi alias non habenti, cum deest recursus accedēdi ad Superiorem. Deniq; sufficit ita declarasse præfatos Dominos Cardinales.

Fallit tertio in Episcopis quoad casus occultos, iuxta Cōcil. Trid. Sess. 24. c. 6. Et an is textus procedat quoad casus in Bulla Cænæ reservatos? Cōgreg. Cardin. Cōcilii respōdit non procedere. Cuius rescripti verba sic se habēt, ut habeo in Responsis Cardi. Garrafæ, *Cōgreg. Cōcilii cē fuit; huic decreto Cōcilii Sess. 24. cap. 6. derogatum esse, non tantum in crimine hæresis; sed in omnibus casibus comprehensis in Bulla Cænæ Domini occultis.* Cuius respōsi etiam meminit Lelius Zechius

Zachius in suo lib. de Casibus referuatis. fol. 34. quod quidem puto esse indubitatum, postquam à paucis annis citra adduntur in Bulla Cænæ illa verba; scilicet, *seu à cuiusvis Concilii generalis Canonibus*. Quæ verba, ut mihi persuasum habeo; data opera apposita sunt de nouo post tēpora Pii Papæ Quinti, & Grego. 13. ad derogandum dicto cap. 6. Concilii. nam ante ipsos non erant talia verba. Et ita tenendum, quicquid dicant in contrarium multi recentiores; ut refert Viual. in Candel. Aur. in Explicatione dictæ Bullæ. num. 141. & Henri. de Pœnit. lib. 3. cap. 14. nu. 7. Nam reuerà prædicti DD. fuerunt consulti antequam præfata verba addita essent in Bulla Cænæ. nam alias contrarium respondissent, ut patet in Nauar. qui primò tenuerat in crimine hæresis per dict. Bullam non esse derogatum dict. capit. 6. & ita posse Episcopos ab ea absolueret. Ita censuit in Manuali Hispano; & trepidauit in Manuali postea latine donato, & recognito. cap. 27. num. 254. versic. 3. & secutus fuit conf. 15. de Senten. Excommunic. Postea verò conf. 43. num. 3. eod. tit. & in Manuali plus emendato cap. 27. numer. 272. versic. 15. ob dicta verba addita, tenuit contrariū: licet fortè culpa impressoris sit falsò additum aduerbium (non) ut ex verbis, & ratione, quam ad confirmandum suam opinionem adducit, manifestè deducitur.

Fallit quartò in eodem Episcopo quoad impeditos ut adeant Papam; ut sunt senes, claudi, cæci, habentes inimicitias capitales, serui, Religiosi Carthusiani, valetudinarii, quartanarii, tertianarii, mulieres, pueri, pauperes qui numquam hostiatum petierunt victum, peregrinaturi per loca insidiosa, & alii quamplures relati à Corduba casu 18. vers. Lo tercero. & à Palud. dicta distinct. 18. quæst. 5. num. 1. & à Rebuf. in Prax. in Explic. Bullæ Cænæ Domini. pag. 455. Ita docet Naua. cap. 27. num. 89. ad 7. & Henri. de Pœni. lib. 3. cap. 14. §. 5. in glo. V. & cap. 9. §. 7. & Soto. in 4. dist. 22. quæst. 2. artic. 3. ad fin. pag. 964. & Nauar. conf. 14. de Sent. excom. & probatur in c. Mulieres. eod. tit.

Fallit quintò, cum habens casum referuatum adit Superiorem, & ipse remittit eum ad inferiorem dicens, Absoluat te Confes-

sarius tuus. eò enim ipso quòd Superior cognouit casum, & ipsum remittit ad inferiorem absoluendum, censetur tollere reservationem. & sic potest eo in casu inferior absolvere pœnitentem à dicto casu referuato; licet Superior non absoluerit. Ita egregie Palud. in 4. dist. 17. quæst. 5. art. 1. in fin. Nec putes idèò inferiorem in præfato casu absolvere posse; quia Superior remittendo ipsi casum referuatum, ut ab eo pœnitentem absoluat; censetur committere vices suas, & ei delegare suam iurisdictionem; quia non ex vi commissionis tunc absoluit; sed quia reservatio iam est sublata per Superiorem. Quod patet ex eo, quod singulariter ibidem idem Paluda. adiungit; videlicet, quòd si is qui remisit pœnitentem absque absolutione, non sit ipse Superior, sed eius Vicarius, siue pœnitentiarius, poterit nihilo minus inferior ipsum absolvere. Non quòd iste (inquit) possit committere; sed quia talis est intentio retinentium sibi casus, quòd postquam mandatum Superiorum receperint; ex tunc nihil retineant: quia ex tunc nolunt istum ad se redire, quem remittunt. Hæc sunt verba aurea Paludani. Ex quibus collige quod per solam remissionem, casus referuatus desinit esse referuatus. Idem docet Iacob. de Graffis lib. 1. Casuum conscientie. cap. 13. num. 74. quem refert Fr. Vega in Summa. tit. De casos referuados. casu 5. notab. 1. col. 377. Quem locum Paluda. alliga digito. (Adde Henriq. de Pœnit. lib. 3. cap. 14. in fin. & cap. 15. §. 4. lit. R. in fine.) Nam ex eo, & non ex illo, quem erroneè putauit Nauar. ubi infra; deducitur conclusio illa, de qua idem Naua. cap. 1. §. Cautus. num. 30. de Pœnit. dist. 5. & Couar. ubi infra, faciunt magnum festum: videlicet eum qui tempore iubilei per obliuionem desinit confiteri aliquem casum Sedi Apostolicæ referuatum, posse transacto iubileo, cum eius recordatus fuerit; suo Parocho confiteri, & ab eo absolui. Cuius Dicti ratio non ea est quam putat Nauar. & alii communiter; nempe quia in prima confessione fuit pœnitens etiam ab obliuio absoluitus: quia si hoc ita esset, non esset necessaria cautela requisita ab eisdem, de qua inf. sed ea potius, quæ deducitur à Palu. ubi sup. videlicet, quia

Yy 3

Superior

Superior concedens iubileum cum potestate absoluendi à reſeruatis, &c. eo ipſo tollit reſeruaciones pro omnibus lucrantibus iubileum. Ad tollendas quippe reſeruaciones ſufficit ſola reſeruantis voluntas; nec requiritur aliqua abſolutio, vel commiſſio, ſeu delegatio; ex Palud. ſuprà.

Hinc colligere potes, veram eſſe opinionem quorundam recentiorum, quorum meminit Henri. de Pœnit. lib. 3. caq. 16. §. 6. in gloſſ. H. videlicet, ſi quis tempore iubilei, qui venialium tantum meminerat; nullà fecit confeſſionem: eo lapſo poſſe à prius reſeruatis obliſis abſolui. non tam, quia iubileus confeſcucus dat ius omni tempore eligendi Confeſſarium pro his, quæ reſeruata erant vſque ad tempus ipſius iubilei; vt dicunt ipſi recentiores: ſed potius quia Papa ſuſtulit reſeruacionem in fauorem lucrantium iubileum. & ideo non mirum, ſi elapſo ipſo iubileo poſſit is, qui ipſum lucratus eſt, facere ſe abſolui à cenſura, ſiue peccato reſeruatis: ſicut ſe poteſt facere abſolui à quocumque alio non reſeruato, tunc obliſo. & ſic non eſt tanti faciendæ cautela quam tradit Nauar. dicto §. Cautus. numero 30. & Couar. in capit. Alma. 1. par. §. 11. numer. 12. videlicet, vt pœnitens ſe abſolui faciat ab omnibus peccatis, etià obliſis. quaſi aliter non poſſit poſtea abſolui ab eis. *Quæ* doctrina eſt magni effectus. Nam ex ea ſequitur, ſi pœnitens petit à Superiore, vt eum abſoluat ab irregularitate ob homicidium voluntarium incurſa; & Superior dixerit, Vade, abſoluat te tuus Confeſſarius: eo inſtanti fuiſſe pœnitentem diſpenſatum ſuper irregularitate per Superiorem; vt reſoluit Cordub. caſu 26. verſic. Reſpondo. dicens ita etiam ſentire penè omnes.

Præterea fallit ſextò, cum Superior eſt abſens, & ſi non abſolueretur pœnitens ab inferiore conſurgeret ſcandalum, vel infamia; & caſus reſeruatus non habet annexam excommunicationem: his concurrentibus poterit inferior abſolvere pœnitentem, cum onere præſentandi ſe Superiori pro abſolutione directà reſeruatorum obtinenda. Hanc dicit communem, & in praxi receptam ſententiam Henriq. de Pœni. lib. 2. cap. 14. in gloſſ. C. & lib. 3. cap. 15. in prin.

quia præſumitur eam gratam habiturum Superiorem; ex qua rati habitione præſumpta de præſenti, cenſetur valida prædicta abſolutio. Faciunt not. in ſimili per Nauar. cap. 9. nu. 5. & cap. 21. nu. 52. & per Emmà. Rodrig. in Explicatione Bullæ Crucia. §. 9. dub. 7. numer. 25. fol. 88. & §. 5. numer. 10. Quòd ſi caſus reſeruatus haberet excommunicationem annexam; tunc omnino cauere debet Cōfeſſarius ne abſoluat. Ita Sor. in 4. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 5. ad 2. Cano in Relect. de Pœnitentia. quæſt. 5. & Ledefma 2. par. quæſt. 8. art. 3. dubio 3. niſi in caſu grauiſſimi ſcandali, ſecundum eundem Soto vbi ſuprà: aut ſaltē grauis, vel magne infamiae, ſi non communicaret pœnitens, aut celebraret. Quibus in caſibus putant aliqui poſſe abſolui cum dicto onere, ſecundum Henriq. ſuprà cap. 15. in fin. Pro quibus faciunt tradita per Nauar. cap. 27. num. 239. Cordub. caſu 41. ad fin. & caſu 142. & Rodrig. in Explicatione Motus proprii Pii 5. ſuper ingreſſu mulierum in Monast. quæ habetur in Explicatione Bullæ Cruc. fol. 209. num. 32. & Salzedo ad Pract Bernard. Diaz cap. 33. litera A. in fin. Sed contrariam ſententiam, vt veriorem, & ſecuriorem poſt Couar. Medin. & Sor. (excepto, vt dixi, caſu grauiſſimi ſcandali) tenet Cenedo in Collect. 25. num. 3. Et certè cum ſint multa remedia euitandi huiusmodi ſcandala, & infamias; puta fingendo infirmitatem, vel abſentando ſe; videretur hanc vltimam ſententiam eſſe tenendam. Nihilo minus id relinquendum cenſeo arbitrio prudentis, & docti Confeſſarii. Quia talis caſus poſſet contingere, vt omnino ſequi teneamus primam opinionem, maxime cum ſit grauiſſi morum virorum.

Septimò fallit, cum pœnitens bona fide confeſſus eſt inferiori; nec aduertit ipſe, nec Confeſſarius habere reſeruata; & fuit ab eo abſolutus; vt ià habui in facti contingentia. Hoc enim in caſu valet abſolutio etiam quoad reſeruata. Ita pulchrè Henriquez libro 2. de Pœnit. capit. 14. §. 1. Et licet prædictus Doct̃or non explicet, quomodo valeat eo caſu abſolutio. Tudic, valere quidem. Tum quia vtile per inutile non vitiatur in iis quæ recipiunt diuiſionem, prout eſt in iſto caſu; ſecundum Palud.

Palud. dicta quest. 5. art. 1. ad fin. Tùm quia taliter absolutus, est absolutus ab omnibus; scilicet, directè à non reservatis, & indirectè à reservatis, per infusionè gratiæ. Sed obserua in isto casu quosdam putare, debere Confessarium procurare facultatem absoluendi pœnitentem à dictis reservatis, & ea habita, eum postea absolvere præsentem; si præsentiam eius habere possit; sin minus, absentem, ab excommunicationibus quando voluerit; & à peccatis reserua-

tis, quando ille in gratia Dei esse videbitur. Ita post D. Anto. & alios tradit Nauar. cap. 26. num. 14. Rodrig. verb. Confession. cap. 55. num. 15. Henric. de Pœnit. lib. 2. cap. 2. §. 7. in tex. & in gl. X. ubi plures allegat idè tenètes. Sed hæc opinio quodam peccata, iam nunc est damnata per Sedem Apostolicam, tamquam falsa, temeraria, & scandalosa; vt constat per literas authenticas, Romę impressas; tenoris sequentis:

Die xx. Mensis Iunii, Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi. M. DC. II.

*In generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis,
habita in Palatio Apostolico, in Monte Quirinali, coram
S.D.N.D. Clemente, diuina prouidentia Papa VIII.*

PROPOSITA QVAESTIONE.

Vtrum liceat per literas, seu internuntium confessario absenti, peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.

SANCTISSIMVS DOMINUS noster auditis votis Patrũ Theologorum, & re cum Illustris. & Reuerendis. Dominis Cardinalibus cõtra hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus, mature, ac diligenter considerata; hanc propositionem, scilicet licere per literas, seu internuntium Confessario absenti, peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere; ad minus vti falsam, temerariam, & scandalosam damnauit, ac prohibuit; præcepitque ne deinceps ista propositio publicis, priuatisvè lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, nevé vnquam

tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur; quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam disputatiuè tractauerit, (nisi forsan impugnando) vel ad praxim directè, seu indirectè deduxerit; præter excommunicationè latę sententię, quam ipso facto incurrat, & à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ maiori Pœnitentiariorum; nisi à pro tẽpore existente Romano Pontifice absolui, alius etiam pœnis arbitrio infligendis, subiacet.

Quintilianus Adrianus Not.

Anno à Natiuitate Domini, Millesimo sexcentesimo secundo, Indictione decimaquinta, die verò decima nona mensis Iulii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini Clementis diuina prouidentia Papæ Octauii, Anno Vndecimo. Supradictę literę affixę, & publicatę fuerunt in Valis Basilicę Principis Apostolorum de Vrbe, Cancellarię Apostolicę, & aciei campi Florę, vt moris est, per me Catherinum Menandi Apostolicum Curf.

Gaspar de Bonis pedibus Mag. Curf.

Aliis

Aliis plus placet, vt in isto casu cùm pœnitens est ignarus; nihil ei dicatur; nec à Superiore licetia impetretur. Tùm arg. cap. Quia circa. de Confan. & affin. Tùm quia indirectè est iam pœnitens absolutus à talibus reservatis. Facit Cordub. casu 7. & Henriq. lib. 3. de Pœni. cap. 27. §. 4.

Octauo fallit cùm Superior requisitus, iniuste denegat licentiam. Ita Henriq. de Pœnit. lib. 3. cap. 13. §. 6. & cap. 15. §. 6. quem sequitur Rodrig. verb. Confession. cap. 55. num. 15. id limitans, cùm casus non habet annexam excommunicationem aliàs non licere; nisi concurrat graue scandalum, vel magna infamia. Et pro ista fallentia facit Clem. Dudum. §. Si verò. de Sepult. & quod not. Palud. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 3. conclusione 1. in fin. vbi dicit penitentem licentiam à parochio ignaro confi-

tendi alteri iuxta cap. fin. de Pœnit. dist. 6. vel aliàs defectuoso: si ei denegetur, posse nihilominus ire ad extraneum.

Sed caue putes teneri Superiorem omni casu concedere prædictam licentiam; aliàs frustranea esset reservatio; nam vbi Confessarius non est talis cui Superior possit secure eam concedere propter eius imperitiam vel malam conscientiam: tunc iuste denegat, ex eodem Palud. ead. dist. quæst. 4. art. 3. Idem, cum pœnitens eam petit, non designando Confessarium; sed vult, vt indeterminatè eam cuiçunque à se electo concedat: nam potest Confessarius tunc ei dicere; esse paratum audire, vel concedere cui sibi videbitur, ex eod. Palud. ibid.

Nono fallit, cum Superior concedit alicui suos casus reservados; vt fit quotidie per Episcopos, & Prælatos Religiosorum.

SUMMARIVM.

HABENS reservata, & minime copiam Superioris: potest à non reservatis

absolui, reservata absolutione à reservatis, cum copiam habueris Superioris.

DIFFERENTIA DECIMA.

PŒNITES habens peccata reservata Episcopo, vel Prælato, & copiam eorum non habens ad confitendum eis dicta peccata: potest confiteri Parochio, & ab eo absolui, à peccatis non reservatis; reservata absolutione à reservatis, cùm Superior copiam sui fecerit. Ita tenent communiter DD. teste Durand. in 4. dist. 17. quæst. 15. & tradunt Caiet. verb. Confessio. conditione 10. Soto in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 5. Ange. verb. Confessio. 5. §. 9. Gabriel. dist. 17. quæst. 1. art. 3. dub. 2. Et ita seruari communiter in vniuersali Ecclesia, docet Henriq. Gandauen. Quodlib. 1. quæst. 27. Refert, & sequitur Paul. Comitulus lib. 1. Respon. Moral. q. 29. num. 2. Debet tamen pœnitens tam reservata, quam non reservata parochio confiteri. Quia quoad eum debet esse integra; licet quoad Superiorem possit esse dimidiata; vt est communis opinio.

Ex quo nota differentiam inter vtrumq; Forum. Nam taliter absolutus, est quidem absolutus quoad Deum ab omnibus pec-

catis; non tamen quoad Ecclesiam, donec à reservatis absoluitur à Superiore. Quia reconciliatio quæ fit cum Deo, diuisionem admittere non potest; benè tamen ea quæ fit cum Ecclesia; vt docet Gabriel. & Comitulus. vbi supra, & Silu. infra. Simile videmus in excommunicato, qui potest esse absolutus quoad Deum, & manere ligatus quoad Ecclesiam; vt diximus in Præludiis. num. 3. & habes verb. Excommunicatio. Differentia 9.

Idem etiam videmus in eo qui ex obliuione omisit aliquod peccatum. Nam licet fit quoad Deum etiam absolutus à peccato oblito; non tamen quoad Ecclesiam. Quia tenetur illud confiteri expressè, & ab eo directè à ministro Ecclesiæ absolutionem obtinere. Et ita intellige quæ tradit Pet. Ledesma. 1. par. suæ Summæ. cap. 13. pag. 264. in 2. conclusione. dub. 2. vbi in 7. dubio adducit alium casum contrarium superioribus in quo quis est absolutus quoad Ecclesiam, & non quoad Deum; nempe cum fiste scienter accedit ad Sacramentum

mentum poenitentiae, & habet casum referuatum, & ab eo absoluitur tempore Iubilaei. Nam talis manet absolutus, & liber à referuatione quoad Ecclesiam; ita ut recedente fictione possit illud confiteri cuius Confessario extra Iubileum: non tamen manet absolutus quoad Deum. Quam opinionem ultra citatos ab ipso, tenet Caiet. verb. Casuum referuatio. in fin. Armilla eod. tit. num. 4. Siluest. verb. Confessio. 1. quaest. 19. ad fin. Paul. Comitol. lib. 1. Respon. moral. quaest. 30. num. 2. Quamuis ipse Ledesma contrarium teneat, & etiam Alcocer. in Summa. cap. 12. & Rodrig. verb. Confession. cap. 55. num. 6. conclusionem 3. quorum opinio plus mihi placet; quia reuera cum tali indispositione non potuit consequi Iubileum, & consequenter nec absolutionem à referuatis; per not. per eund. Rodrig. cap. 58. num. 6. conclusionem 6. ubi dicit esse communem opinionem omnium Theologorum, poenitentem fidei scienter accedentem ad Sacramentum poe-

nitentiae teneri reiterare confessionem.

Et obserua praefatum communem usum, confitendi scilicet omnia peccata inferiori etiam referuata, & absoluendi tantummodo à non referuatis, locum tantum habere in referuationibus inferiorum Papa, & ubi non est annexa aliqua excommunicatio ipsi peccato referuato. aliàs secus; quia ubi adest excommunicatio (ut habetur in omnibus referuationibus Sædis Apostolicæ) tunc non potest inferior ullatenus absolvere etià à non referuatis; ut post Palud. & Soto, tradit Comitol. sup. quaest. 29. num. 6. & Rodrig. ubi sup. cap. 55. num. 9. conclusionem 6. Ratio est, quia poenitens prius debet absolui ab excommunicatione; quam à peccatis, & prius reconciliari Ecclesiae, quam ab ea obtinere absolutionem peccatorum. Hinc inoleuit communis practica in dandis absolutionibus, ut prius absoluat Confessarius poenitentem ab excommunicatione, si fortè est ea irretitus; quam à peccatis.

Vide not. verb. Iurisdictio. Differ. 13.

P O S S E S S I O.

S V M M A R I V M.

R E G V L A de Triennali an habeat locum in utroque Foro. Et consequenter Beneficiarius possidens per triennium Beneficium sine titulo verò, sed tantum apparen-

te, seu colorato, an sit tutus in utroque Foro.

Beneficiarius simoniacus realis, vel conuentionalis; item violentus possessor, & intrusus, non gaudent Beneficio dictæ regulæ.

D I F F E R E N T I A P R I M A.

R E G V L A de Triennali, tantum habet locum in Foro exteriori, non tamen in Foro interiori; quia est regula iudicialis. Vnde possidens pacificè triennio Beneficium sine titulo verò; sed tantum colorato: licet sit tutus in Foro exteriori; non tamen quoad Deum, secundum Cosmam, Isner. & Gomez. relatos per Naua. consil. 42. de Præb. quos sequitur idem Naua. in cap. Accepta. oppositione 8. num. 10. in fine.

Sed esse tutum etiam quoad Deum, tenet idem Naua. sibi contrarius, consil. 41. in fi.

de Præb. & dicto consil. 42. & consil. 3. num. 2. de Renunciat. sequutus Rot. quæ post multas propositiones, discussiones, atque conflictus, tandem ita conclusit, teste Gomez. dicta regul. de Trien. quaest. 42. ad fin. ubi dicit hoc intelligendum esse, non quod taliter possidens acquirat verum dominium, seu titulum; sed quia acquirit exceptionem ex titulo illo colorato, cum possessione triennali; per quam exceptionem est securus in conscientia durate toto tempore vitæ suæ: etiam si alter sit prouisus de illo Beneficio, & habeat verum titulum.

lum quia propter suam negligentiam non poterit recuperare Beneficium, durante vita illius triennalis, & eo mortuo poterit de iure suo experiri: simulque dicit id ita fuisse sanctissimè concludum. Primò, vt possessores Beneficiorum sint certi de suis Beneficiis, ob quorum incertitudinem diuinus cultus, & Ecclesiarum cura negligi posset. Secundò; vt sit litium finis. Tertiò, in poenam negligentium. Quartò, propter plenissimam potestatem quam Papa habet in Beneficialibus. Nam potest quadrare rotunda quadratis, & quadrata rotundis; vnde non solum exceptionem, sed etiam verum dominium, & ius posset cōferre dictis triennialibus, si placeret. Quintò, quia etiam litis pendencia non constituit possessorem in mala fide; nisi quando est pronunciatum contra eum, & sic dum triennalis non habet contrariam sententiam, non potest verè dici esse male fidei possessor. Et consequenter non mirum si dicta triennalis, quæ est veluti altera præscriptio; sufficiat ei, & prosit ad securè manendum in sua possessione, & repellendum quemcunque molestatorem. Sextò, quia patientia collitigantis, seu alterius prætendentis titulum verum, videtur quandam tacitam renunciationem includere; vt in cap. Ex ore. de His quæ fiunt à maior. part. Capit. Septimò, quia alias dicta regula de trienniali, si solum esset pro Foro exteriori; iniiceret nobis laqueum,

contra id quod dicitur in cap. De viduis. 27. quæst. 1. Octauò, propter theoricam Bal. post alios in cap. Quæ in Ecclesiarum. de Constit. quæ habet legem, si fuerit iusta in Foro Fori, iustā vtique esse in Foro Poli. Nonò, propter paruum præiudicium, & recuperabile quod irrogatur negligētibus. Non enim annullantur eorum tituli (vt diximus) sed tantum suspenduntur durante vita possessoris triennalis; & morte eorum subsequuta, possunt agere de iuribus suis. Decimò, quia minore, seu breuiore tempore potest Beneficiarius priuari iure suo, & ipso Beneficio, vt patet toto titulo de Cleric. non resident. quanto magis potuit suspendi eius ius propter negligentiam, & absentiam trium annorum? His, & aliis rationibus tādē inclinata est Rota, & cōclufit regulam de trienniali procedere tam in Foro iudiciali, quam poenitentiali, & sic in vtroque Foro esse tutum triennale possessionem. Idem testatur Aragon. decis. 14. & Crescen. decis. 136.

Limitatur tamen prædicta conclusio, vt non procedat in Beneficiario simoniaci reali, vel conuentionali; nec in violento possessore; neque in intruso, qui nullum habet titulum, etiam coloratum. Ita Gomez. suprā, quæst. 11. 12. & 42. & Nauar. dicto cons. 41. & patet ex ipsamet regula. Quæ est singularis declaratio ad cap. fin. de Præscriptio. Ideo ipsam tene perpetuo mente.

SUMMARIVM.

POSSESSOR iniustus tenetur ad rei æstimationem, quanti plurimi, si pereat, etiam sine culpa sua.

Secus in Foro conscientie. Sed intellige vt hic declaratur.

DIFFERENTIA SECUNDA.

INIUSTVS possessor, & fur; nedū tenetur ad restitutionem æstimationis rei, penes se amissæ, vel peremptæ; siue culpa sua, siue sine ea intereat; vt diximus sub verb. Obligatio. Differentia 11. Sed etiam solet in iudicio contentioso condemnari ad æstimationem eius, quanti ea res plurimi fuerit à die furti commissi; ita probat tex. in l. In re furtiua. ff. de Condict. furt. & ibi communiter omnes, & in l.

Ex argento. ff. Eodem. & in l. Si nauis. §. Si generaliter. ff. de Rei vendicat. & in cap. Grauis. de Restitu. spolia.

In Foro verò animæ si dominus eo tempore, quo res pluris valuit, non foret eam venditurus; vt quia res ablata nō erat apud dominum vendibilis: non tenetur fur ad æstimationem rei, quanti ea plurimi fuerit à die furti commissi; sed tantum ad illud pretium, quod secundum communem estimationem

mationem res valuisset; vt post Medin. C. de Restit. quæst. 6. docet Couar. in regul. Peccatum. 2. part. §. 6. num. 2. in fin. & Rebel. post alios. de Obliga. iust. par. 1. lib. 2. quæst. 6. num. 3. Et confirmantur prædicta per ea quæ diximus verb. Fructus. Differentia 3. Illa etenim æstimatione quanti plurimi res fuerit à die furti commissi; in poenam iniquæ acceptionis imposita est à lege. Et ideo non obligat; nisi ad quantitatem, & valorem rei, quo in veritate dominus fraudatus est.

Per quæ limitabis quæ tradit Silu. verb. Restitutio. 3. quæst. 7. §. Primum. vbi indistinctè tenet in Foro animæ teneri furem ad æstimationem rei peremptæ, etiam secundum optimum statum rei. Sed intellige vt proximè dixi. Et eodem modo intellige, & limita Naua. cap. 17. nu. 10. & 26.

Et non solum prædicto casu excusatur à

restitutione illius quâti plurimi: sed etiam si quando valor rei creuit, non fuit fur in mora culpabili restituendi; vt quia forte reddere non potuit. Ita optimè P. Fern. Rebel. vbi sup. num. 2.

Hinc in facti contingentia consultus respondendi; quod si Petrus mutuauit Ioanni modicum tritici mense Augusti, & fuit in mora restituendi; quia nec requisitus voluit illud reddere: tenetur restituere valorem dicti modii, quanti plurimi valuit post mensem Augusti; si alias potens fuit ad illud reddendum, & Petrus non erat illud consumpturus ante auctum pretium, vt & docet Rebel. sup. num. 4. ad fin. cum seq. vbi idem dicit, etiam si Petrus seruaturus esset ad tempus quo vilioris esset pretii; si Ioannes illud consumpsit tempore quo plus valuit. quæ sunt valde notanda.

SUMMARIVM.

RE I sua quilibet est moderator, & arbiter in Foro externo. 2. Secus quo ad Deum, & Forum animæ.

DIFFERENTIA TERTIA.

REGVLA illa quæ habet quod in re sua quilibet est moderator, & arbiter; de qua in cap. de His. de Sepult. & in §. Per traditionē. Inst. de Rerum diuis. procedit tantum in Foro exteriori. Hinc est quod non potest quis cogi in Foro iudiciali, vt de superfluis faciat eleemosynas; vt diximus verb. Obligatio. Differentia 7. neque vt tempore caritatis vendat suum triticum; vt dicemus verb. Venditio. Differen. 5. Nec si malè, & luxuriosè substantiam suam, seu bona quis expendat, ac dissipet, potest super hoc conueniri. Nam prodigus etiam palam, atque apertè bona profundens; antequam illi bonis interdicatur; omnia pro sui animi arbitratu gerere potest. Communè dicit Alex. in l. Is cui bonis. ff. De verbo. obliga. Fran. Viuius lib. 1. opin. 247. & 248. & alii plures relati à Emman. Suar. lib. 1. Commun.

opin. verb. Prodigus. pag. mihi. 324.

In Foro verò conscientie, & quo ad Deum nullus est absolutus dominus rerum suarum; sed tantum dispensator; vt notant omnes Theologi super parabola illa diuitis epulonis. de qua Lucæ. 16. & sic tenetur reddere rationem de ipsis, si malè, an benè eas expenderit. Hinc est non esse in cuiusquâ potestate absq; peccato, eas dare Histrionibus, & Ioculatoribus, qui illicitis ludis vtuntur; vt diximus. verb. Donatio. Differentia 1. & tenetur dare eleemosynas de superfluis, velit, nolit. (vt verb. Obligatio. dict. Differentia 7.) aliàs à Deo vapulabit. Et similiter tempore caritatis tenetur charitatem exercere, & suas merces venales exhibere. vt diximus d. verb. Veditio. Dif. 5. Omitto Ecclesiasticos, de quibus speciatim diximus. verb. Beneficium. Differ. 6. Adde not. verb. Peccatum Dif. 15.

SUMMARIVM.

POSSESSIO 30. annorum, an det titulum emphyteotæ, licet aliàs reuera ipsum numquam habuerit.

DIF.

DIFFERENTIA QVARTA.

POSSIDENS per 30. annos rem emphyteoticariam profanam: vel per 40. Ecclesiasticam, & soluens canonem seu pensionem illius rei: per hoc probat titulum in Foro exteriori; nempe fuisse rem illam in emphyteosim sibi concessam à domino directo, & pro illa pensione. licet aliàs non habeat alium titulum, neque scripturam. Ita docet las. l. Qui in aliena. num. 49. ff. de Acqui. hered. & in l. 2. nu. 155. C. de lure emphy. Alex. conf. 79. num. 13. lib. 1. & conf. 113. nu. 8. lib. 4. & Gamma decis. 329. num. 3. Itaque licitum erit in Foro exteriori præ-

fato pacifico, & antiquissimo possessori allegare se habere titulum. Et titulus erit illa pacifica possessio tot annorum. Præsumit enim ius ita esse; adeò vt non admittat probationem in contrarium.

In Foro verò conscientie, id non licebit; si aliàs sibi constat, & est certus nunquam à domino directo titulum habuisse, secundum Caldas in Tract. de Acqui. emphyteo. cap. 12. nu. 20. & in Tract. de Emphyteo. extinctione. cap. 7. num. 42. in fin. Et probatur per ea quæ habes sup. in Differentia 1. Conferunt tradita suprà, Diff. 2.

SVMMARIVM.

REM suam nemo potest propria auctoritate capere; nec pro sibi debito facere compensationem.
Secus in Foro animæ, certis cōcurrentibus. vt ibidem.

3 Rem suam propria auctoritate capiens; cū aliàs posset eam per Iudicem habere, non est fur, licet peccet.
4 An de pœnis sibi debitis, possit quis se compensare.

DIFFERENTIA QVINTA.

NEMO potest in Foro exteriori rem suam, cū per alium possidetur; propria auctoritate capere; nec pro sibi debito facere cōpensationem. Ratio est, quia id per viam Iudicis fieri debet, ad quem spectat reddere vnicuique quod suum est. Aliàs mille scandala quotidie orirentur, si cuique licitum esset res suas propria auctoritate recuperare, & ius sibi dicere. Quod leges præcauentes, atque prospicientes, statuerunt ne id vlli liceret, sub poena amissionis iuris, quod ea in re haberet, vt patet in l. Si quis in tantam. C. Vnde vi. & in cap. Eum qui. de Præb. lib. 6. & in cap. Placuit. 16. quæst. 6. & in Ordin. Lusitan. lib. 4. tit. 58. in prin. docet Inno. in cap. Olim. 1. num. 8. de Rest. spol. & communiter omnes.

Quod adeò verum est, vt nec etiam à fure liceat domino rem suam propria auctoritate recuperare, postquam eam iam penes se fur habet, vt dicemus sub verb. Restitutio. Dif. 24. Faciunt tradita. verb. Iudex.

Diff. 9. vbi, quòd nemo potest esse Iudex in causa propria.

2 In Foro verò conscientie, bene licet domino rem suam propria auctoritate recuperare, concurrentibus præcipue tribus. licet Silu. verb. Furtum. quæst. 13. ponat sex, de quibus etiam vide verb. Compensatio. Differtia 3.

Primò, quòd mediante Iudice non possit eam consequi; vel ex defectu probationis, vel ob potentiam aduersarii, vel aliàs. secundum gl. in cap. Ius gentium. 1. dist. & ibi Præposi. & DD. probat tex. in cap. 1. in fi. de Milit. vassal. qui contumax est. in Vlib. Feud. Docent Inno. Abb & DD. dist. cap. Olim. Idem Abb. in cap. 1. num. 10. de Dolo, & contu. Probus ad Monach. in cap. 2. num. 80. de Constit. Feli. in cap. Quoniam. num. 13. de Simo. & in tract. de Conatu. Octaua fallen. Hippol. sing. 177. incip. Malitiis hominum. Pala. Ruui. in Rep. cap. Per vestras. notab. 1. num. 13. idem Feli. in cap. 1. num. 14. de Iudi. Caiet. 2.2. quæst. 66. art. 5. Naua. cap. 17. n. 112. cum

cum seq. Cordub. casu 99. & 125. & 155. ad finem.

Hinc collige, quod si ob verecundiam, & pudorem nō audet eam petere à Iudice: non idēd poterit propria auctoritate eam capere, secundū Fr. Lud. Lop. post Sotum & Medin. 2.p.c. 33. pag. 243. & Fr. Eman. Rodrig. in Expli. Bullę Cōpos. n. 32. cōcl. 3.

Secundō quod sine scandalo id fiat. Nam si ex recuperatione propria auctoritate, timetur scādalum: nullo modo id licet. argu. c. Ad aures. iuncta ibi glo. verb. Scandalo. de Tēpo. ordi. Hinc est, quod cōmuniter permittitur prædicta recuperatio in secreto, & occulto; ita vt dominus eius eam ignoret. Cauere tamen debet recuperator, vt res recuperata non possit amplius ab hæredibus debitoris recuperari, seu euinci. Et etiam, vt debitor aliquo inuolucro, seu cautela intelligat; se iam amplius non teneri eam restituere; vel quia fuit sibi remissa, vel aliās.

Tertiō requiritur, quod debitum sit legale; non tamē morale, seu de honestate: idest vt sit tale, quod pro eo habeat actionem in Foro seculari, vel Ecclesiastico; vel possit eam obtinere per officium Iudicis; vel denunciationem Euangelicā; iuxta not. verbo Obligatio. Dif. 1. & in Prælud. n. 22. Ex quo infero ad id quod tradit Couar. in c. Cūm esses. n. 10. illatione 7. de Testa. legatarium qui rem legatam in minus solenni testamēto consequi non potest, non posse eam, salua conscientia, furto subtrahere. quia tale legatum nō est sibi debitū, nisi de honestate, & debito morali; nō tamen legali. Quod intellige verum, post declarationem factā à Iudice, declarando testamentū fuisse nullum, & inualidum ob defectū solennitatis à iure requisitæ; & non ante; vt diximus verb. Lex. Diff. 8. num. 17. & Dif. 9.

Secundō inferitur, nullū posse clā subtrahere quod sibi deberi prætendit ob vsuras, dolum, aut aliud delictum: quia talia debita iustē peti non possunt. & consequenter non sunt debita legalia. Ita pulchre Nauar. c. 17. num. 112.

Tertiō inferitur, quod si debitum sit tantū in Foro conscientię, & nō in Foro iudiciali: (vt habes hic in quamplurimis casibus, ac differentiis) poterit creditor se in occulto recompensare: dum modō possit illud cō-

sequi per viam denunciationis Euangelicę, prout sentit Couar. dict. cap. Cūm esses. nu. 10. illatione 7. & 8. iunctis iis quę dicit nu. 9. vers. Tertium. & tenigimus sub verb. Cōpensatio. Dif. 3. num. 2. versic. Primō.

3. Obserua hic vnum mente tenendum ad primam conditionem suprā requisitam, scilicet, quod si quis rē propriā propria auctoritate sine scandalo recuperauerit; cūm tamen eam per Iudicem posset habere; sed non curauit: excusabitur à furto, & à restitutione: quamuis peccauerit, ius sibi dicens. Ita egregiē Iul. Clar. §. Furtum. num. 21. allegat tantū pro hoc, Couar. lib. 1. Variar. cap. 2. post num. 15. versic. Quartō. adde idem tenere Inno. dicto cap. Olim. Siluest. verbo Furtum. §. 13. Soto lib. 3. de Iustitia. quæst. 4. art. 5. §. Nihilominus resp. Rebel. de Obliga. iust. 1. part. lib. 2. quæst. 18. num. 7. Faciunt not. verbo Compensatio. Diff. 5. & verbo Restitutio. Differentia 23.

4. Sed quæro de dubio à nemine, quem viderim, tacto; scilicet An possit quis eamde compensationem facere de poenis sibi debitis; ad quas debitor in conscientia non tenetur, donec ad eas per iudicem condemnetur? Videtur quod sic, si concurrant requisita, de quibus suprā: nam prædictæ poenæ sunt debita legalia. Contrarium tamen sentiunt multi, vt colligitur ex dictis per Rebel. sup. quæst. 10. num. 3. vbi agens an pro iniuria illata sine damno, teneatur quis ad aliquam restitutionem, dicit plures tenere, quod non. Et quod ex hoc inferūt, nō posse facere propria auctoritate compensationē. At certum est, dari in Foro iudiciali pro iniuria accepta actionem iniuriarum, & pro ea deberi aliquam satisfactionē. Sed si dixeris, in casibus de quibus loquitur Rebellus, non esse debitum liquidū; quod necessario requiritur ad compensationem faciendam; vt suprā diximus. Respondeo; multa esse delicta, quibus ita certas poenas imponunt: & in his procedit dubium de quo agimus. Nihilominus cūm multa possint concurrere ad moderandas poenas per Iudicem: semper tales poenæ sunt illiquidæ: & consequenter non potest quis pro eis se compensare. Infer ad notat. verb. Compensatio. Differentia 6. & verbo Possessio. Differentia 5. in fine.

Zz

PRAE-

P R A E S C R I P T I O .

S V M M A R I V M .

1 *Præscriptio immemorialis, an semper tribuat ius securum in utroque Foro.*

D I F F E R E N T I A P R I M A .

1 **P**ræscriptio immemorialis, inducit præsumptionem iuris, & de iure; scilicet quod præscribens, seu existens in tali possessione tam antiqua, habuit verum titulum, bonumq; principium, & iustam causam præscribendi. Ita probat tex. in l. Hoc iure. §. Ductus aquæ. ff. de Aqua quotid. c. Super quibusdā. de Verb. signific. Coua. copiosè in c. Cum in officiis. num. 9. de Testam. & lib. 1. Variar. cap. 10. num. 14. Cassan. in Consuetud. Burgund. rub. 1. §. 2. in glos. Et la prueue. nu. 3. cum sequētib. Hippolyt. singul. 80. incip. Tu habes. Loazes in consi. de Mula. dubitatione 5. à nu. 1. quod verum est in Foro exteriori.

In Foro vero interiori, quando ius præsumit cōtra præscribentem, estq; præsumptio violēta contra ipsum: tunc nō obstat prædicta præscriptio immemoriali, potest in conscientia quisquā venire contra res præscriptas; vt verbi gratia, Domini terrarum sunt à tempore immemoriali in possessione multorum seruitiorum, quæ per vassal-

los ipsis exhibentur: sanè in conscientia, vassalli non tenentur ad ipsa. Ratio est, quia præsumuntur per violentiam extorta. Ita egregie Cordub. q. 112. fol. 315. Pro quo facit c. Quamquam. cum ibi notatis, de Censib. lib. 6. quatenus habet exactiones pedagiorum utroque iure regulariter esse damnatas. & Rossella verb. Pedagogium. §. 8. limitans ex hoc, tex. in c. Seruitium. 18. q. 2. & ibi glo. verb. Memorabilem. qui contrarium decidit in seruitiis debitis Ecclesiis. Quod tene mente, quia valet ad multa.

Sed hoc verum intelligo, quando seruitia sunt exorbitantia, & sine ratione. Secus in ordinariis, & minimè irrationabilibus. Et ratio dictæ differentiae est; quia vt infra dicemus Differentia 4. sub hoc verb. In peccatis non datur præscriptio. Iura quippe naturæ sunt immutabilia, §. Naturalia autē Inst. de Rerum diuis. & tantò grauiora sunt peccata, quantò diutius detinent animam alligatam; vt dicit tex. in c. fin. de Consuet. Infer ad not. inf. Dif. 7. & v. Peccatū. Dif. 29.

S V M M A R I V M .

1 *Præscriptio rei alienæ, & actionum personalium cum mala fide, etiam 30. annorū; licet valeat de iure ciuili.*

2 *Nontamen in Foro conscientie, etiam si*

sit statutaria.

3 *Fallit in iis quæ præscribi possunt absque peccato.*

D I F F E R E N T I A S E C V N D A .

1 **P**RAESCRIPTIO rei alienæ cum mala fide, licet de iure canonico per cap. fin. de Præscription. sublata sit, etiamquoad Forum ciuile, & con-

tentiosum, quia in materia peccati ius Cæsareum iuri Pontificio subditur, & ei stare debet, iuxta text. cum ibi notatis in dicto c. final. Præscriptio verò quoad actiones

nes personales, siue eius quod ego debeo; non est sublata, vt patet toto tit. C. de Præscript. 30. vel. 40. annorū. Sunt etiam multa statuta, & leges municipales denegantes audientiam post aliquot annos prætendenti-
bus debita aliqua, de quibus per Bart. in l. Sequitur. §. Si viam. ff. de Vtucapion. & in l. Sicut. in fin. C. de Præscript. 30. annor. Abb. & Fel. in dict. c. fin. & in Ordin Portugallie lib. 1. tit. 83. §. 30. & tit. 91. §. 18. & lib. 4. tit. 32. Quæ tantū procedūt in Foro cōtētiōso.

2 In Foro verò conscientie, tenentur debi-
tores soluere prædicta debita, non obstat prædicto cursu temporis, seu præscriptione
temporalis, si cum mala fide ea præscripserint; secundum Naua. c. 17. n. 85. cuius memini-
mus paulo inferius sub hoc verb. in Dif. 6. Idem docet Gama decif. 334. & Rebel. de
Obl. iust. 2. p. lib. 14. q. 13. nu. 13. Non enim
dicta statuta tollere potuerunt obligatio-
nem naturalem; nec talis fuit eorum inten-
tio; sed tantū prospicere quieti Reipub.
quoad Forum exterius, & lites dirimere.
Merito ergo non potest quisquam prædi-
ctis legibus se iuuare quoad Forū consciē-
tiæ; nec eis tutus in Foro animæ esse. Faciūt
not. in d. Dif. 6. Quod intellige si cum mala
fide præscripserint. alias secus; vt per Re-
bel. sup. num. 10. ad fin.

Et aduerte circa primum dictum, magnā
esse dissentionem inter DD. de quibus late
per Ant. Gabr. 3. tom. Cōmu. opin. lib. 5. tit.
de Præscript. concl. 3. & 4. pag. 302. cū seq.
Quidam enim tenent quod supra diximus,
videlicet, valere præscriptionem actionum
personalium, etiam cum mala fide: limitan-
tes textum in dicto c. final. vt solū proce-
dat circa præscriptiones rerum alienarum;
quasi aliud sit præscribere sciēter quod tuū
est; & aliud quod tibi debetur. argum. text.
singul. in l. Aurelius. §. Mæuia testamēto. ff.
de Liberat. legat. per quem dicit Bal. in l.

Cum necessitatem. C. de Fideicom. quod
si testator legat liberationem omnibus suis
debitoribus; non intelligitur legata libera-
tio illius, qui possidet res testatoris.

Alii autem sunt tenentes cōtrarium, scili-
cet text. in dict. c. final. etiam procedere cir-
ca præscriptiones actionum personalium.
Quia reuera etiam in prædicto casu daretur
præscriptio rei alienæ cum mala fide, videli-
cet præscriptio actionis mei creditoris, cō-
tra dictum cap. final. annullans, & prohibens
omnem præscriptionem rei alienæ cum ma-
la fide, ibi, *Synodali iudicio diffinimus, vt
nulla valeat absque bona fide præscriptio, tã
canonica, quàm ciuilis.* quod & verius cre-
do; & admisit Ordinatio Regni Portuga-
lib. 4. tit. 79.

3 Prædicta verò intellige in præscriptioni-
bus earum actionum, siue rerum quæ fieri
nequeunt sine peccato, quales sunt debito-
rū quæ sine interpellatione soluere teneor.
secus tamen est in aliis, vt in præscriptione
libertatis aduersus seruitutem rusticam, se-
cundum Abbatē in dicto c. final. n. 13. in fi.
quicquid dicat Fel. ibid. post Imol. n. 3. & in
præscriptione sententiæ iniuste, secundum
Fel. in dict. cap. final. num. 4. & similibus.

Et ratio diuersitatis est, quia prædictum
cap. fin. solū se fundat in peccato. vnde,
sublata culpa ex parte præscribentis, stan-
dum erit iuri cōmuni, vel municipali; cū
prædictum caput sit correctorium. vnde nō
debet extēdi ad casum diuersum, diuersq;
rationis, & in quo cessat ratio legis corre-
ctoriæ. Hinc collige Ordinationem Lusit.
lib. 3. tit. 94. §. 3. qua cauetur denegari au-
dientiam domino bestiæ deperditæ ob euē-
tum, & turbinē fortunā, post quatuor men-
ses, factis diligentis, de quibus in dicta Or-
dinatione, non procedere, nec habere locū
in Foro conscientie; prout annotauimus
verb. Bona. Dif. 1. versic. Hinc caueat.

SUMMARIVM.

1 **P**ræscriptio immemorabilis, habet vim priuilegii. secus in Foro conscientie, si veritas sit in
contrarium.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **P**ræscriptio immemorialis, habet vim
priuilegii à Principe ex certa scien-
tia concessi. Communē dicit Bello.

consi. 55. numer. 5. Vnde qui est in posses-
sione alicuius iuris, seu iurisdictionis per
tam longinquū tēpus, vt eius memoria nō
sit

Zz 2

fit

Præscriptio.

fit in contrarium; securus est in Foro externo, etiam si sit tale, ut sine concessione seu privilegio Principis, vel Pape, possideri ab eo non posset, secundum Bello. consi. 55. num. 3.

In Foro verò conscientie, non erit securus, si certus sit tale privilegium numquam fuisse obtentum. Et in his verificatur doctrina communis (de qua per Alex. in l. Cum aliquis. C. de Iure delib.) nimirum tempus immemoriale non suffragari, si constet de mala fide præscribentis. Refert Coua. Reg. Possessor. 2. p. §. 8. n. 4. Nec mirum, cum præscri-

ptio hæc, seu possessio immemoralis absque alio titulo innitatur præscriptioni. Decret. cōf. 85. col. 2. quæ locum non habet in Foro anime, cum alias constet de veritate in contrarium. Ex quibus collige vnum mirabile, nimirum præscriptioni ordinariæ cum titulo, & bona fide non nocere malam fidem superuenientem post præscriptionem, ut habes inf. Dif. 6. In hac verò immemorali, quæ est potentior, nocet. Facit c. 1. de Præscri. in 6. ubi data incapacitate, nec præscriptio immemoralis procedit. Docet Oldra. cōf. 254. Cōferunt notata inf. Dif. 7.

SUMMARIVM.

P *Præscriptio nulla datur quoad peccata, in Foro anime.*

2 *Secus in Foro contentioso, ubi diuturnitas temporis saltem, minuit poenam.*

DIFFERENTIA QVARTA.

P *Præscriptio nulla datur quoad peccata; nec diuturnitas temporis, etiā millenaria in peccato excusat in Foro anime; nec minuit peccatum, immò ipsum grauat. c. si de Cōsuet. ubi inquit tex. Tantò sunt grauiora peccata, quāto diutius infelicem animam detinent alligatā. Ad idē tex. in c. Non debet. in fin. de Consang. & affinit. c. Non satis. de Simon. gl. verb. Poenitentia. in c. Admonere. 33. q. 2. quam exaltat Nauar. ubi plures commendantes refert in c. 1. in princip. de Poenit. dist. 5. in glo. verb. Perseuerauerit. nu. 127. Rochus latè in repet. c. final. in 1. notab. de Consuetu. Abb. in c. Cum haberet. n. 4. de Eo qui duxit in matrimonium. & in cap. fin. n. 12. de Præscription. ubi dicit in Foro poenitentiali, peccata, & crimina tempore non præscribi, nec remitti, seu tolli. Quod cōfirmatur ex notatis per eundē Abb. in c. Licet causam. de Proba. col. 13. ubi dicit quod ubi ius agendi fundatur super peccato; ut actiones de dolo, numquā præscribitur. Refert, & sequitur Fel. in c. fin. n. 2. de Præscription. Idē dic quoad actionē furti. Et ideo res furto ablata à quocumque;*

euinci potest. nec præscribi potest.

2 *At in Foro contentioso diuturnitas temporis minuit poenam peccati, seu delicti. l. Si diutino. ff. de Poenis. adeò, ut post quinquenniū, non possit quisquam accusari de adulterio. l. Adulter. C. Adulter. & generaliter aduersus quodlibet crimen procedit præscriptio 20. annorum; ita ut post prædictum tempus, non possit quisquam accusari de eo. l. Querelam. C. de Falsis. l. Adulterium. C. de Adulter. etiam si delictum fuerit occultum. Communem dicit Gargian. cōf. 124. nu. 17. qui habetur inter consilia crim.*

Ex prædictis collige vnum singulare, videlicet in Foro anime non posse quemquā se excusare ob non usum, vel ex consuetudine. verbi gratia, Aduocatus negligēs, vel fouens iniustam causam, non est in usu apud plures Confessarios, ut compellatur resarcire damna, contra notata supra, sub verbo Obligatio. in Diff. 3. sed non ideo tutus erit apud Deum, quia in hoc Foro non prodest præscriptio, nec non usus; immò quod semel est malum, vel restitutione dignum; semper est malum, & obligat restitutio.

SUMMARIVM.

2 **M** *INOR lefus, post quadriennium non restituitur, nisi si læsio enormis, vel enormissima.*

2 *Lædens minorem, tenetur in conscientia damna resarcire, etiam si minor nihil petierit infra quadriennium.*

DIF.

DIFFERENTIA QVINTA.

CONTRAHENS cum minore, vel Ecclesia, & eos lædens: transacto quadriennio, ad petendam restitutionem læsionis concessio, non tenetur in Foro exteriori ad satisfactionem, siue refectionem predictæ læsionis; nisi læsio sit enormis, vel enormissima. Ita notat DD. præcipue Abb. in c. 1. n. 12. de In integ. resti. & in c. Cū causam. de Empt. Deci. cōli. 36. nu. 9. dicit communem las. cōli. 55. nu.

2. vol. 1. Couar. lib. 1. Variar. cap. 3. num. 14. Costa in l. Gallus. §. Et quid si tantum. num. 75. & 80. ff. de Libe. & posthu.

In Foro tamen cōscientiæ, tenetur ad dāni, & læsionis cōtingentis compensationem. Ita tradit singulariter Couar loco sup. citato n. 5. Præscriptio enim illa quadriennalis est instar illarum, de quibus diximus sup. Dif. 2. vnde ibi vide rationem diuersitatis.

SUMMARIVM.

PRæscriptio completa, securus est in cōscientia possessor, licet superueniat mala fides; quicquid alii dicant.
 2. Dummodo præscriptio sit facta cum iitulo, & bona fide.
 3. Præscribens cū mala fide, & præscriptione statutaria, non est tutus in conscientia. Vt si dominus præscribat salariū famulo. Fal

lit in triennalli possessore Beneficii. ibidem.
 4. Hæredes malæ fidei possessoris, an præscribant, non obstante mala fide testatorum.
 5. Dominus naturalis rei præscriptæ, si recuperet rem sine vi; an teneatur illam restituere præscribenti: vel an possit penes se retinere.

DIFFERENTIA SEXTA.

POST præscriptionem completam, si perueniat mala fides, quidam tenent, licet quoad Forum exterius sit securus: in Foro tamen conscientie quemquam teneri rem restituere. Ita Bart. Ant. de Butr. Ioan. Andr. & Summa Rosella, quos refert Couar. in Regul. Possessor. 3. par. §. 2. num. 1. Idem tenet Alciat. in l. 3. C. Famil. herisc. & Addi. Abb. in cap. Quia plerique. sub numero 25. de Immunit. Eccles.

Sed contraria sententia, scilicet in vtroque Foro esse securum, est omnino tenenda, quam latè defendit Couar. vbi supra, & eam tenet glossa in capit. Vigilanti de Præscript. alia in Regul. Possessor. in 6. alia in capit. 1. 14. quæst. 6. alia in capit. Si virgo. 34. quæst. 2. alia in capit. 1. de Concessione præb. & satis probatur per text. in cap. Veniens. de Præscript. ibi, Quia si consummata erat, quando ab Alexandro Papa priuilegium impetrauit, iuri præscriptionis renunciasse videtur. & sequitur D. Thom. Quodlibeto 12. artic. 21. estque communis opinio tam Canonistarum, quam Theologo-

rum, teste Imol. in cap. final. nu. 30. de Præscript. Tiraq. in tract. Cessante causa. limit. 12. n. 16. Menoc. de Recup. poss. remed. 16. nu. 17. Castro de Lege poenali. lib. 2. cap. 5. Couar. vbi supra, Soto lib. 4. de Iust. quæst. 5. art. 4. conclus. 2. vers. Et ratio est. & quæst. 7. art. 2. col. 3. §. Quo fit. ad fin.

2. Intellige tamen esse verā in præscriptione per legē canonicam approbata, scilicet cū concurrat cum ea titulus, & bona fides.
 3. Nam in aliis præscriptionibus quæ sunt, vel Iuris ciuilibus, quibus sacri Canones non consentiunt, vel legum particularium Regnorum, vel statutorum ciuitatum, quibus statuitur, ne post aliquot annorum decursus debitum peti possit; secus dicendum est, teste Nauar. cap. 17. num. 85. vt & diximus supra Differ. 4. Nec mirum, cū tales leges, vel statuta loquantur de debitoribus scientibus debitum; & ob negligentiam creditorem non soluentibus; & sic de malæ fidei possessorib. & ideo præscriptio eorum non valet in Foro conscientie. Comune dicit Paris. in Rub. de Præscript. n. 32. & alii relati 2. tom. Commu. opin. lib. 7. tit. 2. nu. 38.

Zz 3

Hinc

Hinc dicit Henric. de Indulgent. cap. 36. §. 6. in glo. H. quod salarium famuli expulsi præscribit dominus in Foro fori: at in Foro conscientie id non prodest. idem Rebel. de Obliga. iust. 2. p. lib. 14. quæst. 13. num. 13. Fallit tamen in Beneficiario triennali, ut diximus, verbo Possessio. Diff. 1.

4 Sed quid dicendum erit de eorum hæredibus, bonam fidem habentibus? certe, neque; istis proderit vsucapio in Foro canonico, & animæ, teste Anto. dicto capit. Si diligenti. Palat. Ruuios in Repetit. Rubri. de Donation. inter vir. & vxor. ad fin. iuncto Abbate in cap. De quarta. num. 9. de Præscript. & in cap. Nihil. nu. 8. eodem tit. & Bero. in dicto cap. De quarta. nu. 15. & Balbo. de Præscript. 2. par. tertiæ principalis, quæst. 12. num. 11. de quo vide latissimè per Anton. Gabri. 3. tom. Commun. opin. lib. 5. tit. de Præscript. conclusionem 5. per totam pag. 304. Et ratio est, quia mala fides auctoris nocet successori, tam vniuersali, quam etiam singulari. Auth. Ut sponsal. largit. §. Rursus. Idem probat text. in l. Vitia. C. de Acquir. possession. & in l. Cum hæres. & in l. An vitium. ff. de Diuers. & temporal. præscript. & in l. Nec vsufructuarii. C. de Vsufruct. & in l. Si ego. §. Partus. ff. de Public. in rem. action. & in l. fin. C. Comun. de Vsucapion. & tenet glo. 1. in l. Pomponius. §. 1. ff. de Acquirend. possession. communiter approbata teste Alex. ibidem, numer. 2. & consil. 72. col. penult. vol. 6. Socin. consil. 106. num. 6. ubi dicunt ita seruari tam de Iure canonico, quam de Iure ciuili. Idem Balb. ubi sup. nu. 11. & 12. & ita tenendum.

Quamuis Dynus, & alii relati à Couar. dicta Regul. Possessor. 2. par. §. 9. nu. 1. post princip. & nu. 3. in fin. teneant, Iure canonico posse hæredem præscribere rem, mala fide à defuncto possessam; modò ipse hæres nolit uti possessione ipsius defuncti. Quod in præscriptione 30. annorum admittit Couar. ubi supra in fine. Quia cum in successione non sit vera mala fides, sed à iure ficta, ob representationem defuncti, vel auctoris, & sic nullum peccatum in se contineat; non mirum si cum ea, etiam de Iure Pontificio præfata trigenaria præscriptio in tali successore admittatur. Quare excepta dicta trigenaria præscriptione, nullus succes-

sor poterit se vlla alia præscriptione tueri; si eius auctor rem ipsam cum mala fide possederit; sed quodcumque, etiam post completam præscriptionem, id rescierit, tenebitur rem vero domino restituere.

Sed contra hæc faciunt notata per Paul. de Cast. in l. Si quis sub conditione. in fin. ff. de Cond. instit. & consil. 285. incipit. Hæreditas dictæ puellæ. & Fel. in cap. fin. de Præscript. num. 7. §. Secundam saluationem. ubi dicunt debitorem, quando ignorat se debitorem, puta heredem primi debitoris, posse præscribere. per cap. Qui in ius. de Regul. iur. in 6. & esse tutum in conscientia post completam præscriptionem statutariam, licet oriatur postea mala fides. quos libenter sequor. Cum enim statutum possit abbreviare ista tempora; non video rationem differentie, quare non possit iste præscribens esse tutus finita præscriptione; sicut est tutus præscribens iure communi. Quod tamen intellige verum, dummodo præscribat rem debitam, non tamen rem alterius. Tunc enim cessat ratio malæ fidei auctoris, de qua supra; per notata per Ludouic. Rom. consil. 201. incipit. Pro decisione. in princip. & Fel. supra nu. 6. Adde notata supra sub hoc verbo in Diff. 2.

5 Iam verò consurgit hic pulchrum dubium, an cum res præscripta deuenit in possessionem prioris domini sine fraude, & vi; teneatur rem ipsam in Foro conscientie restituere secundo domino præscribenti. Pro parte affirmatiua facit, quia iam res non est eius, sed alterius; cum per præscriptionem, præscribens factus sit dominus illius, auctoritate vtriusque iuris tam ciuilis, quam canonici. Et licet videatur durum cogere dominum naturalem ad rem alias suam domino ciuili sponte restituendam, quam fortè sine culpa sua amisit, & fuit contra se præscriptum: quia tamen præscriptio, & vsucapio est secundum equitatem naturalem; ut est receptum, teste Constan. in Rubr. Instit. de Vsucapion. num. 2. & 4. Mencha. de Controuer. illust. lib. 2. cap. 52. num. 1. Couar. in Regul. Possessor. §. vnico. numer. 5. Nauar. cap. 17. nu. 85. Sor. lib. 5. de Iust. quæst. 5. art. 4. Bero. post Abb. & Fel. num. 10. in Rub. de Præscript. & ibidem Alcia. num. 5. contra glossam in cap. Ius generale. 1. dist. & glossam,

glossam in §. Ius autem civile. verb. Ius civile. Inst. de Iure natural. quæ communiter reprobantur, secundum prædictos: & prædicta æquitas sit specialis, & scripta, ac posterior: procul dubio videtur ei standum, per notata per glossam, & las. ibi num. 3. in l. Placuit. C. de Iud. & per Addit. ad Gozad. l. 2. num. 165. C. de Pact. inter emptor. Corn. consil. 157. col. 2. vers. Et licet glossa. vol. 2. Vincent. de Franch. Decif. 219. n. 6. & Cauall. in Indice Decisionū. v. Aequitas. & Decif. 44. num. 36. part. 1. vbi dicit æquitatem specialem præferri regulæ generali iuris cōmunis. Videtur ergo præferendum esse dominum civilem domino naturali, etiam in Foro animæ, cum in hoc casu non agamus de preferenda æquitate contra rigorem; sed de præferenda æquitate scripta, & speciali, contra æquitatem in genere, vel saltem derogatam in specie, & per consequens standū esse posteriori, per c. 1. de Constit. lib. 6. & l. Non est nouū. ff. de Legi. Adde cap. 1. de Rescript. vbi,

quod generi per speciem derogatur.

Pro parte verò negatiua, scilicet non teneri restituere in Foro conscientie facit, licet præscriptio sit secundum æquitatem, negari tamen non posse fuisse introductam à iure civili contra verum domini consensum; nec acquirere rem præscriptam ipsum præscribentem de iure naturali, sed tantum de iure civili, & Canonico, absque verò consensu domini. Quibus stantibus, videtur magis æquū vt iste dominus naturalis possit remanere cum illa re, alias sua, dum non petitur ab eo, vel compellitur à Iudice eam restituere. Aegrum enim, & durum nimis videtur, vt Confessarius cogere teneatur poenitentem ad restituendam rem, cuius ipse est dominus naturalis, nemine ab eo illam petente; & vt ipse dominus naturalis sua sponte se spoliaret re, alias sua, & ad id eum compellamus. Pro quo faciunt notata, sub verb. Lex. in Differentia 8. & verb. Poena. Differentia. 20.

SUMMARIVM.

DIVTURNITAS temporis minuit peccatum in Foro exteriori, & auget in interiori.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

DELICTA antiqua in Foro exteriori mitius puniuntur, quam recentia, l. Si diutino. ff. de Poenis. vbi Modestinus ait. *Si diutino tempore aliquis in reatu fuerit, aliquatenus poena eius subleuanda erit.* Et iterum, *Constitutum est, non eodem modo puniendos eos esse qui longo tempore in reatu agunt; sicut eos qui in recenti sententiam accipiunt.* Hinc dicit Nauar. in cap. 1. in prin. num. 125. de Poenit. dist. 5. Eum qui occidit hominem ab hinc decem annis, non esse decapitandum; quia poena ordinaria homicidæ est mors. l. 3. C. de Episco. audien. sed ille homicida læuius est puniendus, ex dict. l. Si diutino. Ergo non morte. Quod tene mente perpetuo, quia fortasse aliquando honorabit te. Et in confirmationem dict. l. Si diutino. obserua, multa esse crimina, quæ tempore præscribuntur. Nam accusatio adulterii quinquennio tollitur. l. Adulter. C. de

Adulte. & crimen falsi, & aliæ accusationes criminales viginti annis tolluntur. l. Quærelam. C. de Falsis. non ergo mirum si temporis diuturnitas diminuat poenam delicti.

In Foro verò conscientie, non imponetur minor poenitentia pro crimine, & peccato antiquo, quam pro recenti, vt tradit Panor. in cap. Cum haberet. de Eo qui duxit in matrim. & Nauar. sup. num. 127.

Denique obserua, licet de Iure civili temporis diuturnitate crimina præscribantur; tamen de Iure Canonico crimina non præscribi, quoad poenas spirituales. De hoc est gl. sing. in cap. Admonere. verb. Poenitentia. in fin. 33. quæst. 2. dicens, posse maritum accusare uxorem de adulterio ad effectum diuortii, etiam vsque ad millesimum, & quandocumque; quam gl. exaltat Nauar. plures commendantes referens, in dict. cap. 1. in prin. in gl. Perseuerauerit. dict. num. 127.

PRO-

P R O M I S S I O

S V M M A R I V M.

POLLICITATIO *præfenti, vel abfenti
facta, an valeat in utroque Foro.*
2 *Promiffum vel determinatio in animo tã-*

*tum facta, dandi aliquid alicui, vel facien-
di pro eo, cum intentione fe obligandi; an obli-
get in conscientia.*

D I F F E R E N T I A P R I M A.

POLLICITATIO, seu promiffio
simplex (quales sunt quæ fiunt ab
aliquo vltro, & ex suo motu, sine
alicuius petitione) fi fiat homini
præfenti, & acceptanti, obligat pollicitantē
eodem modo quo pactum nudum. Quia
eò ipfò quòd acceptatur, tranfit in pactū.
arg. l. Si ftipuler. §. fin. ff. de Verbo. facit
gl. in l. Confensu. ff. de Actio. & oblig.
docet Barbof. 3. par. l. 1. num. 14. ff. Solu.
matri. & Rebel. de Oblig. iust. 2. par. lib.
18. quæft. 1. num. 1. in fin. Et consequen-
ter producit actionem in Foro canonico,
per not. in cap. 1. de Pact. & verb. Obliga-
tio. in Differentia 10. Dummodò fiat ex
caufa; per ea quæ dicemus infra Differen-
tia 9.

Si autem non acceptetur exprefse, fed
taceat: putant quidam; vt Azor loco infra
citando, & Communis teste Couar. in Rub.
de Testa. num. 13. & Rebel. fupra, num. 2.
cenferi acceptatam; quia tacens confentire
videtur in iis quæ funt fibi proficua. Nihilo-
minus tamen propter inurbanitatem nō
acceptantis exprefse, nec gratias exhiben-
tis; cenfeo non remanere obligatum pro-
mifforem in vlllo Foro, vt optimè aduertit
Rodrig. verb. Prometas. conclufione 2. &
tenet Grego. Lop. ad l. 26. Par. 5. tit. 11. &
Gomez lib. 2. Refolu. cap. 9. num. 2. Si
enim acceptaffet, tenebatur referre gratias.
Quod cum non fecerit; tacendo ceniendus
eft non acceptaffe.

Si verò pollicitatio fiat abfenti. Si quidem
mittatur nuntius, vel epiftola, admonens
promiffarium de ea: in Foro exteriori etiā
canonico, donec acceptetur, nullam produ-
cit actionem, nec obligationem, & idcō

potest reuocari. fecundū Guid. Pap. (vbi
late) Decif. 222. per totam. Ratio eft, quia
abfenti non queritur, ante acceptationem;
ideft abfens per dictā pollicitationem non
acquirat actionem contra pollicitantem. vt
l. 2. §. Sed fi quis donaturus. & l. Abfenti.
ff. de Donat. docet Bar. l. Si vnus. §. Pactus.
col. 4. ff. de Pact. Feli. cap. Si cautio. col. 6.
Fallen. 2. de Fide iust. post Abb. ibi num. 6.
Couar. in cap. Quamuis pactum. 2. par. §.
4. num. 15. Iul. Clar. §. Donatio. quæft. 12.
num. 1. & 2. Rebel. fup. lib. 1. quæft. 3. nu.
15. & lib. 18. quæft. 2. num. 7. & quæft. 4.
num. 2. Soto lib. 3. quæft. 5. art. 3. §. de Do-
natione. & lib. 7. de iust. quæft. 2. art. 1. Idē
de legato. l. Si tibi homo. §. Cū feruus.
de Lega. 1. Cuia. in l. A Titio. post gl. 1.
ff. de Fur. Et ratio rationis eft, quia ante ac-
ceptationem non adest nifi cotenfus folius
pollicitantis. At obligatio ciuilis (ex qua
oritur actio) non potest efle, nifi interue-
niente confensu duorum l. 1. & l. Iurifgen-
tium. §. Sed cum. & §. Igitur. ff. de Pact.
Bar. & Couar. vbi fup. Ergo &c. Et confir-
matur, quia vbi nullus eft qui accipiat, ibi
nullus eft qui donet; fiquidem donare re-
fpectiue fe habet ad accipere, vt docet Fr.
Ludo à Beia. 2. par. Caluum confci. Cafu 2.
ex propositis. 26. Maii. 1583. pag. 277.

In Foro verò conscientie, cenfeo non
poffe fieri reuocationem, fed expectandum
efle refponfum promiffarii, an acceptet,
nec ne. Ratio eft, quia omne promiffum
de re licita, debitum eft in ore fideli; eftq;
ad implendum. cap. Qualiter. de Pact. &
vt vulgo dicitur. *Quien promete, en deuda fe
mere.* Huc accedit, a Deo non fieri differen-
tiam, nec difcrimen inter iuramentum, &
simplicem

simplicem loquelam. cap. Iuramenti. 22. quæst. 3. & negari nō potest promissorem, postquam misit epistolam, manere obligatum tamquam hominem veracem, fidelem, & honoratum, non retrocedere ab eo quod semel alicui promissit, nisi iam iusta aliqua causa recenter superuenisset, ut palam est, & docet D. Tho. 2. 2. quæst. 88. art. 3. ad 1. ubi in hac promissione simplici, quæ secundum nos dicitur pollicitatio, facit differentiam inter Forum iudiciale, & conscientie: nempe in iudicali, & civili, nullam insurgere ex ea obligationem iuridicam, & civilem; bene tamen obligationem naturalem. sequitur Lopez. 2. par. cap. 30. quæst. 3. §. At quando. & expressius Panor. in c. Cum inter vniuersas. de Elect. sentit Rebel. ubi supra, 2. parte lib. 18. quæst. 2. num. 9. & in specie tenet Azor 3. par. Inst. mor. lib. 11. tit. de Pollicitationibus. cap. 2. quæst. 3. §. Si promissio fiat quinto modo. Allegat in id l. Qui absenti. ff. de Acqui. pos. Facit etiam tex. celebris in cap. Si tibi absenti. de Præb. lib. 6. & probat gl. memorabilis. in cap. Quoties cordis oculus. verb. Per te. 1. quæst. 7. de qua facit magnum festum, & eam pluribus ornat Feli. dict. cap. Si cautio. col. 6. & etiā Ias. in l. Qui Romæ. §. Flavius. num. 24. de Verb. oblig. licet Rebel. supra, quæst. 5. num. 7. ad fin. dicat etiam post acceptationem non teneri promissorem, nisi ex honestate: cum tamen idem in 1. par. lib. 1. quæst. 4. num. 6. teneat ex simplici promissione, qua se promissor ex iustitia alteri obligare intendit, nasci obligationem iustitiæ commutatiuæ. Sed ipse se declarat dict. quæst. 4. num. 1. ad fin. in lib. 18. distinguendo intentionem promittentis. an scilicet ex honestate; an ex iustitia intenderit se obligare. Idem quæst. 2. ibid. nu. 6.

Vnde cauendum est à Couar. sup. quatenus inuehit contra Panor. dict. cap. Cum inter. ad fin. & eum tamquam contraria asserentem reprehendit. Non enim sunt contraria dicere ex pollicitatione non posse agi ad interesse, etiam in Foro canonico, si promissor pænitet, & reuocet pollicitum; bene tamen peccare retrocedendo. Nam reuera ponit præfatam differentiam, & sentit ex dicta pollicitatione oriri naturalem

obligationem; non tamen iuridicam, seu civilem; quicquid contra teneat Coua. sup. Et ex quo naturalis nascitur, poterit agi contra retrocedentem per viam denunciationis Euangelicæ, ut testatur Feli. ubi supra. Attamen verum est, si promissor non misit epistolam, nec etiam nuntium: tunc posse quandocumque pænitere, & reuocare pollicitationem, ut post alios, docet Rebel. sup. q. 2. n. 6. lib. 18. Adde not. v. Contractus. Differentia 8. Et in hoc casu procedit opinio Bart. dict. §. Pactus. & Couar. sup. dicentium ex pollicitatione non produci naturalem obligationem. Nam ante missam epistolam, vel nuntium, non videtur promissor plenè deliberatus ad completum promissum. Secus post. Nam, & tunc iam videtur ius ad rem quæsitum ipsi promissario. arg. dict. cap. Si tibi absenti. Facit denique quod ipse met Couar. ibid. ad fin. vers. 6. principaliter concludit, scilicet naturalem obligationem non dependere, nisi à promittente, eiusque consensu, qui perfectissimus est, etiam antequam promissarius acceptet. Cur igitur non orietur ex pollicitatione absenti facta, naturalis obligatio? Vtique sanè orietur, modo constet animus presentis ad obligationem; ut & lege lata Castellæ decretum est. in l. 3. tit. 8. lib. 3. Ordi.

Ex prædictis videtur colligi decisio illius quæstionis à DD. passim tactæ, an scilicet quis maneat obligatus in conscientia ex sola determinatione animo concepta dandi aliquid alteri, vel faciendi pro eo, etiam cum intentione se obligandi. Nam si promissio verbis expressa dependet ex solo consensu, & hæc obligat, si animo se obligandi sit facta (ut proxime diximus) idem dicendum videtur de promissione interna, cum quis apud se firmiter statuit dare aliquid. Nam si animo se obligandi id decreuit apud se, manebit obligatus in conscientia; quamuis nullo exteriori signo, vel verbis id exprimat ac declaret. Ita Ang. verb. Pactum. §. 1. Soto lib. 4. de Iust. quæst. 5. art. 1. & lib. 7. quæst. 2.

Pro quo faciunt quæ diximus supra, in principio. Nam si promissio facta absenti obligat. Ergo hæc pariter obligabit; quia tā ignota est illa, quam ista. Et confirmatur ex tra-

ex traditis per D. Tho. 2. 2. quæst. 88. art. 3. ad 5. ubi dicit peccare, & infideliter agere eum, qui non adimplet promissionem, sed mutat animum, & poenitet.

Sed contrarium est verius, scilicet non teneri in conscientia illud animo cōceptum, quamvis aliàs sit firmiter, & deliberato animo statutum, adimplere; sed posse mutare voluntatem quodcumque; ex suprà traditis. Si enim promissum absenti, & nō ei significatum literis, aut nuntio, potest liberè reuocari, ut suprà diximus: quanto magis id ipsum poterit quod sua tantū mēte habet conceptum? Nam lex priuata à sola, & libera voluntate decreta, potest semper ab eodem libere reuocari. Ob hanc enim rationē testamentum viuente testatore potest quodcumque reuocari. Quæ enim à sola nostra voluntate dependent, possunt pro libito nostro mutari, dū non transeunt in aliam obligationem.

Et confirmatur ex not. per D. Tho. 2. 2. quæst. 88. art. 1. & in 4. dist. 38. quæst. 1. art. 1. ubi distinguit inter promissionem factam Deo, & eam quæ fit homini. Nam inquit, eam quæ fit Deo obligare, quia Deus cor intuetur, & corde cum Deo agimus, & tractamus. At promissione interiore non obligamur homini, nisi ipsa exterius declaratur. Hinc dicitur. *Verbis ligari homines.* Et Prov. 6. *Captus est propriis verbis, & illaqueatus sermonibus oris sui.* Quibus verbis fatis innuitur hominem non obligari homini, nisi quando illum consensum exterius indicat, cum promittendi intētionē. Ita Caiet. 2. 2. quæst. 88. art. 1. Thom. de

Argentina in suo tract. de Matrim quæst. 2. Silu. verb. Pollicitatio. Tabiena. verb. Pactum nudum. num. 2. Fr. Ludo. Beia. 2. tom. Casuum consci. casu 2. ex propositis. 26. Maii. 1583. pag. 277. cum seq. Soto lib. 4. de iusti. q. 5. art. 1. Rebel. de Obliga. iust. 2. par. lib. 4. quæst. 1. num. 4. quamvis malè alleget in id. l. 5 ff. de Pact. & D. Tho. 2. 2. quæst. 82. art. 1.

Sed contra facit, quia ut colligitur ex eodem Beia. pag. 279. omne propositum firmum, cum intentione se obligandi, habet vim promissionis, & obligat.

Sed dic id non sufficere, quia licet proponam firmiter cum intentione me obligandi; nihilominus possum poenitere, dū non declaro, & palam facio ipsum, & acceptatur ab alio; nisi in voto, & promissione Deo facta. quia obligatio non potest esse nisi inter duos: non enim homo obligatur sibi ipsi, sed alii; nec alii potest quis se obligare, nisi id verbis, vel signis manifestet: quia per solum conceptum interiorem homo non ordinatur ad alium. Id enim solum est Angelorum. & sic non ligatur, etiam si promissio interna sit cum intentione se obligandi; quia resoluitur infirmum tantū propositum. Ita Beia. sup. pag. 280. vers. At dubitabis. & hanc partem dicit perquā probabilem Soto sup. in Respons. ad 1. in fi. Si verò quis ad dict. conceptum addat animum se in conscientia obligandi, tunc tenebitur. Ita Beia. sup. pag. 280. quia tunc talis promissio implicite, & virtualiter fit Deo, & est velut quoddam votum.

SUMMARIVM.

PROMITTENS factum alienum, quando teneatur.

DIFFERENTIA SECUNDA.

PROMITTENS factum alienum, in Foro exteriori de iure ciuili ad nihil tenetur. Nam talem promissionem, seu stipulationem tamquam inanem, & in potestate promittentis minime positam ius ciuile improbat, & sic ei nec obligationem, nec actionem tribuit, ut probat tex. in l. Stipulatio ista. in prin. ff.

de Verbo. obliga. & in §. Si quis alium. Inst. de Inutil. stipul. docet Ias. in l. Quoties. ff. de Verbo. oblig. Deci. conf. 345. & Curti. Iunior conf. 124. num. 19.

Fallit tamen in quibusdam casibus. Primus est, quando quis promittit non simpliciter factum alienum, sed se acturum, & curaturum; ut alter illud faciat, ut in dict.

l. Quoties.

1. Quoties. ff. de Verborum obligat.

Secundus est; quando stipulationi fuerit adiecta poena, vt in dict. l. Stipulatio. vers. At si quis velit.

Tertius est, quando stipulationi adiicitur iuramentum, vt docet Couar. in cap. Quauis pactum. 2. par. §. 5. num. 2. & ita seruatur in practica tam in Foro ciuili, quàm canonico, propter vim, & reuerentiam ac religionem iuramenti.

In Foro verò animæ, ex sola præfata stipulatione, & promissione oritur naturalis obligatio, ad hunc effectum. Videlicet vt promissor teneatur curare, & facere quod alter promissum opere compleat, & exequatur. secundum Couar. vbi sup. Conferunt notata in Differentia præced.

Et obserua, promittentem factum alienum cū effectu, & nomine proprio adimplendum, non liberari adhibendo summā opem, & diligentiam ad complendum id, quod cum effectu promissit; nisi id cum effectu fiat. aliàs de proprio tenebitur soluere interesse. Ita tradit Deci. conf. 325. n. 1. Paul. Parif. consil. 110. num. 17. cum seq. lib. 1. Stepha. Ver. conf. 162. lib. 1. in prima parte. Ruin. cōf. 132. lib. 1. Tho. Grāma. decis. 102. num. 81. cum seq. & Bart.

conf. 236. par. 1. De quo vide latius per Maran. in disputatione 7. per totam.

Qui verò cum iuramento promittit factū alienum; in Foro conscientie, & etiam de æquitate canonica satisfacit adhibendo omnem diligentiam, vt fiat. Quia hoc solum videtur iurasse, se facturum, & curaturum, vt docet gl. not. fin. in cap. Ex rescripto. de Iureiu. Cui est simil. in cap. Ex literis. 2. de Sponsa. & in cap. Sicut ex literis. in gl. 1. eod. tit. & in cap. Eleutherius. 91. dist. in gl. 2. & in cap. Tibi domino. 63. dist. in gl. fin. sequitur Abb. dict. cap. Ex rescripto. num. 10. & ibid. Feli. num. 17. Idem Abb. dict. cap. Ex literis. num. 6. Ias. dict. l. Stipulatio ista. in principio. Dicit communem Couar. vbi sup. num. 1. Anto. Gom. 2. tom. Varia. cap. 10. num. 23. Alex. dict. l. Stipulatio ista. in principio. num. 5. adde Deci. in l. Impossibile. num. 4. ff. de Reg. iur. & Greg. Lopez in l. 1. tit. 1. Part. 5. Quamuis Deci. dict. cap. Ex literis. num. 6. & Alcia. in l. 4. §. Cato. nu. 139. ff. de Verbo. oblig. contendunt hoc iure non probari. Tamen satis probatur in dict. l. Quoties. ff. de Verbo. Adde Ange. & eius Addition. in summa. verb. Iuramentum. 4. §. 1. col. 3. & 4.

SUMMARIVM.

PROMISSVM seruo, vel Religioso, an debeat solui.

DIFFERENTIA TERTIA.

PROMITTENS aliquid seruo alicuius, vel Monacho, contemplatione eius, & non domini, vel Monasterii, in Foro contentioso non tenetur ad soluendum promissum. l. Naturaliter. ff. de Condi. indeb. & in reg. Quod attinet. ff. de Regu. iur.

In Foro tamen animæ benè tenetur: vnde peccat soluere recusans. secundum Anto. & Abb. post Inno. in cap. Quia plerique. de Immun. Eccl. & DD. in l. Penult. §. Illud. C. de Necessa. seruis instit. Ratio est, quia naturaliter obligatur. per dict. l. Naturaliter. Adde not. verb. Iurisdictio. Differentia 15.

Vnde idem dicendum est in promissione facta per dominum ipsi seruo, & de Abbate circa Monachum; quod scilicet obligantur naturaliter: licet in Foro exteriori non teneantur. l. Interpositas. C. de Transact. tradit Inno. in cap. Insinuante. qui Cleri. vel vouen. Ioan. Andr. in regul. Non est obligatorium. de Reg. iur. lib. 6. in Mercurialibus. & in cap. Cum singula. de Preb. eod. lib. Panor. dict. cap. Quia plerique. numero 9. & 11. & Silu. verb. Restitutio. 2. quæstione 14. Idem docet Rebel. de Obligatione iustitiæ. 2. part. lib. 1. quæstione 8. numero 12. & lib. 18. quæstione 3. numero 3. ad fin.

SVM-

SUMMARIVM.

SPONSVS promittens ducere aliquam;
si renuat, compellitur à Confessario.
Non tamen in Foro contentioso, nisi sint

sponsalia iurata.

3 De rigore tamen iuris compelli potest, etià
in Foro contentioso.

DIFFERENTIA QVARTA.

SPONSVS promittens absque iuramento accipere aliquam, maximè virginem, in uxorem: compellendus est à Confessario in Foro poenitentiali, vt adimpleat promissum. Quia etiam nudum pactum de iure canonico parit obligationem naturalem; vt probat tex. in cap. 1. de Pact. & diximus suprà, verb. Obligatio. Differentia 10.

2 At in Foro contentioso non est compellendus, ex tex. in cap. Requisiuit. de Sponsal. & l. 7. tit. 1. Part. 4. vbi Greg. Lop. id notat, & videtur tenere Soto in 4. distinct. 27. quæst. 2. art. 3. & dicit communem tam Theologorum, quàm Iurisperitorum Rebell. de Obliga. iust. 2. par. lib. 4. quæst. 2.

Hinc dicit glossa in l. 1. C. de Sponsal. quòd alter sponforum potest, altero inuito, recedere ab sponsalibus non iuratis, etiam de iure canonico. Sequitur Cyn. ibi, & Gratian. (licèt sub dubio.) 27. quæst. 2. §. Sed aliud. in vers. final. refert, & sequitur Silu. verb. Sponsalia. numero 10. post casum 17.

Nec obstat, quòd ecclesia nudum pactū compellit obseruare; vt in dicto cap. 1. de Pact. Quia speciale est in matrimonio: tū, quia matrimonia debent esse omnino libera: tū, quia ex matrimonii coactis perniciosus exitus expectatur.

3 Sed obserua, quòd hoc procedit de æquitate, & misericordia, & quando renuens est obfirmato animo, ad non contrahendum, & probabiliter timentur grauià mala si compellatur. Nam de rigore etiam compelli potest in dicto Foro contentioso, ex cap. Ex literis. in 2. de Sponsal. & tenet gl. in cap. Sic quippe. in gl. fin. 27. quæst. 2. dicens, semper compellendum, nisi euidentissima causa sublit: idem tenet gl. verb. Compellas. in fin. dict. cap. Ex literis. & ibi Abb. num. 8. & Prepos. eod. num. dicens communem. Quod maximè seruandum est, quando ex dissolutione sponsaliū, altera persona grauisimum subit detrimentum; vt si puella reputabitur infamis, quòd ab altero fuerit repudiata; vel quando propter cōsuetudinem, & familiaritatem cum dicto sponso, non inuenit sibi æqualem. ex gl. l. 2. ff. de Sponsa. Omni tamen casu potest agi contra renuentem ad interessè.

Collige etiam ex hac differentia vnum mirabile: scilicet, quòd aliquando obseruatum in Foro iudiciali ex æquitate; non obseruatur in Foro poenitentiali. Nam vt hic vides, ex æquitate non compellitur sponfus inuitus adimplere promissum. Et tamen Cōfessarius tenetur cogere ipsū. Vide simile verb. Repetitio. in Differentia 10.

SUMMARIVM.

PROMITTENS ducere aliquam, putans esse virginem; si postea eam cognoscat, & inueniat corruptam: in Foro exteriori compelletur eam ducere.

2 Etiam si probet fuisse correptum, antequàm eam cognouisset.

3 Sed in Foro anime, non tenetur eam ducere.

DIFFERENTIA QVINTA.

SPONSVS promittens per verba de futuro ducere aliquam in uxorem; credens tamen esse virginem; si po-

stea inueniat eam corruptam non ideò poterit eam dimittere in Foro exteriori; sed compelletur eam ducere; licèt probet fuisse corruptam,

2 corruptam, seu stupratam ab alio. Ita probat tex. in cap. Quemadmodum. in princip. de Iureiur. & ibi Panor. & est communis opinio, secundum Nauar. consil. 2. num. 1. de Divort. & in Man. cap. 16. num. 18. Faciunt notata in sequenti differētia, & quod tradit Sot. in 4. distinct. 29. quæst. 2. art. 3. vers. Ad illud igitur. ubi inquit quod error in intellectu, qui non apponitur cōtractui, si non sit de substantia, sed de qualitate personæ; non vitiat matrimonium. Adde nec etiam sponsalia.

3 In Foro tamen cōscientiæ, si sponsus nullo modo cognouisset illam; nec ei promississet eam ducere, si sciuiisset esse ab alio corruptam; non tenetur cum ea matrimonium

contrahere. Ita Cordub. casu 49. & Rebel. de Obliga. iust. 2. par. lib. 4. quæst. 1. nu. 12. ad fin. & sentit Sot. supra, vers. His nihilominus. Sicque est limitandus, & intelligendus tex. in dicto cap. Quemadmodum. & Nauar. in dicto cap. 16. nu. 18. licet Cordub. supra falso putet idem tenere Nauar. in sæpedito cap. 16. num. 19. Et est ratio huius differētiæ eadem cum seq. quia scilicet sine consensu; nec sponsalia, nec matrimonia contrahi possunt. Quæ omnia nota diligenter, & manda memoriæ. quia sunt quotidiana, & bis iam habui in practica. Adde in confirmationem quæ habes verb. Contractus. Differ. 9.

SVMMARIVM.

1 **P**romittens ducere aliquam, si corporis sui copiam faciat, & fuerit virgo: si eā cognoscat, licet inueniat corruptā; tenetur eam ducere in Foro exteriori. Nō tamē in interiori.

2 Idem dic, etiam si fraude idem promiserit, nec apposuerit conditionem virginittatis, sed animo tantum eam conceperit.

DIFFERENTIA SEXTA.

1 **P**romittens se aliquā ducturum, si copiam sui corporis faciat, fueritq; virgo: si eā cognouerit, tenetur eā ducere in vxorē in Foro exteriori; licet virgo non fuerit. Ita tenet glos. in terminis in c. Per tuas. verb. Presumendū. de Condit. appositis. quā dicit comunitè receptā Silu. verb. Matrimoniu. 3. q. 8. pro qua facit text. in §. Ad hæc. & in §. fin. 29. quæst. 1. quatenus probat per errorem virginittatis non dirimi matrimonium. Idem de emptione. Nam emens corruptam, putans esse virginem; ille error venditionē non impedit. l. Alioquin. §. 1. ff. de Cōtrah. empt. Et est ratio, quia talis conditio fuit turpis; & ideò habetur pro non adiecta. ad notata in c. 1. & final. de Cōdit. appositis. Quod si à principio non fuit cōditio turpis, ut quia promissit se eam ducturum, si eā matronæ virginē inuenerint; si postea ad eam accedat animo fornicario ad explorandā veritatem: isto in casu præsumeretur à conditione recessisse, secundum distinctionem cap. Per tuas. de Cōdit. apposit. Et ideò in Foro exteriori cogeretur eam ducere.

Attamen in Foro interiori non tenetur cū ea contrahere matrimonium, si aliter in eā non consensisset, nisi virgo extitisset. Ratio est, quia deficit cōsensus, sine quo nec sponsalia, nec matrimonia contrahi possunt, nec valent coram Deo. ad not. in c. Is qui fidem. de Sponsal. & tenet in terminis Sot. in 4. dist. 29. q. 2. art. 3. Silu. verb. Matrimoniu. 3. q. 8. ubi dicit benè, ac iustū esse ut mulier quæ mentita fuit in fraudem, decepta permaneat, & viro subueniatur, qui fortē intendebat vitare bigamiam; vel nulla dote, etiā copiosa, cōtraheret cum corrupta. Idē post Med. & Specul. Cōiug. tenet Cordub. casu 48 cum duobus sequentibus, & Rebel. loco in Differentia præceden. citato.

2 Sed quid dicendū erit si dicta conditio nō fuit specificata; sed tantum animo concepta, vir tamē fraude, & dolo pronūtit eā ducere, ut sic copiam eius corporis habeat? Certē isto in casu, quia eā decipit, cogeretur in Foro exteriori eam ducere, nisi inter eos esset magna disparitas. Pro quo facit l. 1. & l. Ex dolo ff. de Dolo. & l. In fraudē. C. de Legib. ubi dicitur fraudem, & dolum non debere

Aaa

alicui

Promissio.

alicui prodesse; nec nocere simplicitati alterius. ad idem cap. Ex tenore. de Rescript.

Non tamen teneretur in Foro conscientie eam ducere si putabat virginem, & postea corruptam esse cōperit. Non enim tenetur stare promissioni quam minimè

ab initio fecisset, si vitium illud cognosceret; vt inquit Rebel. vbi supra, nisi casu, quo esset publicè habita pro virgine, & eam diffamasset; secundum Nauar. cap. 16. nu. 19. §. 7. Conferunt dicta, Differentia supra proxima.

SVMMARIVM.

- P**ROMISSVM, ob actum venereum, mulieri soluta occultè fornicanti, an possit peti.
- 2 Et quid in promisso coniugata?
- 3 Et quid si promissum solvatur, an retineri possit.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

PROMISSVM mulieri solute, quæ quæstum palà non facit, in Foro exteriori non debetur. Ratio est, quia leges, & ciuitates, ac iura municipalia solum permittunt eas quæ sunt in lupanaribus, & locis publicis; & nō aliis pretium taxant. Et ideo si post fornicationem, promissa merces petatur; non cogitur fornicarius suam promissionem adimplere. Ita tenet Paul. in l. 4. §. Sed quod meretrici. ff. de Condict. ob turp. caus. Cyn. in l. Cū te. C. eod. Quod multum notat, & extollit Ange. in l. 2. C. eod. quos sequitur las. dict. l. 4. §. Sed quod. nu. 3. & Abb. in cap. Quia plerique. de Immunit. Eccles. num. 14. qui omnes tenent prædictas mulieres, sicut turpiter recipiunt, ita turpiter stipulari. Quorū opinionem propter eorū auctoritatem in Foro exteriori frequentissimè admitti, & à plerisque Iudicibus admittendam fore testatur Coua. in Regul. Peccatum. 2. par. §. 2. nu. 3. & eam dicit communè Adria. in 4. in tract. de Restitutione. §. Oritur alia quæstio. per l. Lucius. ff. de Iure fisci; quatenus probare videtur res datas his occultis fornicariis ad fiscum pertinere, & eas fisco adiudicandas fore. Sed loquitur in alia specie diuersa à nostro casu, vt aduertit Coua. supra. Et quomodocumq; loquatur; eius decisio recessit ab aula. Nullibi enim vidi, nec vnumquam audiui à fiscalibus repeti data istis mulieribus. Vidimus tamen vnum memorabile, Motu proprio factum Romæ, à bonæ memoriæ Xysto Papa 5. scilicet bonæ meretricum, vulgò *cantoneras*, vel *putane Romane*, si per vnum mensem ante obitum non conuerterentur, & desisterent à statu illo turpi, & mortifero, confiscata ipso fa-

cto esse pro subuentione cuiusdam hospitalis. Quo factum est, vt breui tempore dictum hospitale fieret ditissimum.

In Foro verò interiore & cōscientie, quidā (vt Soto lib. 4. de Iust. q. 7. art. 1. §. Maius autem. & Coua. sup.) putant fidem omnino seruandam fore per promittentem mercedē præfatæ occultæ meretrici; & sic soluendā esse mercedem promissam; quia meretur & potuit locare corpus suum, & ob actum illum venereū mercedem stipulari. Si enim actus ille venalis est (vt in præcedenti Dif. not.) parū refert veneat publicè, vel secretè. Nec item refert venditio fiat ab ea quæ vendendi officium publicè habet; vel ab alia; cū ex propria natura rei, materia sit vendibilis; nec eius venditio ratione publici officii permittatur; sed ratione materiæ. Ob quā rationē, hanc partem etiā in vtroq; Foro, veriorē putat Coua. loco sup. cit. Sed contrarium est verius, per ea quæ dicemus Dif. sequente, & verbo Restitutio. Differen. 15.

Idem etiam dicendum esse, à fortiore, de promissione facta mulieri non solutæ, sed vxoratae censeo, scilicet non teneri in conscientia promissorem, mercedem promissam soluere. Tum quia mulier nupta nō est domina corporis sui, sed eius vir. Vnde nō potest corpus suū locare, nec mercedē vllā ob actum illū turpem stipulari, cū in ea nō sit venalis. Tum quia in ea coitus est punibilis, & cōsequenter non potest mercedē promissam petere, per l. Mercalē. C. de Condict. ob turp. caus. Nec obstat qd in prædicto turpi actu, nō vendit mulier propriè corpus suum, sed voluptatem quam vir capiat ex ea. Ita post Sor. sup. docet Rebe. de Obl. iust. 2. p. lib. 18. q. 19. nu. 5. Pro quibus facit fructus

fructus industriales (qualis videtur hic) posse quem iuste capere ex re aliena, ut tenent communiter DD. & tradit Nauar. cap. 17. num. 25. Quia respondeo voluptatem illam veneream esse peccatum, nec separari posse à coitu mortifero, & consequenter tamquam nihil, quod est peccatum, & dignum punitione æterna, non posse venire. Nam contrarium prætere in Foro animæ, videtur absurdum, & à viro christiano alienum.

3 Si autem promissum predictis mulieribus (exceptis coniugatis) solvatur; vel liberè detur aliquid, etiam si plurimum fuerit, per suos amafios; censeo, tuta conscientia posse ab illis retineri; dummodò cesset omnis frusus, seu quævis alia extorsio; per notata copiose sub verb. Restitutio. dict. Diff. 15. & tenent D. Anto. 2. par. tit. 2. capit. 5. Siluest. verb. Restitutio. 2. nu. 2. Coua. vbi sup. Soto lib. 4. de Iust. dicta quæst. 7. artic. 1. ad 2. Nauar. cap. 17. num. 31. vers. Quintò. Toledo lib. 5. cap. 19. numer. 2. Azor. 3. tom. lib. 4. capit. 21. quæstione 2. licet Paul. Comitol.

in Respons. moral. lib. 3. quæstione 6. contrarium defendat, dicens communem; scilicet teneri restituere in conscientia, quod acceperint. Sed tene ut supra. Quod adeò verum est, ut prefatæ mulieres institui possint hæredes per suos amafios, seu concubinaros; ut post alios tradit Couar. sup. nu. 2. post princip.

4 Dixi, exceptis coniugatis; quia quod datur mulieri nuptæ, non potest ipsa in conscientia retinere, sed debet ea restituere, sicut qui vendit rem alienam, tenetur pretiū emptori restituere; quod est contra Couar. Nauar. Sotum. & Toletum supra. Et ratio est, quia coniugata adulterans, facit contra iustitiā, sicut homicida, & Iudex accipientes pro homicidio, & iniqua sententia; ut notat Paul. Comitol. sup. num. 3. Existimo tamen si mulier maritata de mariti consensu vendat, seu locet corpus suum; (& faxit Deus pauci sint qui hoc efficiant) tunc datum tali mulieri non venire restituendum, sed retineri posse in conscientia. Idē videtur in casu superiori, per not. verb. Restitutio. Dif. 14.

SUMMARIVM.

1 **M**eretrici debetur merces in Foro exteriori: non tamen in Foro conscientie. & datur ratio diuersitatis.

2 Refellitur contraria opinio communis, tenens, deberi mercedem in conscientia.

3 Datio, & acceptio pro fornicario actu, est

mala: non tamen contra iustitiā: & ideo meretrix potest ea retinere.

4 Miles se locans in bello iniusto, non potest in conscientia mercedem accipere: non tamen tenetur eam restituere.

DIFFERENTIA OCTAVA.

1 **H**ABENS rem cum meretrice, tenetur in Foro exteriori soluere ei mercedem consuetam; siue eā promiserit, siue non. Ita tenet expresse Coua. in Regula Peccatum. 2. p. §. 2. nu. 1. ad fin. & nu. 4. vers. Secundò.

Pro quo est aptus text. Gen. 38. vbi Iudas mercedem promissam Thamar, quæ habitum meretricium assumpserat, eidem misit post ipsam cognitam; tamquam ad hoc obligatus. Et placet Sot. lib. 4. quæstione 7. art. 1.

In Foro verò cōscientiæ ad nihil ei tenetur, ut sentit Ioan. à Medin. in C. de Restit. q. 20. Duran. in 3. dist. 39. quæst. 4. & docet

Naua. cap. 17. nu. 40. in fin. vers. Quintò infertur. Pro quibus facit tex. in l. Juris gentiū. §. Si ob maleficium. ff. de Pact. & in l. Generaliter. 26. & l. Si plagii. aliās incipit, Si flagitiū. 123. ff. de Verbo. obliga. quibus probatur, promissiones ob turpem causam, tam de præterito, quam de futuro, esse ipso iure nullas. Idem probatur toto tit. ff. & C. de Condict. ob turp. caus. & tenent expresse glossæ (ita intelligendæ) in l. 4. ff. de Condict. ob turp. caus. & in l. 2. C. eodem. & in l. Affectionis. ff. de Dona. vbi dicunt, promissionem de dando meretrici ob operam meretriciam, non valere; nec ex ea agi posse.

Aaa 2

Et

Et ratio diuersitatis inter vtrumque Forum, ea est; nempe quòd meretrices in Foro exteriori permittuntur; & habent suas operas meretricias in eodem Foro venales. Vnde qui ad eas accedit, eo ipso obligat se ad soluendum mercedem, eis solui solitam. & sic cogi potest per Iudicem, si eam soluere recuset. At in Foro conscientiae cum praefatae operae sint damnatae à Deo, ac reprobae: nullo modo mercedem aliquam merentur; sed potius punitionem, & supplicium æternum; ne lucrum ex eo consequantur, vnde præniam iure diuino habere merentur.

2 Contrarium tamen tenent Couar. & Soto locis supra citatis, & Cordu. lib. 1. Quaestio. Theol. quaest. 32. art. 2. Caiet. 2. 2. quaest. 32. art. 7. & Ferd. Rebel. de Obliga. iust. 2. par. lib. 18. quaest. 1. num. 9. & Communis, nempe, deberi meretrici mercedem ex iustitia commutativa, & sic in vtroque Foro. Quorum praecipuum fundamentum est, quòd licet coitus meretricius sit dānatus in vtroque Foro: promissio tamen mercedis, qua parte fit in compensationem, & pretium vsus corporis, qui vendibilis est; pertinet ad iustitiam commutativam. & consequenter debetur post peccatum, praesertim ad promissionem adimplendam, seu ad fidem datam liberandam. Hoc enim praecipue considerauit Iudas in promissione facta Thamar, de qua supra. Cum enim misisset per pastorem hedum quem promisserat; & eam non inuenisset: dixit Iudas, *Habeat sibi, certè mendacii arguere nos non potest.*

Sed certè; salua pace tantorum patrum, supponunt falsum; nempe vsus corporis meretricis ad actum venereum esse in Foro conscientiae vendibilem: ipsumque separari posse ab ipso peccato. Nam in primis, in ipso vsu corporis turpi consistit perfectio, & consummatio peccati. quomodo igitur potest sepeari in rei veritate ab ipso peccato? Reuera enim meretrix petit mercedem propter delectationem illam libidinosam, quam debet exhibere ad se accedenti per vsus sui corporis; & propter eandem promittit vir mercedem; & sic propter peccatum.

Deinde falsum est, praefatum vsus corporis esse materiam vendibilem quoad Deum,

seu Forum conscientiae. neque ex eo, quòd sit vendibilis in Foro exteriori, sequitur esse etiam vendibilem in Foro conscientiae. Ratio est, quia praefatus coitus, & vsus turpis est punibilis quoad Deum. ac per consequens non potest ex eo manere obligatus in conscientia, qui habuit copulam cum dicta meretrice; cum ex vtraque parte versetur turpitudine, & vterque peccauerit.

Nec valet quod aliqui dicunt, nempe, operas meretricis, aut homicidae, ut habent rationem boni vtilis, aut delectabilis, esse quae principaliter emuntur. Nam ut diximus, praefatae operae non possunt separari in opere à peccato: & ideo nullo modo vendi possunt. Quod adeò verum est, ut in isto casu etiam si materia esset vendibilis: quia tamen separari non potest à peccato, non posset vendi. ut docet Naua. loco citato. num. 40.

Quae confirmantur ex eo, quod tradit idem Couar. vbi supra, numer. 2. vbi dicit, quòd quando actus iure humano punitur; nemo potest iure quicquam pacisci, nec stipulari. per l. Mercalem. C. de Condict. ob turp. causam. Etiam si ex propria natura, materia vendibilis sit. Ex quo inferit nu. 3. per eandem. l. Mercalem. si coitus fornicarius punibilis foret apud Iudicem exteriorem: tunc planè (inquit) probatissimi iuris est, non posse mercedem promissam, non dum solutam, peti. Cum igitur apud Deum, & eius tribunal conscientiae, praefatus vsus corporis ad actum venereum punibilis sit, ut est notissimum. Consequens est, promissorem mercedis pro illo vsu turpi non teneri in conscientia illam soluere: nec ad id posse per Confessariū cogi. Tum (ut diximus) ne lucrum ipsa capiat ex eo, quod apud Deum venit puniendum. Tum quia ex praedicta promissione tamquam nulla, & a Deo reprobata, nulla potuit oriri obligatio naturalis, per quam teneretur promissor mercedem soluere, & promissum adimplere, per dict. l. Mercalem. Et probatur idem optimè arg. c. Debitores. in prin. de Iureiur. vbi promittens simpliciter soluere vsuras, non potest cogi in Foro Dei eas soluere: quia talis promissio de iure diuino est nulla: licet alias vsurae de iure humano, & in Foro seculari permitterentur.

Quare

Quare tenenda est prefata differentia inter utrumque Forum; & non contraria, quā post sup. in princ. citatos, tradit precipitatus Rebel. ubi sup. dicens, in Foro conscientiae teneri quem ad soluendam mercedem meretrici; non tamen in Foro externo, per d.l. Si plagii. quā putat pro Foro externo esse factam. Cum verius sit, in Foro externo teneri. Non tamen in Foro conscientiae, ut superius resolvimus. Verum tamen est, quod glossa supra citata in vers. In Foro verò conscientiae. tenent, non habere meretricem actionem ad petendam mercedem: sed tantum exceptionem, siue retentionem; si soluta fuerit, & repetatur. Sed intelligendae sunt, ut supra docuimus ex Nauar. qui eas ita intelligit dicto cap. 17. numer. 40. versic. Quinto inferitur.

3 Et ad supradicta facit Card. Toletus in Summa, lib. 5. cap. 21. nu. 7. ubi dicit, quod datio, & acceptio pro fornicario actu, est mala: quia pro re turpi, & ob peccatum. Sed non contra iustitiam. & ideo accipiens meretrix non tenetur restituere. Adde, nec qui dedit poterit ea repetere; per ea quae ibidem tradit numer. 8. Per quae verba sentit illum actum fornicarium non esse venalem in Foro conscientiae: quia alias non esset mala acceptio. In Foro verò externo, non turpiter accipit; ut constat ex l. 4. §. 1. ff. de Cōdict. ob turp. caus. Cuius rei ratio est: quia nulla est lex, quae talem dationem, & acceptioem prohibeat. & de iure naturali tenet: quia nihil tam equum, quam quod res se-

cundum domini voluntatem transferatur. ut in § Per traditionem. Inst. de Rerum diuision & docet Silu. verbo Restitutio. 2. §. 2. Restat respondere ex p̃plo Iudae circa Thamar. Et dic illud fecisse tamquam obligatum in Foro exteriori; & ut recuperaret pignora, quae eidem dederat, donec hedum seu mercedem mitteret: non quia in conscientia ad eam teneretur.

4 Nec item obstant instantiae seu exempla à Couar. loco citato adducta in suae opinionis confirmationem; nempe de militē, qui se locat in bello iniusto. Et de eo, qui facit instrumentū prohibitum. Putat enim praefatos militē & fabrū licitē ob laborē posse recipere suas mercedes: licet alias sint reprobi ipsi actus, in quibus suas operas impendunt. Nam respondeo, eodem modo repellenda esse dicta exempla, sicut eius opinionem circa operam meretricis repellimus. Negamus enim praefatas operas esse licitas, aut mereri quoad Deum mercedem aliquā; sed potius punitionē; ut melius docet Naua. loco citato, nu. 35. & Caiet. etiam ubi sup. Non tamē tenetur mercedes acceptas restituere: quia nō est contra iustitiam earū acceptio. arg. eorū quae diximus de mercede accepta à meretrice. Tenebitur tamen miles ad damna parti aduersae illata, secundum quod fuerit causa illorū. per not. a Rebel. de Oblig. iust. 1. p. lib. 2. q. 15. per totā. & per nos verbo Restitutio. Differentia 19. Conferunt ad supradicta, ea quae dicemus eod. verbo Restitutio. Differentia 15. ad fi.

SVMMARIVM.

1 Promissum, ut maleficium fiat, debet in Foro conscientiae solui, si fiat.

2 Secus in Foro iudiciali.

3 Sed contrarium resolvitur in utroque Foro.

DIFFERENTIA NONA.

1 PROMITTENS v.g. centum aureos, si Petrus occidatur; si maleficium fiat, tenetur promissor in Foro conscientiae soluere illos centum. Ita post Victoriā, & Sotum tradit Fr. Ludou. Lopez in suo Instruēt. Confess. 2. par. c. 29. §. Et quamuis frater. & Coua. Reg. Pecatum. 2. par. §. 2. numer. 7. & Valpedro. in Scholiis manu scriptis ad Nau. cap. 17. nu.

30. & Rebel. de Obliga. iust. 2. par. lib. 18. quæst. 1. num. 9. & quæst. 19. num. 4. quamuis enim prefata conuentio, & pactum, etiā iuratum, nullam pariat obligationem in utroque Foro, re integra, iuxta regul. Non est obligatoriu. de Regn. iur. in 6. & l. Iuris gentiu. 7. §. Si ob maleficiū. ff. de Pact. Immo tenentur eam rescindere, cap. In malis. 22. q. 4. si tamen opere compleatur; tenebitur

Aaa 3

promittens

Promissio.

promittens soluere promissum. Ratio est, quia occisor non tenebatur gratis id facere. Vnde merito ei debetur pecunia promissa in Foro conscientiae, nisi prodiga fuisset promissio, secundum eosdem DD. Quo in casu non soluetur excessus; sed tantum id quod arbitrio boni viri merebitur.

² In Foro verò iudicali securus est promittens; quia (ut diximus) similes pactiones sunt illicitae, & à iure reprobatae, ac punibi-

les. l. Pacta quae contra. C. de Pact. & §. Quod turpi ex causa. Instit. de Inutil. stipula. docet Coua. c. Quamuis pactum. 2. p. n. 3. de Pact. lib. 6. & communiter omnes.

³ Licet autem communiter DD. praefatam differentiam assignent, & amplexentur: nihilominus nulla est facienda, ex resolutis verbo Restitutio. Diff. 15. in fine. Per quae constat nec in Foro conscientiae teneri promissorem soluere promissum.

SUMMARIVM.

¹ **SIMPLEX** promissio sine causa adiectione, an obliget.

DIFFERENTIA DECIMA.

¹ **SIMPLEX** promissio facta sine vlla causa adiecta: in Foro iudicali, etiam Canonico, nullam parit actionem, & obligationem; quia praesumitur facta per errorem. Ita post Panor. tradit Feli. in cap. Si cautio. nu. 1. de Fide instru. ubi hoc ampliat, etiam si promissio fiat per scripturam publicam, vel priuatam; & etiam si interuenisset stipulatio. Semper enim requiritur, ut causa exprimatur. l. Cū de indebito. in fin. ff. de Proba. dicit communem idem Fel. ibid. num. 3. ubi ponit praefatam regulam cum 16. limitationibus. Sic intellige cap. 1. de Pact. & l. 3. Ordin. Castellae. lib. 3. tit. 8. Idem tradit Couar. cap. Quamuis. 2. parte §. 4. numer. 14. Rebel. de Obliga. iust. 2.

par. lib. 1. quaest. 3. num. 16. & lib. 18. quaest. 5. nu. 5. optimè Azor. 3. par. Inst. mora. lib. 11. tit. de Pollicit. cap. 1. quaest. 2.

In Foro verò conscientiae, ex sola promissione, animo se obligandi facta, manet quis obligatus, etiam si nulla causa promittendi exprimatur. Quia quoad Deum solus consensus sufficit. Ita Siluest. verb. Pactum. nu. 4. Naua. cap. 18. nu. 6. & Fr. Ludou. Lopez in Instru. Confess. 2. par. cap. 30. conclus. 1. Rebel. de Obliga. iust. 2. p. lib. 18. dicta q. 5. nu. 5. Conferunt dicta supra Diff. 2. & verb. Obligatio. Diff. 10. Adde D. Tho. 2. 2. q. 88. art. 3. ad 1. sic intelligendum secundum Soto lib. 7. de iust. quaest. 2. artic. 1. col. 5. §. Quod si verbum.

SUMMARIVM.

¹ **PROMISSIO** facta de una re, cum generalitate verborum, nempe, Et omnia etiam alia quae volueris, an obliget in utroque Foro.

DIFFERENTIA VNDECIMA.

¹ **S**OLET saepe numero contingere, ut quis petat à Petro rem aliquam, & Petrus respondeat; non solum hoc, sed quicquid etiā praeceperis, facia: vel istud quod petis, & omnia quae habeo sunt in tua dispositione, & voluntate posita. Sunt etenim homines hodierna die nimis faciles, & munifici circa promissiones verbales quae in Hispania dicuntur, *Offrecimientos, y palabras de cumplimiento, que no*

cuestan nada. de adiuuando, faciendo, fauendo, eundo, & similibus; ita ut in Foro externo, iam pro nihilo habeantur praefatae promissiones ita generaliter factae; iuxta illud poëte, *Pollicitis diues quilibet esse potest.* quod satis probat textus, & ibi Communis in c. Cū venissent. de Instit. Queritur igitur an praefata stipulatio, & promissio circa rem specialiter petita, & promissam, addēdo dictam generalem promissionem, pariat aliquam,

quam obligationem, nec ne. Et resolutiue dicendum est in Foro iudiciali non posse quem vigore dictæ promissionis conveniri, secundum Gomez. hb. 2. Resol. cap. 4. & 9. num. 5. Roma. in Rub. ff. de Arbi. Fel. in cap. Cum iuramentum. num. 2. de Homi. Bal. in cap. Cum venissent. circa fin. de Instit. Ias. in l. Dedi. §. Si liber. ff. de Condi. caus. data causa non secuta. Alex. in l. Ita stipulatus. col. 1. ff. de Verbo. obliga. & Hippo. sing. 57. Ratio est, quia licet stipulatio facta de illa re speciali sit efficax de per se, & producat actionem: per illa tamē verba adiecta, censetur promissor respondisse causa complacendi, id est adulatoriē; & sic non animo donandi, vel se obligandi. Quod est mente tenendum, quia prima facie forsitan quis diceret contrarium, secundum Hippo. suprà.

In Foro verò conscientiae, ubi locus non est præsumptionibus, si verè, & ex animo rem illam promisit, tenebitur saltem sub peccato veniali, adimplere promissum, secundum Nauar. in Comment. de Datis, & promissis. notab. 11. num. 20. Quem etiam vide in Man. cap. 18. num. 6. & Rebel. de

Obliga. iusti. 2. p. lib. 18. quæst. 4. nu. 6. & 7. Secus si non intendit se obligare, ut docet Catet. 2. 2. quæst. 88. art. 1. & quæst. 113. art. 1. dub. 4. Soto lib. 7. de Iusti. quæst. 2. art. 1. & lib. 8. quæst. 1. art. 1. & quæst. 2. art. 1. Silu. verb. Pactum. quæst. 4. limitatione 1. Cordub. quæst. 136. Rodrig. in Summa. 2. par. cap. 27. de las Promesas. num. 3. Rebel. sup. num. 2. Ias. dict. l. Ita stipulatus. num. 4. & 5. Hippo. sup. Paul. Granut. Theoremate 9. num. 11. & Fr. Ludoui. Bera. 2. parte Casuum conscient. casu 2. ex propositis. 26. Maii. 1583. pag. 278. Vbi idem dicit de Assertionibus factis causa affabilitatis, seu urbanitatis, quibus in recessu amici solent uti. nempe, Visitabo, aut salutabo nomine tuo Petrum, vel deprecabor semper Deum pro te. Idem notat post alios Rodrig. sup. num. 2. Nam istæ, & similes assertiones non sunt promissiones, cum non fiant animo se ad illa obligandi; sed magis expriment quod in proposito habet ut faciant. Vide etiam circa proximè dicta Nauar. in cap. Reuertebatur. num. 1. de Poenit. dist. 2.

QVARTVM FRVCTVVM.

SVMMARIVM.

I *AN agricolæ terrarum, ex quibus soluitur tertia, aut quarta pars fructuum, possint deducere ex ea expensas, pro rata contingentes.*

DIFFERENTIA PRIMA.

I *D*ANS terram colendam ad tertium, vel ad quartum, habere debet suam quotam cōuentam, nullis deductis expensis in culturam terræ factis. Ita quotidie practicatur in Foro externo, & ita esse soluendum videtur probare tex. in cap. Tua nobis. 26. de Decim. ubi Inno. Papa 3. ad probandum decimas prædiales Deo debitas debere integrè solui, sine vlla seminis, vel impensarum deductione, adducit à dominis temporalibus idem obseruari circa eorū terras quas aliis excollendas ipsi tradunt. ubi Panor.

num. 6. post Inno. notat à colono partiaro deduci non posse impensas in fructus colligendos factas. Idem notat Meno. post alios de Arbit. lib. 2. cap. 215. num. 2. & Barbof. dicens communem in l. Fructus. num. 18. ad fin. ff. Solu. matri. & ibi Ias. num. 13. & habetur 1. tom. Commu. opin. lib. 4. tit. 43. num. 57. Et idem seruari in gabellis fructuū quæ fauore publico Principi soluntur, docet Bal. in l. Si à domino. §. fin. ff. de Peti. hered. Tiraquel. de Primogen. quæst. 74. num. 8. & Auenda. lib. 2. de Execquen. mand. Prin. cap. 14. nu. 15. Nec

Quartum fructuum.

Nec non, & in tributis quæ in recognitionem vniuersalis domini quod Rex habet circa in totum suum regnū, soluantur; docet Rebus. in tract. de Deci. quæst. 11. nu. 5. & Barbos. vbi suprà. Et idem seruatur in quarto, quod quidam habent in aliquibus terris, quæ sunt aliorum.

In Foro verò conscientie numquam potui adhærere præfatæ obseruantie Quinimmo semper existimaui (& nūc idem puto) præfatum quartum non teneri agricolas ex conscientia integrum soluere: sed posse tuta conscientia ex eo sumptus pro rata deducere.

Quod adeò verum est, vt etiam in Foro iudiciali idem generaliter seruandum esse in omnibus fructibus, etiam Principi, & Ecclesie debitis, præter casum decimarum, & coloni partiarum, latè defendat Barbos. dict. l. Fructus. a num. 18. vsque ad nu. 22. per generalitatem, & regulam, dict. l. Fructus. quæ habet fructus esse intelligendos deductis expensis. Et in decima Papali est textus expressus in Extrauag. vnic. §. In soluendo. de Decim. inter commun. sequitur Rebel. 2. par. de Obliga. iusti. lib. 7. quæst. 8. num. 11.

Ratio autem quare in decimis prædialibus Deo debitis non deducantur expensæ est; quia Deus habet dominium Orbis vbi que, tam circa vniuersalia, quàm particularia, vt aduertit Cuman. dict. l. Fructus. nu. 3. Et sic omnia prædia sunt ipsius; quia *Domini est terra, & plenitudo eius.* Psal. 23. Vnde homo in terris, quas possidet, respectu Dei, existimandus, & considerandus est tamquam colonus partiarus; quia Deus dedit hominibus terras excolendas cum reservatione decimæ, retinens penes se dominium earum. Et consequenter homo tamquam colonus partiarus, non potest deducere ex parte decimæ aliquid ratione sumptuum.

Colonus verò partiarus eos etiam sumptus deducere non potest, secundum text. dict. cap. Tua nobis. quia inter ipsum, & dominum terræ fit quædam societas. iuxta l. Si merces. §. Vis maior. in fin. ff. Loca. vt scilicet ipse colonus recipiat partem fructuum conuentam ratione culturæ, & dominus aliam, ratione terræ. Ex quo sequi-

tur ex tacita conventionione, integram culturam spectare ad colonum. Tacite quippe videtur se obligasse ad ponendas prædictas operas suo sumptu pro ea parte fructuum quæ secundum conventionem apud eum remanere debet: vt tradit Bart. dict. l. Fructus. num. 5. & 7. & Barbos. post alios dicens communem. num. 16. Et sic practicitur. & sanè iure optimo. Tū quia sola opera coloni sepe non correspondet parti fructuum, quæ secundum conventionem apud eum remanere debet: tū propter exiguam partem quæ plerumque domino redditur. Ob quā fortè id etiam consuetudine comprobatur, vt dicit Rebel. de Obliga. iust. 2. par. lib. 7. dict. quæst. 8. nu. 11. vers. Ceterum. Et facit pro supradicta societate. l. Si non fuerint. ff. Pro socio. & l. 1. C. eod. vbi valet societas, vt vnus ponat pecuniam, & alius solus operam. Sic in prædicta societate vnus ponit terram, loco pecuniæ, nempe dominus terræ; & colonus ponit operam, semen, & sumptus.

At in terris, ex quibus quidā habent quartum, & non sunt ipsorum, sed illorum, qui dictum quartum soluant, cessat prædicta ratio coloni partiarum. Vnde circa hæc quarta est distinguendum. Si enim terra est illius qui percipit quartum, & per colonos soluitur illud, vel alia certa pars fructuum: tunc proculdubio nullæ sunt deducendæ expensæ, per dicta supra; quia eo in casu colonus est partiarus. & de his terris loquitur dict. cap. Tua nobis. vt deducitur ex illis verbis, ibi, *Dominus temporalis, cuius statutum de terris, quas aliis exhibet excolendas.* Ex quo bene ibi Papa sumit argumentum à simili, & à minore ad maius. Si enim colonus domini temporalis, soluit domino statutum, siue quotam fructuum absque deductione sumptuum: similiter maiore ratione debent homines soluere Deo, qui est dominus perpetuus, & æternus, decimam ex omnibus fructibus, nulla facta deductione sumptuum, cum omnes sint eius coloni partiarum. Et obiter aduerte in dict. cap. Tua nobis. pro domino temporali non sumi, nec intelligi Regem, aut Principem, sed quemcumque dominum terrarum: cum in omnibus sit verum, & obseruetur, à colono partiaro non deduci impensas, sed integre solui

solui domino terræ quotam, seu partem conuentam.

Si verò terra ex qua soluitur quartum, nō illius fuerit, qui percipit quotam fructuum; sed particularis domini: tunc ex illa terra deducenda est impensa ex acerbo, & ea deducta, ex reliquo debetur quartum domino ipsius. Ita Barboſa ſuprà. Vnde tam in conſcientia; quàm in Foro iudiciali, ſi ipſi agricolæ vellent cum iſtis, dictum quartum exigentibus, in iudicio contendere. non tenerentur ſoluere quartum, niſi deductis ſumptibus, & expenſis.

Nec obſtat ſi dicatur prædictum quartum ſolui ex conuentione facta cum ipſo domino quarti, quando dedit præſatas terras; dediffeque eas cum præſato onere; ſoluen- di ſcilicet integrè quartum abſque dedu- ctione expenſarum: maxime quia videtur dictum quartum, quali forum, quod integrè ſemper ſoluitur. Sed reſpondeo. Pri- mò, non cōſtare præſatas terras fuiſſe prius ipſorum dominorum quarti. Secundò, ne- gando eſſe factam conuentionem, cum ex- preſſa obligatione ſolucndi integrè quar- tum: ſed ſimpliciter fuiſſe præſatum onus, & quartum impoſitum. Vnde interpretari debemus ſecundum iuris interpretationē. dict. l. Fructus. Præterea eſſet irrationabi- lis dicta conuentio, ſi eam intelligeremus ſine deductione expenſarum; quia ſic do- minus terræ non eſſet melioris conditio- nis, quàm colonus partiarius; quod videtur abſurdum. Deinde, ad quid obiecto eme-

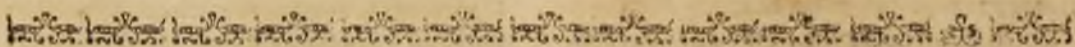
ret quis terras tali oneri ſubiecctas; ſi ubique ſine vilo pretio poſſit habere quis terras cum eodem quarto? Ad hæc, eſſet dictum onus graue nimis, & iugum intolerabile, & homine chriſtiano indignum: cum Rex Pharaon, alias infidelis, & crudeliſſimus, ſo- lo quinto contentus fuerit. Genel. 47. verſ. 24.

Iam verò non obſtant quæ ſuprà diximus circa tributa, & gabellas Regi debitas. Nā contrarium eſſe verius, & magis receptum; docent plures, quos reſert, & ſequitur Bar- boſ. ſup. num. 20.

Quare intrepidè tenendum eſt prædictam præcticam ſoluendi quartum integrè, ma- gis introductam eſſe ex coactione quorū- dam quæſtorum, quam ex debito. Et ita multi agricolæ occultant quod poſſunt pro expenſis. Vtci mque tamen illud ſit: vera ſunt, quæ ſuprà reſoluimus. Et ita prædicti agricolæ licite poterunt ſe in ſecreto recō- penſare de præſatis ſumptibus; quandoqui- dem propter ſuam paupertatem, & impo- tentiam non poſſunt ius ſuum in Foro con- ſequi iudiciali, iuxta not. verb. Poſſeſſio. in Differentia 5. Non obſtante præallegata præctica, ſeu conſuetudine, tamquam non rationabili, nec cum aliquo titulo iuſto ha- bita, per not. per Balb. in l. Celfus. nu. 23. ff. de Viucap. & Rip. in cap. Quæ in Ec- cleſiarum. num 94 de Conſti. Faciunt not. per Couar. regul. Poſſeſſor. 3. parte 9. 2. numero 5.

QVARTA FALCIDIA, ET QVARTA TREBELLIANICA.

Circa hæc verba, vide verb. Hæreditas. Differentia 4. & 5.

R E G V L A R I S.

SUMMARIVM.

1 PROFESSIO facta non ſeruata forma tradita in Extrauag. Xyſti. V. an ſi: nulla in vtroque Foro.

DIF.

DIFFERENTIA PRIMA.

PROFESSIO nouitii facta non seruata forma per Xystum quintum tradita in sua Extrauag. circa receptionem ad habitum nouitiorum edita: (de qua per Fr. Manual. Rodrig. in Summa. verb. Nouicios. cap. 3. ubi ponit, & explicat copiose, in prædicta forma contenta:) nulla est quoad Forum exterius: ut constat per ipsam.

In Foro verò cōscientiæ, & quoad Deum est valida; si Religiosus habuit consensum Conuentus. per gl. 2. in cap. Porrectum. de Regula. & ibi notata per Abb. num. 13.

& Feli. in cap. 1. num. 40. de Confti. ubi dicunt, professionem factam omiffa forma regulæ, esse validam quoad Deum. Sed obferua quòd forma tradita per Regulam, de qua prædicti loquuntur, non est substantialis, ut considerat Abb. dicto num. 13. & ideò non mirum si ea omiffa, teneat professio. At in nostro casu forma est de substantia professionis: quippè irritat, & annullat professionem, si ea non feruetur. Nihilominus veriffima est supradicta differentia per tradita. verb. Lex. Differ. 8. num. 16.

SUMMARIVM.

PROFESSVS Religionem per vim, 2
vel metum; si non reclamet statim post
metus cessationem; reputatur verè professus
quoad Ecclesiam.

Non tamen, quoad Deum, si verè numquã
consensit.

3 Cap. 19. Sessionis 25 Concilii Trid. tantum
procedit in Foro exteriori. Et intellige ut hic.

DIFFERENTIA SECUNDA.

PROFESSVS aliquam Religio-
nem, & prætendens se per vim, aut
metum illam fecisse: si nō reclamet
post cessationem metus, & impedi-
mentorum: in Foro exteriori non auditur;
quia censetur suam professionē ratificasse.

In Foro vero interiori, professio semper
est nulla, si vere numquam consensit. Ita
Nauar. in cap. Statuimus. 19. quæst. 3.
num. 71. vers. Secundo.

Ex quo inferitur cap. 19. Sessione 25. de
Regular. Concil. Trid. dans quinquennium
ad reclamandum his qui per vim, aut me-
tum, aut aliàs suas annullare professiones
prætendunt, tantum procedere in Foro ex-
teriori, ut aduertit idem Nauar. ubi suprà,
num. 77. vers. Super quibus.

Circa quod decretum, est valde aduertē-
dum, à Gregor. 13. ex sententia Congre-
gationis eiusdem Concilii fuisse declaratū
post quinquennium memoratum, non esse
amplius audiendos; etiam si allegarēt vim,
& metum semper durasse: nisi intra ipsum
quinquennium reclamauerint, idque legi-
timè probauerint. Id aptissimum esse iudi-
cans pro quiete ac pace singulorum Mo-
nasteriorum. Quamuis de iure aliter dicen-

dum esset per cap. 1. de His quæ vi. & cap.
Ad id. de Sponsa. cum ibi notat. per DD.
& per Alex. cons. 80. num. 6. vol. 7. Coua.
in 4. 2. par. cap. 3. §. 6. num. 1. & Nauar.
sup. Vbi declarando præfatum. cap. 19.
plura docuerat, quæ cessant per dictam de-
clarationem. Dicit tamen vnum singulare
num. 77. videlicet eum qui scit, vel iustè
credit suam professionem coram Deo nul-
lam esse; posse absq; peccato, saltem mor-
tali, cessante scandalo, dimittere habitum
absque timore apostasiæ, & fugere à carce-
re, si in ea sit. Et postea resumpto habitu au-
diturum fore in Foro exteriori, super sua
nullitate. Intellige, si intra quinquennium
à die professionis reclamauerit, iuxta di-
ctam declarationem, & probauerit non po-
tuisse ire ad reclamandum, nisi dimisso ha-
bitu. Sed quid si non potuit reclamare: ut
quia non habuit licentiā eundi ad reclama-
dum coram Ordinario, nec permissus fuit
proponere causas vllas coram Prelato? Sa-
ne in hoc casu censeo auditurum fore, hoc
probato: quia iniquum, & inhumanum es-
set huic oppresso audietiam denegare per-
petuò, per ea quæ tradit Nauar. sup. nu-
mero 78.

SVM.